

קובץ גליונות

פרשת תרומה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרחן הגאון הגדול הגר"ב ויסבקר זצוק"ל ראש ישיבת בית מתייתו וחבר מועצה"ת
דברי זכרון, ניהומים, הספדים והנהגות לזכרו ולע"נ



לעילוי נשמת

הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל

ז"ל



זמני השבת

בחסות:



גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:51	6:04	6:43
בני ברק	5:05	6:05	6:40
קרית ספר	4:59	6:04	6:42
בית שמש	4:50	6:05	6:43
אופקים	4:59	6:06	6:42
חיפה	4:57	6:04	6:40

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת רבי מאיר מימון בן רבי אברהם ז"ל פרץ

שהשמה במעונו

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב הר"ר ישעיהו שמחה בלאקר שליט"א
לרגל שמחת הולדת בנו נ"י בשעתו"מ

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה כשרה לשבת"

מערכת אנרגיה לחשמל כשר בשבתות וחגים במיוחד
לישיבות, מוסדות, ובתי כנסת גדולים. המערכת נטענת
בימות החול ע"י מערכת סולארית או מרשת החשמל,
ובמהלך השבת פועל ללא חיבור כלל לרשת החשמל.

מאושר ע"י משמרת השבת.

להזמנות וברורים: 050-4112271



להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

לך קטן קטן

**שכולם
מצטרפים וזוכים
להעניק להם את
'שפת הישיבה'!**

לך קטן קטן

**שאתה זה
שצריך לזכות
ב- 360,000 ₪
תכספס את זה?**

לך קטן קטן

**ש- 360,000 ₪
יתנו לך
בתקופה הקרובה
רוגע כלכלי!**

מתוך מכתבם של מאורי הדור שליט"א:

**וחובה וזכות גדולה לקחת חלק במפעל זה!
'אם תוציא יקר מולד כפי תהיה'**

חמשתתפים יזכו לרוב ברכה, רפואה ונתת מכל יוצ"ח עדי בלידי, וישועת ביה וזכבא

אשר קי איתן
אשר קי איתן
אשר קי איתן
אשר קי איתן
אשר קי איתן



בזמן שאתם נכנסים להגרלה - עוד תלמיד משיבת 'אחינו' מתחבר ל'שפת הישיבה' ולגמרא הקדושה



08-6633044

לתרומות ורכישת כרטיסים:



אני מאמין... בביאת המשיח

מהו סדר המנחה הראשונה שמקריב הכהן בבואו להתחיל לעבוד בבית המקדש?
מהן הלכות כשרות הכהן לעבודה בבית המקדש?



כהן, האם אתה מוכן?

הצטרף ללומדים את הלכות העבודה הלכה למעשה
מתוך הספר **כניסת כהנים לעבודה**
הערוך בלשון קלה וברורה, בהמלצת גדולי התורה

הפצה ראשית "יסודי"

ניתן להשיג בחנויות הספרים ובטל' 02-5377098 וכן בטל' 02-5874705

למה יש צורך ללמוד כעת את הלכות הקודש והמקדש, הרי אליהו הנביא ילמד את הכל.
תשובה: "אליהו לא ילמד כל אחד ואחד את הדברים שיכול היה ללמוד לבד, ויאמר היה לכם ללמוד בעצמכם קודם שבאתי" (תורה אור פרק יב, צפית לישועה פרק ג)

הרי יוכלו ללמוד מיד כשתבוא הגאולה.
תשובה: "כתיב פתאום יבוא אל היכלו ואם כן לא יהיה זמן להתכונן לעבודה, ויצטרכו כמה שנים ללמוד את הלכות העבודה". (תורה אור פרק יב, ובהקדמה לעבודת הקרבנות)

(ועיין עוד קונטרס "פתאום יבוא")



זכין לנו לאדם

אין ספק ש- 360,000 ש"ח יסדרו את הוצאות המשכחה שלך



פרט 1
360,000 ₪
מזומן!



בזמן שאתם נכנסים להגרלה - עוד תלמיד מיישיבת 'אחינו' מתחבר ל'שפת הישיבה' ולגמרא הקדושה



08-6633044

לתרומות ורכישת כרטיסים:



והמשפלים יזהרו בזהר הרקיע

בשורה טובה לצמאי דעת חושקי התורה וידיעתה
החפצים לדבוק בתורת אדוננו הרמב"ן על התורה
להבין ולהשיג סוד עומק דבריו.

מבדורה מפארת ופארת עיניים

לראשונה
יו"ל חמשה חומשי תורה
בכרך אחד
עם פירוש רש"י והרמב"ן
בתוספת שני חיבורים מפרשי
ומפענחי תורת הרמב"ן
מרבתינו הקדמונים:
רבי מאיר אבוסאולה
(אבן שועיב) ומהר"ם פאפירש



הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מכבי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברדיוס // צומת בר אינן 1 // נבעת שאול 28 // בית וגן הפסגה 50 // בית הדפוס 32 // נוה יעקב: סגן 1 פינת פרדס • חדשו ביתר: דרכי איש 5 בחניה (מול שטובלך המרכז) • מודיעין עילית-קריית ספר: אבני נר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1 • ברקפלד: רבי יהודה הנשיא 29 • בית שמש: חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעב שוק מהדרין • בני ברק: רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מול מרכז רמזונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עזרא 45 // פרדס כץ: המכבים 63 פרדס כץ • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע ז' • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני הדר // ההסתדרות 2 פינת חושניד • אלעד: רבי יהודה הנשיא 90 • לוד: הרב אלישיב 8 שכונת בני אייבון (א"ח סמ"ר) • קרית גת: האדמו"ר מחב"ד פינת נתיבות שולם (בנין קרעטשניף) • רכסים: סביון 39 (בנה ביתר) • נתיבות: האר"י 86 • אופקים: חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה • חדשו טבריה: שפע חיים 6

YEFE.CO.IL // 1-599-581-581 // משלוחים בכל רחבי הארץ

גיליון מס' 551 פרשת תרומה

תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גליון זה יוצא

לזכות סבי היקר

ר' יוסף יעקב בן בלומה

לרפ"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

'והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד'

אנחנו עומדים בתחילת שנת ה'ב' לגליון המופלא 'דברי שי"ח', אשר זכה ידידנו איש האשכולות הרב יצחק גולדשטוף שליט"א, שהיה החלוץ הראשון לפרסם ברבים תורת רבינו זצ"ל, בהשכל ודע"ת בבמה מכובדת, בתורה שבכתב ובע"פ בהלכה ואגדה, ובלימוד ארחות חיים, ורבונו זצ"ל בענותנותו שאלו בתחילה בפליאה למה טורח בזה, את מי מענין מה שאני כתבתי, ואחריתו ישגא מאד, שמלא כל הארץ כבודו, בארץ ובחו"ל, רבנים, וראשי ישיבות, חסידים ואנשי מעשה, זקנים עם נערים, מכל העדות והחוגים, צמאים לדעת דע"ת צרופה מרבינו זצ"ל, וזכה ידידנו שליט"א ללכת מחיל אל חיל להו"ל ב'קובץ גליונות' את תורת כל רבותינו גדולי עולם זצ"ל ויבלחט"א, ואין קץ למעלת זיכוי הרבים והרצת תורה והרבות כבוד חכמים שבא לעולם בזכותו.

ובדאי רבינו זצ"ל עם שאר גדולי ישראל זצ"ל, אשר בזכותו שפתותיהם דובבות בקבר ללא מנוחה, ימליצו טוב בעדו להמשיך במלאכת הקדש בס"ד ויראה ברכה בעמלו, ויתברך ממקור הברכות ברוחניות וגשמיות עם כל בני בתו, והנני בזה להביע רגשי הכרת הטוב מקרב לב, של כל אחב"י רבן ותלמידיהו, הצמאים לדבר ה', לידידנו רבי יצחק שליט"א, על כל מסירותו הרבה, שממש לא יאומן כי יסופר גודל המלאכה שנטל ע"ע מידי שבוע יגיע בעשר אצבעותיו בתורה, להרבות תורה וכבוד התורה בישראל, יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה להגדיל תורה ולהאדירה בבריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים.

לרגל השמחה יבאו בגליון זה דברי רבנו זצ"ל במעלת כתיבת ד"ת והדפסת חידו"ת

הנני דוש"ת באה"ר

ידידו שמעון בהגר"מ ויסברג זצ"ל

בעלי אסופות - גודל מעלת כתיבת חידו"ת והדפסתם

צער שיגעו כביכול לריק, אבל האמת שההולך בדרך ישרה ימצא שם הולכים בדרך ישר, ויש לו לשמוח שכיון לאמת, ואדרבה אם הדברים מחודשים וזה דרך שלא דרך בא איש צריך חקירה ובדיקה שבאמת הדברים נכונים.

לרגעים תבחננו

פעמים שראינו שהיה רבינו זצ"ל חוזר מותש מנסיעה ארוכה, וראה שנשאר כמה רגעים עד שעת הלימוד עם החברותא [שלמד עמו בחדר הספרים בקומה התחתונה], ולמרות שנשאר רק כמה רגעים טרח לעליית הגג, מקום ה'כלי עבודה שלי' (כלשונו), ומתיישב לכתוב עוד כמה שורות בדרך אמונה, [ואמר שמרן החזו"א זצ"ל היה פעם שאסרו עליו הרופאים להתאמץ בלימוד והכתוב כל יום כמה תיבות עד שיצא מזה עוד ס"ק בספרו], וכמו כן פעמים שראה שנשאר כמה רגעים לפני מנחה וטרח לחטוף עוד כמה מכתבים לענות.

נגזר על כל אחד מתי יו"ל ספרו

היה פעם שאחד מספרי רבנו זצ"ל התעכב מאד מלצאת לאור עולם, ואמר לי רבינו זצ"ל, אי אפשר להוציא בכה, כתוב בס"ח שנגזר על כל א' כמה ספרים יוציא, ומתי יצא כל ספר לאור עולם. (ועי' בס"ח ס' תק"ל שנגזר על כל אדם כמה ספרים יעשה יש שנגזר עליו שיעשה ספר א' ויש ב' או ג').

העיקר לזכות בזה הרבים

אמר לי רבינו זצ"ל, הספרים שחברתי היו בעיקר על דברים שחשבת שיהיה מזה תועלת לרבים, וכמו שהארץ בהקדמת ס' דרך אמונה כי הפוסקים קיצרו מאד בדיני המצות התלויות בארץ כי בחו"ל לא ה' זה נוגע למעשה, והמבקש למצוא הלכה יקשה בעיניו מאד כי אינו יודע היכן יחפש וראיתי בעצמי רוב העמל והטירחא כשחיפשנו איזה דין שאינו פשוט בהלכות אלו עד שמצאנו ולכן עלה בדעתי בעזה"י ללקט את כל הדינים מכל המפרשים ובפרט מספרי מרן החזו"א זצ"ל וסידרתם על סדר הרמב"ם ז"ל וראיתי בזה סייעתא דשמי, ועי' הדרך הוצרך לחבר ספר שונה הלכות כמש"כ שם בהקדמה שע"ז ימצאו הדין בנקל וכן

מעלת כתיבת חידו"ת וזיכוי הרבים

רבינו זצ"ל, היה מעודד כסדר להעלות חידו"ת על הכתב, ובפרט היה מכה על קדקדם של צעירי הצאן, שלא ילזלו בכתיבת הערה או הארה קטנה, והיה אומר אם תכתוב הערה, בהמשך יהיה לך 'חבורה', ואם תתרגל בזה בהמשך תוציא 'קונטרס', ואחרי תקופה תזכה להוציא ספר, ואמר לי, צריך שיהיה מצוי אצלך פנקס ועט לכתוב מיד כל הערה, וקובץ על יד ירבה, ופעם אמר לי, דע לך שרשמתי אצלי כל הערה מאז היתי ילד, והכל נמצא אצלי 'שמור בכספת', אמנם לפני שאני מדפיס אני בודק שוב ושוב, ולא כל דבר ראוי להדפיס, בפרט מה שכתבו בגיל צעיר, אבל צריך לייקר כל הערה, והכלל הוא שאין בתורה דבר שהוא קטן, וכבר כ' ריה"ח בס"ח (ס' תק"ל) כל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואינו כותבו ויכול לכותבו הרי הוא גוזל מי שגילה כי לא גילה לו אלא לכתוב, ואמר רבינו זצ"ל שכשכותבים ע"מ להדפיס זה מחייב לעמול ולברר הדברים הדק היטב, וגם יש לו עי"ז ס"ד בזכות הרבים, ועי' בס' מגיד מישרים שהזהירו המלאך הרבה לכתוב חידושי תורה, ובפ' לך מביא, שאמר לו שאם יכתוב הדברים בזכות הרבים היה מגלה לו רוים נפלאים, (מספר ראה ישר).

מועיל ללבן הדברים ולזוכרם

ואמר לי רבינו זצ"ל, תדע לך שע"י הכתיבה מתבהרים הדברים שלומד, ורואה מה מבין ומה לא, וע"י הכתיבה שמרכז ומצמצם המחשבה במה שלומד, מתחדש לו הרבה חידו"ת, ואמר שמרן החזו"א זצ"ל, היה דרך לימודו שמברר הדברים בעצם הכתיבה ולכן היה כותב כדרכו בחוה"מ, והוסיף רבינו זצ"ל, דע לך שעל ידי כתיבה נחקקים הדברים לאורך שנים וסוגיא שכתבת עליה תזכור לאורך ימים ושנים, ועי' מש"כ רבינו בס' הזכרון (אותיות ז' ח') שהסודר תלמודו ומחדש חידושים לא במהרה משכח.

לשמוח שמוצא דבריו בעוד ספרים

אמר לי רבינו זצ"ל, הרבה פעמים אחרי שטורחים ועמלים בכתיבת חידו"ת, מוצאים שהדברים כבר מפורשים בראשונים או אחרונים, ויש

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכו'. נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

לידע דעת מרן החזו"א בזה, וכמו כן בזקנותו התחיל לסדר בעל רב על סדר קדשים והו"ל דרך חכמה חלק אחד, ואח"כ ראה שת"ח א' כותב כבר חיבור יקר על זה הסדר, ואמר לי, אם כן, זה כבר לא מוטל עלי, וכעת תפקידי לענות לעמלי תורה ולזרזם ולעודדם, כמש"כ במכתבו בתחילת ס' דעת נוטה, (ואמר לי שמקוה שהבנים ישלימו אחריו את הספר).

תפקידי להרביץ תורה בכתב

היה הרבה פעמים שהציעו לרבינו זצ"ל, להרביץ תורה בישיבות וכוללים חשובים, ורבינו זצ"ל השתמט באומרו, אבא זצ"ל מרן הקה"י זצ"ל אמר לי שתפקידי בעולם הוא להרביץ תורה בכתב ע"י הספרים, וכמו כן מסר עצמו להרבות תורה בענייני רבבות תשובות ומו"מ עם גדולי ת"ח ומחברי ספרים, לפשוט ספיקותיהם ולזרזם לחבר ספרים, ולא נמנע מלענות לילדי תשב"ר ששאלו פשוט ברש"י עה"ת, ואמר לי פעם, אני מצידי הייתי עונה בשמחה מבקר ועד ערב על מכתבים בלימוד, רק שיש כאלו שסתם מבלבלים את השכל בשאלות של הבלי עוה"ז, כגון איזה צבע לצבוע הבית... וכיו"ב, ולמעשה היה טורח שעות ע"ג שעות לענות במסירות בד"ת ודע"ת צרופה, [ופעמים שראיתי שטורח בחיפוש אחר חיפוש יותר משעה לענות מכתב תשובה קצר].

לא לחשוש מזלזול על הספר ומחברו

רבינו זצ"ל היה מעודד ת"ח שלא יפחדו ממה שיש המשגיגים בחריפות על הספר או מזלזלים בדבריו, ואמר לבנו שחשש מכיו"ב, דע לך אם תחשוש מזה לעולם לא תוציא ספר, ואחרי שבררו הדברים לפי יכולתו, [ורבינו גם הביא לכמה ת"ח גדולים לעבור על הספרים קודם בפרט במה שנוגע להלכה, כמו למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ויבלחט"א מרן הגר"ד לנדו שליט"א ע"י בהקדמת שונה הלכות], לא צריך לחשוש מטעויות, ומצינו בחז"ל בכ"ד דברים שאמרת טעות הם ביד, והראה שגם הב"י (חו"מ סי' ק"צ) מביא רעק"א (שם) שנעלם ממנו גמרא מפורשת בקידושין ("ג א"), ותמיד אפשר לתקן במהדור"ב.

שמחתו הגדולה בהערות על הספר

רבינו זצ"ל היה שמח מאד בהערות על ספריו, ואמר בשם אביו הקה"י אם שולחים הערות סימן שלומדים בספרים, ומאד שמח שכתבתי הערות על מש"כ בעניני חגבים וא"ל אתה השני שכותב לי הערות ע"ז, וכמה שתכתוב ע"י אשמח לעיין בזה ולענות, והיה ת"ח חריף שהיה משיג בגאון ע"ד רבינו זצ"ל, ולמרות שכתב בצורה חריפה היה רבנו שמח ומשתעשע עמו, ואף הודה לו שמעיין בספרו, וטרח אף לבא לביתו ללבן עמו הדברים, וע"י באגרות וכתבים דרך אמונה (רי"ג ר"ח) כמה אגרות בזה, [ופעם אחת א"ל שהרמב"ן כותב בהקדמת ס' המלחמות שחכמת התורה אינה כחכמת התשובות שרק א' צודק והשני טועה, רק בתורה יתכן שאלו ואלו דא"ח, ואמר שהמשיג הנ"ל תמיד מוצא את הצד השני], ופ"א אחרי שעבר על השגות על ספרו אמר שגם הרמב"ם היו בזמנו הרבה שהשיגו על ספרו וכתב במכתב שכ"ז בחייו אבל אחרי פטירתו יעריכו את חשיבות ספרו כנדפס באגרות הרמב"ם (עמודים ש"א ש"ב) ואמר גם אני מקבל מכל העולם הערות על הספרים ב"ה, אבל אחרי מאה ועשרים יעריכו העולם כמה העשרתי את כלל ישראל, (תא שמע חט"ז עמודים י' צ"ג).

שיחו בי יושבי שער

כתב רבינו זצ"ל, במכתב על הערות על ספרו, אני מחזיק טובה לכת"ר שמעיין בספרי שיחו בי יושבי שער ומיני ומינייה יתקלס עלאה, (אגרות וכתבים דרך אמונה סי' ר"ג), אחדשה"ט יקרת קונטרסו הגיעני מגילה עפה מלאה על כל גדוניה מנופך ספיר ויהלום הערות והארות יקרות בהלכות עירובין בענינים עמוקים ובתוכו הרבה הערות על מש"כ בהלכות מזוזה ומחזקנא לי' מלא חפנאי טיבותא על אשר שם לבו לעיין בדברי אשר ע"ז מתפלל כל מחבר שיחו בי יושבי שער ומיני ומיני תסתיים שמעתתא השי"ת יזכה להפיץ חידושי ג"כ, (שם סי' ר"ז), למדתי את ההערות בעיון והנני מכיר טובה שהואיל לעיין בספרי שזו תפלת כל מחבר שהספר יבא לידי ת"ח שיעיניו בו, (שם סי' ר"ח).

תפילה על ספריו

רבינו זצ"ל היה מתפלל אחרי שמו"ע תדיר על ספריו, ושיזכה להו"ל בלא טעויות, ויזכה לחבר עוד חיבורים. וראיתי מידי תקופה שמכין לעצמו נוסח איך להתפלל על כל פרט קטן כגדול, וראה דוגמא בס' אלא ד"א של הלכה (עמוד נ"ד) מהעתק כת"י רבינו שהכין לעצמו לתפילה אחרי שמו"ע, שכתב שם בזה"ל: ויהר"מ שאזכה להדפיס דרך אמונה ח"ה וספר שערי אמונה וטעמא דקרא החדש ושאזכה לחבר ולהדפיס עוד הרבה ספרים ושיהי' נח"ר להקב"ה ושלא אענה ושלא אכתוב דבר שלא כרצונך ושיצאו כל הטעויות והשגיאות.

ספרים שחיבר בילדותו

רבנו זצ"ל מקטנותו יצא לבגר, וגדל בבית אביו מרן הקה"י זצ"ל ודודו מרן החזו"א זצ"ל, וראה חיות הקדש איך שערכו ספרים ושדדו מערכות של חידו"ת, וירא כי טוב ואת הארץ כי נעמה, וילך בדרכיהם, וכתב מחברת ב'הלכות סוכה' שכלל בתוכה 'דברים פשוטים' ששאל את דודו מרן החזו"א זצ"ל, ובא עם המחברת למרן החזו"א לבקש הסכמה, וכתב לו החזו"א כתב יפה מאד, ועוד כתב רבינו בילדותו חיבור וקרא לו 'שיח השדה', וכשראה זאת מרן החזו"א זצ"ל, אמר ע"ז המשך הפסוק 'טרם יצמח', עוד סיפר רבינו בילדותי כתבתי מחברת חידו"ת וקראתי את שמה 'קדש קדשים' ואבי מרן הקה"י זצ"ל ראה את זה וגער בי מדוע קראתי למחברת בשם זה, שאינו מן הראוי לקרוא שם זה, והפך את אות ד' לאות ו' כך שנקרא 'קדש קדשים', עוד אמר רבינו זצ"ל שכתב בילדותו מחברת ובה ליקוט שמות התנאים והאמוראים.

הגעתי לחצי הרשימה

ואמר רבינו זצ"ל, שמילדותו נתן בליבו לחבר ספרים לזכוי הרבים בענינים שלא חיברו חיבורים והענינים לא ברורים כ"כ, כמו עניני זרעים וטהרות, עגלה ערופה וחגבים קידוה"ח וכיו"ב, ובזקנותו אמר שכבר עומד בחצי הרשימה, ורואה שלא יספיק הכל, ועודד אחרים מנכדיו או תלמידיו שיכתבו על ענינים שחשב לחבר ספר כמו עניני גילוי וזוגות, ועניני אדני השדה וכיו"ב, וא' מהדברים שהתחיל לערוך רשימה [בסוף הסידור שלו] הוא בענין דברים הצריכים עמידה או ישיבה שלא נאספו כראוי לפונדק אחד [ורשם רבנו נ"ג דברים, ונדפס תצלום כת"י זה בס' 'אלא ד' אמות של הלכה' עמוד ס"ב וכן בספר 'הספרים' עמוד שכ"ד, ומקצת מהדברים הביא רבנו בארחות יושר תפילה אותיות י' ל"ד], ונו"נ בענינים אלו עם רבנו בס' 'דולה ומשקה' [עמודים תכ"א תכ"ז].

לא יודעים בזכות מה חיים

רבינו זצ"ל מלבד מה שיגע כל שנותיו בהוצאת ספריו הגדולים בכל חלקי התורה, ובפרט בשנה מעוברת שהיה לו חודש נוסף על סדריו הקבועים שבד"כ היה יותר פנוי לסדר עוד ספר, היה טורח לענות על מכתבים ששלחו לו מכל קצוי תבל, וגם בזקנותו, היה עונה בכל יום קרוב למאה מכתבים, כשיש בהם כאלו ששאלו בעשרה מקצועות חמורים במכתב אחד, וכן היה טורח לענות בע"פ, והיה עליו לנדד שינה מעיניו להשלים סדרי חובותיו המרובים, והיה חוזר ואומר בשם אביו הקה"י זצ"ל, מי יודע בזכות מה חיים, כי לפעמים כבר נגמר ימים שנקצבו לאדם וחי בזכות הרבים, ואמר לי שבאמת יש לו הכרת הטוב להרבה ת"ח ששלחו לו מכתבי הערות נכונות על ספריו, ועמלו במה שכתב, וגם אמר שבזכות השאלות בכל חלקי התורה זוכה לחזור וללבן כל חלקי התורה, ולזרז הרבה ת"ח לחבר ספרים, ורבנו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר לי מגיעים אלי כל יום ת"ח צעירים עם חיבורים גדולים שעמלו בהם, ואני רואה בהקדמה שכותבים שזה בזכות רבנו זצ"ל שעודדם לכתוב וענה להם על ספיקותיהם, ואין סוף לזיכוי הרבים שיש בזה לרבינו זצ"ל.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

סיכום

השבוע לפני שתיים עשרה שנה בפרשת תרומה החל לצאת לראשונה הגליון "דברי שי"ח" וב"ה זכינו במשך השנים להביא בפני לומדי התורה מתורתו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל סייעתא דשמיא גדולה מלווה אותנו במשך כל השנים למצוא ולהגיש בפני הלומדים את המיטב והמיוחד שבדברי תורתו של רבנו הכהן הטוב גדולה לכל אותם אלו שאיני יכול לפורטם כי רבים הם הטורחים מדי שבוע כבר שנים רבות בארץ ובגולה להדפיס ולהפיץ את הגליון לרבות הצמאים לתורתו של רבנו, כל תקופה זה גם זמן לסיכום וחשבון להלן נביא בפניכם את היצירות אותם זכינו להוציא לאור במשך השנים בנוסף להוצאת הגליון מדי שבוע

נשא תפילה שנזכה הלאה להמשיך ולהביא מדי שבוע מדברי התורה הרבים הפזורים והנלקטים מספרים ותלמידים רבים

בברכה מרובה ובהודאה גדולה יצחק גולדשטון



תפילת הדרך

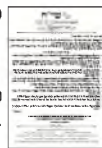
סדר תפילת הדרך עם הנהגות רבינו הודפס לקראת ימי בין הזמנים לרבים הנמצאים בדרכים בימים אלו

ספירת העומר

לוח ספירת העומר במהדורת כיס למען יקל על הספירה מתוך הכתוב כיאה למצוה דאורייתא

פרשת המן

סדר פרשת המן נשלח למנויים הרבים מדי שנה בפרשת בשלח בתוספת עניני פרנסה והשתדלות מרבינו



תפילת השל"ה

סדר תפילת השל"ה נשלח למנויים מדי ערב ר"ח סיון וכן זכינו להיות שליחים ולהעביר מדי ערב ר"ח סיון אלפי שמות לברכה ולנחת מהצאצאים

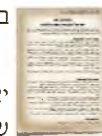
400 ספרים

רשימה מיוחדת שהתפרסמה לראשונה במלאת גליון 400 ובה הובאו רשימות הספרים שחיבר רבינו, שחברו תלמידיו מתשובותיו וכן תלמידיו שהוציאו לאור מדברי תורתו ועוד



יסורין של אהבה שאין בהם ביטול תורה

יומן רשימות מיוחד ומפורט מתקופתו האחרונה של רבינו שהתנסה ביסורין נוראים



לקט הנהגות

יצא לאור במהדורה חדשה חודש אב תשע"ה במלאת ל' שנים להסתלקותו של אביו של רבינו מרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל



ספר חסד לאלפים

עניני ברכת כהנים כוונתה וסגולתה הספר שרבינו גילה לאחר שלא היה ידוע, יצא לאור במהדורה הראשונה לפני מאה שנה ע"י המחבר רבי אליהו פנחס הכהן מריינא זיע"א וזכינו בשנת תשע"ט להאדירו ולהדפיסו במהדורה חדשה, יצא עד היום בכמה מהדורות ע"י ובאלפי עותקים, בימים אלו שוקדים אנו להוציא שוב במהדורה נוספת עם תוספות רבות

ספר דברי שי"ח חלק א'

יצא לאור בשנת תשפ"ג לקראת יום היארצייט הראשון לרבנו מעל אלף עמודים מסודרים בענינים שונים מתוך מה שהובא במשל מעל עשור שנים בגליון השבועי וב"ה כבר יצא במהדורה שניה לאחר שהמהדורה הראשונה אזלה במהירות

ספר דברי שי"ח חלק ב'

בקרב ממש עומד לראות אור הכרך השני מסדרת הספרים דברי שי"ח חלק מועדים בו יובאו עניינים על כל מועדי השנה זוהי ההזדמנות להכיר טובה ולהיות שותפים בהדפסת כרך חשוב זה לקראת יום היארצייט השני להסתלקותו של רבנו זצוק"ל



דברי שי"ח במשנתו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל

קונטרס זה יצא לאור בחודש תמוז תשע"ג במלאת שנה להסתלקותו של חמיו של רבינו מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצוק"ל



דברי שי"ח ברית מילה

יצא לאור לרגל הולדת בני נ"י בחודש כסלו תשע"ד ובנו הבאנו מענייני ברית מילה ממרן ורבנן מרן הגר"א"ל שטיינמן ורבינו הר"ח קניבסקי זצוק"ל



דברי שי"ח חנוכה

י"ל בחנוכה תשע"ד הוקדש לזכות חתונת בן ידידנו הגר"י אפשטיין משמשו בקדש לרבינו עשרות בשנים



דברי שי"ח חזון איש

יצא לאור בחודש חשון תשע"ד במלאת ששים שנה להסתלקותו



דברי שי"ח פורים ומגילת אסתר

י"ל בחודש אדר תשע"ה מחולק לשני חלקים חלק א' ענייני חדש אדר ופורים חלק ב' ביאורים על מגילת אסתר

חג הסוכות

יצא לאור לקראת חג הסוכות תשע"ד לרגל מלאת שתיים להסתלקות הרבנית הצדקנית אשת חבר ע"ה מעמד נורא היה בערב חג הסוכות כשהגשנו את החוברת לרבינו ולאחר שעייין בדברים והגיע לעמודים בהם נכתב דברי זכרון על רעייתו הרבנית ע"ה הזיל דמעות



סדר הושענות

במהדורה מיוחדת שתהיה נוחה להחזיק בזמן ההקפות בחול המועד סוכות שיוכלו להחזיק ד' מינים בשני הידים סדר זה מודפס לבקשת גבאים רבים מדי שנה באלפי עותקים



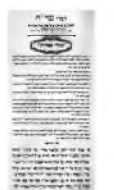
בדיקת חמץ

סדר בדיקות חמץ ובו סדר הבדיקה ובו הנהגות והוראות רבינו בבדיקות חמץ וכן הובא נוסח תפילה מסידור בית יעקב להיעב"ץ כפי שנהג רבינו לומר



כפרות

סדר הכפרות והנהגות רבינו בעשיית הכפרות



ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

077-2092005 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים מלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים מלוס 03-7630585 **שלוחה-1586**

קהילות 073-2757000 **שלוחה-4310**

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַּת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל

מזדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי יוסף ישראל ישראל זצ"ל (י' שבט תשס"ט)

נשלח לעמוד על קנקנו

בהיות רבינו אברך צעיר בשנים הראשונות לנישואיו עלתה הצעת השידוך לגיסתו, אחות הרבנית בת שבע ע"ה עם הבחור המופלג יוסף ישראל ישראל זצ"ל. מרן הרב ביישבת פונב'ז' ושמו הלך לפניו כאחד מטובי הבחורים. אבי הנערה, מרן הרב אלישיב שהתגורר בירושלים, ביקש מחתנו הצעיר שיאיל לתהות על קנקנו של הבחור אם הוא בן תורה תלמיד חכם, ואם הוא סבור שהוא ראוי והגון לבוא עם בתו לשידוך.

רבינו חך בדעתו כיצד לנהוג. מחד הוא לא רצה לערוך מבחן לבחור, שמה יתבייש ויכלם. אך מאידך היה מוכרח לדעת את רמתו התורנית ולעמוד מקרוב על ידיעותיו בתורה. הוא הגה איפה רעיון נפלא ופשוט: בתקופה ההיא התגורר רבינו בדירה משותפת עם הגאון רבי פנחס שריבר זצ"ל, שהיה אז אברך צעיר אחר נישואיו, ולמד בבחרותו ביישבת פונב'ז' ואף המשיך שם אחרי נישואיו. הוא ביקש מרבי פנחס שימצא אמתלא לקרוא לביתו בשעת ערב, לשוחח איתו. וכך עשה רבי פנחס.

הערב הגיע, והבחור יוסף ישראל זצ"ל הגיע לביתו של רבי פנחס, והשנים החלו משוחחים בדברי תורה. והנה לפתע דפיקות בדלת. השכן - רבינו - נכנס בהפתעה כשבדיו גמרא גדולה בידו, והחל להרצות קושיא על דברי רש"י בסוגיא. וכאשר סיים פנה אל הבחור ושאל אם נראה לו יישוב נאה לדברים.

הבחור עיין בדברים, ותיכף עלה בדעתו תירוץ, אותו השמיע בפני רבינו. שנהנה מאוד מהישרות שבדברים. כאשר סיים את דבריו, הציע המאחר שרבינו יתעכב לשבת, וישמע עוד דברי תורה מהבחור.

רבינו שאל אותו את הבחור אם יכול לומר בפניו את ה'חבורה' האחרונה בסוגיא שמסר בפני חבריו ביישבה. רבי יוסף ניאות לכך ואכן הוא הירצה את הדברים בטוב טעם ודעת.

מה שרבי יוסף לא ידע אז - שמעבר לדלת עמדה הנערה שעתידה להיות לו לעזר, מציצה מן החרכים, וממתמוגגת מקול התורה. והשידוך כמובן קם והיה!



בשמחת הנישואין של רבי יוסף ישראל זצ"ל, לצד החתן נראה חמיו מרן הרב אלישיב

עזה בגופו לזוג הצעיר

שמחת הנישואין של רבי יוסף עם רבנית שרה שנתח' נערכה במקום מגוריה בעיר ירושלים, אך לאחר החתונה הגיעו לדירתם בבני ברק, ובבוקר שלמחרת הנישואין, הגיע רבינו אל ביתם והציע בפשטות ללוות את החתן לתפילה כדי שלא ילך יחידיו.

גם לאחר כמה חודשים כאשר נודע לרבינו שגיסו ר' יוסף עובר להתגורר בדירה אחרת, טרח ובא לסייע בהעברת החפצים מן הבית אל הסוס והעגלה ששכרו לצורך מעבר הדירה.

קראו בשמו השני

רבי יוסף ישראל ישראל זצ"ל היה נקרא בפי כל מכריו בעיקר בשם 'יוסף', וכשעלה הצעת השידוך שלו עם בת הרב אלישיב, שגם הוא נקרא 'יוסף', הוחלט שמעתה יקראו לבחור הצעיר בשמו השני 'ישראל'. ואכן במשפחת אלישיב הקפידו על כך כל חייו לקרוא לו בשם זה, וגם רבינו היה קוראו ר' ישראל.



רבי יוסף ישראל ישראל זצ"ל

עונג שבת

כאשר נישאה הרבנית ע"ה אשת רבינו היא היתה בודדה מאין שום קרוב מצד משפחתה, ובשנים שאחרי כן כאשר אחותה הרבנית ישראל זצ"ל נישאה ובאה לגור בבני ברק, היה בין שני המשפחות יחס חם וקרוב מאוד.

במשך מספר שנים, היו רבינו והרבנית הולכים בשבת עם הילדים בגמר סעודת הלילה, בכל ליל שבת, לבקר את הדודים ר' יוסף ישראל זצ"ל ורעייתו. ילדי משפחת ישראל זצ"ל עוד זוכרים, שהביקורים האלו היו רגועים במיוחד, ורבינו לא היה נחפז לאף מקום, כי כידוע היה מקפיד מאוד שלא לקרוא לאור הנר מבלי שיהיה לו 'שומר' שלא

1. יש להעיר, שרבינו היה מוסר בשם מרן החזון איש, כי חתן אינו צריך 'שמירה' בדרכו לתפילה או לשאר מצוות, וכנראה נהג כן כדי לתת הרגשה טובה לחתן צעיר, שהגיע בלא הורים וכמעט בודד מכל משפחתו, ולהראות לו שמכבדו. ואכן בניו של רבי יוסף ציינו שאביהם היה מוזכר לשבח את עובדא זו בשנות חייו, הנהגה זו חיממה את ליבו.

שני הגיסים הגדולים היו מרבים לשוחח ביניהם, ולפעמים אף היו יוצאים לשוחח יחד ברחוב העיר.



מעניין לציין שר' יוסף ורעייתו הרבנית שתבדלחט"א היו השדכנים לבתו הגדולה של רבינו, עם בן שכנם, הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א. בן מרן הגרא"ל, שהתגורר באותו הבנין.

רבינו וגיסו רבי יוסף ישראל ישראל זצ"ל

סגר את הדלת

בשנים המאוחרות רבינו ורעייתו הפסיקו לבקר בלילות שבת את הגיס ר' יוסף, אך לעיתים שונות היה רבינו מזדמן לביתם. בעיקר כאשר היה משמש כסנדק בשבת, והיה עובר דרך ביתם, היה עולה למנוחה של כמה רגעים. רבי יוסף עצמו, מיעט מאוד להטריח את רבינו ולבקרו, אבל כאשר היה בא, התקבל בחביבות.

כמו כן בחול המועד פסח וסוכות היה מקפיד רבי יוסף ותבדלחט"א רעייתו הרבנית תח' להגיע לביקור חג אצל רבינו והרבנית ע"ה. כידוע, בימי חול המועד דלתו של רבינו היתה פתוחה, והיה מקבל את המשתחררים לפתחו מבוקר ועד ערב, ורבים היו צובאים על דלתותיו, וכאשר היה רואה את רבי יוסף היה קם ממקומו, סוגר את הדלת ומתיישב לשוחח איתו ביחידות.

חוברות ה'בר בי רב'

רבי יוסף זצ"ל הגה ויזם בעיר רחובות את רעיון 'בר בי רב דחד יומא' דהיינו לקבוע יום בשנה שיוקדש כולו לשיעורי תורה, ובכך יוכלו גם אלו שאינם זמנים פנוי לקבוע עיתים לתורה, להתקרב לתורת ה' ולשתות ממעיין החיים. הוא דאג להביא דרשנים בעלי שם, ורבנים בקומת שיעור גבוהה, ולפרסם את דבר קיומו של ה'בר בי רב' כמה שיותר, ואכן מידי שנה היה בית המדרש מלא מפה אל פה ורבים רבים התחזקו והשתנו אודות ליום רוחני כזה.

רוב הלימוד באותו יום התבסס על פי חוברת שחיבר ר' יוסף, כאשר בכל שנה הוא בוחר בנושא הלכתי אקטואלי אחר. פעם זה היה בנושא התפילה, ופעם 'ברכות', 'שבת', 'בית הכנסת', מועדי השנה, 'שכנים' וכן הלאה. יש לציין שהחוברת רובה היתה בנויה על פסקי הלכה מחמיו מרן הגר"ש אלישיב, ואת ימי בין הזמנים של חודש אב שקדם ל'בר בי רב' היה רבי יוסף מקדיש לכתיבת החוברת, והיה מרבה אז לשוחח וללבוש עם הרב אלישיב הלכה אחריו הלכה עד שהכל יהיה מחזור.

רבינו היה מחשיב מאוד את החיבורים האלה, והיה קובע להם מקום מיוחד בארון הספרים. בספרו דרך אמונה על הלכות שמטה מכיבא פעמים רבות פסקי הלכות מהרב אלישיב מהחיבור 'תודעת השמיטה' שחיבר רבי יוסף (ראה ציון ההלכה פ"א אות טו ועוד).



תמונה לא מוכרת

רבי יוסף ישראל זצ"ל מוסר שיעור בפני קהל גדול

שהגיע ליום העיון שייסד "בר בי רב דחד יומא" בעיר רחובות

ברכת יישר כוח לבנו הגאון רבי דוב שליט"א, וחתנו - נכדו הגאון רבי יעקב אפשטיין שליט"א על סיועם בהכנת המאמר

לזכרו של השקדן העצום שנסתלק השבוע

הגאון רבי אהרן יהושע צוקר זצ"ל (כ"ט שבט תשפ"ד)

סיפר בן רבינו הגאון רבי יצחק שאול שליט"א (שזכה להארת פנים מיוחדת מהגאון זצ"ל והיו משתעשעים רבות יחדיו) שרבי אהרן יהושע זצ"ל היה מגיע בקביעות להתפלל עם רבינו ביו"ט של שבועות, ושבת חול המועד פסח וסוכות וכן בשושן פורים. כי רצה לשמוע את המגילות כפי שהם כתובות בבית הכנסת 'לדרמן', ופעמים רבות היה משוחח עם רבינו, ורבינו היה מאריך עמו בשיחה.

ואחרי אחד הפעמים כשיצא מעם רבינו, התבטא אודותיו לבנו 'היה כאן תלמיד חכם גדול מיישבת פונב'ז', הוא קרוב משפחה של רבי אהרן לייב שטינמן, וכשעלה ארצה אף היה יושן אצלו.



הגאון רבי אהרן יהושע צוקר זצ"ל

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

649

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • תרומה תשפ"ד

ומשמע שיש שני מיני יצר הרע: יש יצר הרע שהוא כאבן, שעל ידי לימוד התורה הוא 'נימוח', ויש יצר הרע כברול ש'מתפוצץ', וצריך ביאור מה הם שני העניינים הללו.

ויתכן לפרש כי יצר הרע של אבן היינו כל מיני שטויות שיש בראש מצד קוצר השכל, שאינו מבין שלא ראוי לעשות כך, והוא יצר הרע של דברים שאין בהם ממש, שעל ידי לימוד התורה הוא 'נימוח' ולא נשאר ממנו מאומה, וכפי שהוא על זה נאמר שם הפסוק "אבנים שחקו מים", שהמים שוחקים את האבן ולא נשאר כלום ממה שנשחק.

וזכרנו שבשנותיה הראשונות של ישיבת פוניבז' לפני שנפתח ה'ירחי כלה', עשה הרב זצ"ל ירחי כלה לארגון 'עזרא', שבאו לישיבה לשלושה ימים, חמישי וששי ושבתי, כמדומה שזה היה בסוף בין הזמנים, ולמדו ענייני קידוש החודש, ובסעודה שלישית בשבת לאחר שלושה ימים של תורה, קם אחד מראשי הארגון ואמר כי יש אצלם הרבה בעיות בכל מיני עניינים, והם מאד עסוקים בזה אך להחליט ולפתור את הבעיות, אבל עכשיו אחרי שלושת הימים של תורה הוא מרגיש שכבר אין שום בעיות, וכל הבעיות אינן קיימות עוד. וכמו שאמרו 'אם אבן היא נימוח', על ידי התורה כל הדברים שאין בהם ממש נימוחים ואינם!

אך יש עוד יצר הרע שהוא כברול, הקשה יותר מאבן, והוא יצר הרע של מידות רעות, המושרשות בלב האדם, וזכרנו שהגה"צ רבי אבא גרוסברד זצ"ל בשיחותיו בלומז'ה היה מונה רשימה של מידות רעות בחרוזים: "גאוה-תאוה, קנאה-שנאה, חמדה-כבוד", והם ששה מידות רעות המושרשות בלב מהיצר הרע.

וזה כבר לא רק חוסר הבנה מצד השכל, אלא 'בלב' מושרשות מידות רעות, ויצר הרע כזה קשה יותר לעוקרו, ואף לאחר שמושכו לבית המדרש בדרך כלל אינו נימוח אלא 'מתפוצץ', שנעשה שברים שברים, אבל עדיין יש סכנה, כי השברים קיימים ויכולים בכל רגע להתאחות, ולהתחבר בשנית, וצריך חיזוק תמיד שלא יחזור שוב אותו היצר הרע, וזהו גם כן על ידי שימשכנו לבית המדרש, ויעסוק בתורה תמיד.

וזהו ענין 'שבירת' המידות, שעדיין היצר הרע קיים בטבע, וצריך חיזוק תמיד להתגבר עליו, אבל 'תיקון' המידות הוא שינוי הטבע עצמו, שהלב ישתנה ויעקרו ממנו המידות הרעות, וזו מדרגה יותר גדולה. ולכן צריך השפעה של קדושה בתוך 'לבו' של כל אחד ואחד, שגם הלב ישתנה ויתקן, וכל שאיפתו תהיה לקדושה.

החזק במוסר

השבוע (ו' אדר) מלאו חצי יובל שנים לפטירת מרן הגר"ד פוברסקי זללה"ה, ונביא כאן מתוך שיחה שקיים במלאות השנה הרב א. חפץ כתב מוסף ש"ק של יתד נאמן עם רבינו זללה"ה.

שאלה: בהספדים הזכירו את התקופה של אחר הסתלקות המשגיח רבי אבא, שרבי דוד אמר שמוע"סים בישיבה. בזה היה מיוחד? בתורה ומוסר יחד?

רבינו: כל הגדולים היו כך. הרי זה גם תורה! היה זה לאחר פטירת המשגיח רבי אבא גרוסברד. רבי דוד אמר בקביעות שיחות. הוא היה בא לשבת לשהות עמנו בישיבה. הרב זללה"ה היה אומר בליל שבת, ורבי דוד אמר במוצש"ק. גם רבי חיים שמואלביץ אמר שיחות בקביעות [בישיבת מיר].

שאלה: האם ראו את הרב מפוניבז' ללמוד מוסר?

רבינו: ודאי! הוא היה בהיכל ולמד ב"סדר מוסר" יחד עם כולם. מי לא למד מוסר? הרי גם הרב שך (שליט"א) זללה"ה בא למוסר! מי שאינו לומד מוסר, יכול לשכוח ולחשוב על הרבה דברים שזה רק מידת חסידות, אף על פי שהם דברים עיקריים.

בתוך לבו של כל אחד ואחד

*בפרשת תרומה (שמות כה, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", נאמרה כאן מצות בניית מקדש להשם, ובפשוטו נראה שגם בבניית המקדש נגוב וגבעון קיימו המצוה.

ותכלית מצוה זו היא כדי לזכות ל'ושכנתי בתוכם', כמו שידוע מחז"ל** בתוכו לא נאמר אלא 'בתוכם' – בתוך לבו של כל אחד ואחד, וכן כתוב בפרשת תצוה (כט, מה) ושכנתי בתוך בני ישראל.

ובספר החינוך (מצוה צה) ביאר בשרשי מצות ועשו לי מקדש: "ציונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיות, לטהר שם מחשבות בני איש ולתקן לבנם אליו ב", והיינו שעל ידי בית המקדש, המחשבות של בני אדם היו מקבלים טהרה, ולב בני אדם היה נתקן. והרי עיקר האדם הוא בלב, וכל הקדושה והטומאה של האדם הם בלב, וזהו ענין מצות עשיית המקדש, להשפיע על לב האדם שיהיה קדוש וטהור, ובה יזכו ל'ושכנתי בתוכם', בתוך לבו של כל אחד ואחד.

ויש לדקדק הלשון בתוך 'לבו' של כל אחד, כי הנה באדם יש שני חלקים: לב, ומוח. הלב כולל את כל תאוות הגוף ורצונותיו, שעיקרם בלב, והמוח הוא השכל שבראש האדם. והרבה פעמים רצונות הלב הם נגד השכל. כמו שמצוי אצל חולי סוכרת, שמבינים בשכלם כי הסוכר מזיק להם, ובכל זאת הלב חושק ורוצה בזה, וראיתי פעם בעיני אדם מבוגר חולה סוכר שהחזיק בכיסו כמה קוביות סוכר, ושאלוהו הרי אסור לך לאכול סוכר, והשיב כי זה 'קוביות' ולא סוכר דק ולכן אין זה מזיק לו... כך תאוות הלב מפתה נגד השכל.

ובנהני מכון שלפני הנחת תפילין אנו אומרים "וציונו להניח על היד לזכרון זרוע הנטויה ושהיא נגד הלב לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו, ועל הראש נגד המוח שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו", והיינו כנ"ל שהלב והמוח הם שני דברים: תפילין של יד הם כנגד תאוות הלב, ותפילין של ראש הם כנגד הנשמה שבמוח, ומצות תפילין משפיעה לשעבד גם את הלב וגם את המוח לעבודת הבורא.

ובאיגרת המוסר לרבי ישראל סלנטר כתב "האדם חפשי בדמיונו ואסור במושכלו", דמיון היינו תאוות הלב ורצונותיו שאין להם גבול, וכפי שהמשיך רבי ישראל שם: דמיונו מוליכו שובב בדרך לב רצונו וכו', אבל כנגד זה האדם 'אסור במושכלו', דהיינו שהשכל שבמוח מגבילו שלא ללכת שובב אחר תאוות לבו.

ולכן אמרו ושכנתי בתוכם בתוך לבו של כל אחד ואחד, שעל ידי הקמת המשכן תשרה השכינה בעם ישראל, ויושפע קדושה בתוך 'לבו' של כל אחד, דהיינו בתוך תאוותיו ורצונותיו, שגם הלב ישאף לקדושה ולרוחניות, ולא רק השכל.

תיקון המידות או שבירת המידות?

והנה ישנם שני חלקים בתיקון המידות: יש 'תיקון' המידות ויש 'שבירת' המידות, ומצינו שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב) בני אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, היינו שאם פגע באדם היצר הרע [ומה מאד מתאים ליצר הרע התואר 'מנוול' שהגדירוהו חז"ל] העצה היא למושכו לבית המדרש, ומשיכה היינו בפיתויים, לפתותו שאם ילמד יקבל כבוד וכדומה, דברים המושכים את היצר הרע, ומתוך שלא לשמה בא לשמה.

* משיעורי החומש בליל ש"ק, תרומה תשס"ז.

** ופעם אמר רבינו כי אינו זוכר אם מפורש כן בחז"ל או בראשונים, ואמרו שחיפשו על ידי המחשבים ולא מצאו בחז"ל, אבל נמצא כן באלשיך הקדוש, וכן בנפש החיים שער א' מביא כן מחז"ל, ואמר רבינו כי יתכן שגם מה שכתב הנפש החיים בשם חז"ל, כוונתו לאלשיך.

הדרכים לתיקון הלב והמידות

והדרך לתיקון הלב והמידות היא גם כן על ידי לימוד התורה, שהוא התבלין ליצר הרע. ובאיגרת המוסר להגרי"ס ביאר שיש שני חלקים בתבלין של תורה, הא' מצד סגולת קדושת התורה המועילה כנגד היצר הרע ו'ואין חילוק באיזה דברי תורה שיהיה עסקו, תצילנו מחטא, אם יעסוק בענין שור שנגח את הפרה וכיוצא, תצילנו גם מלשון הרע וכיוצא, הגם כי אינם שייכים זה לזה, רק רוחניות התורה תשמרנו'.

אמנם כתב (לעיל שם) שיש חלק נוסף בתבלין של תורה והוא היראה ולימוד הלכות כל עבירה: "כי תבלין של תורה הוא היראה הנובעת ממנה וכו', אם ישים האדם לבו ונפשו אל יראת התורה. אם בכלל, לידע ולהבין מהתורה כי לכל עבירה יש עונש עצום ונורא ולכל מצוה יש שכר נעלה מאד. אם בפרט, והוא העיקר, ללמוד תורת כל עבירה ועבירה לבדה, לגאווה תורת הגאווה וכו', וכן לכל מצוה ולכל עבירה את תורתה'".

ושמעתי ממו"ר הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל שאמר כי בדורות הקודמים היו רואים את היראת שמים ברחובות, ואילו לימוד התורה היה בצנעה כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות ה, א) כל הלומד בצנעה מחכים, ועכשיו בדורנו זה להיפך, שהתורה היא בפרהסיא, ובני תורה ניכרים

ומפורסמים בכל מקום, אבל היראת שמים היא בצנעה, ולא רואים כל כך יראת שמים, כי לא מחשיבים כראוי את היראה.

נמצא שהדרך לתיקון המידות היא על ידי לימוד התורה יחד עם עסק היראה ולימוד הלכות כל עבירה, אמנם רבי ישראל מוסיף וכותב (אור ישראל מכתב י"ד) שצריכים גם תפילה על זה. וכן ידוע בשמו שאמר שיותר קל ללמוד את כל השי"ס מאשר לתקן מידה אחת, והיינו שיכול להיות שאדם ילמד את כל השי"ס ועדיין המידות לא ישתנו, מפני שקשה מאד לשנות את הטבע, ולימוד התורה לבד אינו מספיק לזה, אלא צריכים גם תפילה לסייעתא דשמיא. וידוע מרבי ישראל שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות מועילה.

ובטעם הדבר שתפילה מועילה לתיקון המידות נראה, שהרי אמרו חז"ל (תענית ב, א) שהתפילה היא עבודה שבלב, וידוע כי בגוף האדם יש רמ"ח איברים ושס"ה גידים וכך גם הנפש מורכבת מרמ"ח איברים ושס"ה גידים ורוחניים, והם כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, וכשאדם מתקן את לבו על ידי התפילה שהיא עבודה שבלב, זה מועיל מידה כנגד מידה לתקן גם את המידות הרעות שבלב.

בעניינא דיומא / חודש אדר

ברוחניות, וכל כמה שמבקשים מקבלים! והוא דבר בדוק ומנוסה שיש סייעתא דשמיא לרוחניות על ידי תפילה.

וגם תפילה בלב היא תפילה שמועילה לסייעתא דשמיא, ואמנם לגבי דיני תפילה אין זה מספיק, וכדי לצאת ידי חובת תפילה שלוש פעמים ביום צריך להתפלל בדיבור, והרהור לאו כדיבור דמי, אבל בתור סתם תפילה, תפילת רשות, שמבקשים בקשת רחמים, יש סייעתא דשמיא גם על ידי תפילה בלב.

ומעשה שהיה באחד שהגיע מחוץ לארץ לכותל המערבי, והוא לא היה שומר תורה ומצוות, אבל כשהגיע לכותל התעורר קצת והתחיל לחשוב, שאם באמת כל האמונה זה דבר נכון, הוא רוצה שמן השמים יעזרו לו בזה, תפילה על תנאי... ומיד ברגע שחשב כך ניגש אליו אחד מהפעילים שמחזירים בתשובה ושאל אותו אם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות. באותו הרגע! שחשב בלבו מחשבה כזו, ואפילו שזו הייתה רק תפילה בתנאי, זכה מיד לסייעתא דשמיא.

וחודש אדר הוא גם זמן שיש בו יותר סייעתא דשמיא על תפילה, ואם כן אפשר לזכות גם על ידי התפילה ואפילו בלב, וגם על ידי ההשתדלות בכל ענייני הרוחניות, לסייעתא דשמיא יותר מכל השנה!

לנצל את חודש אדר לרוחניות

לכן צריכים לנצל את הזמן של חודש אדר לעסוק יותר בכל ענייני הרוחניות, ואם יש דברים אחרים שצריך לעשות, עדיף לדחותם לזמן אחר, ולעסוק יותר בתורה ולהוסיף יראת שמים ומידות טובות, שיהיה ניצול הזמן, כי זה זמן שיש בו סייעתא דשמיא מיוחדת לקבל את המדרגות והמעלות העליונות, וכדאי מאד לנצל אותו.

ועוד האיר רבינו במעלת חודש אדר:

החודש האחרון – מסוגל לתיקון כל השנה

יש ענין נוסף בחודש אדר שהוא החודש האחרון לחודשי השנה, וכמו שמצינו בספרים כי סוף השנה הוא זמן של תיקון על העבר, ומובא בספרים שיש ארבעה זמני תשובה: בכל יום לפני השינה, ובכל שבוע בערב שבת, ובכל חודש בערב ראש חודש, ובכל שנה בערב ראש השנה. כך גם חודש אדר שהוא סוף השנה, זה זמן הראוי לתשובה ולתיקון על כל השנה, וכיון שזהו זמן שמסוגל לתשובה ולתיקון על העבר, יש בו גם חיוב של התמדה בתורה יותר מכל השנה.

(אדר תשע"ב)

כמה פעמים דיבר רבינו במעלת חודש אדר וסגולותיו.

ובשנה שעברה חידש דבר נפלא, לפי מה שמפורש בחז"ל שבחודש אדר תקיף מזליה של ישראל, יש באדר מידת הרחמים וסייעתא דשמיא מיוחדת להצלחה גם ברוחניות יותר מכל השנה. ונביא כאן את הדברים שנאמרו בשיחה השבועית ובישיבת פוניבז' לצעירים. אדר תשפ"ג.

חודש של רחמים וסייעתא דשמיא

מצינו בגמרא (תענית כט, ב) שחודש אדר זה חודש של הצלחה בגשמיית, שאמרו "בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דתקיף מזליה", והיינו שיהודי שיש לו סכסוך עם גוי וצריך ללכת למשפט, כדאי שידחה אותו לחודש אדר, משום שאז 'תקיף מזליה' של הישראל, והוא חודש שיש בו סייעתא דשמיא לישראל.

והרי בודאי הכל בידי שמים, והכל תלוי בידי שמים, ואם זה זמן שיש בו הצלחה לישראל, זו לא סתם איזה סגולה, אלא מידת הרחמים מן השמים, וחודש אדר זה זמן שיש בו מידת הרחמים לעם ישראל, שיש סייעתא דשמיא להצלחה מיוחדת בגשמיית.

ואם יש סייעתא דשמיא ומידת הרחמים על גשמיית, מסתבר שגם בענייני רוחניות, בחודש אדר יש סייעתא דשמיא להרבה הצלחה בכל העניינים הרוחניים, כי הוא זמן של מידת הרחמים, ויש בו סייעתא דשמיא גם להצלחה ברוחניות, בתורה, ויראת שמים, ומידות טובות.

ואמנם זה תלוי האם האדם באמת רוצה את זה. ומי שאינו מעוניין אין לו סייעתא דשמיא. רק מי שרוצה את ההצלחה בתורה ורוצה התמדה בתורה, ורוצה גם יראת שמים, ואמונה, ותפילה בכוונה יותר, ומידות טובות בין אדם לחברו, להיזהר שלא לפגוע, ואהבת לרעך כמוך, והלכת בדרכיו, אלא שיש יצר הרע שמפריע, אם אדם רוצה את זה, אזי יש לכך סייעתא דשמיא בחודש אדר.

וכמובן, צריך גם השתדלות, ואי אפשר לסמוך סתם על מידת הרחמים בלי השתדלות, אלא צריך השתדלות! לעסוק בתורה, ובספרי מוסר, על יראת שמים, ומידות טובות, לחשוב על מידות טובות, ואז יש את הסייעתא דשמיא ומידת הרחמים, עם העסק!

תפילה לזכות למדרגות הרוחניות באדר

ויחד עם ההשתדלות צריך גם תפילה על זה, וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות מועילה, ואילו על גשמיית יש קצבה, כמו שאמרו (ביצה טז, א) כל מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה, מי יעני ומי יעשר, אבל ברוחניות נאמר "הרחב פיך ואמלאהו" (עין ברכות נ, א) שאין קצבה ושיעור להצלחה

לעילוי נשמת
מרת **הינדל** ב"ר **משה** ע"ה
נלב"ט ע"ט אדר - תנצב"ה

מוקדש בברכה ללידינו החתן המופלג **שמעון ברקוביץ** נ"ו
מתלמידי רבינו זללה"ה, לרגל שמחת נישואיו בשעה טובה ומוצלחת
שיזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

לעילוי נשמת רבי **מרדכי ארביב** זצ"ל
בן **מאיר וואסי** זצ"ל
נלב"ט ע"א אדר א' תשע"ט - תנצב"ה

דבר דבר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

ועשו לי מקדש וגו'

בכמה מקומות בש"ס (סוכה נ"א ב' זבחים ס"ב א' ועוד) מצינו שאין לשנות תבנית בית המקדש מזה שנמסרה במידה ובפתחים, וכך אמר דוד (דה"א כ"ח) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל. ומבואר בחז"ל (ילקוט שמואל רמז קט"ו) שהכל בכתב' נמסר בכתב במגילת בית המקדש. ולשון המדרש, מגילת ביהמ"ק מסר הקדוש ברוך הוא בעמידה דכתיב ואתה פה עמוד עמודי וגו', עמוד משה ומסרה ליהושע, עמוד יהושע ומסרה לזקנים בעמידה כו', עמוד דוד ומסרה לשלמה בעמידה כו', ואומר הכל בכתב מיד ה' מלמד שנתן במסורת. עלי השכיל מלמד שנתנה ברוח הקודש. ובירושלמי פ"ק דמגילה אמרו שניתנה לידרש. ומדוברי חז"ל נראה שהיתה ממש מכתבי הקודש, [וא"כ הרי שחסר לנו אחד מכתבי הקודש].

וצ"ע ברש"י סוכה נ"א ב' (ד"ה הכל בכתב) שכתב כל מלאכת התבנית שהודיעו הקדוש ברוך הוא על ידי גד החוזה ונתן הנביא (וע' עירובין ק"ד א') והוא פלא שלא הזכיר רש"י שהוא נמסר למשה בסיני.

ואם אכן היא נבואה בעלמא כמ"כ רש"י, יקשה איך נביא רשאי לחדש דבר, שהרי תבנית המושכן היתה הלכה קבועה לצורת המושכן ואין לשנותה. וצ"ל שהיתה הלכה למשה מסיני שימסרו פרים אלו ע"י נבואה.

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המושכן וגו' וכן תעשו

וברש"י לדורות אם יאבד אחד מן הכלים, או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכיוצא ומכונות שעשה שלמה וכו'. והרמב"ן נחלק על רש"י ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו, ומזבח הנחשת עשה שלמה וכו'.

והנה יש להוכיח מדברי הגר"א (בביאור לצורת הבית) שסבר כרמב"ן ולא כרש"י, שכתב הגר"א שמוזבח שעשה שלמה היה כשל משה, אלא שרצה להוסיף עליו עוד אמה שיהיה כפול וכו', מבואר ששלמה הוסיף במידות הכלים דלא כמ"כ רש"י דז"כ תעשו נאמרו גם על מה שעשה שלמה. אך בעיקר מ"כ הגר"א לגבי צורת המזבח שעשה שלמה, בדברי הרמב"ם פ"ג מהלכות בית הבחירה מבואר דלא כהגר"א, שכתב שהיתה מדתו אמה על אמה משמע שכל הזמן היה גם בימי שלמה ולא היה כפול.

ועשית את הכפורת וגו'

וברש"י ואע"פ שלא נתן שיעור לעוביה פירשו רבותינו שהיה עוביה טפח והנה מבואר ביומא נ"ה א' שבהזאות של יום הכיפורים שהיו מזים מדם הפר ודם האיל, אינו מזה על הכפורת אלא כנגד עוביה של כפורת.

וצ"ע כיון שפירשו חז"ל שעובי הכפורת טפח, איך יתכן להזות כנגד עובי של טפח, ז' הזאות שהיו זו תחת זו, ולא יגעו זו בזו. וצ"ע.

מקשה תיעשה המנורה

וברש"י מאלוהי, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאלוהי.

שאלו איך קיימו בזה מצות עשיית כלי המקדש, שהרי נעשתה מאלוהי דרך נס ולא עשאוה בידים. השיב רבינו שליט"א, אתה שואל מצד שהוא דרך נס. ויש להעיר מצד אחר, והנה בביאור הגר"א א"ח ס' ש"ד (סעיף א') כתב בדבר קושית היראים (ס' רע"ד) שהביא המג"א (תק"א י"ג) איך מסיקין בכלים ביו"ט והרי נאסרה סתירה בכלים. שיש לומר דגרמא מותר, והיינו שהשלכה לאש נקראת גרמא למועשה האש. ולפי זה גם אם היה טבע כזה שנעשית מנורה באש אין זה מועשה. אבל דברי הגר"א צ"ב למה לא יחשב מועשה ועדיף מהבעיר אש והלכה והזיקה שנחלקו בו (ב"ק כ"ב א' - כ"ג א') אם אשו משום חצי או ממונו, שהמשליך לאש ודאי נקרא מזיק בידים.

ועשית את המזבח עצי שטים וגו' נבוב לחזות תעשה אותו וגו'

יל"ע במו"ש בגמ' זבחים כ"ז ב' שמוזבח הפנימי מוקדש גם שאינו ראוי לו כגון קומץ, והיינו שאף אם העלו ע"ג המזבח דבר שאין דינו להקרב עליו, קדש ונעשה לחמו של מזבח. ומבואר שם בגמ' שמעלת מזבח הפנימי שהוא כלי שרת, ופי' רש"י שם (ד"ה והא) שנמשח עם המושכן. וא"כ במזבח הנחושת שעשה משה, צ"ע האם היה לו כח כלי לקדש את שאינו ראוי לו כמזבח הפנימי של ביהמ"ק, דמחזיק היה כלי כמו שאמרו בזבחים ס' א' דנין כלי מכלי וכו', אך יתכן שאף שהוא כלי הרי היו מומלאים אותו אדמה (וביותר שמקום העבודה הוא על האדמה שאין בה כח כלי), וכיון שהוא אדמה לא שייך בו קידוש פסולים כמזבח הפנימי של ביהמ"ק שהיה כלי גמור. וצ"ע.

דבר השעה

בתקופה האחרונה רבנו מעורר בכל עת על חיזוק בתפילה, לזעוק ולהריע על מצבנו, ליצול מכל צר וצוקה, נביא כמה דברים שנאמרו ונכתבו בעת הזו.

מתוך רשימה שרשם לעצמו במוצ"ש פרשת בשלח.

שמעתי פעם סיפור, לפני רבות בשנים, על אחד מיקירי ירושלים, שנכנס לבית אחד ממכריו או מקרוביו, והקים קול זעקה גדולה, או וי, או וי, נזעקו כל בני הבית לשם ושאלו על מה אתה זועק? ענה להם אהם לא רואים, תינוק יושב על הרצפה ומשחק בסכין, ענונו אבל הרי לא קרה כלום, השיבם מה הינכם רוצים שעוד יקרה משהו? ונשתתקו.

המצב בשכנים שמצפון, בדרום לבנון חמור מאד, כעת רק פגיעות בסדר קטן, ועל כן עובדים על זה לסדר היום, אמנם מצטעדים על כל מה שקורה, אבל התרגלו כבר רח"ל, ומתפללים שהכל יחלוף... אבל לא זועקים, לא שופכים לב כמים לפני אבינו שבשמים, רחם עלינו ואל תשחיתנו, הצילנו והשיענו, אנא אנו השיענו

כפי הידוע השכנים שם מכינים פיגועים נוראים שמכוונים על כל א"י, והכל מחוכנן אצלם ה' ישמרו, ואנחנו שותקים, מתפללים אבל לא זועקים, לא צועקים, לא מתאספים להרבות תפילה, צעקה וזעקה לאבינו שבשמים, רחם עלינו, אל תתנו לפני משחיתים אלו, אשר מי ידע מה בסונתם ויכולתם לעשות, נתאסף כולנו לעוק אל יושב שמים, אבינו מלכנו הצילנו כי בצרה גדולה אנחנו, הושיענו ונושיענו.

מתוך דברים שאמר להגאון רבי יהודה סילמן.

"אנחנו מוקפים אויבים, יש סכנה גדולה בדרום, אבל יש סכנה גדולה מהצפון, אי אפשר לדעת מה יעשו, צריך להתפלל על זה, להרבות בתפילה, צריך שדורבנים יגידו בכל מקום איך לעשות את התפילות.

"שוואי ישראל מחוכננים מאוד, לפי מה ששמעתי יש להם נשק שמגיע לכל מקום בארץ, אי אפשר לומר אני בדרום או אני בצפון. המצב נורא מאוד בימים אלו אבל נראה שלא עושים שום דבר, צריך להתפלל

"צריך להתפלל הרבה להתפלל, לא יודע איך. האם אפשר לומר שלום עלי נפשי? האם נחכה חלילה עד שיקרה משהו? מי שמנהלים את הדבר הזה הם אובדי עצות. צריך לעשות תפילות. את זה אני אומר ממה שידוע לי, אני לא יודע כל כך הרבה, אבל ממה שידוע לי המצב נורא קשה".

מתוך דברים שאמר בכינוס רבני הקהילות בביתו

המצב כעת בארץ ישראל חמור מאד, המצב מאוד מסוכן, אויבנו בעיקר מהצפון וגם מרחוק מחכננים ויכולים לפתע בכל מקום ומקום, הם רוצים להשמיד ולהרוג ולאבד, צריכים להתעורר, מצד אחד צריך להיזהר לא להפחד את הנשים והילדים, אבל מצד שני צריך שהציבור ידע כדי שיתעורר, זה עת צרה, כשיש צרה מתפללים, זועקים אל ה' שיושיע אותנו, צריכים לעודד את הציבור להתפלל, ראוי שדורבנים יעודדו בכל מקום את הציבור בדרשות ועצרות להתחזק בתפילה, תפילה זה דבר שכל אחד יכול להתחזק, להתפלל בכוונה, להתפלל מעומק הלב, ויזעקו אל ה', כמו ביננו שזעקו, גם ראוי שהשליח ציבור יתפלל יותר בכוונה, להתפלל זה הדבר הכי פשוט, וזו יעזור בזכות התפילות ויושיע אותנו.

מכתב שכתב אדר"ח אדר תשפ"ד

לאחינו בית ישראל די בכל אחד ואחד עת צרה היא ליעקב, כאשר על עמך יערימו סוד ואויבנו זוממים להשמיד להרוג ולאבד את עם ד' בכל אר"י, ד' ישמרו,

וכלנו כל יושבי אר"י בסכנה גדול ר"ל.

עלינו לתפוס באומנות אבותינו, לזעוק להריע ולהתפלל אל אבינו שבשמים, שידחם עלינו, וישמור שארית ישראל, ואל יתנו לפני אלו הקמים עלינו.

חובה עלינו להתאסף ולהרבות בתפילות ותחנונים לפני אבינו שבשמים שיחוס עלינו, נזק אל יושב מדומים, אבינו מלכנו אנא הצילנו כי בצרה גדולה אנחנו, הושיענו ונושיענו.

ומאד ראוי שרבני הקהילות יעודדו ויחזקו כל אחד כפי הכרתו את בני קהילתו בחיזוק התפילה, התועדות והתקבצו והרבו תחינה ובקשה לפני מלך קל רם ונשא שיצילנו מכל רע.

ונזכה לישועת עולמים ולביאת משיח צדקנו בב"א.

בה' אדר א' תרל"ה נסתלק רשכבה"ג שר התורה הגה"ק רבי אברהם לנדא מטשכנוב זי"ע, שהרעיש את כל העולם בכח תורתו וצדקותו המופלגת שהיה לחד בדרא, ולמוצא פי קדשו חרדו כל גאוני וצדיקי הדור.

האדמו"ר שר התורה רבי אברהם לנדא אבד"ק טשכנוב (תקנא תרלה) נולד לאביו רבי רפאל דאבזינסקי שעליו יסופר פלאות. נשא את בתו של הנגיד ר' דן לנדא ועל שמו נקרא. בשנת תק"פ נתקבל לכסא הרבנות בטשכנוב בה ישב נ"ה שנים, ושימש כעמוד ההוראה לפולין כולה. אחר פטירת האדמו"ר בעל חידושי הרי"מ מגור נאות לקבל סביבו עדת חסידים אף שהתפלל בנוסח אשכנז. רבי אלעזר הכהן אב"ד סוכטשוב מח"ס ח' מהרא"ק וחתן בעל הנהיגות הספידו בנחל בכי (ווארשא תרל"ה) ואמר ומעיד אני עלי שמים וארץ שזה בערך עשרים שנים הייתי אצל הרב הקדוש והטהור בקאצק וכו' שאמר מי יתן לראות בדור עוד שם צדיקים כמותו וכו'. ובסוף ימיו נהרו אליו רבבות אלפי ישראל. ובשו"ת הרי"מ מגור השיב לאדמו"ר רבי חיים מצאנז בענין התרגולים החדשים משהעידו לי שבבית הרב מטשכנוב אוכלים אותם לא חקרת יותו. רבי אליהו גוטמכר מגרידיין כותב אליו המבורך בפי ישראל מקצה אל הקצה האיש האלקי מיחדי הדור שלנו גאון הגאונים בענוותנותו כותב ע"ע בתשובה הנה מדרכי בכל ענינים שבין אדם לחבירו הבאים לפני אני משתדל ומטריח א"ע בכל האפשרות בידי לפשר ביניהם ולא להעמיד הדבר על ד"ת על דעת מה שאיני בגדר הזה וכו'. נלב"ע בה' אדר ראשון תרל"ה ונקבר בטשכנוב בשואה כשהוצרכו להעבירו למקום סתר נמצא שלם. ולאחר השואה לא נמצא קברו עד עצם היום הזה. מתורתו שרד הספר בית אברהם בסוגיות הש"ס. זכותא דאברהם דרושים. אהבת חסד על נשים וטהרות. ספר מנהגים ויעש אברהם. וסידור תפלה צלותא דאברהם. [בשנת תשע"ה יצאו לאור ספריו מחדש במהדורה מפוארת]

בניו כולם קדושים כיצא בו רבי זאב וואלף מסטריקוב. רבי דוב בעריש מביאלה. רבי רפאל מוורשה. רבי יעקב מיעזוב זיעוכי"א.

[מעשה מפורסם בעולם על זכות הוריו בו - מסופר שלאביו רבי רפאל היה לו חנות יי"ש, שממנה התפרנס בכבוד. ועוררה נדוד את קנאת כומר הכפר שאסר על מאמיניו לקנות ממנו את היי"ש החמץ לפני חג הפסח. רבי רפאל לא היסס להכריז שהיי"ש הפקר לכל וכי הוא נוסע העירה לכל ימי החג כשהחזר לביתו התפלל לראות שאף אחד לא התקרב לחביות להפתעתו התברר לו ששני כלבים גדולים מנעו מכולם את הכניסה לבית המזיגה. רבי רפאל שלא רצה ליהנות מיי"ש החמץ שעבר עליו הפסח פתח את הברזים והחל לתת ליי"ש לזרום. בראות אשתו את מעשיו הקימה קול צעקה ותבעה במפגיע שילכו קודם לשאול את הרב כדת מה לעשות ורבי רפאל נעתר לה הלכו שניהם אל הגאון ר' לייבוש חריף הידוע בכינוי הגאון מפלאצק (וי"א אל האדמו"ר ר' פישל מסטריקוב זצ"ל) ופסק שהיי"ש מותר בהנאה. אך לבו של ר' רפאל לא השלים עם הפסק והוא החליט להחמיר על עצמו פתח את הברזים ואיבד את היי"ש בידים כשנודע הדבר לאשתו הזדרזה ובאה אל הרה"ג ר' לייבוש ופרצה בבכי ואמרה את רכושי הפסדתי. בנים אין לי, מר לי, מר. כדי לפייסה הבטיח לה הרב שיולד לה בן שיאיר את עיני ישראל. ואכן נולד בנה רבי אברהם לתקופת השנה].

מורן שליט"א הנמנה על צאצאיו היחידים כבן אחר בן, מרבה לספר תמיד בהערצה מגדלותו התורנית העצומה של הרב מטשכנוב זי"ע, ומציין אשר בין פרקי תולדותיו נתייחדה ביותר פרשת הערצתם המופלאה של גדולי דורו שהעריצוהו בביטויים מופלגים ונדירים במינם שלא מצינו כדוגמתם.

בביקורי אצל מורן שליט"א במוצש"ק פר' משפטים תשע"ו, דיבר אודות אחת התקנות שהתקין זקינו הרב מטשכנוב זי"ע בעירו שבכל ערב שבת אחר השעה שתיים בצהריים היה על כל הסוחרים לנעול את חנויות ומאז נאסרה עשיית מלאכה. וסיפרתי לו מעשה פלא שאירע שנים רבות לאחר פטירת רבינו בעקבות תקנה זו. שמש בית העלמין שדרכו היתה להדליק את הנרות בציונו של רבינו הגיע פעם בערב שבת אל



צילום נדיר מכתב יד קדשו של רשכבה"ג הרב מטשכנוב זי"ע

אוהל ציונו, אך דלת האוהל לא נפתחה, כל פעולותיו לפתוח את הדלת לא הועילו. נרעד רץ השמש לרב העיר כשהוא חושש שמא יד נכרים בדבר. בגלל קוצר הזמן, דחה הרב למוצאי שבת. מיד בצאת השבת נחפז הרב והלך עמו אל האוהל והנה הדלת נפתחת ללא כל קושי. באיזה שעה ניסית לפתוח את הדלת - שאל הרב. בערב של יום - השיב השמש. נזכר הרב, בתקנת רבינו, שלפיה כבר היה זמן קבלת שבת באותו זמן, ולכן לא נפתחה הדלת. ואף שברחבי העיר בוטלה התקנה לאחר מלחמת העולם הראשונה, על מקום מנוחתו לא הניח הרב מטשכנוב בעצמו לבטלה. בשמענו עובדא מופלאה זו הפטיר מורן שליט"א: "זה מעשה נפלא שצריך להדפיסו".



צילום מהעותק הראשון של הספר 'בית אברהם'

מורן שליט"א אף מרבה לדון בדברי תורתו וחידושיו של זקינו הרב מטשכנוב זי"ע ובפרט בספרו 'בית אברהם'. וראוי לציין מה שחרט מורן שליט"א על מצבת קבורת אביו הרה"ג רבי טוביה יוסף לנדא זצ"ל "נין ונכד להגאון מאור הגולה רבי אברהם לנדא אב"ד דצ'כנוב". (מרשימות הרה"צ שיינבר שליט"א) לדוגמא במנחת דבר מצוה לו פלפל בדברי זקנו וז"ל הנה הגאון האדיר בדורו מוהרא"ל מצ'כנוב זצ"ל הקשה על דעת רש"י (קידושין ז) ... ורבונו שם מיישב קושייתו. וכן עי' בס' זכר דבר ס"ט ועוד

ובחנוכת בית המדרש בית מנחם סטריקוב בירושלים נשא רבינו דברים וכן בדברי זקנו הגה"ק רבי אברהם מצ'כנוב זצוק"ל תוך שהוא מפלפל בדבריו העמוקים. (הפרדס כסלו תשנ"ו)

דמותו לדורות

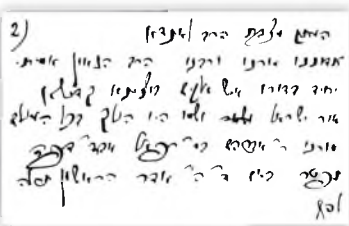
רבנו מספר שבימי בחורותיו הוא פגש את החסיד רבי ישראל ארטין, שעוד ראה את זקנו רבי אברהם טשכנובער [שנלב"ע ה' אדר תרל"ה]. ואמר להגר"ד שזוכר את דמותו כל כך מוחשית שאם הוא היה צייר הוא היה יכול לצייר לו דמותו. בהזדמנות זו סיפר רבי ישראל מחיי השפת אמת, ותיאר את הליכות חייו היומיות, שהיה מתנהל בביתו באופן בלעבאטיש, והוסיף שזה היה החינוך בפולין הפשיסחאית לנהוג רגיל כלפי חוץ ולא להראות חריגות או איזה התלהבות של שינוי מהעולם.

בהזדמנויות שונות מעיר רבינו שזקנו רבי אברהם מטשכנוב לא היה אדמו"ר רק רב העיר, וקובל על שהוא מכונה בפי הסופרים וכותבי העת אדמו"ר, זאת למרות שבסוף ימיו קיבל פדיונות וערך שולחנות, להפצרת תלמידיו בעל שו"ת מהרא"ק מפולטוסק. רבי דן לנדו חמיו של הגאון מטשכנוב זיע"א, היה פרנס ונגיד בקהילת פלאצק, ובעל השפעה מדינית רחבה. שפתו הייתה עשירה במיוחד, וכל מכתביו מלאי מליצות נאים. רבי דן היה מתורגמן של הקיסר נאפוליון כשהגיע לפולין בשנת תקע"ב, ומקשריו אלו עם השלטון נתעשר, באחרית ימיו נתהפך עליו הגלגל וחי בעוני, אך רווח נחת ממשפחתו הענפה והנכבדה שהקים. נלב"ע כ"ט ניסן תר"ט.

נוסח המצבה - פירסום ראשון

כמו שכתבנו לא נשאר כיום זכר ממצבת ציונו של הגה"ק מטשכנוב זי"ע, אולם לאחרונה מצאו העתק מדויק של הכיתובים שהיו על גבי המצבות בפולין שהיו חייבים למוסרם למלכות בזמנו, כך שנשאר העתק מדויק בכת"י של נוסח המצבה המקורי מצורף צילום הכ"י וכאן התמלול: **פ"נ אדונו מורנו ורבנו הרב הגאון אמיתי יחיד בדורו איש אלקים בוצינא קדישא אור ישראל ושמו היה הולך בכל העולם מורנו ר' אברהם ב"ר רפאל אב"ד דפה נפטר ביום ד' ה' אדר הראשון תרל"ה לפ"ק**

העתק מצבת הגה"ק מטשכנוב זי"ע



א"ה בשמעות הבאים נכתב א"ה אחדות הגאון רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל והגאון רבי חיים ברים זצ"ל. נשמח לקבל חומר עובדתי הליסתי ותמונת על הקשר שהיו ליבם יבדלח"ט עמם.

תמלול מניחום האבלים של מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

בבית מרן הגאון הגדול הגר"ב ויסבקר זצוק"ל

רבי צבי: הראש ישיבה זוכר את אבא כשבא לפוניבז'?

מרן ראש הישיבה: כן, כן

רבי צבי: הוא היה בחבורות אצל הראש ישיבה

כשהוא בא להבחן לפוניבז' הוא בא לרה"י לרבי דוד כשהוא נכנס רבי דוד שאל אותו מה אתה לומד הוא בא מכפר הרו"ה אז הוא אמר לו [בעברית] 'הבונה' הראש ישיבה לא ידע מה זה הבונה, אחרי שהוא הבין הוא אמר לו אה הבנינה זאגט אזי זה היה הרגע הראשון, אבל אחר כך הוא החזיק אותו שלש שעות על אין מתכוין ועל פסיק רישא על כל הסוגיא בדף ק"ב הוא יצא ממנו.

מרן ראש הישיבה: פעם היו אצל אבא בחורים דברו חֲטַת חטת ואבא לא יודע מה שזה, הם התכוונו לחטאת.

רבי צבי: כשהוא התחיל עם הישיבה היה לו גם את העול של הגשמיים גם את העול של הרוחניות, אז הוא אמר לי אני עושה את שתי הדברים והעול של הרוחניות הרבה יותר קשה, עכשיו אני מבין איך רבי דוד החזיק את הישיבה בשנים ההם שהרבה מהעול הרוחני של הישיבה היה עליו.

אני הייתי בישיבה בשיעור ב' אז נפתח הישיבה בית מתתיהו ולא יודע למה לא הסתדרתי עם הצבא, הייתי צריך טופס אחר, אז נתנו לי במשרד, יענקל וייס נתן לי והוא אמר לי תעלה לראש ישיבה להחתים אותו, עליתי לבית מדרש אז הוא רואה אותי, אז הוא אומר לי 'תגיד לאבא שהוא היה אצלי, ואני חיכיתי שהוא יבוא עוד פעם, והוא לא בא, אז אני עשיתי לבד', זה המילים שהוא אמר לי למסור, אמר לי אבא שהוא בא אליו לבקש ממנו שיכתוב לו מכתב לועד הישיבות שיקבלו גם את הישיבה שאפשר לתת אז הוא הכין מכתב הוא חיכה שהוא יבוא לקחת, אבא היה טרוד והראש ישיבה רבי דוד בעצמו הכניס את זה למעטפה והדביק בול ושלח לועד הישיבות, שלח מעצמו.

מרן ראש הישיבה: גיסי ברוך [רבי ברוך פינס] היה יחד עם אבא.

רבי צבי: ידידות נפש, כל השנים, היה תקופה שלמדנו כשהוא גמר ללמוד עם רבי אברהם צבי (בנו של מרן שליט"א הגר"צ פוברסקי משגיח ישיבת עטרת שלמה) הוא התחתן בתשמ"א בקיץ, ואחר כך בתשמ"ב הוא למד איתי.

מרן ראש הישיבה: לאנטוורפן הוא {הגר"ב פינס} נסע עם אבא,

רבי צבי: לאנטוורפן, ופעם הם נסעו ללונדון, לר' יעקב לויסון הוא לקח אותו.

מרן ראש הישיבה: הרב דרבקין [חמיו של הגר"ב ויסבקר זצ"ל] היה רב של רמתיים

רבי צבי: הראש ישיבה היה שם פעם בבין הזמנים

מרן ראש הישיבה: כן היה לנו שם בני דודים חפשיים שני אחים המשפחה שלהם היתה קוסטנוביץ, גם לאבא קראו קוסטנוביץ

רבי צבי: אבל תאם באתם לדוד רבי צבי [דרבקין שליט"א ראש ישיבת גרודנא] אכלתם ארוחת צהריים אצל הסבתא.

מרן ראש הישיבה: כן, נכון.

רבי צבי: הסבתא היתה מספרת לנו שהראש ישיבה שליט"א בא בבין הזמנים אז שאלו אותו מה רואים אצל אבא רבי דוד שינוי בזמן מבין הזמנים, זה סיפור מתש"ז תש"ח, והראש ישיבה שליט"א אמר עוד חצי שעה לנוח בצהריים.

מרן ראש הישיבה: כשבאתי לרמתיים אז הוא [הרב דרבקין זצ"ל] קרא בעיתון אז הוא אמר אין לי מזל, כל היום אני לומד ובדיק כשאתה בא אני עם עיתון, היה אז את האח דני הוא היה ילד קטן.

מרן ראש הישיבה [על מרן הגר"ב ויסבקר] היה לו גישמאק מיוחד בלימוד, היה לו טעם בלימוד, הוא קיבל את זה מרבי שמואל בעיקר,

רבי יהודה: מרבי שמואל אחרי השיעור, רבי צבי: אמרו שהיו תלמידים שהיו תלמידים מהשיעור, והיו תלמידים מאחרי השיעור, דברו בלימוד אחרי השיעור

מרן ראש הישיבה: היתה לנו טבחיית בפוניבז' גברת מונצ'ק קראו לה, היא באה לאמא שלי והיא אמרה יש לי בעיה, אני נותנת את כל הלב שלי כדי להכין מטעמים לבחורים, וכשהם באים לחדר אוכל הם מדברים ומדברים, חוזרים על השיעור, ועד שהם גומרים את השיעור כבר האוכל קר בלי טעם, ככה היא אמרה, זה היה בזמננו על מה מדברים בחדר אוכל חוזרים על השיעור! ואם היינו רגילים שחוזרים על השיעורים הרי כשהגיע הרב דסלר, הוא עשה מהפכה, אנחנו ידענו שאת השיעורים כדאי לשמוע את אבא ורבי שמואל, הרב שך הגיע אחר כך, אבל כשהגיע הרב דסלר שמענו משהו חדש, משגיח אומר שיעורים, זה היה מהפך, אחרי השיחה של הרב דסלר ישבו כמה שעות לחזור על זה, שיעורים במוסר?

מרן ראש הישיבה: במוסר, בקבלה, הוא היה מלמד אותנו מהר"ל, אני למדתי איתו יחד חברותא עם הרב דסלר שנה שלימה חומש עם רמב"ן התחלנו מבראשית והגענו עד חמישי, שנה שלימה, פעם בשבוע, אי אפשר לשכוח, הוא פתח לנו שערי שמים, אנחנו לא ידענו מה שנמצא בשמים אתם יודעים מה יש בשמים? והרב דסלר גילה לנו שיש שמים, ומה שיש בשמים.

רבי צבי: והראש ישיבה חושב שזה הדרך, שכך צריך היום לצעירים לדבר כמו שהרב דסלר דיבר. מרן ראש הישיבה: כן, כן.

רבי צבי: כי אחר כך רבי חצ'קל לא דיבר ככה

מרן ראש הישיבה: לא, זה היה משהו אחר לגמרי, אחרי הרב דסלר כבר אי אפשר לשמוע שמועסים ממשגיח אחר, רבי צבי: זה היה קשה לרבי חצקל כשהוא הגיע?

מרן ראש הישיבה: בטח! בזמן הרב דסלר כל הגבעה היתה מליאה עם אוטובוסים שבאו לשמוע את הרב דסלר מכל הסביבה, ממש פתח לנו שערי שמים.

היה לסבא שלכם גם אח דוד דרבקין, ורבי יקותיאל שפירא היה חתן שלו

רבי צבי: נכון, הוא גר ליד חברון היו לו רק בנות

מרן ראש הישיבה: באו אז שנים מאור ישראל רבי צבי דרבקין, ושבתי רובל הם היו חברים טובים רבי צבי: זה היה חידוש שבאו צעירים מהישוב החדש, עם הקסקטים וה..

מרן ראש הישיבה: במרוצת השנים היה גם רבי דוב לנדו מהישוב, אחר כך היה גם יעקב וינרוט, חבל על דאבדין, ולא משתכחין המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, תמשיכו, להמשיך לגדל את הישיבה, זה ישיבה טובה,

רבי צבי: בעזר ה' שהראש ישיבה שליט"א ימשיך בבריאות, כלל ישראל נראה אחרת בזכות שהראש ישיבה אומר שיעורים.

מרן ראש הישיבה: אתם תמשיכו את הישיבה ויהיה כאן טוב.

אח"כ נפנה מרן ראש הישיבה שליט"א לנחם אצל הרבנית תליט"א:

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, היו לכם ימים טובים תזכרו את זה, ותמשיכו את התורה שלו, שירגישו את טעם התורה, אצלו לתורה היה טעם, זה היה החיים שלו.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת תרומה תשפ"ד (18)

ממונו של אדם

קרוב למות בשעותיו האחרונות, נכנסו אצלו הרב וגבאי הצדקה שבעיר, וביקשו ממנו לתרום לצרכי צדקה. החולה החזיק בידו את מפתח הכספת שלו, הסכים לדבריהם, ואמר מספר פעמים שאכן חשוב וצריך לתת להם, אך לא הצליח להוציא את המפתח מידו, ועד רגע פטירתו לא הצליח להתגבר על חמדת הממון שלו ולתת מכספו לצדקה.

מדוע באמת עשה הקב"ה כן? לשם מה הגדיל כל כך הבוי"ת את תאות הממון הטבועה באדם? שהרי משונה תאווה זו מכל התאוות. בכל שאר התאוות, האדם חפץ בהנאת אותו הרגע שבו התאווה שולטת בו, וההנאה מגיעה בעקבות הוצאת התאווה מן הכח אל הפועל. משא"כ תאות הממון שאף בשעה שאין ביכולתו להשתמש בממון, ואף כשיש לו הון רב שאין ביכולתו לבזבזו גם אם ירצה, עדיין חפץ הוא לאגור עוד ועוד ממון, וכמו שאמרו חז"ל (קה"ר ג') 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו'.

נראה בביאור הדבר, שאדרבה, דבר זה הוא מן הטובות אשר הטיב השי"ת עם ברואיו. שהרי ממון הוא כלי שבאמצעותו ניתן להשיג ענינים גדולים וחשובים מאד ברוחניות: אפשר להחזיק תורה באמצעותו, אפשר ליתנו לנצרכים, לזכות עי"ז לשכר נצחי לעוה"ב. אך עצם הנתינה אינה מספיקה כדי לזכות לשכר נצחי, שהרי אין מקום להשוות בין הטירחה והיגיעה של אדם שעמל לקיים מצוות, לבין אדם שרק נתן ממון עבור מצוות של אחרים. ודאי שמצד עצם הנתינה לא שייך להשוות, דרך משל, בין השכר שמגיע לאדם העמל בתורה על ידי הדחק ומתייגע במשך כל חייו להיות שקוע בלימוד מתוך התעלמות מכל המפריעים, לבין אדם החי לו את חייו בנחת ותורם לכולל אברכים סכום שחסרונו אינו מורגש אצלו, ואשר אינו מפחית כי הוא זה מפיתו ושולחנו ואורח חייו המורגל אצלו. אך כיון שרצה הקב"ה להטיב עם ברואיו ולתת אפשרות לבעל הממון לזכות לשכר נצחי, לכן הרבה הקב"ה את תאות הממון, עד כדי כך שממונו של אדם חביב עליו כגופו ממש, ויש כאלו אשר ממנו חביב עליהם עוד יותר מגופם, וכמו שפירשו חז"ל בשלהי ברכות (דס"א ב') 'על הפס' 'בכל מאדך'. כאשר אדם מתגבר על חמדת הממון ונותן מכספו עבור תורה וצדקה, נחשב הדבר כאילו נותן חלק מעצמותו, ולכן יכול הוא לזכות על ידי כך לשכר נצחי.

גם מובן לפי"ז, מדוע תאות הממון נשארת אצל האדם עד יציאת הנפש, וכמו העובדא הנ"ל שסיפר מו"ח מרן זצ"ל. כל זה הוא חלק מאהבתו ית' לבריותיו, שרצה להיטיב עמם ולתת להם אפשרות לזכות לתורה ולשכר נצחי כל זמן שבו הם עדיין חיים, גם אם אין בכוחם הם לעשות מצוות או לעסוק בתורה. לכן השאיר אצלם הקב"ה את תאוות הממון, כדי שיוכלו על ידי ההתגברות עליה לזכות לחיי העוה"ב.

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה)

פתח 'דבר אל בני ישראל' בלשון פיוס, כמו 'דברו על לב ירושלים', כשביל שהיה בו חסרון - פייסם. ואיתא במדרש (ילקוט רמז שסג) אמר ר' אבהו ומה לעשות משכן כבוד וכפרה לישראל אמר 'דבר אל בני ישראל' לשון פיוס, הדוחקים את ישראל ונוטלים את ממונם בעל כרחם, מה תהא עליהם (בעל הטורים).

רבי אבהו לומד 'קל וחומר' המחדד את גודל עוונם של אלו אשר 'דוחקים את ישראל ונוטלים את ממונם בעל כרחם': כשרצה הקב"ה שיתרמו בני ישראל מממונם עבור הקמת משכן, אשר ממנו תהיה כפרה לחטאיהם והוא מקור להשפעת השכינה עליהם, לא בא אליהם בתביעות ולא כפה עליהם לתת ממנו, אלא שלח את משה לבקש ולהפציר בהם בלשון פיוס שיתנו. כמה גדול הוא איפוא עוונם של ה'דוחקים את ישראל' אשר נוטלים מהם את ממונם לעצמם, לצורך מילוי תאוותיהם ורצונותיהם השונים, ועושים זאת בעל כרחם של הנותנים.

יש להתבונן, הלא מדובר כאן על בני ישראל העומדים חודשים ספורים לאחר צאתם ממצרים, ואמרו חז"ל (בכורות ה' ב') 'איו לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לזוכי טעונים מכספה וזהבה של מצרים', והיו אז עשירי עולם. נתבונן עוד, מה היא הבקשה שאותה ביקש מהם משה: לבנות משכן לבורא העולם אשר הוציאם מעבדות לחרות באותות ובמופתים. בנוסף לכך, ממשכן זה תצא תועלת עצומה עבורם, כיון שעל ידו תהיה כפרה לכל חטאיהם. אם כן השאלה היא עצומה: מדוע זקוקים היו לפיוס כדי להסכים לכך?

עוד יש לתמוה, מה מקום יש להשוות בין הפיוס שלהם לבין הפיוס שלו היו זקוקים בני ישראל בזמן הגלות, יעו"ש באבן עזרא ובשאר המפרשים שמדובר על הגלות האחרונה, כמה פיוס צריכים ישראל כדי להתחזק למרות כל הצרות והרדיפות ולדעת שהקב"ה שומר עליהם ויגאל אותם במהרה בימינו. כיצד אפשר להשוות בין פיוס זה לבין הפיוס הנצרך כדי לשכנע את בני ישראל לתרום זהב וכסף למשכן?

נמצינו למדים מכאן, כמה גדולה חמדת הממון, שאינה עוזבת את האדם בכל מצב, ואף בני ישראל באותו הזמן היו צריכים חיזוק כדי להתגבר על חמדת הממון ולתרום למשכן, וכמה שבח הוא להם שהביאו כ"כ עד שהי' די והותר והוצרך משה להעביר קול במחנה שיכלו העם מהביא. חמדת הממון היא כה טבועה באדם, עד שאין היא עוזבת אותו במשך כל ימי חייו, ואף בזקנותו המופלגת, כאשר הוא כבר חולה וקיצו קרוב, ואף אם יש לו הון רב מאד, עדיין אין חמדת הממון בטלה ממנו. מו"ח רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זצ"ל היה מספר על אדם עשיר גדול, שבשעה שהיה

משא הספדו של רבינו מרן שליט"א

על הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצ"ל ראש ישיבת "בית מתתיהו" נאמר בעצרת המספד המרכזית בהיכל ישיבת "בית מתתיהו" ככלות השבעה

רב ותלמיד

הנני מתבונן שאנו נמצאים באדמת קודש, שכאן בגבעת רוקח (אני לא יודע אם זה ממש אותו מקום) היה ביתו של מו"ר החזו"א זצוקלל"ה אבל כמה מתאים שישבתו של הראש ישיבה זצוק"ל, תהיה בביתו של מו"ר החזו"א זצוק"ל.

כשהייתי צעיר ישנתי בביתו של מו"ר החזו"א, וכשהורתי בלילה מהישיבה אפילו אחרי סדר שלישי היה רוצה שאשב על יד השולחן ואלמד עד שהייתי נרדם ואז היה מעירני שאלך לישון, ופעם אחת בחורף שהיה קר מאוד היה דולק תנור קטן עם פחמים על הארץ, והרבנית של החזו"א זצ"ל נכנסה וישבה בכסא קטן על יד התנור, (היא היתה מאד מסורה לחזו"א זצ"ל שיוכל ללמוד בלי מפריע). והתחילה לדבר אלי ולספר לי, שכשהרב הרצוג עלה לארץ ישראל, נסענו לקבל את פניו בנמל יפו, והיו שם אנשים שכינו אותו בהערכה "דוקטור הרצוג". והרבנית הרצוג ששמעה את התואר שמכתירים את בעלה, כעסה מאוד ואמרה אנחנו איננו דוקטורים, אנחנו רבנים! כך כאבה הרבנית הרצוג. פנתה אלי הרבנית של החזו"א ואמרה, אתה שומע מאיר, הרב הרצוג שהיה לו שמונה דיפלומטים אינו דוקטור, ואז הראתה לי על בעלה מרן החזו"א זצ"ל ואמרה, הוא שאין לו בעולמו מלבד תורה, אליו באים נשים וילדים ומפריעים ללימודו בעניי רפואה, כאילו שהוא באמת דוקטור גדול.

בתמימותי, כנער צעיר, שאלתי אותה מה זה דיפלומה? הרבנית הגיבה בתמימה, וכי איך יודע מה זה דיפלומה? והיא התחילה להשיב לי, דיפלומה זה דיפלומה, כשהם לומדים וגומרים... ואז לפתע מרן החזו"א קטע את הדברים, והתערב בשיחה, והתערב באמצע המשפט, "שלומדים וגומרים לעשות כמה זוגות נעלים, מקבלים דיפלומה של סנדלר!!" כך ברגע כמימרא הוא אמר את הכל! כך רצה החזו"א להבהיל, מלשון הבל, ולהויל אצלי, את אותם חופרי בורות נשברים, המייקרים את שאר החכמות הגשמיים.

ובאמת שבזה היה גם גדלותו של הראש ישיבה זצוק"ל שכך הוא הסתכל על העולם, שהעיקר זה לימוד התורה וחכמתה. וכל שאר החכמות, זה להיות סנדלר! והכל הבל ורעות רוח.

והנני רוצה לחזור על דברים שכבר אמרתי זה בקצרה לאבלים בימי השבעה, כי זה נוגע גם לתלמידים, לבני הישיבה, שישמעו את זה.

(כאן הרחיב רבינו מרן שליט"א במעלת הקשר של תלמיד ל"רבו מובהק שלמדו תורה")

וזה היה הראש ישיבה זצ"ל, שהיה תלמיד לרבותיו בכל דבר וענין. וכבר סיפרתי שכשנפטר רבנו הגדול מרן הרב שך זצ"ל, הוא בא אלי שצריך ללכד את תלמידי הרב שך זצ"ל ולעשות ועד שיתכנסו מדי פעם. הוא מאוד רצה לחזק את הענין הזה...

הראש ישיבה זצ"ל היה מיוחד "בהעמדת תלמידים" בבחינת רב ותלמיד, וזכה לזה בגלל שהוא היה תלמיד לרבותיו! על כן עזר לו הקב"ה שיעמיד תלמידים גדולי תורה. שהם ירגישו שהוא רבם והם היו קשורים אליו.

שמעתי שפעם ביקשו מהראש ישיבה זצ"ל ברכה שיהיה קל בלימוד והיתה תשובתו של הראש ישיבה זצ"ל מי אמר שצריך שיהיה קל בלימוד, אדרבה העיקר זה עמילות ואז ההצלחה. ועל זה אני רוצה לספר לכם:

פעם שלמדתי בכולל חזון איש, אחד מהת"ה העלה בבית המדרש תירוץ על צ"ע, של רבי עקיבא איגר, והתירוץ היה נראה פשוט ונפלא ביותר, עד שלא הבינו כלל מדוע נשאר הרע"א בצ"ע. החלטנו ללכת למו"ר מרן החזו"א זיע"א עם אותו ת"ה, והוא אמר לפניו מה שעלה במחשבתו לתרץ את הקושיא, כששמע את זה החזון איש זצ"ל קם ממקומו, ונטל את מקלו, והניחו על כתפיו, והניח ב' ידיו על המקל על שתי צדדי הראש, וכך הלך הלך ושוב, ומצחו האדים מרוב מאמץ, מריכוז במחשבה, וכך הלך והסתובב שוב ושוב, וזה היה מחזה נורא, עד שלפתע החזו"א נעצר, וניגש אלינו כשהוא מסביר לנו את הטעות שלנו בחשבון הדברים, ועל כן התירוץ הוא מופרך. לאחר מכן אמר לנו החזו"א זיע"א "וכי מה אתם חושבים שאני לא מפרגן את המתרץ את הקושיא על הרע"א"? אין זה כך, רק רציתי להראות לכם שקושיא של רעק"א אי אפשר לתרץ בלי עמל ויגיעה, התירוץ של אותו ת"ה היה "איינפל" "נאפ" רעיון שבא לו ע"י כשרון, רציתי להראות לכם שלתרץ קושיא רע"א, אי אפשר בלי עמל ויגיעה.

ראש הישיבה זצ"ל היה מיוחד עד למאד בעמל ויגיעת התורה עד כלות הכוחות, כי הוא ידע שהעיקר זה העמלות בתורה ורק אז זוכים להצלחה.

ועל זה אני רוצה לספר לכם מה שהוא סיפר, שפעם פגש את מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי, שהיה הרב'ה שלו, ברחוב, ושאל אותו איזה שאלה בקדשים אמר לו ר' שמואל, הרי אתה אומר שיעורים בישיבה במסכת אחרת ואם כן איך אתה לומד קדשים, זה בכלל "עושה מלאכת ה' רמיה", אני כבר ששה מחזורים אומר שיעורים, ובכל זאת איני יכול ללמוד מסכת אחרת ממה שלומדים בישיבה, צריך להיות שקוע רק במסכת הזאת שלומדים בישיבה, וזה היה הראש ישיבה זצ"ל.

ואת זה צריכים ליזכר הבחורים, דבר ראשון ללמוד מהראש ישיבה זצ"ל, איך שהוא השכיל להבין שכל העולם זה הבל ורעות רוח. העיקר זה תורה וחכמת התורה. דבר שני כמה הוא העריך את רבותיו והתבטל אליהם, ורצה לדבוק בדרכיהם, ומשום כן זכה הוא עצמו להעמיד תלמידים, כי הוא ידע מה זה להיות תלמיד לרב. ודבר שלישי שהעיקר זה עמלות בתורה ואז זוכים להצלחה.

ושה' יעזור שיה' מליץ יושר על הישיבה, על הבנים ממישיכי דרכו ראשי הישיבה, שהמקום יעלה ויפרח ויעמיד גדולי תורה ויראה, ועל כל כלל ישראל שנמצאים בצרה וצוקה, ובלע המות לנצח

(נכתב ע"י א' השומעים)

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת תרומה תשפ"ד

הוראת שעה

שאלה: איך 'בעל בית' יכול ללמד את הילדים שלו שהתורה היא הדבר החשוב ביותר, בעוד שהוא עצמו אינו עושה כן, שהרי אינו חי כאברך כולל?

תשובה: ראשית, אם הילד מרגיש מאביו הרגשה של 'אוי, הלוואי והייתי יכול לשבת וללמוד', דהיינו שהוא מעביר לו את ההרגשה שמה שהוא עושה אינו אלא 'בדיעבד', והיה רוצה באמת להיות בכלל, באופן כזה אין בעיה בכלל.

שנית, הדבר תלוי באם הבית מתנהל כמו בית של 'בן תורה'. אני אומר לאנשים שנאלצו לצאת לעבוד שלא יקראו לעצמם 'בעלי בתים', אלא 'בני תורה' שצריכים ללכת לעבודה, שהרי הם עדיין 'בני תורה' שצריכים ללמוד. הבית צריך להיות בנוי על הלכה. שה'משנה ברורה' יהיה על השולחן לא פחות מאשר בבית של אברך. וכן לגבי דרך הדיבור והצניעות. הבית יכול להיות כמעט כמו בית של אברך, חוץ מרומה מסוימת של נוחות, שיכול להרשות לעצמו יותר, שכן אדם שעובד לא חייב להיות כמו אברך ממש, אבל חוץ מזה הוא יכול להיות לגמרי עם צניעות וכל צדדי ההלכה, שעל השולחן יהיו תמיד גמרא ושולחן ערוך או משנה ברורה, וכך הילד יקבל את הרעיון שאברכי הכוללים הם עיקר העיקרים של כלל ישראל.

כמו כן תלוי איך מדברים בבית על אברכים, אם מדברים בכבוד הראוי אזי הילדים מבינים שאביהם 'מחזיק מזה', ועל ידי כך הם מבינים מה חשוב באמת. ילדים מבינים בדברים גם מתוך חצאי מילים של ההורים...

שאלה: יש לנו כאן חבורה של בעלי בתים, אנחנו לומדים יחד מסכת ביצה, לומדים לאט, מאוד ברור, יושבים סביב השולחן ודנים ביחד על כל פרט, גם מרבים בחזרות, האם אפשר לשמוע איזה חיווק לסגנון חבורה כזו?

תשובה: נאמר לגבי הכנת ישראל למתן תורה 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחננו במדבר' (שמות ט ב). ואומר על כך האור החיים, שאמנם בריפידים רפו ידיהם מן התורה, אבל לקראת קבלת התורה הם נסעו מהרפידים, כי הרפידים הוא דבר שמפריע מאוד לגדול בתורה. נמצא שהדבר הראשון שצריך כדי להצליח בלימוד יחד הוא 'ויסעו מרפידים', דהיינו להתמיד ולהתנייג בלא רפיון.

והדבר השני שצריך להקפיד עליו הוא 'ויחננו במדבר', דהיינו ללמוד מתוך מידות טובות, ובעיקר מידת הענוה הרמוזה בתבית 'במדבר', כמו שדרשו חז"ל (במדבר יט כו) 'למי שמשלים עצמו כמדבר'. כשיושבים יחד ומדברים בלימוד צריך להזהר מאוד לכבד את האחרים ואת דבריהם. צריך להזהר שכולם ירגישו שיש להם חלק בקבוצה הזו, ולא שיהיה מצב שאדם ירגיש שהוא צריך 'לדחוף' את עצמו יותר מאחרים.

הבעיה היחידה בסוג לימוד כזה, שמאחר ואדם בטבעו קשה לו להיות מתמיד, אזי פעמים הוא משתתף בקבוצת לומדים, אף שהוא עצמו אין לו שייכות לזה כל כך, ומסתפק בזה שהוא חלק מהקבוצה. בצעירותי ראיתי איזה רב שנהג להקשות קושיא בשיעור, וכשהיה מגיע לתירוץ רצה שכולם ישתתפו, וכולם היו צועקים, ואף הייתה קבוצה של בחורים שלא ידעו מאומה מהמדובר בשיעור, אבל צעקו עם כולם. ולפיכך צריך לשים לב שאדם לא יסתפק בכך שהוא 'שייך' לשיעור מסוים, אלא אכן יעמוד יחד עם כולם.

(מתוך ש"ת שניערך בליקווד כ"ב שבט)

כיצד זוכים לכתר תורה?

מבין שזה החיים שלו. כך צריך אדם להרגיש בלימוד התורה, 'כי הם חיינו'.

והתנאי השני להשגת התורה וחשיבותה, המתבאר מתוך דברי רבינו יונה, שצריך שיהיה לאדם עריבות ושמחה בתורה, וכמו שכתב שעל ידי 'ששון לבי המה' זוכים ל'נחלת' עדותך, שכן כאשר יש לאדם שמחת התורה הוא יכול לעמוד בה בכל מצב, גם כשיש בסוגיא איזה חשבון קשה, ולא רק כשיש בה איזה 'גישמאקע סברא'. משל למה הדבר דומה, לאדם הרואה מישוהו טובע בים, והוא קופץ למים הקרים ומתאמץ להרים אותו, ברור הדבר שאף שאין לו שום הנאה ממועשה זה, מכל מקום יש לו סיפוק עצום שזוכה להציל חיי אדם, ולפיכך נקל בעיניו להתגבר על כל קושי. וכך הוא גם בשעת הלימוד, שאם יש לאדם סיפוק מועצם הלימוד נקל בעיניו ללמוד ולהתגבר על כל קושי.

בנוסף לשני עניינים אלו, שנתבאר מתוך דברי רבינו יונה, ישנו ענין שלישי, שכתב הרמב"ם בספרו 'דרך עץ חיים', על הפסוק 'הלא כה דברי כאש' (ירמיה כג כט), ומבאר שהתורה זה אור ממש שנכנס לתוך נשמתו של האדם הלומד אותה. וכן אמר מו"ר הגר"א קוטלר זצ"ל, שהתורה היא 'מוציאות רוחנית'. ועל פי זה יאיר אור חדש על הענין של 'כבוד התורה', שכן אדם שמכבד את התורה ומעריך אותה כראוי אזי התורה עצמה מלמדת אותו.

והביא מו"ר כמה ראיות מדברי חז"ל ליסוד זה, כמו שכתוב ב'מרגניתא דבי רב', 'תורת ה' תמימה עומדת לפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו, ואומרת ה' עמך גבור החיל, הנה באתי ללמדך, על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך, אשריך אם תזכרני, אשריך אם בליבך תצפני, אשריך אם תקיימני, אשריך אם תשמיעני'. וכן כתוב במסכת סנהדרין (טז:) 'אמר רב יצחק בר אבדימי, מאי קרא, שנאמר נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו, הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר'. הרי שאדם היגע בתורה ומכבדה כראוי התורה עצמה עמלה עבורו.

ובזה מיושבת התמיהה על מה שכתב הרמב"ם שהמאבד אחת מלילותיו עלול לאבד את כתר התורה, שכן אדם זה מראה שאינו מחשיב את התורה כראוי, ומלבד מה שכתב רבינו יונה שלא יצליח בלימוד החכמה אם איננה יקרה בעיניו, גם מפסיד בזה את הסיוע הסגולי של התורה, שעומלת במקום אחר למי שיגע בה ומכבדה כראוי, ועל כן אפילו הפסד של לילה אחד עלול לאבד את כתר התורה.

נמצא שמי שמבזבז כל לילה שעתיים על דברים בטלים, הרי שלא חסרות לו רק השעותיים הללו, אלא חסרים לו כל הימים! כיון שחסר לו בהערכת חשיבות התורה. ומפני זה כשהוא מגיע למחרת לסדר בבוקר אינו מצליח ללמוד כראוי, כי מאחר שאין לו חשיבות ללימוד התורה אינו זוכה להשיגה. ואז בחורים אומרים 'אני לא נהנה מהלימוד', 'אני לא מתחבר ללימוד', ודאי, אם אינך מחשיב את התורה כיצד תוכל להצליח.

כתוב בפרשה (שמות כה י-יא) 'ועשו ארון עצי שטים וכו', ועשית עלינו זר זהב סביב'. ואמרו חז"ל (שמו"ר פר' לז ט"ב) 'אמר רבי שמעון בן יוחאי, שלשה כתרין הם וכו', כתר תורה זה הארון, דכתיב בו זר זהב. למה נכתבים זר ונקראים זר, אלא לומר לך אם אדם זוכה נעשים לו זר ואם לאו זר'.

מבואר שאם אדם זוכה ל'כתר תורה' התורה נעשית לו 'זר', ואם לא, אזי חלילה היא 'זרה' לו. וצריך לדעת איך באמת זוכים לזה.

והנה הדרך לזכות ב'כתר תורה' מפורשת בדברי הרמב"ם (תלמוד תורה פ"ג הי"ג), שכתב 'אף על פי שמוצה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה'.

מתבאר מדבריו, שמי שמאבד לילה אחד מלילותיו כבר עלול לאבד את ה'כתר תורה'. ולדוגמה, בחור שיוצא מבית המדרש באחת עשרה ורבע והולך לישון בשתיים, הוא מאבד כתר תורה! וכמו שכתוב במדרש 'אם אדם זוכה נעשים לו זר ואם לאו זר'.

אמנם ענין זה תמוה לכאורה, כיצד יתכן שלילה אחד יוכל לאבד ממנו 'כתר תורה'.

כדי לבאר את הדברים יש להקדים את דברי רבינו יונה (משלי א ז), על הפסוק 'יראת ה' ראשית דעת, חכמה ומוסר אוילים בזו'. וזה לשונו, 'תחילת כל דעת תלמוד לנפש יראת ה' יתברך, כי החכמה ומוסר אוילים בזו, שאין להם יראת ה' ואינם יקרים בעיניהם. ולא תצליח בלימוד החכמה אם איננה יקרה בעיניך, ולא תתקיים בידך'. כלומר, האוילים אינם מחשיבים את לימוד החכמה והמוסר, ועל כן אינם זוכים לתורה. והוסיף, 'ונאמר (תהלים קיט קא) נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה'. דהיינו, שהתנאי לזכות ל'נחלת' עדותך - שהתורה תעשה ירושה ונחלה אצלו, הוא על ידי ש'ששון לבי המה' - שהוא שמח בתורה.

ומתבאר מדברי רבינו יונה שיש שני תנאים להשגת התורה. האחד, להחשיב את התורה, שאם אינו מחשיבה כראוי לא יתכן שיעמוד ויגע להשיג אותה, שכן כאשר אינו מחשיב את התורה מניח אצלו מותעמק בכל דבר להבינו על בוריו, וכשיש לו קושיא, והוא חושב או שומע איזה תירוץ או איזה סברא, מיד מתיישבת דעתו, 'יש תירוץ'...

לפעמים מגיע אלי בחור ושואל שאלה, ואני עונה לו תירוץ, אבל תירוץ זה ניתן להקשות עליו, ואני מומתן שהבחור יקשה עליו, אבל הוא לא שואל כלום, מכיון שלא אכפת לו באמת לדעת את התורה, אלא רק לשאול שאלה, ואחר ששאל יצא ידי חובתו... זה נובע מכך שלא מרגישים שהתורה זה החיים! אבל אם אותו בחור היה צריך לקחת שתי תרופות, והיתה לו שאלה איך בדיק לעשות זאת, מתי לקחת את זו ומתי את זו, וכמה בדיק לקחת מכל תרופה, הוא היה מברר את הענין 'הדק היטב', ולא היה מרפה עד שהיה ברור לו הכל כראוי, כי הוא

גדרי קדושת הגוף וקדושת דמים והחילוק ביניהם

הגוף בלא בעלות לגבוה, והא דבקדושת הגוף לא מהני פדיון היינו משום שיש כח לקדושה לגרום שיהיה לגבוה בעלות ממונית על החפץ, וממילא אפי' שהפדיון הוא סיבה להפקעת הבעלות של גבוה הכח של הקדושה גורם שיחזור לגבוה הבעלות.

ולפי"ז הא דנקטו התוס' בגיטין דהא דהקדש מפקיע מידי שעבוד הוא רק בקדושת הגוף שלא מועיל בזה פדיון, היינו משום דבקדושת הגוף שלא מועיל פדיון בגלל שהכח של הקדושה גורם להחזיר את הבעלות הממונית לגבוה, ה"ה שלא מועיל שעבוד כיון שאפי' אם יגבה את הבעלות הממונית הקדושה תחזיר הבעלות לגבוה, אבל בקדושת דמים שמועיל פדיון כיון שאין לקדושה כח לגרום שהחפץ יהיה בבעלות גבוה, ה"ה שאם מבטל את הבעלות ע"י גביית חוב הקדושה פוקעת.

מיהו כל זה שייך בביטול הבעלות שע"י פדיון או שעבוד דבעצם שייך שיהיה לגבוה בעלות אלא שמפקיעים את זה ע"י פדיון או גביית חוב, אבל אם ביטול הבעלות יהיה ע"י מרידה שלא שייך בכלל שיהיה בעלות בחפץ אפי' בקדושת הגוף הקדושה תפקע, ולכן הוצרכו הראשונים לומר שיש גילוי בפסוק שמרידה לא מפקיע בעלות של קדושת הגוף.

ולהאמור אפשר לומר דמש"כ הרא"ש דהחילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים לגבי פקעה בכדי הוא מאותו הטעם דבקדושת דמים מועיל פדיון ובקדושת הגוף לא מועיל פדיון, היינו משום שנקט דחלות קדושה לזמן שייך רק לגבי החלק הממוני שנותן להקדש בעלות ממון לזמן, ולכן בקדושת הגוף שלא מועיל פדיון בגלל שהכח של הקדושה מועיל לגרור את הבעלות, א"א לעשות קדושה לזמן כיון שאפי' אם יעשה את הבעלות גבוה לזמן יש בכח הקדושה להחזיר את הבעלות, אבל בקדושת דמים שמועיל פדיון בגלל שאין בכח הקדושה להחזיר הבעלות, ה"ה דאפשר לעשות הקדושה לזמן דעושה הבעלות של גבוה לזמן וכשהגיע הזמן הבעלות מתבטלת והקדושה פוקעת.

בעלות ממונית הקדושה לא פוקעת, אבל בקדושת דמים אם מבטל הבעלות הממונית ממילא הקדושה פוקעת, ובה כתבו התוס' להשוות ששעבוד דומה לפדיון דבקדושת דמים שמועיל פדיון אינו מפקיע מידי שעבוד, כיון שע"י גביית השעבוד מבטל את הבעלות הממונית של גבוה וממילא גם הקדושה פוקעת, אבל בקדושת הגוף שלא מועיל פדיון כיון שאפי' אם יבטל הבעלות הממונית של גבוה ישאר בחפץ הקדושה, אינו יכול לגבות החפץ בשיעבודו וממילא פקע שעבודו.

והביא ראיה לזה מסוגיית הגמ' בחולין דף קל"ט,א לגבי תרנגולת שמרדה אם פקע קדושתה או לא, דמבואר שם דאליבא דרב בהקדש תרנגולת ומרדה יש חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים, דבקדושת הגוף אפי' אחרי המרידה החפץ נשאר בקדושתו, ובקדושת דמים המרידה מפקיעה את הקדושה, וביאר דהיינו נמי משום דבקדושת הגוף אפי' שהמרידה מבטלת את הבעלות החפץ נשאר בקדושתו, משא"כ בקדושת דמים כיון שהמרידה מבטלת את הבעלות גם הקדושה פוקעת.

מיהו בדברי הראשונים [רמב"ן, רשב"א, ריטב"א, ר"ן] בחולין מבואר שגם בקדושת הגוף אם המרידה היתה מפקיעה את הבעלות הקדושה היתה פוקעת, אלא דבקדושת הגוף המרידה לא מפקיעה את הבעלות בגלל שכתוב ל' הארץ ומלוואה וכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, וא"כ מבואר מדבריהם שגם בקדושת הגוף נצרך בעלות ממונית ואפשר להפקיע הקדושה ע"י ביטול הבעלות.

ולכן נראה לבאר עפ"י יסוד הגר"ח (יחיד"ש הגר"ח ע"א) דחלוק הקדש גוף מהקדש דמים, דבהקדש הגוף מחיל על החפץ קדושה וזה גורם שיהיה לגבוה גם הבעלות הממונית על החפץ, ובהקדש דמים מחיל על החפץ בעלות לגבוה וזה גורם שיהיה בחפץ קדושה, ולפי דבריו י"ל דלעולם לא שייך שיהיה קדושת

[פרק כ"ה, ב] **דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:** וברשי"א אמרו רבותינו שלש תרומות אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת, שנעשו מהם האדנים, כמו שמפורש באלה פקודי, ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור, ואחת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד.

בדין קדושה לגבוה מצינו ב' סוגי קדושות קדושת הגוף וקדושת דמים, ובגמ' נדרים כ"ט,א דנו לגבי הקדש לזמן אי פקעה או לא פקעה, ואמר רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי, ומבואר שיש חילוק בכח הקדושה בין קדושת הגוף לקדושת דמים.

וכתב הרא"ש דסברת רבא לחלק בין קדושת הגוף לקדושת דמים לגבי הדין פקעה בכדי, הוא משום דקדושת דמים יכול לפקוע ע"י פדייה ולכן פקעה נמי ע"י קביעות זמן, אבל קדושת הגוף דלא פקעה ע"י פדייה גם ע"י קביעות זמן לא פקעה, ויש לבאר מדוע תליא הא בהא דאף דפקע ע"י פדיון למה שיפקע בכדי.

והנה התוס' בגיטין (דף מ"ב, ד"ה הקדש) כתבו דהא דהקדש מפקיע מידי שעבוד הוא רק בקדושת הגוף אבל לא בקדושת דמים, משום דקדושת הגוף אין לה פדיון ולא אלים שעבוד מנתנית דמים, אבל קדושת דמים שראוי לפקוע ע"י פדיון פקע אף ע"י שיעבוד, ולכא"ו תמוה דהא ס"ס גם בקדושת דמים בעינן פדיון, וא"א לומר דהשעבוד הוה כפדיון כיון שאינו נותן להקדש דמים במקום החפץ המוקדש ולהיכן הלכה הקדושה.

וביאר הקובץ הערות (סימן ב) דהחילוק בין קדושת הגוף שלא מהני פדיון לקדושת דמים שמהני פדיון, היינו משום שהפדיון מבטל רק את הבעלות הממונית, ובקדושת הגוף אפי' אם אין

משנת הישיבה

הדרך להשגת מתיקות בתורה ולהצלחה בלימוד - חלק ב. נאמר בפני כלל בני הישיבות בברוקלין כ"א שבט

מה הן המידות 'הנסתרות' הסותרות לתורה?

עשה בעבר איזו עוולה לאותו אדם שדפק והכריז. ואכן ביררו הדבר, ונודע שהאבא הוא גבאי בבית הכנסת, ולא כיבד לאותו אדם בעליה שחשב שמגיע לו... נמצא שכל מה שדפק נבע רק מחמת הנקימה והנסתרה שבליבו. ואף שהוא לא ידע מכך, אלא חשב שזה מחמת צדקות, מכל מקום אם מתבוננים היטב בענייני מידות יודעים מאיפה זה מגיע, ושלא היה כאן מעשה 'צידקות' אלא רק נקמה גרידא.

הכלי יקר כותב דבר מיוחד בפרשת שמיני (ויקרא טו א), שכלל ישראל אף שהם המובחרים שבאומות, מכל מקום הם גרועים מן האומות בענין המחלוקת! ושורש הדבר הוא במה שהשבתים קינאו ביוסף הצדיק, וכתב שם שזה היה גם שורש חטא העגל, שעם ישראל קינאו במשה רבינו, ולכן אמרו 'לא ידענו מה היה לו', ועשו את העגל. ואמנם חז"ל מבארים שטעו בחשבון הימים, ושאו מלאכים מוליכים מיטתו בשמים, אבל סיבת הדבר שהביאה אותם לטעות היתה הקנאה במשה רבינו. אדם שיש לו קנאה בליבו חושב שבגלל סימנים כאלו או אחרים משה רבינו מת, אבל הכל בגלל הקנאה!

וזה נקרא 'מידות', ללמוד מי אני באמת, האם אני כעסן, האם אני מקנא, האם אני נוקם, האם אני מודה על האמת, כל עניינים אלו שורשם מגאווה, כמבואר בראשונים, ולדברי רבינו יונה התורה אינה שוכנת לעולם אצל מי שאין לו מידות טובות. אדם יכול להסתובב ולומר הרי יש לי געשמאק בלימוד, אבל האמת היא שהתורה אינה שוכנת אצלו, מאחר והוא מהוה סתירה לתורה, בכך שהוא מגושם וגופני בתאוות או במידות רעות. זו הנקודה השניה שצריך כדי לזכות לתורה, מידות טובות.

הנקודה השניה שצריך להשיג כדי לזכות לתורה: איתא במסכת אבות (פ"ג מ"ז) 'אם אין דרך ארץ אין תורה'. ומבאר רבינו יונה, 'רצה לומר, שצריך לכתחילה להתקין עצמו במידות [טובות], ובה שתשכן התורה עליו, שאינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות, לא שילמד תורה ואחר כך יקח לו המידות'.

שורש המידות הטובות היא מידת הענוה, אבל הגאווה סותרת למידות טובות ולתורה. לפעמים אדם חושב לעצמו שאין לו שום שייכות לגאווה, שהרי הוא יודע בעצמו שאינו מרוצה ממצבו, ויש לו הרבה במה להשתפר. אמנם באמת עדיין הוא יכול להיות בעל גאווה, שכן בעל גאווה פירושו 'לי גאווה תהילה', שרוצה שישבחו אותו שהוא אדם מיוחד. והסיבה שהוא מרגיש מדוכא אינה משום שהוא עניו, אלא אדרבה, זו היא גאווה במיטתו, שליבו שבור בקרבו על כך שאינו מקבל את השבחים שהוא חושב שמגיע לו. והסימן לדעת אם זה נובע מגאווה, שיבדוק את מצבו לגבי מידת הכעס, שאם אדם כועס תמיד זה סימן לגאווה. אם מקפיד על אחרים כשאנו מקבל בדיוק כמו שרוצה, אם אינו יכול לסבול ששכן שלו אינו בדיוק כמוהו, אם דברים קטנטנים מפריעים לו ביותר, כל אלו מסימני הגאווה הם, כדאיתא בחז"ל.

נקמה אף היא מסימני הגאווה, אלא שאנשים חושבים שהם אינם נוקמים... היה פעם סיפור בשבת בר מצוה, שאבי חתן הבר מצוה קנה ממתקים לילדים עם הכשר טוב ומעולה, אלא שלא היה ההכשר הכי חמור [לילדים ודאי ההכשר היה טוב]. בא אדם אחד ודפק על השולחן, והכריזו שייצדעו שהסוכריה הם של הכשר פלוני, ומי שרוצה לסמוך עליהם שיסמוך... אחרי הכרזה כזו אף אחד לא רצה לסמוך, וכולם לקחו מהילדים את הסוכריות, וקלוקל בזה את כל מצב הרוח של שבת הבר מצוה. כששמעתי על כך, אמרתי שיבררו אם אביו של חתן הבר מצוה



ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת תרומה תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו (שמות כה, י). נאמר במסכת מגילה (דף י"ב) דבר זה מסורת בידנו מאבותינו, מקום הארון שבתוך קודש הקדשים אינו מן המידה, כלומר שלא מיעט את מידת חללו של קה"ק, דאע"פ שהיה עשר אמות רווח בין הארון לקיר מכל צד, ומידת קה"ק עצמו היה כ' אמה על כ' אמה, א"כ ארון גופיה היכא הוה קאי, אלא לאו ש"מ בנס היה עומד, ולא תפס מקום. ושמעתי להקשות בשם האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל בדגמרא ביומא (דף נב ע"ב) אמרו על המשנה שם דהכה"ג כיו"ב הכניס את הקטורת לפני ולפנים, הגיע לארון, ונתן את המחתה בין שני הבדים, ומקשינן דבמקדש ראשון לא היה פרוכת, ובמקדש שני שהיה פרוכת לא היה ארון, דהרי יאשיהו גנו. ומשני, לעולם במקדש שני, ואף שכבר לא היה ארון, הכוונה למקום הארון, ומקשה הגמ' והא קתני נתן את המחתה לבין שני הבדים, ומתרצת 'אימא כבין שני הבדים'. וצ"ע איך שייך לומר שהניחו על מקום הארון, הרי לארון לא היה כלל מקום, שהרי בנס היה עומד, וכיצד אפוא שייך להניח את המחתה על מקום זה שאינו קיים כלל, וצ"ע. ויתכן ליישב דהרי תנן ביומא (דף נג ע"ב) שהארון היה נתון על אבן השתיה שהיתה גבוהה ג' אצבעות מן הארץ, וכן איתא בתוספתא ביומא (פ"ב ה"ב), וא"כ אע"ג שאין הארון תופס מקום, מ"מ מקומו היה ידוע ומבורר, על אבן השתיה, וי"ל דשם הניח הקטורת.

ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד (שם, ל). המשנה במנחות (דף צט ע"ב) מתארת כיצד היו מחליפים את לחם הפנים, דלרבנן היו מקפידים שמיד כשיוציאו את לחם הפנים, יניחו אחרים את לחם הפנים החדש, וטפחו של כנגד טפחו של זה, שנאמר 'לפני תמיד', כלומר שתמיד יהיה מונח לחם הפנים על השולחן, בלי הפסק כלל. ורבי יוסי חולק דאפילו אם סילקו את המערכת הישנה בשחרית, ורק בין הערביים סידרו את החדשה, אין בכך כלום, ומה אני מקיים 'לפני תמיד' שלא ילין שולחן בלא לחם, וכל שלא עבר לילה, נחשב 'לפני תמיד'. וקאמר ע"ז רב אמי, מדבריו של רבי יוסי נלמוד, אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, קיים מצוות 'לא ימוש ספר התורה הזה מפ'ך'. ומו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל אמר דבר נפלא, שמדיוקו של רבי אמי בדברי רבי יוסי, לומדים אנו דלשיטת רבנו, שכן קיימא לו, אין מקיימים את מצוות 'לא ימוש ספר התורה הזה מפ'ך' אלא תמיד ממש, וכמו בלחם הפנים 'טפחו של זה בצד טפחו של זה', בלי הפסק כלל וכלל, ונאמרים הדברים למי שאמרן.

ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב רבוע יהיה המזבח ושלוש אמות קומתו (שם, לו, א). במדרש תנחומא כאן (סימן י) אמרו: 'שלוש אמות קומתו, כנגד שלושה גואלין, שנאמר ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים (מכה ו, ד)', ע"כ. וצ"ב התייג משה ואהרן נקראו 'גואלים', שהרי הם המדברים אל פרעה מלך מצרים, אולם היכן מצינו שמרים הוכתרה בשם 'גואלת'. ולמדנו מכאן לקח טוב, שכל המסייע לעליית הכלל ולהצלחתו, הרי הוא בונה וגואל את עמ"י, אפילו אם הוא רק בגדר 'גרמא'. וכיון שמרים סייעה בלידת משה, והשיגה לו חלב כשר, וסיפקה מים לעדה, לכן נכללה בתואר הזהב של גואלי עם ישראל, דכל הנותן יד לקיום מצוה ומסייע לה, נחשב כמקיים המצוה בעצמו (ברכי נפשי).

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחני של מרן שליט"א

אדם זר שפוגש חטוף שהשתחרר מהשבי, איזה ברכה יכול לברך עליו

שאלה. כלל ישראל שרוי בשמחה על החסדים הגדולים שעשה עמנו הבורא יתברך, כאשר בליל יום ב' חולצו בס"ד שני חטופים מהשבי, ויצאו מאפילה לאורה. ורצינו לשאול, לגבי אדם זר שאינו קשור או מכיר את החטופים שהשתחררו, ורואה אותם כעת לאחר שחרורם, האם יכול לברך עליהם איזה ברכה בראייתם, וכגון: ברכת שהחיינו, ברכת מחיה המתים, וכן ברכת מתיר אסורים. נשמח לשמוע דעת תורה ברורה בענין ממרן שליט"א.

תשובה. לגבי **ברכת שהחיינו** – למרות השמחה הגדולה שיש בשחרורם, מכל מקום אי אפשר לברך ברכה זו, משני טעמים: א. הברכה היא רק באדם שהכירו מקודם ושמו בראייתו שוב, אבל מי שאינו מכיר את המשוחרר ורק שמו בראייתו מחמת שהיה שבו, צ"ע אם אפשר לברך. ולכאורה מצאנו לגבי אדם שנולדה לו בת שמברך שהחיינו בפעם הראשונה שרואה אותה, וכמו שכתב המשנ"ב (סימן רכג סק"ב) דהטעם לזה דמי גרע ממי שרואה את חברו לאחר ל' יום ושמו בראייתו שמברך שהחיינו, ומבואר דברכת שהחיינו שייך לברך גם בפעם הראשונה שרואה ושמו, אמנם כאן לכא' לא שייך לברך בפעם הראשונה, שהרי כיון שאינו מכירו, עדיין אין לו שמחה כ"כ כשרואה אותו. אבל עכ"פ משמע משם דאם באמת שמו בראייתו כמו באדם ששמו בראייתו בתו בפעם הראשונה, יכול לברך.

ב. שהחיינו אפשר לברך כאשר יש שמחה בעצם ראיית האדם, אבל בענינו אין השמחה בגלל ראייתו, אלא השמחה היא על הידיעה שהשתחרר מהשבי, והרי אין זה משנה לו אם זה ראובן או שמעון, אלא העיקר שיהיה שסבל בשבי השתחרר משם, וע"ז לא מצינו שאפשר לברך שהחיינו. וכעין מה שדן בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סימן ד אות לב) ברוב בני"א שרואים תינוק בן יומו, וגם אחרי כמה ימים עדיין אינם מכירים אותו כדבעי, ואפשר להחליפו בתינוק אחר ולא יבחינו כלל בכך, וא"כ עיקר שמחתם הוא הידיעה שנולד להם בן ולא בראייתו, יעו"ש.

לגבי ברכת מחיה המתים – ברכה זו נתקנה על חבר שלא ראה אותו שנה שלימה וכעת שמו בראייתו, וכמ"ש המשנ"ב (סימן רכה סק"ד) בשם המהרש"א, לפי שבכל שנה האדם נידון בר"ה ויו"כ אם למות ואם לחיים, ואם רואהו אחר ר"ה ויו"כ זה, ואח"כ לא רואהו עד אחר ר"ה ויו"כ הבא, הרי עבר עליו דין אם למות או לא, ולכן מברך ברוך מחיה המתים שניצול מדין מיתה. וא"כ בנד"ד לא שייך ברכה זו, א. כמבואר לעיל, שברכה זו רק על חבר ששמו בראייתו, ולא על אחד ששמו בעצם הידיעה. ב. שהרי עדיין לא עברה שנה שלמה ממה שגזר עליו בר"ה, ואמנם מגזירה זו ניצל כרגע, אך מי יודע מה נגזר עליו בהמשך השנה ח"ו, ולכן לא תקנו ע"ז ברכה.

ברכת מתיר אסורים – לכאורה ברכה זו אינה שייכת כלל על שבו שהשתחרר, כי ברכה זו נתקנה על כך שכשהיה ישן היה גופו במצב של אסור, וכעת מותח ומנוע עצמותיו שהיו כל הלילה כמו כפותים והוא מתיר את עצמו, אבל אלו שהיו בכלא או בשבי והיו אסורים בידי אדם, לא שמענו שיברכו ברכה זו. אולם הגר"ח נאה זצ"ל בספרו קצות השולחן (סימן סה הערה ד) כתב לגבי מי שהיה חבוש בבית האסורים על עסקי ממון, דיש מחלוקת הפוסקים אם צריך לברך 'הגומל', ולכן ראוי לכוון בברכת השחר בברכת 'מתיר אסורים' גם על זה שיצא לחופשי, דהברכה היא מעין ה"ל, והוי הוראה לה' על חסדו, ומה טוב שיברך בעשרה, עכ"ל. אמנם בודאי שאם כבר בירכו ברכה זו בבוקר, אי אפשר לברך שוב כאשר רואה את החטופים, ובפרט שהברכה הזו נתקנה לחטופים עצמם, ולא לרואים אותם.

וראה עוד ברמ"א (או"ח סימן ריש ס"ד) דשייך שחברו יברך הגומל דרך שבח והודאה על טובת חברו, לפי ששמח בה, ומשמע דגם אם חברו עצמו כבר בירך הגומל יכול לברך ברכה זו, אולם בביאור הלכה שם האריך בזה ומסקנתו שאין לברך הגומל אלא רק בן על אביו או תלמיד על רבו, אבל אחרים לא יברכו, וגם על בן ותלמיד כתב שרק אם נעשה להם נס, אבל לא כשהיו חולים ונתרפאו, יעו"ש.

ונמצא שאין שום ברכה שאנשים אחרים יכולים לברך כשרואים את החטופים שיצאו מהשבי, ויכולים וצריכים רק להודות ולהלל ולשבח להש"ת על חסדיו המרובים, להודות על העבר ולבקש על העתיד, שיקרא לשבויים דרור ולאסורים יפקח קוח (ישעיהו סא, א), ויוציאם מחושך וצלמוות ומוסרותיהם יתק (תהלים קו, יד).

אלא שיתכן שאם יודעים שבמשך היום יפגשו את החטופים, ויש להם שמחה גדולה ורוצים לבטאות את ההודאה על ידי ברכה, אולי מותר להם לדלג בבוקר את ברכת 'מתיר אסורים', ולברכה ברוב עם כשיפגשו את החטופים, שגם ברכה של מתיר אסורים הוא מעניינו של אסיר, שהברכה נתקנה על מי שאינו יכול לזוז מחמת השינה, וכאן לא יכלו לזוז מחמת רשעותם של המהכלים, וכשיצאו לחופשי אין לך מתיר אסורים גדולה מזו. אמנם כל זה רק אם ימצאו אותם עד הצות, אבל לא ימתונו עם הברכה לאחר הצות, וכמ"ש במשנ"ב (סימן נב סק"י) שלכתחילה צריך לזוהר שלא לאחר הברכות יותר מד' שעות על היום, אך בדיעבד עכ"פ יכול לברך אותם עד הצות, והמיקל לסמוך בדיעבד על הפוסקים שסוברים שאפשר לברך אותם אחר הצות, אין למחות בידו.

מעשה מופלא אידע בשבוע שעבר, בעת שרבינו היה בדרכו לכולל 'בית דוד' בחולון בבוקר, קודם יציאתו מבני ברק הוצרך לילך למקום מסוים, ולאחר שסיים נכנס רבינו לרכב, הנהג פנה לצאת מהחניה ולנסוע, אך נוכחו לראות כי רכב אחר שהגיע אח"כ חנה מקדימה, וחסם את דרך היציאה. לאחר כמה נסיגות שלא צלחו, לאתר את בעל הרכב שיבוא להזיז את רכבו, אמר הנהג לרבינו שיתכן ויצליח לנסוע בזהירות בין הרכבים ולצאת החוצה, אולם רבינו לא הסכים בשום אופן, וציטט את לשון התוס' (ב"ק דף כ"ב ע"ב ד"ה אמאי) **'דיותר יש לו לשמור שלא יזיק, משלא יזק'**, וחשש רבינו שמא בעת היציאה ישרט גם הרכב בו נוסע (שאינו שייך לו) וכן הרכב שחסם את דרכו. וכן המתין רבינו דקות ארוכות אע"פ שחם על זמנו להגיע לכולל בזמן, ורק לאחר פרק זמן נכבד כשעלו כמה ממנהלי המקום לעזור לרבינו, ואמרו שייכונו במדויק את הרכב בעת צאתו החוצה בין כל הרכבים, הסכים רבינו. וכמה חיזוק גדול להזהר בממון הזולת עלינו לשאוב ממעשה מופלא זה, שגם כשנראה שאפשר לעבור בלי להזיק, מ"מ צריך לחשוש ביתר זהירות [לאחר מכן ציין רבינו לחשוקי חמד (ב"ק דף כ"ב ע"א, עמוד קצד) שם כתב שמעיקר הדין מכונית שחוסמת היציאה מהחניון, מותר לצאת הגם שיגרם לה נזק, וכמבואר בגמ' שם דהמלא חצר חברו כדי יין וכדי שמן בעל החצר משבר ויוצא משבר ונכנס, ואע"פ שיכול לסדרם זה ע"ג זה, לא אטרחוהו רבנן לעשותו (תורה משבר), וכ"פ בשו"ע (ח"מ ס' תיב ס"ב)].

הרה"ג רבי ישעיה אפשטיין שליט"א, תלמידו ומקורבו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל עשרות בשנים הגיע לרבינו יחד עם בנו ונכדו חתן הבר מצוה, להתברך ולהזמין את רבינו לשמחה. רבינו בירכם במאור פנים, ודבר על הזכות הגדולה שהיתה לרבי ישעיה שליט"א לשמש את מרן זצ"ל עשרות שנים בנאמנות ובמסירות. יחד עמם הביאו את ספרו של מרן הגר"ח זצ"ל על מסכת תפילין ומזוזה, ואמרו לרבינו שזה הספר שנהג לתת לחתני בר מצוה, וביקשו מרבינו אם יוכל לכתוב הקדשה לחתן על גבי הספר. רבינו נעתר לבקשה, וכתב דבר פלאי, בזה"ל: 'לחתן המצוות משה פנחס נ"י, **יתכן שרובן של ישראל יגיע לבר מצוה שלך, לכן צריך להתכונן**, מברוך באהבה, יצחק זילברשטיין'. כשלאחר מכן ביאר רבינו בע"פ, שכמו שמצאנו בזה"ק בפרשת פנחס (דף רי"ט ע"ב) שגם אם יהודים מתו, מ"מ הקב"ה לוקח אותם מגן עדן ומביא אותם להשתתף בשמחת נישואי צאצאיהם. וכך רבי ישעיה שליט"א, שהיה תלמידו האהוב של מרן הגר"ח זצ"ל, ותלמידים הרי הם כבנים, יתכן שנשמתו של מרן שר התורה זצ"ל תבוא להשתתף בשמחה השרויה במעונו...

בשב"ק פרשת משפטים, הגיעו לביהכ"נ 'המרכז' ברמת אלחנן, קרוב למאותיים בחורי ישיבות המתגוררים בארה"ב ולומדים בארה"ק, ובאו להתבשר משיחת החיזוק הקבועה שמוסר רבינו בעת רעואו דרעיון, כעשרים דקות לאחר השקיעה קודם תפילת מעריב דמוצ"ש, רבינו ביקש מראש הישיבה שיעמוד מדי כמה דקות ויתרגם את הדברים באנגלית עבור הבחורים כדי שדברי המוסר יחדירו היטב לליבם, ויתחזקו מהדברים. בדבריו עורר רבינו על כח היחיד, והביא מרוב מרן בעל 'חזון יחזקאל' זצ"ל שאמר שהראש ישיבה הגדול בדור, היא הרבנית מרת **שרה שניידר** ע"ה, כאשר היא לבדה הקימה את כל המפעל חיים של בתי הספר 'בית יעקב', בו למדו ולומדות רבבות אלפי בנות ישראל בדורות האחרונים, וממנה יש לנו ללמוד ולהתחזק מהו כוחו של כל יחיד ויחיד להשפיע על כל הכלל.

בשבוע שעבר הגיעו לרבינו בני משפחת הר"ר יצחק גולדקנופף שיחי', אשר עומדים לה"ל ספר תולדות על זקנם הרה"ח רבי **אביגדור והנפלא** זצ"ל, שהיה ת"ח ויר"ש גדול, והיה האחראי על המקוואות בעיר ווארשא, ועלה לארה"ק לפני פרוץ השואה, והתקרב להרב מטפליק, הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל, רבה של שכונת 'בית ישראל' בירושלים. רבינו סיפר להם כיצד התקרב אליו בילדותו, ועל כך שיבידו לזמן בברכת המזון, למרות שהיה רק ילד בן 12, עוד לפני ה'בר מצוה', משום שהיה קטן סמוך מופלה לאיש. רבינו דיבר בשבחו וסיפר בהתפעלות על דמותו המיוחדת, ולבסוף סיפר שבילדותו היה לומד משניות מסכת מקוואות, והיה נושא ונותן עם רבי אביגדור זצ"ל בהלכות מקוואות, והזכיר דוגמא שאלה אחת ששאל [ניתן להאזין לחלק מהדברים, בקו שיח יצחק, שלוחה 2-4].

אחורה נא חידה

היכן מצינו 'הטמנה' האסורה אף ביום חול?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: עשה איסור והתחייב מיתה, אך אם יעשה אותו איסור פעם נוספת, יהיה פטור אף על הקודם?

תשובה. נאמר בתורה (ויקרא יח, כא) 'ומזדעך לא תתן להעביר למולך ולא תחלל את שם אלוהיך אני ה'', ואמרו חז"ל (סנהדרין דף ס"ד ע"ב) א"ר אחא בריה דרבא, העביר כל דרעו - פטור, שנאמר 'ומזדעך' ולא כל דרעך [ראה בספר החינוך (מצוה רח) שנתן טעם לדבר, ובדעת זקנים והסמ"ג כתבו דמי שהעביר כל דרעו, גדול עונו מנשוא, ולא רצתה התורה להענישו שלא תהא לו כפרה עולמית]. והקשו התוס' שם שהרי מיד כשהעביר את בנו הראשון נתחייב מיתה, ותיצו שהיה לו בן אחד או שהעביר כל דרעו בבת אחת. והספך משנה (פ"ו מהל' ע"ז ה"ד) תריך דכשהעביר את בנו הראשון, הרי חייבו תלוי ועומד, דאם לא העביר יותר חייב, ואם העביר אח"כ את יתר בניו, נפטור מחיובו. והוה פתרון החידה, אדם שהיה לו רק שני בנים, והעביר את האחד למולך ונתחייב מיתה, ושוב אח"כ העביר את בנו השני, נפטור כעת מחיוב המיתה. [וע"ז ברש"י (סנהדרין שם), ובמ"ח (שם סק"ט) שד"א כ"כ המעביר דרעו למולך הוה התראת ספק, שמא יעביר אח"כ את כל דרעו. וראה מה שכתבנו בזה בחשוקי חמד (שבועות דף כח ע"ב)].

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל,
או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

מטופל שלא יצילם לרופא שיניים, האם מותר לרופא להוציא לו הכתרים
שאלה. נשאלנו מר"ר אברהם ולוצ'ובר: מעשה באדם שהיה במיטל אצל רופא שיניים, הרופא טיפל בו, השחית את שיניו, והתקין לו כתרים זמניים. המטופל דחה את התשלומים מיום ליום. לקראת התקנת הכתרים הקבועים, הרגיש הרופא שהמטופל מהתל בו ולא מתכן לשלם לו, ועל כן באמצע הטיפול, הוציא הרופא את הכתרים הזמניים, ושלחו לנפשו, והודיעו שעד שלא ישלם לו את כל הכסף שחייב לו, לא ידביק לו את הכתרים. המטופל שנשאר ללא כתרים ולא שיניים שימושיות, תבע את הרופא בטענה שהוצאת הכתרים מהשיניים המושחתות גורמת לו לכאבים, משום שכל שן היא חרב מלוששת, וטען שאין לרופא רשות לקחת את שיניו כעבטו. האם צדק הרופא במעשיו או לא.

תשובה. מבואר ברמב"ם (פ"ה מהלכות חובל ומויק ה"א) דכל מה שאסור לאדם לחבל ולהסתות את חבירו, הוא רק **באדם נשר ממש**, ורק בו עובר בלא תעשה שנאמר לא יזיקו לחביתו, דאם ההזיה התורה מלושץ בהכאת החוטא לאחר שקיבל את עינו, ק"ו למכה את הצדיק. ומשמע דאם אינו אדם נשר, לא נאמר איסור זה. וכ"כ החספות בקידושין (דף לב ע"ב) דוקן אשמיא מצוה להכותו לבונו וללולו (כשיש צורך בכך, כמבואר במאירי ב"ק דף צ"א ע"א בסוגת הרמב"ם, שמוותר להלך פניו של אדם שאינו נשר, כדי שיתבייש ויעזוב דרכו הרעה). והתורה שכתבה 'ארבעים ינו לא יזיקו', פן תוסיף להכות על אלה מכה ונקלה אודך לעיניך' (דברים ג, כ), דבריה נאמרו בחוטא שכבר ריצה את עינו, וכמו שדרשו חז"ל (מכילתא דף כג ע"א) 'ונקלה אחיך לעיניך' - כיון שלקחה הרי הוא כאחייך, מה שאין כן בחוטא שטרם לקלה.

ובשאלתנו, מתקבל הרושם שהמתרפא לא היה 'אדם נשר', כפי שנראה מהחוב הגדול שנשאר חייב לרופא בגמר העבודה, ונראה שהמתרפא דחה את התשלום לרופא בעדמה מיום ליום, וקויה להמשיך כך זמן ארוך. בניחן זה נראה שלא רק נטילת הכתרים השיניים לרופא מותרת, אלא גם טענוי של המטופל שהוצאת הכתרים גורמת לו לכאבים, טענה של חבל היא ואין בה ממש.

אות ועוד, אפילו אם היה נאלץ הרופא לשבור לו שן בגלל ההתנגדות של המטופל להוצאת הכתרים מפיו, היה פטור הרופא מלשלם תשלומי נזיקין, ואין עוולה במעשיו. והדברים מפורשים במסכת בבא קמא (דף כו ע"ב), כן בג בג אומר: אל תכנס לחצר חברך לטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל. ופירש רש"י 'שבור את שיניו, כלומר קח בחזקה וכו'. ומבואר דמותר לאדם לעשות דין לעצמו, במקום הפסד כשאינו לו אפשרות אחרת לקבל את שלו, וכן פסק בשו"ע (ח"מ סימן ד ס"א).

וגרר שאין הרבנים יוצאים גם מידי פשוטם, שמוותר לשבור את שיניו ממש כדי לקבל את שלו, ושכירת השיניים שהוכיח בן בג בג אינה רק מליצה, כי אם דברי הלכה מדויקים למאד, וכדלהלן: דהנה ישנם ג' דגות באיסור הכאה לישראל, זו חמורה מזו: א. איסור הכאה או להכאב לישראל, ב. איסור חבלה בישראל (מכה המוציאה דם), ג. קטעת או שבירת איבר. ואיסור הכאה קל יותר מחבלה, וכמו שכתב הש"י חמד (נר, א, מערכת א, כללים אות מ) בדעת הר"ח (סימן קמז, בפסק הסמיכה) דאף שאסור לאדם לחבל בעצמו, מ"מ להכות בעצמו יתכן דמותר, והדברים מדויקים ברמב"ם (להלכות חובל ומויק שם), יע"ז במעשה רחוק. וקטעת איברים חמורה מזה, דהמציא שן או עין לעבדו הכנעני, וצא העבד לחירות, מחמת שעבר חטא, כמבואר ברש"י בטיטן (דף כא ע"ב) דאין האדון רשאי לחבל בו, ואם חבל בו יוצא לחירות בראשי איברים, אלא אם אינו רשאי לחבל בו, ע"כ. ובחבלה אינו יוצא לחירות כי אם כאשר קטע ראשי איברים כגון שן או עין, הרי שקטעת ראשי איברים חמורה יותר מחבלה.

ואם כן, והי כוונת בן בג בג, שנקט שבור את שיניו, שאם לא ניתן להוציא את הגניבה מיד הגנב כי אם בהכאה, מותר להכותו, ואם צריך לחבל בו מותר לחבל בו, ואף אם צריכים לשבור לו ראשי איברים גם זה מותר. ומה שנקט שבור את שיניו דווקא, ולא איברים אחרים, יש לומר משום דקטעת איבר על די ברזל יש בה כנסת נפשות, כמבואר בשו"ע (סימן שכח ס"ו) דמותר לחלל שבת על כל מכה שנעשת מחמת ברזל מטעם חשש סכנה, וזה אינו רשאי, כי רק בדרחף אחר חברו להרוג הדבר מותר, ולכן האבר היחיד שאין בו סכנה הוא השן. וגם בעקירת השן בכח יש חשש סכנה, כמבואר בשו"ע (שם ס"ג) שכל מכה מהשיניים ולפנים ושיניים עצמן בכלל, מחליים עליה את השבת, ולכן נקט בן בג בג 'שבור את שיניו, כלומר דלא הותרה 'עקירת' השן, אלא רק 'שבירתה'. אולם השבירה הותרה אף שהיא החמורה ביותר מכל דרגות איסור חבלה, שהרי חבל ופגע בראשי איברים שאינם חזורים, וגם זאת הותר.

ושני טעמים לדבר, מדוע מותר לחבל ולשבור שיניים: א. מותר לאדם לעשות דין לעצמו במקום שלא יכול להוציא בבית דין את מה שיש לו ביד חברו. וכשם שיש רשות לכ"ד להכות ולחבל וכמבואר במסכת מועד קטן (דף טז ע"א), כך האדם לעצמו נעשה דין להוציא את שלו מיד חברו, במידה ולא יוכל לתבעו בב"ד. ב. אף והותרו מלהכות את זה שאישו כשר, ואין לך איש כשר גדול מהגב, ולכן מותר להכותו ואף לחבל בו, כדי להנעו מעון גניבה.

אלא שיש להסתפק בעינו, אם מותר לחבל בו כדי לתפוס, משום שכתב הבית יוסף (ח"מ סימן ד) בשם הרא"ש שמוותר להכות רק כשראובן לא לגול חפץ משמעון, ועמד שמעון נגדו והכזו, או שראה שמעון חפץ שלו ביד ראובן, ובא שמעון והכה לראובן עד שהניח לו את שלו, דווקא כשיש פסידא אם יניח את שלו בידו, או שהוצה להנצל מהטרור להוציא ממנו כדון.

ודנה בעינו, הרופא אין לו מה לעשות בשיניים הזמניים, אלא שרוצה לקחתם כדי להכריחו לשלם את חובו, ויש להסתפק בשתי ספיקות, א. האם השיניים נחשבים כשינוי של הרופא לא זמן שעדיין לא שלם לו על זה, ואולי כיון שהנכנס לתוך פיו כבר קנה המטופל. ב. אפילו אם נאמר שהשיניים נחשבים של הרופא, האם בשביל זה התירו להכותו, שהרי לא התירו אלא כשנטול את שלו, שלא יצטרך לטרוח בבית דין, אבל כן אינו נוטל את שלו, אלא כדי לכפותו להחזיר את חובו הוא לוקחם, ואולי זה דומה למשפט בחובו, שאסור להכותו עובר זה, אך הרעת נותנת שמועות, כי כל מה שאסור להכות הוא אדם כשר בישראל, ולא מי שמתהלך בו פעם אחר פעם, ורוצה לחנוק מכלי לשלם ולגולו. ולכן נראה שיפה עשה הרופא שהוציא הכתרים מהמטופל, ולמרות הכאבים שיש לו בעקבות כך, הריבר מותר, שהרי את שלו נטל.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום
ממון רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו **'שיח יצחק'**,
04-376-0582, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעודך בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

מזן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א

שיחת חיזוק

אנחנו נמצאים בזמן שכל אחד מבין שהקב"ה מדבר אלינו, כשיש עת צרה זה "עמו אנכי בצרה", רש"י הקדוש אומר למה הקב"ה נתגלה למשה בסנה? כי הקב"ה רצה להראות לו שעמו אנכי בצרה!

פרשת השבוע כתוב שהקב"ה אומר למשה רבינו, "דבר אל בני ישראל ויסעו", אומר רש"י הקדוש, חז"ל הקדושים אומרים לא עת תפילה היא, דבר אל בני ישראל ויסעו, זה לא זמן של תפילה. שואל האור החיים הקדוש, מה הכוונה שזה לא עת תפילה, וכי יש כזה מושג שלא עת תפילה? הרי ברמב"ן כתוב שבזמן של צרה זה מצוות עשה דאורייתא להתפלל, לזעוק ולהריע, אז מה הפירוש - שואל האור החיים הקדוש - לא עת תפילה היא? אומר האור החיים הקדוש, שיש לפעמים שיש מידת הדין,

כולם רואים בחודשים האחרונים כמה מידת הדין יש בארץ ישראל בפרט, ובכל העולם כולו בכלל, בכל העולם כולו דבר אחד רוצים - להלחם בכל אשר בשם ישראל יכונה, זה המטרה שלהם, זה מידת הדין!

אומר האור החיים הקד"ה יש מצב שזה מידת הדין, והקב"ה רוצה לפעול רחמים על כלל ישראל, אבל כדי שיוכל לרחם, הקב"ה מחכה שאנחנו נעשה איזה פעולה מצידינו, הפעולה מצידינו שהקב"ה אומר למשה רבינו: "דבר אל בני ישראל ויסעו", תתחזקו באמונה, לדעת שהכל מאיתו יתברך, - אם אני קם בבוקר, הקב"ה העיר אותי, אם אני זוכה ללמוד תורה הקדושה, מי נותן לי את הבינה להבין ולהשכיל? הקב"ה נותן לי את הכל.

"ואני ברוב חסדך אבוא ביתך", אומר ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל יהודי קם בבוקר הולך לביכנ"ס, היה אצלי יהודי שעבר את סיביר, יום אחד אני רואה אותו שמגיע לבית הכנסת, אתם יודעים שכשהולכים לבית חולים יש צמיד על היד שרשום בו השם, אני רואה שהוא שם את הצמיד בתוך השקית של הטלית, אני שואל אותו: "ר' גרשון מה אתה שם, תשכח שהיית בבית חולים!", הוא אומר לי: "איי, ר' שמעון אני בשבוע שעבר הייתי בבית חולים לא יכולתי לבוא לבית הכנסת, היום אני יכול, אני רוצה לא לשכוח!!!".

ואני ברוב חסדך אבוא ביתך, יהודי זוכה ללכת לבית הכנסת, הרבה אנשים שואלים לאיפה הרב הולך? אני עונה, אני יכול להגיד לך לאיפה אני רוצה ללכת, אבל לא לאיפה אני הולך - זה בורא עולם יתן לי את הסייעתא דשמיא.

"אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בליבנו להבין ולהשכיל", הכלי יקר אומר בפרשת השבוע, הקב"ה אומר למשה רבינו קח את המטה, ואחרי זה אומר לו הרם את ידך, איך זה מסתדר, מצד אחד אומר לו להרים את המטה, ואחרי זה אומר לנטות את ידו ולא את המטה? התשובה היא, שהקב"ה אומר להרים את המטה, להחזיק אותו ביד, אבל לא לבקוע אותו את הים, אלא עם היד, אומר הכלי יקר כדי שלא יחשבו שיש איזה כישוף במטה, שהוא בוקע ימים, כמו שיש כל מיני משוגעים שממציאים המצאות משוגעות, הקב"ה הראה לנו בחוש שאם השם לא ישמור עיר שוא שקד שומר, שום דבר לא יעזור.

אומר האור החיים הקדוש, לא עת תפילה, תפילה לבד לא מספיק, צריך להתחזק, "דבר אל בני ישראל ויסעו", אומר רש"י הקדוש מה גרם שיוכל הקב"ה להושיע אותנו, זכות אבותינו והחיזוק באמונה, בזכות זה הקב"ה הושיע, כי זה היסוד 'בא חבקוק והעמידן על אחת', אומר הח"ח הקדוש, וכי זה כל המצוות שיש, אלא שבכל דור יהיה את הנסיגות שלו, בדור שלנו יש כל כך הרבה טכנולוגיה ועשו גדר חשמלי וכו', שום דבר לא, "אם ד' לא ישמור עיר שווא שקד שומר".

בידינו הדבר "ונצעק אל השם", בזכות התפילה, בזכות שמתחזקים, כמו שאומר האור החיים הקד"ה, לא עת תפילה היא, ברגע שיש מידת הדין יש רק עצה אחת, "דבר אל בני ישראל ויסעו", תאמינו במה שמושה רבינו אומר לכם ללכת ותלכו.

התאספנו כאן בשביל להתחזק בתקופה כזאת, בזמן שזה עת צרה, מה הקב"ה רוצה? דבר ראשון חיזוק בתורה הקדושה, כשמישהו שקרוב אלינו נמצא בצרה, מה עושים, מנסים לשמח אותו במה שאפשר, הקב"ה עמו אנכי בצרה, במה אפשר לשמח אותו, מה משמח את הקב"ה, "אין לקב"ה בעולמו אלא ד'א של הלכה בלבד".

זה מה שיש לקב"ה, "בראשית" - בשביל תורה שנקראת ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית, זה כל הבריאה כולה, הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, "מחדש בטובו מעשה בראשית" הכל בשביל מה? בשביל תורה שנקראת ראשית.

נמצאים כאן הרבה תשוב"ר, דעו לכם שכשהקב"ה נתן תורה הקדושה, כתוב בפרשת יתרו, אם אדם היה יודע מה הערך של כל אחד ואחד, המסילות ישרים אומר את זה לגבי התפילה על הגאולה השלימה, יש לאדם הרגשה לפעמים מי אני - מי אנכי שאזכה להתפלל וכו', הרי כל כך הרבה התפללו על הגאולה, מה תועיל התפילה שלי וכי אני יוכל להתפלל? אומר המס"י - אף אחד לא יודע, התפילה של מי בוקעת רקיעים.

מספרים על ר' חיים שמואלביץ זצ"ל שהיה הפצצות בירושלים וכולם היו בפחד נורא, קמה אשה אחת ואמרה: "מישהו ציער אותי מאוד מאוד, אני מוחלת לו וכמו שאני מוחלת לו תמחל אתה הקב"ה לכלל ישראל".

אמר ר' חיים שמואלביץ אין ספק שזה מה שיקרע את רוע גזר הדין, אדם לא יכול לדעת אם מצוה אחת שעושה במיוחד כשלא קל לו, הוא מתאמץ ושומר על הפה הקדוש, זה מיסודות האמונה, אף אחד כאן לא הולך להרביץ לשני, אבל הפה, וכי מישהו יגיד לי מה לעשות עם הפה, גם זה יגידו לי? זה מיסודות האמונה, "מי שם פה לאדם", אומר ר' יהונתן אייבשיץ אדם אומר "השם שפתי תפתח", בשביל מה? כדי ש"ופי יגיד תהילתך", זה התכלית של הפה, הרבה אנשים שואלים, אחד ניגש אתמול ושאל אותי: "הרב אני מפחד מהמלחמה", אמרתי לו - אז מה אתה עושה בשביל זה? אני יגיד לכם משהו, אדם שרואה את השני חלילה טובע בים, כל מי שרואה את זה נכנס לפחד, אבל יש אחד שלא מפחד, זה המציל, כי הוא יודע שיש לו עכשיו מה לעשות, הוא עסוק, מה יצא לו אם הוא יפחד, הוא יהיה כמו אחרים, לא יצא לו מזה כלום, מה אנחנו יכולים לעשות? אז אמנם אמרנו שצריכים לעשות חיזוק באמונה, בתפילה ובתורה הקדושה, כל מי שיכול חיזוק בכבוד אב ואם, באמת כל מצוה שעושים, כל חיזוק שעושים, להבין שהקב"ה מדבר אלינו, 'למה נבראו ברקים ורעמים לפשט עקמומיות שבלב', כשאדם יודע אני עושה משהו, אני מרגיש שעם התפילה שלי, עם החיזוק שלי, אפילו שלא מתחשק לי, יותר מתחשק לי לדבר... לשמור על קדושת בית כנסת, שזה מקום קדוש, כולנו רוצים כבר בית המקדש, למה לא? אמרתי משל למה הדבר דומה, אדם רוצה לתת לילד זכויות מאוד יקרה, יש זכויות שנקראת 'קריסטל' והיא זכויות יקרה מאוד, מה הוא עושה? אם יתן לו את זה הוא יסבור אותה, אוי ואבוי, אז מה הוא עושה? נותן לו זכויות פחות יקרה, ואם הוא רואה שהוא שומר על זה, אז הוא יכול לתת לו להחזיק את הזכויות היקרה.

רבותי, יש לנו בית מקדש מעט, מקום השראת השכינה, הקב"ה נמצא "ואני ברוב ביתך", זה בית של הקב"ה, הקב"ה בוחן אותנו, איך אנחנו שומרים על קדושת בית כנסת, איך אנחנו מתייחסים לתפילה, האם אנחנו לפחות מתייחסים ומרגישים שהקב"ה נמצא פה, ואני מדבר אליו, אל מלך מלכי המלכים? כשאני אומר, אני גם צריך חיזוק, מה אתם חושבים זקן לבן לא צריך חיזוק? כולנו צריכים חיזוק, זה הזמן ש'איש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק', ותדעו לכם שמזכה הרבים זה לא דווקא מי שדורש דרשות ברבים, כשיהודי אחד מתחזק ושומר על קדושת הפה, מתחזק בבין אדם לחבירו, זה משפיע, הוא מזכה הרבים.

כולנו מצפים שהקב"ה יגאל אותנו גאולה שלימה, אנחנו אומרים את זה כל יום - "ועל כן נקוה לך ד' אלקינו לראות מהרה בתפארת עוזך", למה? לשם מטרה אחת - "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון", אבל איך זה מתחיל? ב-"וידעת היום והשבות אל לבך כי השם הוא האלקים", זה עיקר העבודה שלנו וכשאדם מתחזק בזה, לזכור שהכל זה מאיתו, כשמתחזק בזה, אז הברכה שלו אחרת, התפילה שמתפלל היא אחרת ואז באמת "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך".

התאספו כאן בשביל להתחזק באמונה, בשביל להתחזק ולדעת מה התפקיד שלנו בעת הזאת, כל חיזוק של כל יהודי, עשה מצוה אחת הכריע את כל העולם כולו לכף זכות, כשאני עושה את המצוה אפילו כשלא מתחשק לי, שאין לי כח בכל זאת.

אנחנו אומרים "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", מה הכוונה? היה צריך להיות כתוב כל היום 'למדתי'? פעם היה יהודי מלומדי השיעור שאמר לי: "הרב יאמין לי שכל היום אני מחכה מתי יבוא הזמן של השיעור", זה הפשט - מה אהבתי תורתך, כל היום אני חושב עליה, יש לפעמים טרדות, אבל כשהציפייה שלו תהיה מתי אני יכול לחזור ללמוד, -

מדובר על אנשים מבוגרים, וכעת אתם תינוקות של בית רבן שעליכם עומד העולם, תשתדלו להוסיף חיזוק בבין אדם לחבירו, בכבוד אב ואם, בלימוד התורה הקדושה, לדעת שזה מה שהקב"ה מצפה, לעוד מילה תורה.

יש נקודה חשובה שכל אחד צריך לדעת, במתן תורה היו כל גדולי העולם, כפשוטו, משה רבינו ואהרן הכהן, ובכל זאת אומר המדרש (פרשת ויצא) שאם אחד מכלל ישראל היה חסר, לא היו נותנים תורה, מה קרה? כי לכל אחד יש חלק בתורה, שנדע מה יש בידינו, מה יש בכוחנו לעשות, עוד מצוה אחת, עוד חיזוק בכל מה שיש.

אחד מהדברים שהרגשנו שצריכים חיזוק - "להתכונן לשבת קודש", לא לחכות לרגע "האחרון", מיד בהדלקת נרות לרוץ לבית הכנסת, ללמוד הלכות שבת, חז"ל מבטיחים "אם שמרו שתי שבתות מיד היו נגאלין", הקב"ה יעזור שנזכה כולנו בעז"ה להתחזק ביחד, וכל חיזוק שעושים זה גורר אחרים שיתחזקו גם כן, והקב"ה ישמור אותנו ויציל אותנו מכל רע, וישלח לנו את הגאולה השלימה במהרה, ועיקר השאיפה זה ש"יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון", ונזכה בעז"ה לקבל את פני משיח צדקנו בקרוב, וכולם יכירו במלכותו יתברך, "שהשם הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".

(נמסר בעצרת כינוס בביהכ"נ בית השם)

מערכי תורה

תרומה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

שלושה ארונות הן שנים של זהב ואחד של עץ

בעשיית הארון כתוב 'ועשו ארון עצי שטים וגו'. וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו'. וכתב רש"י ג' ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב, ואחד של עץ וכו', נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחיפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ. וצריך ביאור מה נשתנה הארון שהיה צפוי באופן מחודש זה, ולא כפי שעשו בשאר הכלים, שנאמר בהם דין ציפוי, שציפו אותם עצמם בטסין של זהב.

ונראה לומר בזה, דהנה ברש"י בפרשת עקב על הפסוק 'בעת ההיא אמר ה' אלי וגו' ועשית לך ארון עץ, הביא דברי הירושלמי דאמר לסוף מ' יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואח"כ ועשית לך ארון, ואני עשיתי ארון תחילה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם, ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכיפורים, כי ברדתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה משכן תחלה, ואח"כ ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה, וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה, ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה. ומבואר דמלבד מה שנצטוו משה רבנו בסוף הארבעים יום לעשות ארון, נצטוו עוד לעשות ארון במלאכת המשכן. וצריך ביאור מה נתחדש במצות עשיית הארון שנאמר במלאכת המשכן, והרי כבר נצטוו על עשיית הארון בסוף הארבעים יום, ומה נוסף על זה בציווי שנאמר במלאכת המשכן.

ואשר מבואר מזה, דבארון יש שתי דינים, דין אחד הוא בתורת מקום להניח בו את הלוחות, וזהו הציווי שנצטוו משה בסוף הארבעים יום, וכמו שכתב רש"י, שלכן הקדים משה את עשיית הארון תחלה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם, הרי דהארון נעשה בשביל שיהא מקום להנחת הלוחות, וכן הוא מפורש בכתובים כמו שכתוב שהקב"ה אמר למשה, 'ואכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמיתם בארון', וכן כתוב להלן, 'ואפן וארד מן ההר ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר ציוני ה'.

ומלבד זאת יש בארון דין של כלי המשכן, שאחד מכלי המשכן הוא ארון, וזה הוא דין בפני עצמו, וזהו הדין שנצטוו על עשיית ארון בהקמת המשכן, שזהו מצוה של עשיית ארון מדין כלי המשכן, והוא דין נפרד מהמצוה שנצטוו משה לעשות ארון. [ובחידושי מרן רי"ז הלוי כתב כיסוד זה בדין נשיאת הארון, דיש ין נשיאה מצד נשיאת המשכן וכליו, ועוד יש דין נשיאה בפ"ע בארון, שאינו תלוי בארון של מקדש כלל, אלא כל שיש לו שם ארון, יש בו דין נשיאה]. מעתה נראה לפי זה דהנה הרמב"ן שם בפר' עקב כתב ע"ד רש"י שהוא דעת יחידאה, והביא דבירושלמי שם מבואר דרק רבי יהודה ברב"א סובר כן, אבל דעת רבנן דארון אחד היה, וכן דעת רבותינו בכל מקום. ומבואר מדברי רש"י דלדעת רבי יהודה הציווי הראשון לא נאמר רק לשעתו עד בנין המשכן ונתבטל, אלא פרשה זו היא מצוה בפני עצמה לדורות, ולכן גם אחר שעשו ארון למשכן, היה עוד ארון עץ נוסף.

מעתה יש לומר, דגם רבנן דסבירא להו דארון אחד היה, לא נחלקו לומר דהיה זה רק ציווי לשעתו, אלא גם הם סבירא להו את עיקר יסודו של רבי יהודה ברבי אילעאי דיש בארון שתי דינים, אחד מדין מקום להנחת הלוחות, ואחד מדין כלי המשכן, אלא דסבירא להו דאפשר לקיימם בארון אחד, וארון אחד עולה לשתי הדינים, וסגי בארון אחד, דבאותו ארון מתקיימים שתי הדינים. אשר לפי זה יש לומר דלכן עשו את הארון באופן זה, דהנה באמת אי אפשר לקיים בארון אחד את שתי דיני הארון, דהרי במצות הארון שנאמר בפרשת עקב, כתוב שיהא הארון עשוי ארון עץ, וכמו שכתוב ועשית לך ארון עץ, ובמצות הארון שנאמר בהקמת המשכן נאמר, שיהא מצופה זהב טהור, וכמו שכתוב וציפת אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו.

המנורה הטהורה - השפעת התורה

הנה עשיית המנורה נעשתה מאליה בידי שמים, וכמו שכתוב (כ"ה, ל"א) 'מקשה תיעשה המנורה', ופירש רש"י תיעשה, והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה. והנה פשיטא דמה שהמנורה נעשתה באופן זה, שנתקשה בעשייתה, והוצרך להשליך הככר לאור, ונעשית מאליה, אין זה מילתא דבדיעבד, ולא חסר בשלימות עשייתה מידי, אלא אדרבה, כך ראוי לכתחילה שתהא המנורה נעשית, וזהו האופן המושלם והמשובח שתיעשה המנורה. ובאמת דגם בעיקר הציווי, נאמר באופן שתהא עשיה מאליה, הרי דכן הוא האופן והדרך הראויה מלכתחילה.

וצריך להבין מדוע דווקא במעשה המנורה נתקשה משה, ולא מצינו כן בשאר כלים, ואפילו הארון שקדוש טפי שהיה מונח בבית קדשי הקדשים, נעשה בידי אדם, ולמה בעשיית המנורה היה צריך שתיעשה בידי שמים.

ויש לבאר, דהמנורה יש בה ענין מיוחד טפי מכל הכלים, דענין המנורה הוא השפעת התורה, וגילוי אור התורה, וכל פרט ופרט מחלקי המנורה, הוא כנגד ענין מסויים בתורה ובגילוי אור התורה. דאור המנורה והשלהבת, הוא אור התורה עצמה, והמנורה היא הכלי של השפעת וגילוי אור התורה.

ואמנם דגם הארון הוא כלי לתורה, שהרי זהו מקום התורה, והלוחות היו מונחים בו, אכן הארון הוא כלי ומקום שבו התורה מונחת, אבל המנורה עניינה היא גילוי והשפעת התורה עצמה. ונראה דענין זה של השפעת התורה, צריך להעשות בידי שמים דווקא, וביותר, דגם אינו יכול ליעשות אלא בידי

שמים, ולא שייך כלל שיהא נעשה בידי אדם, דהשפעת התורה יכולה להיות רק מפי הגבורה, דבאמת תלמוד תורה אי אפשר בלא שהקב"ה יהא מלמד אותו בכל שעה ושעה, וכמש"כ בנפש החיים שבעת שאדם עוסק בתורה נחצבת אותה התורה להבת אש מפיו יתברך כמו בעת קבלת התורה בסיני, ונחשב כאילו עתה מקבלה בסיני. ובבית הלוי דקדק דבמשלי כתוב 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה' לא כתב הפסוק כי ה' נתן חכמה, בלשון עבר, אלא כתב כי ה' יתן חכמה בלשון הווה, משום דבכל שעה ושעה שאדם עוסק בתורה, אז הקב"ה נותן לו חכמה ודעת ותבונה. וזהו הביאור בדברי הגמ' במס' תמיד דהיושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו, דהיינו דבאותה שעה ממש הקב"ה נותן לו חכמה ודעת ותבונה עכ"ל. וכן יש לבאר לשון הברכה בברכות התורה, 'המלמד תורה לעמו ישראל', דלא רק שנתן לנו את התורה, אלא דבכל שעה ושעה הוא מלמד את התורה לעמו ישראל. ומבואר דאי אפשר ללמוד תורה, אלא ע"י שהקב"ה מלמד אותו, ויושב ושונה כנגדו, ונותן לו דעת וחכמה ותבונה באותה שעה ממש.

מעתה גם המנורה שעניינה הוא השפעת התורה, מוכרח הוא להיות ע"י מעשה שמים דוקא, דאי אפשר דהשפעת התורה תיעשה אלא ע"י הקב"ה, ועל כן היה מוכרח ליעשות בידי שמים, משום שרק באופן זה שייך ויתכן השפעת התורה. ולכן נתייחדה המנורה יותר מכל הכלים, דצריכה שתיעשה בידי שמים, ולא שתיעשה בידי אדם, ולכן דוקא בה נתקשה משה. והנה הגביעים שהיו במנורה היו הפוכים, וצריך ביאור מהו הענין בכך שיהיו הפוכים, והרי בשביל שיהיה בית קיבול צריך שיהא ישר ולא הפוך. אכן לפי המבואר דהמנורה היא השפעת התורה, יש לבאר דלכן נעשו הגביעים באופן שהם משפיעים, שזהו הצורה והאופן של השקאה, שמשקים מהגביע, ולכן הוא נעשה באופן שהגביע משקה מיינה של תורה, ומשפיע ומוציא מה שבתוכו.

דברי תורה אין מקבלין טומאה

מתוך שו"ת עם רבני ופעילי הקירוב כנסת ישראל' שע"י ארגון 'שוב' בארה"ק

שאלה: הרבה פעמים בחור צעיר שמתקרב ומגלה את המתיקות של התורה וקיום המצוות, מתחיל לעשות דברים קיצוניים, נתפס לדרגות גבוהות. מצד אחד זה גורם למתחים בבית, מגיע הביתה וצריך לשנות ולהכשיר ולהטריף כלים. מתחיל לחנך את ההורים. גם התנהגות מוזרה בכל מיני דברים של הסתגפיות לקום מוקדם וכדומה, האם צריך לקרר כביכול את הבחור, לומר לו, תשמע, לא צריך לנהוג ככה, אבל מצד שני זה יכול לגרום לו שיעזוב את הכל, כי אם לא מרוצים ממה שהוא עושה, והוא גם מבין שהדברים שהוא למד אינם נכונים, אז הפסדנו הכל, אז לתת לו להמשיך ככה, ולאט לאט במשך הזמן להוריד אותו מהדרגות הגבוהות שלקח על עצמו. תשובה: אי אפשר להשאיר אותו בחריפות הזו של לעלות מעלה ומעלה, ובבית להרוס פה ולהרוס שם, עם מחלוקת בבית, ודאי שלא זו לא הדרך ולא זו העיר, וגם הוא עצמו לא תמיד יוכל לעמוד במאבק הזה נגד ההורים, אני יודע טוב על בעלי תשובה כמה מאבקים יש להם בבית, יש הורים שבכלל לא רוצים, ויש כאלו שמקבלים בסבר פנים יפות, אבל במרחק. זה לא פשוט, אבל ודאי שאסור להשאיר אותו ככה, אמנם צריך חכמה גדולה איך לדבר אליו, צריך להוריד אותו, אבל לא לשבור אותו, צריך לומר לו שהכל הולך במדרגות, ואי אפשר בבת אחת, הספר מסילת ישרים בנוי על הברייתא של רבי פנחס בן יאיר, הכל טפין טפין, זה מביא לידי זה וזה מביא לידי זה, אבל צריך לעשות את זה בחכמה, וגם צריך להתכונן איך לדבר איתו, אבל מוכרחים להוריד אותו מקיצוניות, הוא עדיין לא אוהז שם, הוא לא מחזיק בשלמות, ושוב, צריך לעשות הכל בחכמה ובטוב שלא ישבר. אסור לריב עם ההורים, הם ילכו בדרך, אפילו אם הם מנהלים איתו מלחמה ומאבק, שלא יגיב על זה, אלא ילך לדרכו בשקט, יכבד את ההורים, צריך לדעת שבאיזה שלב בדרך כלל זה נגמר, אם הם רואים שהוא מתכוון באמת, ומכבד אותם, אח"כ זה נגמר, לא שמסתכסך, ועושה איתם מריבה, ושובר את הכלים. אלא שיאכל בכלים שלהם עוד קצת, ובסוף עם הזמן זה יסתדר. אי אפשר בכח, ובלחץ, ואסור ללכת בקיצוניות, ולא טוב להתנהג ככה, וגם מסתבר שהוא לא יחזיק בזה. ממילא צריך להוריד אותו, ולאט לאט יקיים את המצוות כולם.

שאלה: גם בזוגות נשואים מצוי שהאשה מתקשרת להתלונן מה עשיתם מבעלי, הוא היה אדם טוב ונחמד, פתאום יש לו כל מיני חומרות, זה הרבה פעמים פוגע בענין של שלום בית... ויש גם משפחות עם ילדים, והיו מקרים שכמעט הבית הגיע לפירוק. תשובה: גם בבית, ודאי לא להרוס את הבית, אם במשך שנים זה לא מסתדר זה ענין אחר, וגם אז צריך לשאול חכמים מה לעשות לפני שמפרקים את הבית. אם האשה לא מחזיקה איתו אז צריך לעשות בחכמה. באמת לפעמים כרוך גם באיסורים, אבל מוטב יחלל שבת אחת מלחלל שבתות הרבה. אחרת לא יהיה לנו כלום.

שאלה: הרבה פעמים נערים או אנשים מבוגרים יותר שמתקרבים, עדיין לא עזבו את ההנהגות של העולם החילוני, וגם בדברים חמורים ממש, מגיעים בלילה ללמוד, אבל במשך היום הם נמצאים במקומות שעוברים שם איסורים חמורים מדאורייתא, מגיעים ממקום עבירה ושבם אחר כך למקום עבירה, השאלה היא, אם לומר למתקרב, עד כאן, אי אפשר להיות טובל ושרץ בידו, אם אתה רוצה להמשיך תוותר על שאר הדברים, או להמשיך כרגיל, שיהיה לו לפחות שעה אחת של לימוד, ולקוות שרוח הטהרה של התורה תקרב אותו. תשובה: למעשה תלוי בכל מקרה, צריך להרגיש היכן המתקרב מחזיק, אם זה ילך או לא. אבל בעצם הרי זה לא ברור אם יצליח, לכן עדיף להמשיך כרגיל עוד ועוד, ובמשך הזמן לעקוב ולראות אם אפשר או לא, אבל אי אפשר לחתוך, הם מספיק מנותקים, ועכשיו מתחילים לתפור ביחד. כתוב במדרש שהיה באר עם מים עמוקים צוננים ולא היה אפשר לדלות ממנה, עד שבא חכם והיבר חבל בחבל ונימא בנימא עד שהכל יכלו לדלות, ככה זה הולך, נימא בנימא וחבל בחבל. בנפש החיים כתוב שאפילו מי שעובר על חייבי כריתות רח"ל, גם זה לא כריתות גמור ומוחלט, אלא תמיד נשאר חוט כלשהו, זה ה'חשב הקב"ה מחשבות לבל ידה ממנו נדח', אפילו חייבי כריתות גם להם יש חוט אחד שמחבר אותם, ועל זה אפשר לבנות חבל שלם וכך לדלות מהבאר, יש חוט - עוד חוט ועוד חוט, ועם הזמן זה יהיה חבל שלם. ושוב, הכל עם חכמה, וצריך להיות מומחה עם גיסיון איך מדברים ומה מדברים, ולהבין דבר מתוך דבר היכן הוא נמצא והיכן הוא מחזיק - אם יועיל לחתוך או לא. עכ"פ באופן כללי הדרך היא לא לחתוך, אלא לקרב, כמו שכתוב בפרשת יתרו שמשה רבינו קירב את יתרו לתורה. זה הדרך, כך גם כתוב במשנה 'אוהב את הבריות ומקרבהם לתורה'. שאלה: אפילו על דברים חמורים מאד? תשובה: כשיש ספק אם יצליח לחתוך, ודאי שלא כדאי, יתכן שהוא יחתוך לצד השני ונאבד הכל. לפחות השעה שיושב בביהמ"ד ולומד זה רוח גדול, הרי ד"ת אין מקבלים טומאה, ובאותה שעה הוא ניצל מדברים אחרים, וגם אם הוא יחלל שבת או חמץ בפסח זה גם הצלה.

עם דברי הספד על מרן הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצוק"ל

והוא מסביר את הדברים... שהגמ' בסנהדרין (צט, ב) אומרת "נפש עמל עמלה לוי" - אומר רש"י, התורה עומלת לו, שמבקשת מאת קונה לגלות לו טעמי תורה וסדרה. וכל כך למה? מפני שאכף פיהו על דברי תורה. ומסביר בספר 'ידי משה' הנ"ל, **שיש הרבה דברים שע"פ דרך הטבע - בן אדם לא יכול לעמוד בהם, אבל כשהוא מקבל ע"ע עול תורה הוא מקבל כחות שלא היו לו קודם, והוא עושה גם דברים שהוא לא יכול...**

בתור דוגמא ראינו את מרן הגרנ"צ פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר, שהיה חולה בפרקינסון קשה מאד... הרופאים אמרו שמי שחולה עשירית ממנו כבר לא מסוגל לתפקד. והוא תפקד בצורה לא מובנת, והרבה פעלים לתורה, ועשה, ונסע, ואמר שיעורים... [אמנם קרה פעם אחת שהוא לא הצליח, זה סיפור מפורסם שהוא עלה פעם לשיעור ובא להתחיל למסור - אך הוא לא הצליח להוציא אף מילה מהפה... אז הוא כתב על פתק מילה אחת... 'נסיתי'... והעבירו לבחורים]. **זו היתה כל יישותו של ר' נתן צבי, אני עושה מה שאני יכול! עליתי לבימה... בדרך כלל הוא היה יכול גם למסור שיעור ובאותו פעם לא אסתייע מילתא, אבל אני את שלי - עשיתי.**

מסביר רבי חיים קמיל בשם הידי משה, הרבה דברים בן אדם לא יכול בדרך הטבע. יתרו אומר למשה "נבל תבול גם אתה גם העם הזה אשר עמך, כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשוהו לבדך". ייתכן שע"פ טבע - יתרו צודק, אבל - אומר משה - אם היו צריכים אותי - הייתי מקבל כוחות!

הרבה גדולי עולם שזה לא היה לפי טבעם וכחותם, כשהיו צריכים אותם - הם קיבלו את הכוחות גם להפוך עולם ומלואו!!! יש המון דוגמאות כאלו, כשהדור היה צריך והבן אדם היה מוכן - נתנו לו את הכוחות.

אם כלל ישראל היה צועק - אנו צריכים את משה רבינו ואי אפשר אחרת! אז משה רבינו היה מקבל את הכוחות והוא לא היה צריך להיבהל מה"נבול תבול", כי זה הנהגה של 'למעלה מדרך הטבע'.

הג"ר מיכל פיינשטיין זצ"ל מוסיף שע"פ דרכי הרפואה, היו בחורי הישיבות צריכים להיות כפופים וחצי סגי נהור כי הם כל הזמן מתכופפים לגמ', והאור של החשמל לא מספיק בלילה בשביל האותיות הקטנות, אבל ברוך ה' - הבחורי ישיבות הם הכי יפים והכי נחמדים... הרבה יותר מסתם אנשים ברחוב... תמיד הבני תורה מחייכים ושמחים, הדף גמרא לא מתחשב בסברות הרופאים, הוא הולך עם הקב"ה... כשאתה לומד - אני אתן לך כוחות! אם אתה מצדד עושה מה שאתה צריך ומחויב.

מרן הרב שך זצ"ל היה אומר, והגר"ח קמיל כותב את זה בשם 'היפנים יפות' (סוף פ. משפטים), שכשאמרו עם ישראל נעשה ונשמע הקב"ה אמר מי גילה רז זה לבניי סוד שמלאכי השרת משתמשין בו. וצריך להבין מה הסוד הגדול שבו?

אומר מרן הרב שך דברי תורה הם עמוקים וזה קשה להבין אותם, אבל כשבן אדם מתאמץ ע"י 'נעשה' הלב שלו נפתח ומוזה נברא 'נשמע', ואחרי שהוא קלט את הדברים העמוקים אז 'הנעשה' שלו יותר גדול כי יש לו יותר ידיעות איך לעשות, וממילא גם 'הנשמע' גדול יותר, וכך מגיעים לדרגות גבוהות בלי גבולות...

לפני הרבה שנים היתה איזו מודעה - החת"ס סופר ורעק"א לא מתו... כל תקופה יוצא ספר חדש מכתבי ידם מלבד מה שהם כבר

ההשקעה ב"נעשה" היא מביאה את ה"נשמע"...

אני רוצה לשתף את הציבור בשתי חוויות שהיו לי השבוע. הראשונה - ממה שהכרתי וידעתי ושמעתי על ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצ"ל [מחותן של מורינו רה"י הג"ר צבי יהודה שיבלחטי"א]. והשניה - עם אברך בן עליה, אשר לו כארבעים שנה בין כותלי כולל פוניבז'.

וזה לעומת זה עשה האלוקים... יש לי רגשות מעורבים בין שניהם... ונפתח בדברי חז"ל תחילה.

שבוע שעבר בפרשת יתרו - קראנו על מתן תורה, אבל מה שעם ישראל אמרו "נעשה ונשמע" זה נמצא בפרשת משפטים, בסוף הפרשה... הלא דבר הוא!...

אז בעצם אנו צריכים להבין את ה"נעשה ונשמע". כתוב את זה פעמיים, בפעם הראשונה (כד, ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' וכו' ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' - נעשה! הם עוד לא אמרו נשמע... ורק אח"כ בפסוק ז': "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' **נעשה ונשמע**"! רק פה הגענו לנעשה ונשמע. [ועי' בס' ברכת מרדכי] והשאלה השניה שנשאלת, למה זה לא כתוב למעלה בפרשת יתרו?... ובפשטות תמיד ברגע הראשון יש התלהבות סוחפת שמרקיעה שחקים אבל אח"כ שמיגיעים לקושי ולחיי היומיום היא יורדת וכמעט מתחרטים על גודל הקבלה.

ופה רוצה התורה להדגיש גם אח"כ כל הזמן הם עדיין תחת הרושם הרצון והקבלה של 'נעשה ונשמע' - וכך גם נכרתה שם ברית האהבה בינינו ובין הבורא ית"ש.

הספורנו מסביר "נעשה ונשמע" - נעשה לתכלית שנשמע בקולו כעבדים המשמשים את הרב שלא על דרך לקבל פרס, כענין עושי דברו לשמוע בקול דברו.

הג"ר חיים קמיל זצ"ל כותב דבר מאד מעניין: בפרשת יתרו, כתוב שהיו ליתרו שבע שמות, ואחד משמותיו הוא "יתר", שייתר פרשה בתורה - "ואתה תחזה", עם העצה שלו להביא את שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ושואל רבי חיים קמיל, שבפרשת דברים משה אומר לבניי בתביעה, "ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם", ואח"כ כתוב "ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות", ופירש רש"י שם, חלטתם את הדבר להנאתכם. היה לכם להשיב, רבינו משה! ממי נאה ללמוד, ממך או מתלמידך, לא ממך שנצטערת עליה?!... אלא ידעתי מחשבותיכם וכו'. רואים שהיתה למשה תביעה על ישראל למה הם לא ביקשו שהוא ורק הוא ילמדם, אבל משה עצמו אמר "לא אוכל", וכמו שיתרו אמר לו "לא תוכל עשוהו לבדך" אז מהי איפה התביעה על כלל ישראל!...

כשהגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל (ראש ישיבת מיר) היה חולה, הוא אמר לרה"י הג"ר חיים שמואלביץ בכאב... כנראה שאני לא רבים צריכים לו... **אם הבחורים היו צריכים אותי - הייתי כבר מבריא.**

מה הפשט בזה?... הרי הוא חולה... אומר רבי חיים קמיל יסוד עצום: כתוב במדרש (שמו"ר לג, א) אמר הקב"ה לישראל - מכרתי לכם תורת - כביכול נמכרתי עמה, שנאמר "ויקחו לי תרומה"! מה זה נמכר אתה?... ומביא מנכד המהרש"ל בספר 'ידי משה' להסביר - **שלקחתי ערבות ואחריות להצליח ידי העוסקים בה... כביכול - אומר הקב"ה - נמכרתי עמה להיות אחראי ולהצליח את העוסקים בה.**

הוציאו... איך הם הספיקו?... וזה לא סתם ספרים של הדור האחרון... על רקע ייא וחת"ס אחד אפשר לשבת לילות...! רק כשבן אדם מצידו עושה את הנעשה הכי גדול בעמל התורה כנגד זה הוא מקבל את הנשמע. בודאי שלא תמיד מבינים בהתחלה, נכון... עמלים, יגיעים ומקבלים נשמע. וככל שגובר העמל והיגיעה - מקבלים נשמע יותר גדול!

ובסי' בקראי שמו' להג"ר שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב הוסף כשניגשים אל תורת רבי משה פינשטיין זצ"ל הדבר מבהיל, יהודי שידע את כל התורה כולה וקיים אותה ורק להדפיס את הספרים שכתב צריך לא פחות ממאה עשרים שנה. וענה תשובות כסדר, והלך לכל השמחות [כי אמר שבין כה כל הזמן לומד במחשבתו ואם כן למה לא לשמח יהודים], והיה מוכן לעשות חסד עבור כל יהודי, והיה אדם כמו כולם ולא מלאך, וע"כ כשאדם עושה מצדו כל מה שיכול נותנים לו כוחות משמים להשיג בלי גבול ומדה. [ובמאמר המוסגר מסופר על מרן בעל היחזון יחזקאל, שהיה בחור סטודנט שהתעניין ביהדות, כיון שהגיע למצוות תפילין אמר את זה אני בכלל לא מתחיל להבין מה עוזר לי לקחת פרשיות שסגורות בתוך קופסא ולא רואים אותם כלל, הרי ודאי עדיף לקרוא אותם מבפנים ולקבל השפעה מהכתוב. ובא אל מרן החזו"י וא"ל אני מוכן לפרש לך את כל הרעיונות שבזה עפ"י כל גדולי המפרשים בהלכה במחשבה ובקבלה - אך קודם תניח חודש בפועל ואח"כ תבוא.

לאחר ג' חודשים הגיע לצורך אחר ושאלו מרן החזו"י הלא חכיתי לך אחר חודש ימים והשיב לו: אחר ג' ימים שהנחתי וראיתי מה התפילין עושים לי, לא הייתי זקוק יותר להסברים - הכל היה ברור, אכן הנעשה יצר נשמע (מסי' נח"א)].

בילקוט תרומה (רמז שס"ד) ויקחו לי תרומה, אמר הקב"ה לישראל התורה היתה שלי (למען תהיה תורת ה' בפיך), והמשפט שלי (כי המשפט לאלקים הוא), נטלתם אותם - קחו אותי עמכם, הה"ד ויקחו לי, ויקחו תרומה אין כתיב כאן אלא ויקחו לי.

מסביר הבית הלוי, שלא שייך בעולם להגיע למשפט אמיתי ודין אמת בלי "אלוקים ניצב בעדת קל", לא שייך להגיע לעומק של ד"ת, אלא רק בגלל שהקב"ה יושב ושונה כנגדו, ומפיו דעת ותבונה (תדב"א יח) הוא מלמד אותך... זה תורה שלי, ותקחו אותי עמכם. כעת אני נמצא אתכם. שוב אנו רואים, שעל ידי שבן אדם עושה את היעשה' מצידו - הקב"ה עוזר לו, וכשדיין דין אמת לאמיתו הוא נעשה שותף לקב"ה, הקב"ה אתך ואתה שותף שלו, והוא עוזר לך ממילא לכוון לאמיתת של תורה!

בן אדם צריך לדעת שהרבה פעמים יש פחד להתחיל... איך אני יכול לעמוד בזה?... תתחיל, ופתאום תקבל כוחות... וכך תמשיך עם הכוחות החדשים ותקבל עוד יותר ועוד יותר, וזה לא ייגמר...

החכמה האלוקית מביאה לדבקות בקב"ה!

ויש פה 'פצצה' שמביא רבי חיים קמיל... הגמ' בסנהדרין (עא, א) אומרת 22222 בן סורר לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר! וצ"ב מה העניין לדרוש בדבר שלא היה ולא עתיד להיות?...! אומר ה'תורת חיים' (שם) לכאורה תימה, כיון דתכלית השי"ס הוא שמביא לידי מעשה, מה תועלת יש ללמוד דבר שלא שייך בו מעשה?... ולא קושיא היא... לפי שאין לך קוץ בתורה ואין לך מצוה שאין לה סוד בעצמותו יתברך, שנאמר אלוקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה (איוב כח, כג), מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמותו יתברך. וכל העוסק בתורה - אע"ג שאינו עוסק, הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו, ומדבק שכלו - בו יתברך! כל מילה של תורה זה גילוי עצמותו יתברך, זה חלק מהקב"ה... וכשאני לומד - אני נדבק בו יתברך! ואם יש כזה דבר בחכמת

התורה "בן סורר ומורה" זה לא משנה אם זה היה או לא - זה חלק מחכמה של תורה! שזה אומר כביכול דבקות בעצמותו יתברך. [וכע"ז כתוב בב"ח סימן מ"ז על ברכות התורה ע"ש].

ומסביר שזה מה שבקשו המלאכים "תנה הודך על השמים", ומשה שאל אותם כלום אב ואם יש לכם, קנאה ושנאה יש בכם?...! ומה חשבו המלאכים?... אלא הם רצו שזה יהיה אצלם כמו לימוד של דבר שלא היה ולא נברא, כמו בן סורר ומורה. והרווח הגדול הוא - שיהיה להם את החכמה האלוקית והדבקות בעצמותו יתברך! כשיהיה לומד הוא נדבק בקב"ה, ולדבקות בקב"ה אין גבול! וממילא ע"י עמל התורה בן אדם יכול להגיע לפסגות!

בגליון השבועי של 'דרשו' הביאו בשבוע האחרון מהגרמ"א שטרן כמה סיפורים יפים מאד! הוא מספר שהיה גביר גדול מאד והציעו לו שידוך של בחור מתמיד גדול שאין לו בעולמו אלא תורה, אבל לא כ"כ כשרוני. יש יותר טובים ממנו בכישרון... הוא שאל את המהרי"ל דיסקין שהרי כתוב יישיא את בתו לתלמיד חכם, האם לקחת אותו או שעדיף לקחת ת"ח עילוי הרבה יותר גדול? אמר לו המהרי"ל תקח אותו. והגביר הקשה - למה?...! יש לי הרבה כסף ואני יכול לקחת אחד יותר תלמיד חכם ממנו... אמר לו המהרי"ל - תקח אותו! וכך פי' את המשנה באבות כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכו' דהיינו שאע"פ שאין בעל כשרון עצום אך הוא מתמיד ושקוע בלימוד, סופו לקיימו מעושר - של כשרון מבורך וזכרון נפלא והבנה מעמיקה ומיוחדת במינה. וכך הוא עשה, ולבסוף אותו מתמיד נודע שמו בשערים, הג"ר יוסף זונדל הוטרן זצ"ל מאיישישוק שידוע כאחד מגאוני דורו. (סבא של אשת המשגיח הגר"מ חדש זצ"ל).

ואיך הוא זכה?... מהינעשה' מהעמל וההתמדה, והנשמע מגיע אח"כ. ויש ע"ז עוד הרבה סיפורים... רבי חיים קמיל בעצמו הוא אחד הסיפורים האלו - כידוע... זה הכלל הגדול, הנעשה בונה את הנשמע!

כמה נקודות על מרן הגאון רבי ברוך ויסבקר זצ"ל

וצריך לדעת: בנעשה יש שני חלקים, יש את החלק של ההתמדה, ויש חלק נוסף של מידות טובות. נעשה, זה גם ביטוי למידות טובות ולשלימות האדם.

רבינו יונה (אבות ג, יז) אומר שאין מושג כזה של חכם בתורה שלא יהיה בעל מידות טובות. וכלשונו: אם אין דרך ארץ אין תורה: **רוצה לומר: שצריך תחילה לתקן את עצמו במידות, ובה תשכון התורה עליו, שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות, לא שילמוד התורה ואח"כ יקח לו המצוות כי אי אפשר! וזהו כענין שנאמר נעשה ונשמע.**

סיפר לי הבן שלי שיחי', הוא היה מאד מקורב לגאון הגדול ר' ברוך ויסבקר זצ"ל כבר משחר נעוריו... הוא היה חבר נעורים של בנו הג"ר משה ויסבקר (חתדב"נ של מוריני הגרצ"י) והוא היה שם הרבה בבית. ושם הם היו מדברים הרבה בלימוד ושייכים לבית מתתיהו. והוא סיפר שפעם מרן רה"י זיע"א שאל אותו למה אתה חושב שהג"ר ברוך ויסבקר מצליח בישיבה שלו?... אז הוא אמר לו, כי הוא בהיר ולמדן ויודע להגיד שיעורים ברמה גבוהה וכו'. אמר מרן רה"י - ודאי שזה נכון אבל אני חושב שהסי"ד זה בגלל המידות טובות שלו. כשהוא היה בכלל דברו שהוא היה מיוחד בהארת פנים ומידות טובות! הוא גידל את חמותו בביתו הרבה שנים וכיבדה בכבוד מלכים... מידות טובות - הקדוש ברוך הוא אוהב! הוא למד בישיבת פוניבז' כשבע שנים. והוא אמר לבנים שלו, כל השנים שהייתי בישיבה - לא עניין אותי שום דבר מבחוץ...! לא התעניינתי ולא ידעתי כלום מה שמתרחש בחוץ. דבר אחד עניין

אותנו בישיבה, מה רבי שמואל הולך להגיד ומה הוא אמר... ולמה הוא לא אמר כמו שתכננו...

הג"ר ברוך היה מאד דבוק ברבו רבי שמואל! הם היו יושבים שעות ביחד! פעם הוא התבטא שרבי שמואל היה מבשל טוב את הסוגיא ונותן אוכל כל כך טעים... אבל כשנכנסנו אליו אח"כ לדבר על השיעור הוא הראה לנו גם איך מבשלים!...

וסיפר תלמידו הרה"ג ישראל טרבלסי שבערוב ימיו אחר טיפול כימותרפי קשה הם נסעו בשארית כוחותיו והוא אמר לו מחר יש שיעור כללי צריך להכין, בוא נכין יחד, והיה שיעור עמוק ביבמות, ולפתע הג"ר ברוך התחיל לבכות, והוא שאלו על מה הרה"י בוכה, א"ל אני מתגעגע למו"ר רבי שמואל זצ"ל, וא"ל יש היום הכל בכתובים, וא"ל אני רוצה שיגיד לי אם השיעור שלי נכון ואמיתי. אם זה הפשט באמת, הוא ידע למדוד את פלס קו האמת בתורה. [וכשהיה בישיבת 'קול תורה' היה נוסע פעם בשבוע לבי"ב אל מרן הג"ר שמואל לשמוע אם שיעוריו וחיידושו - הם אמת! וכ"ז מבקשת האמת של הגר"ב].

פעם הוא סיפר לבחורים בישיבתו, כשהיינו בחורים - יכלנו במשך חצי שנה לא לנסוע הביתה!!! והיום?... הוא המשיך בניגון - - כל חתונה... כל בר מצוה... כל יום הולדת... ויסעו ויחנו!...

אחיינו (הבן של הגר"צ דרבקין ר"י באר יעקב) הספיד אותו בישיבת אמרי משה, וסיפר שכשהוא היה בחור בקול תורה (הקטנה) והיה תקופה קצרה גר אצלו הוא התעורר פעם בשלש וחצי בלילה, והוא ראה אור דולק מחדרו של רבי ברוך ויסבקר. הוא נכנס לשם והסתכל - (כי בביתו של ר' ברוך תמיד יכלו בחורים להיכנס...) ורבי ברוך הבחין בו... הוא אמר לו בחיך, לא כל מה שרואים - צריכים לספר בחוץ... לילה טוב!

הוא כמעט ולא ישן... יש הרבה סיפורים על עמל התורה שלו.

כשהיה בחור הוא בא פעם אל מרן הג"ר שמואל רוזובסקי זצ"ל ואמר לו, שמחתוספות הזה 'מוכח' כך וכך. אז רבי שמואל ניסה כמה פעמים לפרש בתוס' אחרת ממה שאמר רבי ברוך, והוא שאל את ר' שמואל למה לדחוק?... אמר לו הגר"ש, אמרת זה 'מוכח', אז מוכח צריך להיות מוכח. כל זמן שאפשר לדחוק ולפרש אחרת - אז זה כבר לא מוכח...

לאחר זמן סיפר בנו כשכבר היה בישיבת קול תורה ואמר שם שיעורים ונפגש עם הגאון רבי יהודה עדס שיבלחט"א, והם דברו על התוס' בב"ק קז, א על עירוב פרשיות והגר"י עדס אמר לו, מוכח מתוס' הזה כך וכך. אמר לו רבי ברוך - מוכח?... בא נחזור על התוספות יחד... זה תוספות **מאד** ארוך וכמה פירושים ומסובך, ושניהם חזרו על כל דבריו בעל פה!!! בבהירות גדולה ורק אח"כ רבי ברוך אמר - אתה צודק, זה מוכח!...

חשיבות התפילה בישיבה

לגר"ב ויסבקר היו שני דברים שהלכו לו בנפשו... **א. תפילה בישיבה.** והוא זכה גם לקבל מכתב ממרן רה"י זיע"א (באגרות - איגרת מ) 'שמענו שיש רפיון בין בחורי הישיבה וחושבים שע"י שלומדים בהתמדה עד שעה מאוחרת בלילה - הותר להם זה, כי קשה להם לקום לתפילה בישיבה. ולזה הם מתפללים במקומות שמתפללים תפילה חטופה'... והרה"י מאריך שם כמה זה חשוב, ואיך לא יפחד לב האדם שבהנהגה כזאת נכנס ח"ו בגדר 'מורד באדוניו'! על כן חוסו ידידים על נפשכם ועל כל ישראל! כי כל מה שהאדם פוגם זה מכניע את כלל ישראל. שימו לב על הדברים ותשתדלו שלא תיראה מצות תפילה כדבר מזולזל שניתן רק לגסי השכל!

רבי ברוך מאד הקפיד על זה!!! **פעם הוא פגש בחור בחתונה ואמר לו - בזמן קיץ היו פעמים שלא הגעת לתפילה בישיבה, כעת**

מתחיל אלול - תזהר שלא לחזור לזה... הוא היה גם שולח בחורים מהישיבה על זה שהם לא קמו להתפלל בישיבה. והוא היה מדבר עם הורים של בחור שלא קם לתפילה!... הוא היה מעמיד אותם על חומרת הדבר. והאבא היה אומר, טוב... אני אדבר עם הבן שלי. ורבי ברוך היה שואל בסבלנות, מה תדבר אתו?... והשיב האב, שיבא לתפילה. ואמר לו הג"ר ברוך, לא! לא על זה... תדבר איתו **שילך לישון בזמן!**... הוא היה מאד עומד על זה שבחור רגיל בכוחו לא יאחר את השעה שנים עשרה מללכת לישון...

הדבר השני שכאב לו מאד, זה רפיון הלימוד בשישי שבת.

לפני שהגיע המכשיר שידיו רב לו בבטול תורה שנקרא 'פלאפון', היה טלפון ציבורי. פעם הוא שמע בחור משוחח בטלפון עם חבר שלו מקרית ספר, והוא שומע שהם מסכמים להיפגש בליל שישי, רבי ברוך היה אדם מאד רגוע... הוא לא היה כועס או צועק... תוך כדי הדברים הוא שואל את הבחור, אתה יכול לתת לי את השפופרת?... כן כן... אני כבר מנתק ומביא לרה"י! לא לא... אני רוצה את השפופרת כשאתה לא מנתק אותה...

הג"ר ברוך לקח את הטלפון ואמר, קוראים לי ברוך ויסבקר ואני מלמד פה בבית מתתיהו. שמעתי שקבעתם להיפגש בליל שישי, אבל אם תקיימו את הפגישה הזאת - סביר להניח שביום שישי הוא יהיה עייף וזה יהיה על חשבון התפילה והלימוד של יום שישי, וזה לא מתאים לבחור ישיבה, וחוף מזה שליל שישי זה גם לא זמן לבטלה... אז אני מקש שתותר לו ולא תקיימו את הפגישה. אתה מוכן?... תודה רבה ולילה טוב.

[הג"ר אשר אריאלי אמר שיש לו ראייה שיום שישי זה גם יום, כי בשיר של יום ביום שישי כולם אומרים **היום היום יום שישי** בשבת...]

התורה כוללת כל הטובות שבעולם!...

כתוב במדרש "ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה". רבי יוחנן היה מטייל וסליק (ועולה) מטבריה לציפורי והיה נסמך על כתפו של רבי חייא בר אבא. הם הגיעו ליד 'חד בית חקלי' (בית שדה) ואמר רבי יוחנן - זה היה שלי ומכרתי אותו כי רציתי ללמוד תורה! אח"כ הם הגיעו ליד בית זית אחד ורבי יוחנן מספר - גם זה היה שלי ומכרתי, 'מיבעיא לעי באורייתא', אח"כ הגיעו ליד בית כרם ור"י אמר - בית כרם זה היה שלי ומכרתי בשביל ללמוד תורה.

פתאום רבי יוחנן רואה שרבי חייא בר אבא בוכה... אמר לו למה את בכי?... אמר לו בגלל שלא השארת לימי זקנותך - כלום! אמר ליה, חיא בני, קל בעיניך שמכרתי דבר שניתן לששה, וקניתי דבר שניתן לארבעים יום וארבעים לילה! כל העולם כולו לא נברא אלא לששה ימים דכתיב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ" אבל התורה נתנה לארבעים יום, הדא הוא דכתיב וכו', **כשנפטר רבי יוחנן היה דורו קורא עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה - בוז יבוזו לו!** (ילקו"ש רמז שס"ג - ושמור"ר מז, ה). ומפרשים, יש אנשים שמרגישים בכך 'הקרבה' למכור חפץ בשביל תורה... רבי יוחנן מרגיש עשיתי עסק טוב... ביזנס טוב!... להמיר דבר פעוט ערך שנברא לשש ימים ביקרה היא מפנינים שנבראת לארבעים יום, אבל השאלה קשה עדיין על רבי יוחנן, מה הנחת לעת זקנתך?... על מה הוא הסתמך?...

ועל כרחך צריך לומר שתורה כוללת את הכל! בן אדם שיושב ולומד, התורה תדאג לו! זה ביטחון.... והראיה היא אומר מרן רה"י זיע"א כולם מכירים את הגמ' בתענית (כא, כא) באילפא ורבי יוחנן, שלחו מלאכים לרבי יוחנן שיחזור עד שנהיה ראש ישיבה, ופרש"י **והעשירו אותו**, כי כל מי שעולה לגדולה - מגדלין אותו משל אחיו. כי מי שמוסר לתורה את הכל - התורה לא עוזבת אותו ונותנת לו את הכל ומגדלת ומרוממת.

פגשתי לאחרונה את הגאון רבי חיים ביטון שליט"א, הוא הוציא כעת ספר על הלכות שבת, הוא לומד בכלל פוניבו כבר ארבעים שנה ובלעה"ר הוא חיתן כעשרה ילדים, ושאלתי אותו - איך אתה מסתדר בחיים עם הפרנסה?...

הוא חיך ואמר, אם כתוב בחז"ל 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'... איני יודע גדרו של 'מקבל עו"ת' אבל משתדל להמשיך בדרך שראיתי אצל אבי הגאון זצ"ל - שלא מש מאהלה של תורה, ואת הברכה של 'מעבירין ממנו' אני בודאי יכול לומר שאני רואה...

והוא התחיל לספר לי סיפורי השגחה איך שהקב"ה הוליד אותו צעד אחרי צעד... וכל פעם שהוא חשב שקורה דברים לרעתו, התברר למפרע שזה היתה הטובה הכי גדולה בשבילו! וזה באמת היה ככה...

הוא נתן לי קונטרס שלו על שבת, כתוב שם דבר שמאד תפס אותי, בנוגע למה שהיו אומרים על רבי יוחנן, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה...

הנדיב לב מאושר ושמח לתת!

הוא מספר בקונטרס שלו על אמו ע"ה שנפטרה לפני כעשר שנים, ומסרה נפשה כפשוטו וויתרה על מנעמי העולם למען התורה. ודבר בשבחה הג"ר מתתיהו סלומון זצ"ל. הוא היה שכן שלהם וידיד טוב של בעלה, והכיר אותה מקרוב. הוא אמר שכתוב באור החיים הקדוש פרשת ויקהל שיש הבדל בין הגברים לבין הנשים בנתינה שלהם לבית המקדש. הגברים נתנו מרכושם איש איש כפי אשר ידבנו לבו. הנשים לעומתם, נתנו את כל מה שהיה להן, ומעצמותן! תכשיטים ושם כתוב כל נדיב לב, הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב"י.

וכותב האור החיים; וסידר הכתוב הדרגות המתנדבים בעם, וראשון בקודש התחיל בו ואמר "ויבאו האנשים על הנשים", פירוש מה שעל הנשים - כל נדיב לב הביאו אותם! וסידר הכתוב התכשיטים שהביאו להראות חיבת המתנדבים, שלא רצו להביא אלא דבר היותר מעולה וחביב אצלם, הגם שעומדים לשבירה ולקלקול, אעפ"כ אהבה נפשם חיבת הקודש מכל יקר ראתה עינם והביאו כל תכשיטי נשיהם חח ונזם וכו'. ואח"כ כתב, 'כי מי שלבו נדיב - יתנדב יותר מהיכולת, ולא יקפיד על החיסרון אשר ימצאנו, כי שמח בנתינה יותר מהקנין אצלו!' ולכן זכו לתואר 'נדיב לב'.

יש כאלו שנותנים 'משהו' ומרגישים הנדיב הגדול... אך יש כאלו שמרגישים כמשי"כ על רבי יוחנן, עשיתי ביזנס טוב... הנשים הרגישו, אני חפצא של נדיב לב... עשיתי את הביזנס הכי טוב, א"כ אני מאושר עלי אדמות! זה ההנאה שלנו... לכן הם נתנו את עצם ההנאה שלהם את ההנאה הגדולה שיש לאשה מתכשיט את

זה היא נותנת! כי מזה אני נהנית הרבה יותר... ומביא שם שכתוב בגמ' "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב" - בתו של אברהם אבינו שנדבו לבו להכיר את בוראו. אברהם אבינו עשה את זה בשמחה... הוא רצה... חיפש... והשתוקק לזה... אדרבה! - שום דבר לא נחשב אצלו הקרבה מול האושר להכיר את בוראו.

והביא שם הגר"מ סלומון זצ"ל סיפור מעניין ממרן החזון אי"ש, מעשה בראש ישיבה שבתו נפגשה עם בחור מצויין בלימוד... לא היה נראה שיש בו שום חיסרון... והבת אומרת לאבא, לא יודעת למה, אבל אני מפחדת... האבא הרגיש שזה הפסד לא לקחת את הבחור, אז שלח אותה לחזון אי"ש! החזון אי"ש, האל, הוא מתמיד?... כן. תלמיד חכם? כן. יר"ש? כן. בעל מידות? - מצויין. אז למה לא?... שאל החזון אי"ש. אמרה לו בגלל זה! אני לא יודעת אם יש לי מספיק מסירות נפש בשביל לגדל כזה תלמיד חכם...

אמר לה החזון אי"ש, אם בשבילך זה מסירות נפש אז אל תתחנני אתו... זה לא בעל בשבילך!... בשביל כזה תלמיד חכם צריך להיות אשה מאושרת שהיא זוכה לקבל כזה בחור!... אנחנו צריכים אשה כזאת שזאת ההנאה שלה והתענוג שלה. ובמוסגר - גם בשבילנו צריך שתהיה לנו הנאה... להבין שלא מקריבים כלום רק מאושרים לגדול בתורה ולהתקרב לבורא עולם.

ולכן הנשים לא חטאו בחטא העגל, רק הגברים. מי שמרגיש שזו תרומה, אז בסוף זה נשבר לו... כמה אני יכול לתת?... אבל מי שזה ההנאה שלו - הוא אף פעם לא יגמור עם זה...

פעם אחת היה בחור צעיר בש"א בישיבת פוניבו' שהתחיל בהתמדה גדולה וירד והתחיל להתעסק במצוות, אמר לו הג"ר ברוך שהיה אז אברך צעיר לימים, **עולם הבא יהיה לך גם ממצוות אבל אל תפסיד את העולם הזה שרק התמדה בתורה יכולה לתת...** 'אשריך בעולם הזה'... ואחר כך גם ו'טוב לך לעולם הבא'.

מה שקיבלו על עצמם בישיבת בית מתתיהו ובעוד ישיבות - בעקבותיהם - זה לחזק את התפילה בישיבה ואת הלימוד של 'שישי ושבת', שעל זה הגר"ב מסר נפשו, כל שכן בעת כזאת... ידוע שמרן גאון ישראל הגאון רבי דוב לנדו שליט"א אמר שיש כעת סכנה גדולה ובפרט על הצפון... מצפון תפתח הרעה... אני מתחנן לפניכם תתחזקו למען כלל ישראל בתורה ותפילה!

ונבין שפה אנחנו חורצים גם את הגורל שלנו כי אי אפשר לדעת לאן זה יגיע. אז בואו ונתחזק באמת ויהיה זה גם לעילוי נשמתו. והעיקר זה להרגיש את המתקנות של תורה, ואת האהבה של תורה.

אמר לי מרן הראש ישיבה זיע"א, אם באמת נבכה ב"והערב נא", נזכה לזה! והלוואי שהקב"ה יהיה בעזרינו! אמן.

לע"נ

נאזים - מאיר ציון בן לולו ע"ה

נלב"ע ו' אדר

תנצב"ה



לע"נ

מרן הגאון הגדול ליבם של ישראל

רבי יעקב בן הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין זללה"ה

נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז

תנצב"ה



ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של 5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

הצניעות - עולם של פנימיות

"והיה צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו" (משנה א').

'איזהו בן עולם הבא - שייך עייל ושייף נפיק':

כאן מוסיפה המשנה עוד שלושה ענינים שיש בעוסק בתורה לשמה: צניעות, אריכות רוח, ומוחל עלבון.

המעלה הראשונה של צניעות מובנת לכאורה על פי פשוטו: אדם שמתנהג באופן צנוע שלא בדרך פריצות וגסות הרוח. ולפי זה, הקשר בין מעלה זו ל'כל העוסק בתורה לשמה' הוא קשר גרידא, שאחרי שהתורה 'מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים' ממילא הוא זוכה למעלה כל המידות הטובות.

אבל ודאי שזה אינו, וכפי שכבר הקדמנו במעלות הקודמות, שהלא אם היה התנא רוצה להביא מעלות ממועלות שונות, מדוע הוא מציין את המעלות הללו דוקא, ואטו כי רוכלא ליחשיב וליזיל. אלא ברור שהמושג 'צניעות' המובא כאן במשנה כולל בתוכו מובן עמוק יותר, שהוא המתקשר ל'עוסק בתורה לשמה' דייקא.

בגמרא במגילה (י"ג, ב') אמרו חז"ל "שבשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכתה ויצא ממנו אסתר", ומבואר לנו בזה ש'צניעות' היא סיבה ל'מלכות'. הצניעות שהיתה ברחל הביאה את מלכותו של שאול, וצניעותו של שאול הביאה את אסתר המלכה.

ואם נתבונן בסברה פשוטה, לכאורה אמור להיות חילוף הדברים, שהאדם הרחוק ביותר ממידת המלכות הוא אדם צנוע... תכונת המלך היא המנהיגות, לעמוד בריש גלי בראש כל העם, והוא אשר ייצא לפניו ואשר ייבוא לפניו. אם כן היה מקום לחשוב מן הדין שהמלך יהיה בעל אופי פעלתן ובולט, לא אדם צנוע ונחבא אל הכלים...

כיוצא בזה תיקשי על דברי הגמרא בסנהדרין (פ"ח, ב'); "שלחו מתם, איזהו בן העולם הבא, ענוותן ושפל ברך, שייף עייל ונפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה", וגם כאן בגמרא מדובר על מעלת הצניעות, 'שייף עייל ושייף נפיק', ועל זה אמרו שאדם כזה הוא 'בן עולם הבא'.

והדברים תמוהים: הלא אנו קיימא לן שאין מלווין לו לאדם כי אם תורה ומעשים טובים בלבד, ואם כן מהי שאלת הגמרא 'איזהו בן העולם הבא'? ככל שירבה האדם בתורה ובמעשים טובים - יהיה לו יותר עולם הבא, וככל שיפחות - יהיה לו פחות... והתינוח לגבי השאלה, אולם גם בתירוץ, לא מדגישה הגמרא את עניני המצוות וכיוצא בהם מלבד אותה מעלה של ענוה וצניעות, בנוסף על ה'גריס באורייתא תדירא'. מהי אותה מעלה של צניעות, מה הקשר בינה לבין ה'עולם הבא', ומדוע מציינים דוקא אותה ולא את כל מצוות התורה.

והביאור הוא מיניה וביה בלשון הגמרא. לא כתיב כאן 'מיהו הזוכה לעולם הבא' אלא 'איזהו בן העולם הבא'. בעולם הבא - מי שזוכה הוא ודאי מי שהרבה בתורה ובמצוות, אבל כאן בגמרא מדובר על העולם הזה. 'איזהו בן העולם הבא' - מיהו זה שכבר כאן, בעודו בעולם, הוא 'בן העולם הבא'. הוא חי חיי נשמות ומרומם על כל תהילה, והמקום שאליו הוא שייך זהו 'העולם הבא'.

על שאלה כגון זו לא שייך להסתפק בתורה ומעשים טובים בלבד. שכן האדם יכול לקיים את כל התורה כולה, אך להשאיר 'בן העולם הזה'... אדם שחי כבר בעולם הזה חיים של ה'עולם הבא' - הוא רק מי ש'שייף עייל ושייף נפיק', וכן 'ענוותן ושפל ברך', לא מחזיק טיבותא לנפשיה' וכו', שכל אלו הן דרגות על גבי דרגות במעלות הענוה והצניעות.

הצניעות היא פנימיות ועצמיות:

על פי זה נוכל להתבונן מה גדול כל כך במידת הצניעות, שהיא הנותנת לעושיה חי 'עולם הבא' כבר בעולם הזה. ויסוד הענין על פי מה שאמרו במדרש פרשת וישב; "בניה של רחל ניסן שוה וגדולתן שוה, ניסן שוה - ויהי כדברה אל יוסף יום יום (בראשית ל"ט, י'), ויהי באמרם אליו יום יום (אסתר ג', ד') וכו', וגדולתן שוה - ויסר פרעה את טבעתו ויתן אותה על יד יוסף (בראשית מ"א, מ"ב), ויסר המלך את טבעתו ויתנה למרדכי (אסתר ח', ב') וכו'.

כאן במדרש מבואר שישנו קשר בין המילים 'יום יום' שנאמרו גם ביוסף וגם במרדכי, לבין המלכות שהם זכו אליה לבסוף - יוסף נהיה מלך על מצרים, ומרדכי זכה לגדולה וקיבל את בית המן. והדברים סתומים מה קרב זה אל זה, ומדוע אותה 'מלכות' היא גדולה שווה הן אצל יוסף והן אצל מרדכי.

אולם בזה אנו באים לעומק ההגדרה של מעלת הצניעות: 'צניעות' פירושה 'פנימיות'. אדם צנוע - הוא אדם שחי את עצמו, חי עם עצמו, וחי בשביל עצמו. הוא לא חי בשביל שאחרים יסתכלו עליו, לא בשביל שהוא ימצא חן בעיני בשר ודם, ולא בשביל שאף אחד יחשוב עליו וידבר עליו. יש לו עולם פנימי משלו, והוא לא חי בשביל העולם החיצוני שמסתובב סביבו.

כמו ש'צניעות' במלבוש מתבטאת ב'כיסוי', שגוף האדם יהיה מכוסה מעיני כל חי בלי לבלוט כלפי חוץ, כך גם ה'צניעות' בהנהגה - כל מהותה מבטאת את מה שהאדם הוא מכוסה, יש לו את החיים שבתוכו והוא לא חי כלפי חוץ. יש בני אדם שכל חייהם מסתובבים סביב הציר של ה'מה יאמרו', כמה רעש הם מורעשים וכמה הם נמצאים במרכז הענינים. לעומתם יש את האדם הצנוע, שטוב לו עם עצמו, והוא לא רואה הפסד במה ש'שייף עייל ושייף נפיק'... גם כשהוא בצידי דרכים, ויפן כה וכה וירא כי אין איש, הוא עדיין קיים ונוכח, ואדרבה, אין לו צורך לאשר את עצם היותו בכל הרואה והמקיף והניקף...

ודוקא הצניעות הזו, של העולם הפנימי, היא היא הסיבה למלכות. כי עוד לפני שהאדם נהיה מלך על אחרים, הוא צריך להיות מלך על עצמו. האדם שחי כל הזמן בשביל הסביבה - הוא לא מלך, הוא עבד. אין לו שליטה עצמית לשלוט במה שברשותו, אלא בדיוק להפך: העולם כולו שולט עליו. יש כאן עבדות גמורה מתחילה ועד סוף, מה שהוא יאמר, מה שהוא יחשוב, ואיך מעשה פלוני יתקבל אצל אלמוני. אדם כזה - כיצד הוא יכול להיות מלך? אם כל האחרים שולטים עליו, איך הוא יכול לשלוט על כל האחרים?

האדם היחיד שראוי להיות מלך, עם שליטה גמורה על כל סביבותיו, הוא רק האדם הצנוע. אין לך עוד חוץ ממנו שאף אחד אינו שולט עליו. היחיד ששולט עליו - הוא הוא עצמו, הוא ותו לא. שם הוא חי, שם הוא נמצא, וזה מה שמנהל לו את החיים - ה'עצמי' שבתוכו. ודוקא אדם כזה, הוא היכול לשלוט על אחרים.

"בניה של רחל ניסן שווה וגדולתן שווה, שנאמר יום יום". מה יש במילים 'יום יום', ומדוע הם מביאים לגדולה? משום ש'יום יום' הכוונה היא הנהגה קבועה בלי שינוי. אדם שחי על פי ההתפעלות מהסובב - הוא אדם שמתנהג כל הזמן. בבוקרו של יום הוא היה לצד החבר הראשון, ובערב לצד האחרון, כשבאמצע הסתובבו סביבו המון בריות לאין תכלית, שאת כולן הוא ניסה לרצות... עוברים עליו אין ספור מצבים יום אחרי יום, כשבכל מצב הוא מוכרח להתאים את עצמו ולהתאימות לפי צלילי החליל החדש. אין אצלו שום מצב קבוע, לא שריר ולא קיים.

הכנסת כלה הם דברים שטבעם להעשות בפרהסיא, וכלשון הגמרא עצמה - 'דברים שזרכן לעשות בפרהסיא'. אם כן כיצד ניתן לעשותן בצניעות? האם שיעשו אותן בפרהסיא הקטנה ביותר, וכך נמצא שמה ומה לא הנחת ידך?... ואדרבה, 'פרהסיא' אין הכוונה רק ש'זרכן' להעשות בפרהסיא, אלא שיש מצוה לעשותן בפרהסיא. על שמחת חתן וכלה כתב רש"י בפרק קמא דכתובות (ח', א') ש'אסיפה זו כבוד המקום היא', ועל הלויית המת האריכו שם בגמרא בפרק שני (י"ז, א') וכן במגילה (כ"ט, א') ש'כל צרכו' הוא 'כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא'... ממילא, אם הם דברים שצריכים להעשות בפרהסיא, מה שייך בהם 'הצנע' לכת'.

ועל כרחק שהם הם הדברים: 'צנעא' אין פירושה שאף אחד לא יראה... 'צנעא' פירושה שלא עושים בשביל שהדבר יראה, גם כשעושים דבר שכל מהותו פרהסיא, כגון הכנסת כלה והוצאת המת, לא מוכרחים לעשות אותו בעבור הפרהסיא - לא בשביל שכולם יראו, ולא בשביל שכולם יהיו מטרת המעמד. בתוך כל מה שאני עושה, אני עדיין חי את עצמי ועושה בשביל עצמי, וזה יכול להיות גם בלב 'פרהסיא' הגדולה בעולם...

על כך אומר הכתוב, ועל כך מביאה הגמרא: 'הצנע לכת - עם אלוך'. כי רק כשיש 'הצנע לכת', הדבר נעשה 'עם אלוך'... כשיש מעשה עם אופי של 'פרהסיא' - אזי המעשה נעשה עם כל הציבור כאחד, אבל כשהמעשה מקבל משמעות של 'הצנע לכת' - דוקא שם נמצא השי"ת, והמעשה נעשה ישירות עם השכינה שבסתר...

בתנא דבי אליהו (פרק כ"ז) נאמר: "אשרי אדם שיש בו דברי תורה והוא יושב וקורא ושונה במקום צנוע וסתר, אצל מי מלינין אותו, הוי אומר אצל הקב"ה, שנאמר (תהלים צ"א, א') יושב בסתר עליון בצל ש-די יתלונן, כשם שהם משימין עצמן יחידים בעולם הזה ואין עמהן זר, כמו כן הם בעולם הבא, הם יושבין אצל הקב"ה לבדו ואין עמהם זר".

הרי לנו עד היכן הדברים מגיעים, עד הפסגה הגדולה ביותר שאין למעלה ממנה, מה שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער. האדם זוכה לחסות בצל כנפיו של הקב"ה - 'מלינין אותו אצל הקב"ה', ולא ישיבה בעלמא, אלא ישיבה לפני ולפנים בקיטון אחד של אני ואתה, 'אצל הקב"ה לבדו ואין עמהם זר'. וכל כך למה - מפני שהוא 'יושב וקורא במקום צנוע וסתר'. המקום היחיד שבו הוא נמצא, כבר כאן בעולם התחתון, הוא לבד עם הקב"ה, בלי קשר לשום דבר אחר עלי אדמות.

ובמשנה מתחדש לנו, שהזוכה למדרגה זו הוא דוקא 'העוסק בתורה לשמה', ואילו כל אדם אחר לא יכול לזכות לה. והטעם הוא פשוט, שכן כל מהותו של ה'שלא לשמה' הוא לעשות דברים שלא לשם פועלן. אם הוא עושה להתכבד ואם להתנאות ואם בשביל כל סיבה אחרת, סוף סוף נמצא שאין כאן יחידות 'עם ה' אלוך' - בלי אף פניה שתתערב בפנים. עצם מה שהאדם מצרף עוד סיבות בלימוד, בין אם בשביל שיקראוהו רבי ובין לזכות לשכר בעלמא הדין או בעלמא דאתי, הכל הופך את התורה לתורה שמושעבדת לחיצוניות, לא תורה שמכונסת בתוך עצמה ומטרתה היא רק בשביל עצמה.

הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל היה נוהג לספר בשם אביו מרן הגרי"ז (מובא גם בספר 'עובדות והנהגות לבית בריסק' ח"ד) שבימי הגאון מוילנא נכנס דיבוק באדם אחד, והוא היה מונה את ל"ו הצדיקים הנסתרים שבאותו דור. הצדיק הראשון שמנה היה אדם בלתי ידוע, והשני היה הגר"א... שאלוהו, שהרי הגר"א הוא צדיק מפורסם מאין כמוהו, וכיצד הוא נמנה בתוך הל"ו... השיב הדיבוק: במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו. אמנם הוא נגלה, ולכן הוא נמנה רק שני במעלה, אך ביחס לגדולתו האמיתית - נעלמה דרגתו מעיני כל חי... ואכן לאחר זמן מנה הדיבוק את הגר"א הראשון שבכולם. שוב ניגשו אליו ושאלו מה יום מיומיו, וכעת השיב הדיבוק שלאחרונה הגר"א נתפרסם כל כך, עד שכבר לא יודעים באמת מהי גדולתו, ועד כמה שיודעים - הרי רב הנסתר על הנגלה...

ואכן באמת אין כאן סתירה: יתכן אדם שכל העולם כולו ישמע את שמעו, אך הוא יהיה נסתר. יהיה לו את הצניעות שלו, ובמקום הפנימי הזה - אין יחידות כמוהו משום פנים. מצד אחד יתקיים בו מקרא שכתוב (משלי ה', ט"ז) 'פוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים', ומצד שני יתקיים בו ההמשך - 'יהיו לך לבדך ואין לזרים איתך'... הוא נמצא במקום הצנוע מכולם, קרי הוא עצמו, ובאותו מקום - יש רק אותו, את בעליו של המקום.

רק האדם ה'צנוע' הוא אדם עם דרך חיים סלולה, שאותה הוא קבע לעצמו. כמו היום כך מחר, וכמו מחר כך תמול שלשום. מה יגרום לו לסטות פתאום ממה שהוא אמור לעשות? אין לו אלא את מה שלפניו, ומה שלפניו - הוא חזקה שאינה עשויה להשתנות. והחזקה הזו היא המזכה אותו לגדולה של מלכות. כשם שהוא שולט על עצמו, כך הוא יכול לשלוט על כל העולם כולו.

אין זה מחייב שאדם צנוע הוא אדם עלום שם שאינו מוכר לאיש עלי אדמות... אדרבה, הוא יכול להיות מפורסם על פני תבל, ושמו ייצא בכל הארץ, אבל הוא - הוא יהיה אדם צנוע. יש לו את הד' אמות שלו, ורשותו קובעת מקום לעצמה, בלי שיהיה לה קשר לאף אחד מבחוץ. מאותה רשות הוא יכול להשפיע ולהתפרסם עד בלי די, אך הכל יהיה מאותו בית דירה, שעליו הוא הבעלים היחיד, הוא לבדו ואין איש איתו...

מה שניתן בפומבי - שולט בו עין הרע:

במדרש תנחומא בפרשת כי תשא אמרו חז"ל ש'הלוחות ראשונות על שניתנו בפומבי לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו, וכאן [בלוחות השניות] אמרו לו הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות, שנאמר (מיכה ו', ח') ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת", וכעין זה הביא שם ברש"י על התורה (שמות ל"ד, ג'), ש'הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלה שלטה בהן עין רעה, אין לך מידה יפה מן הצניעות'.

מה שלא נתבאר בדברי חז"ל הוא, איזו 'עין הרע' שלטה בלוחות הראשונות. האם עין הרע של אומות העולם? הלא הם לא חפצו לקבל את התורה, ומה אכפת להם במעמד הר סיני. והאם עין הרע של ישראל? הרי הם היו המקבלים עצמם, והם שזכו לקבלת התורה, בראשונה וגם באחרונה. ושמו יתכן לדורש, שהיתה כאן 'עין הרע' שנעשתה מאליה. בשלמא בלוחות השניות, התורה היתה סגורה עם עצמה בלי שליטת עין של אף אדם מבחוץ, ישירות מידי של הקב"ה לידי של משה. אבל בלוחות הראשונות, ישראל לא קיבלו רק את התורה עצמה, אלא היה כאן כדוגמת 'קבלה' של הרבה רעש ופומבי מסביב... העולם כולו היה מעורב בקבלת התורה. כולם ראו וכולם שמעו, וכל הרע שממלא את העולם הצטרף גם הוא.

לפי זה, 'עין רעה' שעליה מדובר כאן אינה 'עין רעה' של קנאה, אלא 'עין רעה' שמדביקה את הדבר הנראה ברואה, כדוגמת מה שהוכיח בספר תורת חיים (בבא מציעא פ"ד, א') מדגים, שאין עין רעה שולטת בהם גם כשהם נראים, משום שהם סגורים ומכונסים בתוך המים, 'וענין עין הרע הוא ניצוץ ושפע רע ומזיק היוצא מן העין ומגיע בדבר הנראה אליו ונדבק בו'... וכאן בקבלת הלוחות הראשונות, שניתנו 'בתשואות וקולות וקהלה', כל הרעש החיצון של הקליפות נדבק במעמד הקבלה. החיצוניות הצטרפה אל הפנימיות, והיא מה שגרמה לשבירת הלוחות.

הלוחות השניות, שהן התורה שמוחזקת לנו עד ימינו אנו, ניתנו ב'צנעא' בלי שיהיה שום כח אחר מעורב בהן. היה בהן רק מעגל אחד סגור ומסוגר של 'קודשא בריך הוא אורייתא וישראל'. ולפיכך הם התקיימו - כיון ש'אין לך יפה מן הצניעות', ולצניעות יש כח של שליטה לשמור בתוכה את כל מה שמונח בתוכה.

המצניע לכת הוא הזוכה לחיות 'עם אלוך':

אחר הדברים האלה נוכל לבוא אל הקשר בין 'כל העוסק בתורה לשמה' לבין ה'הוי צנוע'. יעויין בגמרא בסוכה (מ"ט, ב') וכעין זה במועד קטן (ט"ז, א') דאמרינן: "מאי דכתיב חמוקי ירכיך (שה"ש ז', ב'), למה נמשלו דברי תורה כירך, לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר". הוי אומר, שהדרך היחידה להשיג את התורה היא רק דרך 'דברי תורה בסתר'. שהתורה תהיה פנימית בלי שום קשר לאף דבר מבחוץ, רק האדם והתורה - להוציא כל 'עין רעה' שתכנס פנימה.

ושם בהמשך דברי הגמרא בסוכה מתבאר יתר על כן, דאיתמר "והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (מיכה ו', ח') הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוך... והצנע לכת עם אלוך - זו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה, והלא דברים קל וחומר, ומה דברים שזרכן לעשותן בפרהסיא אמרה תורה הצנע לכת, דברים שזרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה".

והשאלה נשאלת, היאך אפשר לקיים שניהם. הן גם הוצאת המת וגם

השיחה

פניני מוסר ויראה מאוצרו של המשגיח
הנאון הצדיק רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א

מסירת התורה

להיוועץ בזקנים הוא יסוד בסיסי במסירת התורה

כאשר יעקב אבינו מברך את השבטים הוא לא מברך את שמעון ולוי הוא מזכיר את עוונם ומקלל את כעסם וחרונם, 'ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה', אבל נראה שעיקר הקפידא היא על כך שעשו את מה שעשו בלי להתייעץ איתו. נכון שבעצם הדבר היה הכעס מוצדק, 'הכזונה יעשה את אחותנו?', לא יתכן שיעשה בישראל דבר כזה.

'ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויבואו אל העיר בטח ויהרגו כל זכר',

ומבאר רש"י – 'בניו היו ואף על פי כן נהגו עצמם כשאר אנשים שאינם בניו ולא נטלו עצה ממנו', זה דיוק מהפסוק – 'ויקחו שני בני יעקב', וכי איננו יודעים ששמעון ולוי הם בני יעקב? אלא זה בא להדגיש שיש כאן עוול, יש כאן אבא בן תשעים ושמונה, ואילו אתם, בני שלש עשרה והולכים לעשות דבר כזה מסוכן, כמו שיעקב אומר, 'ונכחדתי אני וביתי', עלולים להשמיד את כל כלל ישראל! אם יבוא לאומני חזק ויחליט לנקום בערבים ולשרוף את אל אקצה, אתם יודעים מה יקרה בעולם? איך יאכלו אותנו חיים, אבל הוא חושב שזה מוצדק, הוא קנאי... ה' ירחם. זה עיקר הכעס של יעקב על שמעון ולוי, על כך שלא התייעצו, יש אבא כזה גדול וצריך להיוועץ בו. ומעשה אבות סימן לבנים ועל הסימן הזה אפשר לומר שהוא לכל הדורות – כשצעירים מעזים להיות יותר חכמים מהמבוגרים מהם ומתפלגים, זה הרי אותו הדבר בדיוק.

שבט לוי החזירו את הציות למנהיג הדור

תיקון לעוול הזה, - לא לבטל את דעתו לדעת מנהיג הדור שבמקרה הזה היה יעקב אבינו, עשו שבט לוי בצורה נפלאה, בחטא העגל. כאשר אמר משה מ' לה' אלי – 'ויקבצו אליו כל בני לוי', הדרישה היתה דרישה קשה ביותר, משה רבינו מבקש מהם להרוג איש את אחיו איש את רעהו איש את קרובו, כל הקרובים ממשפחת אם! והם עושים את זה בשלימות! בהתבטלות הזו למשה רבינו הם תקנו את מה שלא התבטל לוי ליעקב אבינו במעשה שכם.

שבט שמעון לעומתם, לא רק שלא תיקנו את החטא, אלא עוד השתרו בו בחטא. בשיטים, כאשר משה רבינו אמר לשופטים הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור, התקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, ואמרו לו, אנו נידונים למיתה ואתה יושב... זה לעומת זה – זמרי בן סלוא נשיא שמעון, ולעומתו פנחס משבט לוי, שני הפכים. שבט לוי זכו לתקן את החטא הזה, ושבט שמעון לא זכו. לכן, בפרשת וזאת הברכה בברכותיו של משה רבינו לעם

ישראל, שוב רואים את ההבדל הגדול שמשה רבינו מברך את שבט לוי ברכה גדולה ועצומה ואילו את שבט שמעון הוא לא מברך! וכמו שהביא רש"י שם שהוא כלל את ברכתו בשבט יהודה, לשבט שמעון אין ברכה מפורשת וזה דבר נורא! כמו שיעקב לא ברך אותם, גם משה לא ברך אותם וזה ברכות שמשמעותיות לכל ההיסטוריה. אבל את שבט לוי שלא התברך על ידי יעקב, משה רבינו מברך אותם בעין יפה.

יורו משפטיך ליעקב

בברכת משה ללוי יש פרט משמעותי מאוד – 'יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל'. מסתבר מאוד, שההתבטלות למשה רבינו שהיא היתה תיקון למה שלא התבטלו ליעקב אבינו, היא סיבה גדולה לכך ששבט לוי זוכים להיות 'יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל'.

וההסבר ברור:

בכל המדעים והחכמות, כל דור יותר חכם מהדור הקודם - החכמות מתפתחות והולכות וכל דור בונה נדבך נוסף על גבי הדורות הקודמים והחכמה הולכת ומתקדמת, אין ספק שהרפואה היום הרבה יותר מפותחת מהרפואה בדורות קודמים. (ובאמת תמוהים בעיני דברי החזו"א שהביא בספרו אמונה ובטחון, שהדורות הראשונים היו חכמים יותר מהדורות האחרונים, ואיני יודע מה ראה על ככה.)

התורה הקדושה ניתנה לדור דעה, וכמו להבדיל, במשחק שנקרא 'סלפון שבור', המשפט עובר מאוזן לאוזן והוא הולך ונעשה משובש יותר ויותר, כך גם בעצם עם התורה ככל שהיא עוברת מדור לדור יש יותר מחלוקות ויותר ספקות. זה דבר טבעי, והכל נובע מכך שהתורה היא אלוהית.

כל דור שקדם לנו, קרוב יותר לקבלת התורה

ההערכה של תלמיד לרבו, דורות האחרונים לדורות הראשונים, היא תנאי מוכרח בתורה, עד כדי ש'המורה הלכה במקום רבו חייב מיתה', מה קרה? מה העוון? חייב מיתה! חייבים לשמוע על ההתבטלות של דורות האחרונים לדורות הראשונים כי מסירת התורה היא בדווקא מדור לדור מתוך הנחה פשוטה שדור שקרוב יותר לסיני יודע את התורה יותר בשלמות, 'מורא רבך כמורא שמים', עד כדי כך שנדב ואביהו שהיו מגדולי הדור מתו על שהורו הלכה בפני רבם. ומסתבר מאוד שהתכונה הזו, הנכונות של שבט לוי, שהיא קשה ביותר! רק לחשוב שאדם צריך להרוג את קרובי משפחתו, את חתנו, גיסו, את השווער. זה דברים נוראים! וההתבטלות למשה רבינו זיכתה אותם בזכות הזו - להיות

ראויים להורות הלכה בכלל ישראל. כיוון שהם יודעים לבטל את דעתם בפני גדולים מהם.

בהלכות רבות האדם נדרש להתעלם מהשכל

לבטל את הדעת ולהתעלם מהשכל זה דבר שהוא מאוד מאוד חשוב, אנו מוצאים הלכות רבות, יסודיות ביותר, שבעצם איננו מבינים אותם, ואחרי כל ההסברים שיגידו אנו לא מבינים אותם - כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ביטול ברוב של יבש ביבש, אתה יכול לאכול את כל החתיכות ביחד? הלא יש פה חתיכת חלב? אלא פירושם של דברים הוא - שהתורה היא אלוהית והשכל הוא אנושי, ואדם מבין אחרת, ואומרים לו עזוב, הדור הקודם קרוב יותר לתנאים לאמוראים ולראשונים. אנו מבינים שהשכל שלנו מוגבל ומצומצם. זה יסוד מאוד מאוד חשוב, אבל! גם בזה אסור להגזים.

ויובן:

השכל הוא אלוהי ולאדם יש דעת כמלאך

אבל צריך גם לזכור שהשכל הוא אלוהי, המלאך של האדם - השכל, הנשמה, גם הוא אלוהי, ולפעמים אם אדם מתעלם מהשכל הוא מגיע לאבסורדים עצומים.

התובנה הזאת - שבמה שהשכל הוא אלוהי מחד, ומאידך - בדברים רבים אין לנו תפיסה כלל, - פעמים רבות 'אפשר לקיים שניהם'.

ודוגמה לדבר -

הייתי פעם בהספד ודיבר שם תלמיד חכם גדול, לא אומר את שמו, הוא הביא את דברי הגמ' במסכת תענית (ה' ב') שיעקב אבינו לא מת. ברור שזה לא פשוט אלא דרש. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, אבל כך כתוב, שיעקב אבינו לא מת, ושואלת שם הגמ' מה הכוונה לא

מת? הרי כתוב בתורה שספדו וחנטו וקברו אותו. ועונה הגמ', מקרא אני דורש, אמנם כבר כתב הרשב"א שכוונת המתוך היתה לומר שהוא חי בעולם הבא וכך גם משמע מרש"י. אבל שאל המספיד - מה זרעו בחיים אף הוא בחיים - מקרא אני דורש? מה הכוונה? הרי גם מה שספדו חנטו וקברו זה מקרא?

אמר המספיד, רבותי, אתם שומעים, כתוב כאן שמה שאנו מבינים זה כלום, מה שרואים בעיניים זה כלום, כשיש חושך זה לילה? אם יבוא החזו"א ויגיד שעכשיו יום, אז עכשיו יום!, ואפילו שרואים שעכשיו לילה, מקרא אני דורש...

אמרתי לאדם שעמד לצדי - 'אני הייתי אומר שזה לא החזו"א... כי טיפש, אסור להיות!'... ודאי שאם הברירה היא להיות או שוטה כל ימיו או רשע שעה אחת לפני המקום - עדיף להיות שוטה, אבל כאן אפשר לקיים שניהם! צריך לזכור את דברי הסטייפלר שהמצות הראשונה בתורה היא - 'אל תהיה סכל', התורה ניתנה למי שיש לו שכל, לא לבעלי חיים, וגם זה נוגע מאוד למה שדיברנו.

הסמכות של שבט לוי להיות מורי הוראה בישראל

בפסוק 'וירו משפטין ליעקב ותורתך לישראל', כתוב גם שלשבט לוי יש את הסמכות להיות מורי הוראה בישראל,

בענין הזה קיים פולמוס מעניין בין החתם סופר למהרי"צ חיות, והאמת שקשה לנו להבין את השאלה כי אנחנו לא מספיק יודעים תנ"ך - פעמים רבות מופיע בתנ"ך שהכהנים והלוויים הם המוציאים, פוסקי ההלכות. עד כדי שהמהרי"ץ חיות שאל את החתם סופר, מי התיר לאלו שהם לא משבט לוי לפסוק, החתם סופר השיב לו שהוא לא יכול לשאול שאלה כזו, כי הוא עצמו כתב בתשובה אחרת שאין בימינו חזקה שהכהנים כהנים והלוויים לויים, וכי לדבריו אף אחד לא יכול לפסוק...

האמת שאינני מבין את הקושיה, הלא זה גמ' מפורשת במסכת יומא (כו ב) שגם שבט יששכר יכול להיות מורה הוראה:

'לא משכחת צורבא מרבנן דמורה אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, לוי דכתיב יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל, יששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים לדעת מה יעשה ישראל'

והביאור הוא שכמו שלוי הוא לאו דווקא, גם יששכר הוא לאו דווקא. והסיבה שמוזכרים דווקא לוי ויששכר היא כי הם היחידים שלא טרודים להביא פרנסה. שבט לוי מקבלים את המעשרות, לכהנים יש מתנות כהונה, מעשר זה עשירית, המון, התרומה זה כל שהוא, עין בינונית זה אחד מחמישים, אז הפרנסה שלהם מוטלת על ישראל והם פנויים ולא צריכים לעסוק בצרכי גופם, ואף אצל יששכר אנו יודעים שזבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה, ואם יש לו מי שיחזיק אותו, הוא יכול לעסוק בתורה. ואם כך, הדבר העיקרי שמזכה לפסוק הלכה הוא עמל התורה.

(אגב, מצאתי מציאה, אני כל הזמן צועק שלא לומדים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא - הגמ' אומרת שאין מורי הוראה אלא משבט לוי ויששכר, ושואלת הגמרא ואימא מיהודה? למה אצל יהודה אין מורי הוראות הרי כתוב מחוקק, ועונה הגמ' - אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, דיברתי על אלו שלומדים אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. שבט יהודה הוא מחוקק, אבל הם לא זכו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, והנה יש לכם לימוד זכות למי שלא מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא...)

הדבר העיקרי שמזכה לפסוק הלכה הוא העמל והיגיעה בתורה

עכ"פ, בפשטות נראה כך באמת, שהדבר העיקרי שמזכה את האדם לידעת התורה שיוכל לפסוק הלכה, זהו באמת הענין של עסק התורה, העמל, היגיעה, ומצאנו פעמים רבות כמו בגמ' במסכת מגילה, - יגיעתי ולא מצאתי אל תאמין, לא יגיעתי ולא מצאתי תאמין, הכל תלוי ביגיעה, ובגמ' במסכת



פנים כתוב פה את היסוד הזה - קדושה היא דרך גדולה לתורה.

העבירה אוטמת וחוטמת מכל חכמה

את הצד השני של המטבע, אנו מכירים היטב: מאכלות אסורות מטמטמות את הלב, ונטמטם בם, אל תקרי ונטמטם אלא ונטמטם, כי מאכלות אסורות מטמטמות את הלב, העבירה אוטמת וחוטמת מכל חכמה, יש שלא מבינים מה הקשר, הרי הוא אוכל במעיים? אבל כך האמת - אכילה אסורה מטמטמת את הלב.

כידוע, שאלו את הרמב"ם אם הוא יכול להביא הוכחות לתחיית המתים, והוא השיב שאם שואלים שאלה כזו כנראה שלא נזהרים במאכלות אסורות, כי אם היו נזהרים לא הייתם צריכים ראיות, דברים פשוטים וידועים.

ומוכרים מעשים כאלו, שלאנשים נסתם המוח אחרי שאכלו דבר אסור. משה רבינו שקיבל תורה אמר, לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי וזה בשביל למרק אכילה ושתיה שבמעיו, ובתוס' כתוב, עד שאדם מתפלל על דברי תורה שיכנסו בתוך מעיו, יתפלל על מעדנים שלא יכנסו לתוך מעיו. אני יודע אם קדושה זה מהות חיובית או שזה היעדר. אני יודע מה זה קדושה, אבל אביא עוד ראיות, כי בין כך ובין כך יש לקדושה השפעה עצומה.

לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן

מפורסם מאמר חז"ל שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, המלבי"ם ועוד אחרונים מבארים שהמן היה מאכל רוחני, שנבלע באברים, כתוב לחם אבירים אכל איש, זה המן, יהושע אכל כנגד כל ישראל לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו, וכיוון שהיה כל כך רוחני שלא משאיר פסולת אחריו, הוא אפשר את קליטת התורה. הבן איש חי מביא שערך לימוד התורה בשבת הוא פי אלף מביום חול, והמשנה ברורה מביא שזה מסוגל לחידושי תורה, אבל ודאי שזה גם שייך לקדושה. רש"י אומר שהנשמה יתרה גורמת שאדם יכול לאכול ולשתות ואין נפשו קצה. הנשמה נהנית מרוחניות המאכל, לכל לחם ולכל אוכל יש ניצוץ רוחני, כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, הניצוץ הרוחני שיש במאכל הוא מזין את הנשמה, והקדושה שיש בשבת שנקראת קודש - מאפשרת לאדם את ההתדבקות בתורה, לא ניתנו שבתות אלא כדי שיעסקו בתורה וזה לא רק בגלל שהם פנויים, אלא בגלל שהשבת מסוגלת לעסוק בתורה.

מתפללים 'שתרגילנו בתורתך' וגם 'והאר עינינו בתורתך', אבל הדרגה הגבוהה ביותר היא 'ותן חלקנו בתורתך', שאדם יזכה לחלק שלו, שנשמתו תזכה להגיע לחלקה בתורה. זה כתוב רק פעמיים בתפילה, ותמיד אחרי קדושה, קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך, ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך, מקדש - קדושה, שרק אז אפשר לזכות לדרגה הגבוהה של ותן חלקנו בתורתך כי לתורה סתם אפשר לזכות גם בלי זה, אבל ל'חלקנו בתורתך' אפשר רק אחרי קדושה רואים שסנהדרין היו יושבים ליד בית המקדש, וכשגלו ממקומם לא דנו יותר דיני נפשות כי היה פגם שלא אפשר לדון למיתה. - וכי מה זה משנה איפה יושבים הסנהדרין? אלא רואים להדיא שהקדושה שופעת מבית המקדש, שתורה וקדושה הולכים יחד.

ראיה נוספת בשם העוללות אפרים - שמילת ערלת הבשר היא מבוא למילת ערלת הלב כי רק אז אפשר לזכות בתורה,

נידה (ע' ב) - מה יעשה אדם ויחכם, ירבה בשיבה וימעט בסחורה. באמת צריך למעט בסחורה, ומי שלא יכול את זה, באמת קשה שיהפוך לתלמיד חכם.

דרך נוספת להשיג את התורה היא על ידי קדושה

וכאן אני מסתמך על מאמר שלמדתי בספר שנקרא אור יקרות, של הגאון ר' שלום משה לוריא, זה ספר שרובו לא הבנתי, בנוי הרבה על קבלה, אבל מאמר אחד מצאתי שם פעם, בחנוכה, מאמר שאפשר לומר שהוא שווה לכל נפש, נרחיב בו קצת ונוסיף עליו:

מלבד הדרך הזו, העיקרית, - להשיג את התורה על ידי הישג התורה בריבוי התמדה ושקידה. ישנו מהלך נוסף לזכות לתורה, והוא - דרך הקדושה - על ידי הקדושה יש אופן לזכות לתורה ואפילו מה שבכוח ההתמדה אי אפשר להשיג.

הקדושה גורמת לאדם לזכות בתורה. הוא מוכיח את זה מכמה מקומות, וזה ודאי נכון, כי אי אפשר לעמול בתורה בלי קדושה, כמוכן שאנו לא מדברים על קיצוניות, רק עמל התורה וגם קדושה, ברור שצריך גם וגם, אבל נראה לי שההרגשה, המיוחדת, של להגיע עד כדי להורות הלכה למעשה, יש שזכו לכך מכוח קדושתם וזה מפורש בתרגום יונתן, ואתרגם את דבריו:

כתוב שם כמה פסוקים שמשה מדבר בשבחם של שבט לוי ובסוף כתוב יורו משפט ליעקב ותורתך לישראל, אז הוא מתרגם כך: יוצאים שבט לוי לעבודת המשכן, לא רואים את בתיכם, אומרים לאבותיהם ולאמותיהם איננו רואים אתכם, ולאחיהם שאינם בני שלושים שנה, איננו מכירים אתכם ואת בניהם אינם יודעים כי הם נמצאים עשרים שנה על משמרתם ועובדים בבית המקדש, עד גיל חמישים הם נמצאים במקדש, בעצם לא מכירים את ההורים והילדים, נמצאים כל הזמן שם, ואז כשרים הם ללמד דינים לבית יעקב ותורה לבית ישראל, נראה בדבריו שעיקר הזכות שלהם להורות הוראה כי הם נמצאים במקדש, במקדש, יש קדשים, וזה באמת נראה שהקדושה היא פותחת את הלב לתורה, וקודם כל צריך להקדים, אנו מדברים בהרבה שיחות דברים פשוטים וברורים שתורה היא לא חכמה ככל החכמות, יש גויים חכמים, שיודעים הרבה שפות, פיזיקה, כימיה, פילוסופיה, למה שלא ידעו תורה? כאשר משה רבינו קיבל את התורה, אמרו המלאכים שאי אפשר לתת לו את התורה שקדמה לעולם, כי אדם הוא בשרי, מגושם, ואיך הוא יכול לקבל את התורה. יש בתורה תנאים של יראתו קודמת לחכמתו, מעשיו מרובים מחכמתו, מ"ח קניינים, התורה זה אלוקות, וכדי לזכות לה, התנאי המרכזי הוא קדושה.

חז"ל מביאים שמשה רבינו למד תורה על ידי שנעשו שתי כליותיו כשתי מעינות חכמה. הכליות לימדו אותו, כמו שכתוב - כליות יועצות. על הפסוק 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי, ותורתך בתוך מעי' שואל האר"י - וכי התורה במעיים? התורה בלב, אלא אומר האר"י הקדוש שכאן כתוב שהתורה תלויה בקדושה. אדם שלא מסתאב, לא מתגשם, לא נהיה עכור. כידוע ואכלת ושבעת ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך, אם הוא אוכל רק את המינימום הנדרש לשם שמים, הוא קדוש, וזה סיבה בפני עצמה לזה שהוא אמור לדעת תורה וכמו שאמרנו, הנשמה היא חלק אלוך ממעל, ולכן הנשמה אמורה לדעת את רצון ה', מי שמפריע זה הגוף, שבתוכו היא נמצאת, אבל כאשר הגוף בטל לנשמה, אז יש לנשמה יכולת לדעת בעצמה את מה ראוי לעשות. על כל

יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו

צריך לזכור רק דבר אחד - עמל התורה וקדושה זה חשוב מאוד, אבל אסור לשכוח את הגמ' בניה, שיבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, הכל חשוב, אבל בלי זה אי אפשר, על עמל התורה אי אפשר לדבר עכשיו כי אין זמן וחבל, על קדושה קשה לדבר כי אנו דור מפונק, דור התפנוקים, אני רק נזכר שבימים עברו לא היה דבר כזה שילד ניגש ולקוח סוכריה סוכריה קיבלו בראש חודש... השתנה הכל, העולם מלא תענוגים, אבל בואו נדגיש שברמה גבוהה הקדושה קשה, אבל בכל זאת שייכות צריך.

להתרגל לקדושה

קודם כל יש דבר שקל להתחשב בו, לא להרוס את הבריאות, זה דבר שכל בר דעת מבין, יש מאכלים שהורסים את הבריאות, וזה מתחיל מגיל צעיר למרות שאת התוצאות רואים בגיל מבוגר, אבל זה מתחיל מגיל צעיר, א, ההרס מתחיל מגיל צעיר, ב, מתרגלים אז קשה להפסיק. אם אוכל הרבה ממתקים ברור שהגוף נחלש מזה, יש מעשנים, אין אצלנו את הדבר הזה, כל אחד יודע מה זה עושה, כמה הרסני המחייב הזה, אדם שנוטה להשמנה, זה דברים שכל בר דעת יכול לומר לעצמו, אני לא אומר להיות קדוש ופרוש, אבל לעשות מגבלות מסוימות, זה גם מאוד חשוב לעבודת ה', כשאדם יודע לומר לעצמו, די, עד כאן!

הייתי פעם בחנות פיצוחים, וראיתי שהמוצרים שם מכוסים בזכוכית וכל דבר שרוצים לקנות צריך לומר למוכר והוא פותח, הוא הסביר לי שאנשים באים עוברים וכל אחד לוקח, בא ולקח. אז הוא חייב לסגור את זה. וכי אנו פרות? כל דבר רואים ואוכלים...?

גם בתאוות חשוב שאדם יוכל להגיד לעצמו די, לא על דברים גדולים אבל יש הצעות פשוטות - אם בחור מחליט לא לקחת תוספת פעם שניה, וכי אתה צריך באמת עוד תוספת שניה? אז כן, אנו יודעים שאדם אומר לעצמו 'לא חשבתי כמה אני צריך, לא ידעתי', זה לא כזה קשה, לא לאכול את הצלחת עם האוכל... ולא תאכל הנפש עם הבשר, קצת לעשות מגבלות, לשמור על הבריאות זה באמת דבר חשוב מאוד. וזה מגיע עם הגיל, כאשר אדם בכוחו הוא יכול להתגבר.

החזו"א כותב וזה נכון מאוד, שאחד הדברים שמאוד עוזרים לאדם לא להיות בעל תאוה זה הדקדוק בהלכה, אם אדם מדקדק בהלכה, הוא לא עושה מה שמתחשק לו, 'ההכשר הזה לא בדיוק, זה לא מעושר', אז נכון שזה לא עיקר ההלכה, אבל בסופו של דבר הוא קיבל את החומרות האלו, וגם סוף כל סוף הוא נמנע מלאכול את מה שמתחשק לו.

ואם זה עושה שהוא יבין ש'הוא רוכב על הסוס ולא הסוס רוכב עליו' הוא לא מרגיש מסכן וקדוש מעונה, אלא זה עוזר לו להתגבר והוא מרגיש שמח.

ערל לא יכול לזכות בתורה, הברית נקראת ברית קודש, והקדושה הזו היא תנאי לזכות בתורה, ערל לא יכול להשיג תורה.

אלו ראיות עצומות שהתורה נקנית על ידי מידת הקדושה, ואכן הדברים באמת מסתברים, ששבת יששכר ושבת לוי הם שני דרכים כי ברור ששבת לוי צריך להגות בתורה, ושבת יששכר צריך שייכות לקדושה, אבל בכל זאת הגורם העיקרי אצל יששכר הוא העמל, ואצל לוי הוא הקדושה.

הכהנים קדושים יותר, וקדשתו, על יששכר כתוב יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים, אומר רש"י, חמור הזה שלא מכניסים אותו כמו הסוס לאורווה כמו התלמידי חכמים שנרדמים עם הגמ', וכנראה ששבת יששכר היו לו יותר כאלו, הוא נרדם על הגמ', אין לו זמן ללבוש פיג'מה, נרדם על הגמ', מתעורר וממשיך ללמוד, ולמה? וירא מנוחה כי טוב, מנוחה זה כינוי לעולם הבא, הוא יודע שהמנוחה, העונג והשמחה, כל הטוב תלויים בהשגת התורה לכן הצדיקים יושבים ועטורתיים בראשיהם שזה החכמה שקנו בחייהם, ונהנים מזיו השכינה. - ויט שכמו לסבול ואת הארץ כי נעמה, מה זה הארץ? עולם הבא! כנראה שיש בעולם הבא בחינה של מנוחה, ויש בחינה של נעימות, אני יודע להסביר את זה עדיין, אבל יש כאן שתי בחינות, ואני קרבת אלוקים לי טוב, להתענג זה כנראה הנעימות, צריך להבין את זה, אולי כשנהיה שם נבין...

והוא מטה שכמו לסבול, לסבול זה לא נעבאך, זה לשאת את המשא עליו, זה שהיום המילה סבל, סבלות, הפכה לשמחה, כי מפונקים וכל דבר קשה, הסבל שאדם נושא הפך למילה נרדפת לקושי ולצער, לא זה הכוונה כאן כמובן.

התמדה היא בלי הפרעות

יש כאן דיוק נפלא להוכיח את מה שדיברנו, שבת לוי לא קיבלו עד הבית, הם היו צריכים לחזור אחרי הגרנות ואם עיקר השטייגען שלהם היה על ידי ההתמדה זה ממש יכל להיפגע מכך, לכן זו הסיבה שהמהלך אצלם אחרת - הם זוכים לתורה על ידי הקדושה. אצל יששכר, רש"י כותב כך בוזאת הברכה, שזבולון היה משתכר ונותן 'לתוך פיו' של יששכר, הוא לא צריך לעשות כלום, הוא לא הביא לא כסף לקנות במכולת, הוא הביא לו מוצרים הביתה, שב תלמד, תפתח את הפה ותאכל. כי לזכות בתורה, זה על ידי עמל והתמדה בלי הפרעות.

קדושה היא בלי מותרות

ומאידך גיסא, שבת לוי מקבלים בשפע חיטה יין ושמן, אוכל יש להם, אבל מותרות לא. כי בשביל כי לא שייך לזכות לקדושה אם אוכלים מותרות. רואים להדיא, שיששכר הוא עמל בתורה, אבל לא מקפיד שלא יהיה מותרות, ולוי בדיוק הפוך, וזה מתאים מאוד למה שדיברנו.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
139

ההורג שני בני אדם בשוגג – חייב גלות אחת או שנים?

פרשת תרומה
תשפ"ד

והאלוקים אינה לידו

אומרת התורה "מכה איש ומת מות יומת, ואשר לא צדה והאלוקים אינה לידו, ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה" (כא, יג) כאשר האדם הורג במזיד הוא חייב מיתה, אבל אם לא צדה - שלא התכוין לפגוע בו, והרגו בשוגג, אז הוא מתחייב גלות.

ומה הכוונה 'והאלוקים אינה לידו' מלשון זימן לידו, וכמו שנאמר בתהילים (צא) "לא תאונה לך כל רע" והכוונה היא לא יזדמן לך כל רע [בדומה לזה אנחנו אומרים היום 'תאונת דרכים' והיינו שהזדמן לו מאורע כלשהו בדרך] וגם כאן בתורה, הכוונה היא שהקב"ה זימן לידו את הרציחה הזו בשוגג, ועי' נתחייב גלות.

והקשה רש"י "ולמה תצא זאת מלפניו" מדוע השם הזמין לו את הרציחה הזו, והביא מהגמ' מכות (י, ב) "במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג וזה לא גלה, והקב"ה מזמין לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו ומחייבים אותו לגלות, נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג".

והיינו ששני הרוצחים הללו נתחייבו עונש, זה מיתה וזה גלות, אלא שלא היה להם עדים שיחייבו עונש על זה בבית דין, ולכן זימן להם השם שבאו לפונדק אחד, וכך כל אחד בא על ענשו הראוי לו, זה למיתה, וזה לגלות.

למדנו מדברי חז"ל שכל מה שקורה בעולם - מכון ומנוהל ביד השם, והכל בדקדוק, שכל אחד מקבל את המגיע לו, וכיון ששניהם חטאו בלא עדים, זימן להם השם לבוא לפונדק אחד, ההורג במזיד בא על ענשו ונהרג, וההורג בשוגג יגלה ע"י עדים.

איך בא על ענשו ההורג בשוגג - הרי נתחייב ב' גלויות?

ויש לשאול על זה, איך באו שניהם על עונשם, שאמנם זה שהרג במזיד, נענש בעונש הראוי לו ע"י שנפל עליו חברו והרגו, אבל זה שהרג בשוגג, מה היה תקנתו, להרוג שוב בשוגג בפני עדים ולהתחייב גלות, הרי כיון שהרג כעת פעם נוספת בשוגג, א"כ נתחייב ב' פעמים גלות, גם על ההריגה הראשונה שהיה בלא עדים, וגם על הריגתו השנייה כעת, וכאשר הוא מתחייב גלות כעת ע"י עדים, לא מתקיים בזה עונש רק על הריגה אחת, וחובת הגלות שנתחייב מחמת הריגתו הראשונה, לא נתקיימה.

וראיתי בשפתי חכמים שעמד בזה, ותיירץ דעל ההריגה השנייה אינו מתחייב גלות, כיון שהרג אדם שהרג במזיד, והיה מחוייב מיתה, נמצא דגברא קטילא קטל, ואף שאנחנו לא יודעים מזה, ומחייבים אותו גלות, מ"מ כלפי שמיא ידוע שאינו מחוייב גלות אלא על הרציחה הראשונה, ועל כך הוא גולה.

גברא קטילא הוא רק משעת גמר דין

ויש לשאול על זה הרי כידוע שאין האדם מתחייב מיתה אלא על ידי גמר דין בבית דין, ומשעת גמר דין ואילך הרי הוא נחשב גברא קטילא, וההורגו פטור, אבל לפני גמר דין גם אם הרג בודאי, ועתיד ליגמר דינו לחיוב מיתה, עדיין אינו גברא קטילא, כיון שלא נגמר חיובו. ולפ"ז כאן שמדובר בהורג במזיד בלא עדים, ולא הובא לב"ד ולא נגמר עליו הדין למיתה, הרי אינו גברא קטילא וההורג חייב. ומי שעלה בסולם והרגו נתחייב גלות.

והמקור לזה הוא מהסוגיא במכות (ה, א) שאם באו עדים זוממים וזממו לחייב מיתה, את מי שהרג את הנפש קודם לכן, הרי זה תלוי, שאם העידו בו קודם שנגמר דינו הרי הם חייבין, והוא והן נהרגין, אבל אם אחר שנגמר דינו למיתה - זממו לחייבו מיתה, הרי הם פטורים, שגברא

קטילא הוא, וביאור הדבר, שקודם גמר דין עדיין לא חל עליו חיוב מיתה, וההורגו חייב, ולכן הזומם להרגו נמי חייב, אבל לאחר גמר דין שהוא גברא קטילא וההורגו פטור, גם הזוממים עליו להרגו פטורים. [וכמו שביאר הגר"א על הגליון שס']

ולפ"ז נמצא שהרוצח במזיד בלא עדים, שלא נגמר דינו למיתה, ההורגו חייב מיתה במזיד, וגלות בשוגג, ותיירץ השפתי חכמים צ"ב.

גרם מיתה למחוייב מיתה – קודם גמר דין

אלא שכיוצא בזה יש לתמוה, על דברי הגמרא בב"מ ריש פרק הפועלים (פג, ב) שמסופר שם על ר' אלעזר בר"ש שהתמנה לתפוס גנבים מטעם המלכות, ופגע בו כובס אחד ואמר לו: חומץ בן יין עד מתי אתה מוסר עם אלוקינו להריגה, אמר ר"א בר"ש אם חצוף הוא כל כך, בהכרח שהוא רשע, והורה לתפוס למלכות, אח"כ חזר בו ר"א בר"ש, ורצה לפדותו ולא עלתה בידו, ותלאוהו, ובכה ר"א בר"ש, על שגרם לו למות, אמרו לו רבי, אל ירע בעיניך, שהוא ובנו באו על נערה המאורסה ביום הכיפורים, ואז נח דעתיה ואמר שישו בני מעי שישו, ומה ספיקות שלכם כך ודאית שלכם על אחת כמה וכמה.

הנה ר"א בר"ש בכה על כך שגרם מיתה לאיש משראל, וכיון שאמרו לו שהוא ממחוייב מיתות בית דין נחה דעתו. וצריך להבין במה נחה דעתו, הניחא אם היה נגמר דינו למיתה ע"י בית דין, אז אכן היה גברא קטילא ואין חייבין על הריגתו, ויתכן שאין איסור לגרום לו רציחה, אבל כיון שאותו אדם לא בא לפני ב"ד, ולא גמרו את דינו למיתה, א"כ אינו גברא קטילא, ואסור להרוגו ככל אדם, וצ"ב מה הרגיע את ר"א בר"ש בכך שהוא חוטא, והיאך זה מתיר לו להרגו.

דין ארבע מיתות לא בטלו

ונראה ליישב, עפ"י המבואר בסנהדרין (לז, ב) שמיום שבטלה סנהדרין, אף שארבע מיתות בית דין בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו, ומי שנתחייב סקילה - או נופל מן הגג, או חיה דורסתו. מי שנתחייב שריפה - או נופל בדליקה, או נחש מכישו. מי שנתחייב הריגה - או נמסר למלכות, או ליסטיין באין עליו. מי שנתחייב חנק - או טובע בנהר, או מת בסרוכני.

מזמן שגלתה סנהדרין אין רשות לדון דיני נפשות, ואף שכל ב"ד של כ"ג יכול לדון דיני נפשות, זה רק כאשר סנהדרין גדולה יושבת סמוך למקום המקדש בלשכת הגזית, אבל כשגלתה סנהדרין ממקומה, אין רשות לאף ב"ד לדון דיני נפשות. [שהשפעה שקיבלו הסנהדרין מהסמיכות למקום המקדש, היא נתנה כח לכל הבתי דינים של כ"ג בכל ישראל לדון דיני נפשות]. ועל זה אומרת הגמ' שכאשר אין בתי דינים ראויים לחייב מיתה, אז הקב"ה עצמו ממיתו במיתה הראויה לו.

בסקילה ישנם ב' אופנים להמית, או בזריקתו מהגג או בזריקת אבנים עליו [כמו שנאמר בפרשת יתרו במי שיעלה להר שענשו יהא "או סקול יסקל" והיינו ע"י אבנים "או ירה יירה" והיינו ע"י זריקתו ממקום גבוה] וכנגד זה אמרו או חיה דורסתו שזה כזריקת אבן עליו, או נופל מן הגג. וכנגד מיתה של שריפה, שהיו מכניסים לגופו אבר רותח שכלה ושרף את אבריו הפנימיים, מיתתו כיום היא ע"י הכשת נחש, שהארס שבפי הנחש שורף ומכלה אותו מבפנים, או ע"י שריפה ממש. וכנגד מיתת הרג, הרי הוא נמסר למלכות להריגה, או ע"י ליסטיין. וכנגד מיתת חנק אמר שטובע בנהר שאז הוא נחנק, או שנתקף בחולי סרוכני שגורם לו להיחנק ולמות.

ומקור דברי הגמרא נראה לי שהוא מהפסוק הנ"ל "והאלוקים אינה לידו" וכמו שהובא לעיל שהקב"ה מזמן את ההורג במזיד למות ע"י נפילת הסולם, ומכאן רואים שכאשר אין עדים וראיה להמית את האדם בב"ד של מטה, הקב"ה עצמו מסובב עליו את המיתה שנתחייב בה.

1 א"ה אמנם המעיין ברש"י ותוס' שם, ימצא טעמים אחרים מדוע קודם גמ"ד מתחייב בכאשר זמם [או משום שאי מודה מיפטר, או משום ששמה לא יבואו עדים] ורק הגרמי"א שם כתב לפי הפשט הסוגיא שם מה"ט, דקודם גמ"ד לא נתחייב, אלא שכבר נתקשו בזה האחרונים מאד, עיין בקובי"ש ח"ב י"ג, ובש"י הגרש"ר שם, והא מיתה זה דבר פשוט לכופי, שקודם גמ"ד חייבין על מיתתו ואחר גמ"ד פטורים, וכן הוא לשון תוס' שם ב"ה והאידנא. [ועיין בזה בארוכה בספר עוטה אור מכות, סי' י"ד] ובערכין (ו, ב) אמרו שהיוצא ליהרג אין חייבין על חבלתו, ומבואר בסנהדרין (פה, א) הטעם דגברא קטילא הוא, וגם על קללתו דאינו מקוים שבעמך, וכיו"ז רק לאחר גמר דין. ולשון הרמב"ם [וערכין א, יג] על מי שנגמר דינו למיתה "שזה כמת הוא" ועי' בחי' מרן הגרמי"א בספרו משי"כ בזה.

2 א"ה אמנם עיין שם בריטבי"א שפירש, דשלוחי המלכות רשאים להרוג שלא בעדים והתראה כדי לייסר העולם, וצ"ל שגם באיסור נערה המאורסה יש להם זכות לייסר העולם, ולפ"ז נחא שרצה ר"א בר"ש למסור להריגה מחמת חטאו, מכח הסמיכות של המלך להרוג, אף שלא נתחייב על כך בבית דין.

3 מדברי רבינו שליט"א: ויש לשאול שהרי רוצח דינו בסייף, ומדוע נהרג ע"י נפילת הסולם עליו, שזה מיתה של סקילה. ואמנם כעיי' הקשו בסנהדרין (לו, ב) על רוצח שנהרג בשריפה, ותיירצו שהיה לו חטא אחר, וכעיי' יש לומר נמי הכא, שהיה לו חטא אחר כגון חילול שבת, ולכן נהרג בסקילה, אמנם איך תקשי מדוע הזכירו בכלל שהוא היה רוצח במזיד, ולא אמרו שחילל שבת ולכן נהרג בסקילה ע"י נפילת הסולם וצ"ע.

מי שנתחייב מיתה בידי שמים – א"צ גמר דין

ולפ"ד הגמ' הנ"ל יש לומר, שכמו שמי שנתחייב מיתה בב"ד של מטה הר"ז מחשיב אותו גברא קטילא, וההורגו פטור, הוא הדין גם בנתחייב מיתה בידי שמים, הרי הוא נחשב גברא קטילא וההורגו פטור. וביאור הדבר שענין גברא קטילא הוא, שכל מי שדינו למות הרי הוא נחשב 'קטילא' וכדין טריפה מההורג פטור - דגברא קטילא הוא, משום שחור לו אבר שהנשמה תלוי בו, וה"ה המחוייב מיתה, אפילו שבפועל הוא בריא לגמרי, מ"מ כיון שעפ"י הדין הוא צריך למות, אין לו יכולת להמשיך לחיות, ומחמת זה נחשב 'קטילא'.

ומטעם זה אין לחלק בין חיוב בידי אדם לחיוב בידי שמים, שכל שעל פי דין הוא צריך למות, הרי הוא נחשב קטילא.

ואם כנים הדברים נראה, שמי שחיוב מיתתו תלוי בידי שמים אינו צריך גמר דין כדי להיות גברא קטילא, שהרי זה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם מי עבר עבירה, ואיזה עבירה, ומה חיוב מיתתו, שהוא היודע הוא העד והוא הדיין, ולכן מזמן העבירה עצמה כיון שדינו נמסר לשמים הרי הוא גברא קטילא וההורגו פטור.

בכל מקום שאין ב"ד לדין – נמסר דינו לשמים

ולפ"ז מיושב היטב המעשה עם ר"א בר"ש, שכיון שבזמנו לא היו ב"ד שיכלו לדון את עוברי עבירה, ממילא דינם מסור למות בידי שמים, ולכן ההורג את החוטאים הרי הוא גברא קטילא, שכלפי שמים נעשה גברא קטילא מיד בעשיית העבירה, ולכן אין חייבים על הריגתם.

ובזה יש ליישב דברי השפתי חכמים הנ"ל, דאף שמדובר בזמן שיש ב"ד שבסמכותם לדון דיני נפשות, מכל מקום זה שהרג בלא עדים הרי אין דינו מסור לבית דין, כיון שאין להם ראייה להעמיד אותו בדין לחייבו מיתה, וממילא דינו נמסר לשמים שיקבל את מיתתו בדין שמים, וכיון שנתחייב מיתה בדיני שמים הרי הוא גברא קטילא מיד, גם בלא גמר דין. ולכן ההורגו אינו מתחייב עליו.

נמצא לפ"ז דכל מי שעבר עבירה שיש עליו עדים, הרי דינו מסור לב"ד ואינו נעשה גברא קטילא רק לאחר גמר דין, אבל מי שאין עליו עדים, ואין דינו נמסר לב"ד, אז דינו מסור לשמים, והרי הוא גברא קטילא מיד, כיון שא"צ גמר דין כדי להתחייב מיתה.

מי שהרג שני בני אדם בשוגג – האם חייב שני גלויות

עוד יש לדון בעיקר הקושיא הנ"ל, שהנה יש להסתפק מה הדין במי שהרג שני בני אדם בשוגג, כגון מי שנסע במכונית ודדס בשוגג שני אנשים מישראל, האם הוא מתחייב גלות פעם אחת, ומתכפר בזה על שני ההריגות, או שהוא צריך לגלות שני פעמים, והיינו שלאחר מות הכהן הגדול שיוצא מעיר מקלט, אז יתחייב לשוב בשנית אל העיר מקלט, כעונש על רציחתו השניה.

ויסוד השאלה בזה, לכאורה נראה, שזה תלוי בגדר דין גלות, האם הוא בא כעונש על העבירה או שהוא כפרה, שאם תכלית הגלות היא לכפר, יש לומר שגלות יכולה לכפר גם על שני רציחות, אבל אם גלות

יוסף משלנו נתנו לו! – כל מה שזוכה האדם הוא מכח מעשי!

היא עונש, הרי הוא חייב שני עונשים נפרדים, גלות אחת על כל רציחה, ויצטרך לגלות שני פעמים.

ואמנם יש להוכיח שחיוב גלות אינו כפרה אלא עונש, מהא דאמר רביש מכות (ב, א) שעדים זוממים שהעידו בפלוגי שהרג את הנפש בשוגג, ובאו לחייבו גלות, הרי הם לוקין, והנה שם (ב, ב) אמרו לגבי עדים שזממו ואמרו ששורו הרג אדם, ובאו לחייבו כופר, שאין על זה עונש כאשר זמם, מפני שכופר כפרה. וביאר בזה הרמב"ן שאין על זה עונש מלקות ג"כ, כיון שבאו לחייבו להתכפר, וכל ענין כפרה הוא כלפי שמיא, נמצא שאין כאן זממה, כיון שכלפי שמיא הרי נודע מתחילה ששקר דבריהם ואינו צריך כפרה.

ואמנם לגבי עדים זוממים על גלות מבואר שם דהעדים נענשים במלקות, וגדולה מזו דנו בגמרא מדוע לא נחייב את העדים לגלות, כמו שזממו לחייבו בגלות, ואם גדר הדין גלות שהוא כפרה, א"כ אין מקום לעשות להם כאשר זמם, ולא לחייבם מלקות, ומזה יש ללמוד שגלות ביסודה היא עונש על רציחה בשוגג, ולא כפרה, ולכן לא דמי לכופר כפרה, ושייך בה כאשר זמם.

ולפ"ז נראה, שההורג שני בני אדם בשוגג חייב שני גלויות, ואין גלות אחת מענישה אותו על שני העבירות. אלא שעדיין יש להסתפק בזה, שיתכן שגם אם גלות הוא עונש על עבירת רציחה, מ"מ י"ל דגלות אחת מספקת כדי להענישו על שני ההריגות, ולא יצטרך לגלות שני פעמים, ודבר זה לא בריא לי וצ"ע.

ואם נאמר שמספיק גלות אחת כדי להענישו על שני רציחות, אז מתיישב קושיא הנ"ל, שע"י שהשם זימן לו הריגה בשוגג בפני עדים, אז הוא גולה עפ"י עדים, וגלות זו מהווה עונש עבור שני הרציחות שלו, ומתכפר בזה גם על הרציחה הראשונה.

האם בפני כה"ג זה – האם גולה תחת כה"ג אחר

והיה מקום לדון בזה עוד, דגם אם נאמר שגלות אחת אינה מספקת לשני רציחות, מ"מ לא שייך לגלות שני פעמים, שהרי נגמר דינו לגלות בפני כהן גדול אחד, והגלות הראשונה מסתיימת במות הכהן הגדול, ועתה אין לחייבו גלות, עבור גמ"ד שבימי הכה"ג הקודם.

והנה זה מבו' במכות (יא, ב) שמי שנגמר דינו בפני כה"ג ומת כה"ג, שאינו גולה, וילפי' לה בק"ו, מה מי שגלה כבר יוצא, זה שלא גלה ק"ו שלא יגלה, ומי שנגמר דינו אחר מות הכה"ג, אינו יוצא מעיר מקלט לעולם, ומי שנגמר דינו אחר מינוי כה"ג אחר, יוצא במיתתו של שני.

וכעת יש לדון באופן הנ"ל, אם נאמר דמתחייב ב' גלויות עבור ב' הרציחות, ולאחר שגלה פעם ראשונה מת הכה"ג והשלים גלותו הראשונה, יש לדון באופן זה למה הוא דומה, מצד אחד הרי נגמר דינו בפני כה"ג הראשון, וראוי לפטרו מהגלות השניה מק"ו הנ"ל, או שנאמר דכיון דלא הגיע זמן חיוב גלותו השניה, עד שהשלים גלותו הראשונה במות הכה"ג, הרי זה כמי שנגמר דינו לאחר מיתת הכה"ג, שאינו יוצא משם לעולם. וצ"ע בזה.

חז"ל מלמדים אותנו שכאשר אדם הורג במזיד בלא עדים, אין לו שום חסינות על מעשיו, למרות שאף אחד לא ראיה מה הוא עשה, הקב"ה ראה, ועל זה אנו אומרים כל יום ביעזרת אבותינו "ברום עולם מושביך - ומשפטך יוצדקת עד אפסי ארץ" יושב בשמים, ברום עולם, מנהל את כל מה שקורה בעולם עד אפסי ארץ, אין פינה נידחת בעולם שלא מגיעה לשם יד השם, בכל מקום ניתן להבחין את משפטך וגם את צדקתך, כאשר האדם הרג בלא עדים, אז השם מזמין אותו לישוב תחת סולם ולמות, כמו"כ כל מי שחטא באחד מהעבירות המחייבות מיתה, הקב"ה מזמין לו את אותה מיתה שנתחייב בה, והיא תשיג אותו, היכן שהוא לא יהיה.

וראוי לידע שכמו שאנו יודעים כך לגבי משפטי השם, שהם נוכחים וקיימים בכל העולם כולו, כך הם פני הדברים לגבי 'צדקתך' והיינו הצדק של השם, והשכר לעושי מצוותיו, שהם ג"כ נמצאים בכל מקום. שהקב"ה לא מקפח שכר כל בריה, אין מעשה טוב שנאבד, כל מה שהאדם עושה, הוא זוכה מכוחו לשכר עצום, ומצד שני, כל מה שהאדם מקבל מהשם הרי זה שכר על מעשיו, הכל מדודקדק, זה הכונה 'צדקתך עד אפסי ארץ' שבכל מקום בעולם, ניתן לראות את צדקות השם, שמי שעובד אותו - זוכה לשכר.

כמו שאמרנו במדרש על יוסף הצדיק, שכל הכבוד הגדול שזכה לו בהיותו מלך, הכל בזכות מעשיו וז"ל המדרש (ב"ר פרשת מקץ) "א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלנו נתנו לו, פיו שלא נשק בעבירה, ועל פיו ישק כל עמי, גופו שלא נגע בעבירה, וילבש אותו בגדי שש, צוארו שלא הרכין לעבירה, ויטש רביד הזהב על צוארו, ידיו שלא משמשו בעבירה, ויסר המלך את טבעתו מעל ידו, ויתן אותה על יד יוסף, רגליו שלא פסעו בעבירה... וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו, מחשבה שלא חשבה בעבירה, תבא ותקרא חכמה, ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים".

יוסף הצדיק התגבר על עצמו, לא להיטמא מהעבירה, בפיו, בצוארו, בגופו, בידיו, ברגליו, ומלמדים אותנו חז"ל, שכל מה שהיה פועלה אחת שיצאה לבטלה, כל התגברות הכי קטנה זיכתה אותו בשכר, כל מניעה אחת בלתי כשונה, הכל מושלם לו, עד הפרטה האחרונה, יתירה מזו, גם על מחשבתו הוא קיבל שכר, שבזכות שלא הירחר בעבירה, זכה שיקראו לפניו אברך! המחשבה הטהורה שלו זיכתה אותו שישבחו אותו על חכמתו! זה מלמד אותנו שאין דבר בעולם לבטלה, והכל ניתן לאדם משלנו! מה שהאדם משקיע, זה מה שהוא זוכה! עוד התגברות, עוד זכיה, עוד מסירות, עוד שכר, הכל מגיע לאדם משלנו! והו' יוצדקת עד אפסי ארץ' שהצדקה והשכר שהשם נותן - מגיע לכל מקום!

צריך לידע עוד, שמרובה מידה טובה על מידת פורענות, ואם לימדנו חז"ל שההורג בלא עדים, הקב"ה מזמין אותו ליהרג, הרי ק"ו שהרבה יותר מכך, הקב"ה מזמין מי שעושה מצוה, לבוא לקבל את שכרו, ולמדו זאת ממה שנאמר בתורה על מידת פורענות שהעונש מגיע "עוד ריבעים" ואמנם מרבדה טובה הוא אומר "עוצר חסד לאלפים" הרי שמרובה מידה טובה פי חמש מאות - יותר ממידת פורענות, וממילא כאשר האדם עושה מצוה, יש הרבה יותר כח וסיבה, שהשכר ירדוף אותו, ובודאי הוא יקבל את המגיע שלו.

כפי שנאמר בתורה "הצור תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עוול - צדיק וישר הוא" הקב"ה הוא תמים ושלם בתכלית השלימות, ואין שום מקום לבוא בביקורת חלילה על מעשיו, כי הכל בשלימות, ללא שום עוולה בדרכיו, הכל צודק וישר עד לתכלית.

הנה ראינו כעת בפטירתו של הגאון ר' ברוך ויסבקר זצ"ל, איזה כבוד היה לו! איזה לוויית ענק עשו לו! איזה מספד עושים לו! שבכל מקום מספרים ומדברים במעלותיו! וכל זה למה? מפני שהרבץ תורה ישראל רבות בשנים, והעמלו כמה ישיבות, והרבה תלמידים מצויינים, כפי שאני מכיר חלק מהם. אדם שהשקיע את חייו בהרבת תורה, הרי הוא מקבל תורה מהשם! ומשלנו נתנו לו, אתה נתת את חיך להגדיל תורה ולהאדירה, זה מוכח מאוד בכבוד גדול במותך! שום דבר לא בא בחינם, מי שעושה כבוד שמים, ומתמסר למען הקב"ה, הוא מקבל חסד!

סיפור לי לגבי הישיבה שהקים ר' ברוך זצ"ל במושב חמד, שיש איזה יהודי בן המושב, שהתעשר במשך חייו מאיזה פטנט שהמציא, והוא לקח על עצמו את העול של החזקת הישיבה, ודואג לכל צרכיה. וזה סיעתא דשמיא עצומה, שראש הישיבה יכול ללמד תלמידים בנחת, ברוגע, בלא להצטרך לדאוג לעול הכלכלי של החזקת הישיבה. וזה ג"כ לא בא בחינם, רק אדם שמתמסר ומשקיע להרבת תורה, משלו נותנים לו! ומזכים אותו שיהיה לו תמכין דאורייתא יקרים כאלו.

הגיליון מוקדש לזכות ההתו' הרב יעקב שיף ורעייתו בת הגאון רבי חיים פנחס פאס שליט"א יח"ר שהזיווג יעלה יפה, ויזכו לדורות ישרים מבורכים לבני עדי עדי

גיליון זה נכתב על פי הבנת המותב בלבד, מתוך שיהיה הנאמרת מדי מוצאי שבת בשעה 19:30 בבית מורינו הרב שליט"א רח' מתתיהו 25

ניתן להאזין לשיחה גם בשידור חי בקו "עושה אור" 148-718-0733 או במערכת "קול יהודי מרוקו" 335-962-0747

בכל ענייני הגיליון יש לפנות לשל" 936-20-05485 במייל ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

ניתן לתרום דרך "דברים פלוס" בחיפוש "עושה אור" או בטל' 585-6730-03 שלוחה 6465 וזכות התורמים תעמוד להם לזכות בכל מייל דמיטב בזה ובכא:

שש ומתפאר בגוונים שלו

הוא נולד עם יכולות כבירות, אופיו מציב אותו בשורה הראשונה בכל מקום בו נמצא, הכישרונות שלו מסוגלים למה שעשרה אנשים לא יסבינו. ובכל זאת יעדיף לשבת בניחותא ולהתפאר בגוונים שלו

ססגונא

אנו לא נתעכב, כי אם על פרט אחד מתוך אותה רשימה, התחש שכבר לא נמצא בינינו. 'מין חיה ולא הייתה אלא לשעתה' (לשון רש"י).

ידענו כי אין התורה נכתבת עבור פרטי היסטוריה, ידענו כי בכל פסוק ואות יש תכלית עליונה לכל רובד והבנה, וכפטיש יפוצץ סלע. מה לנו אם כן לדעת אודות התחש, שאיננו יכולים בכלל לתהות על קנקנה, אמרתי אחכמה והיא איננה קיימת, הגולל נסתם עליה עוד בדור המדבר, מדוע נכתבה אותה ידיעה שאין לנו מה להשתמש בה?

בשלמא אותם עצי שימים שניטעו מקדמת דנא לצורך המשכן, הנה כך ציוותה ההשגחה העליונה לקחת את העצים ביחד עם משארותם צרורות בשמלותם, למרות שביציאה שכזו אנשים ייקחו מעט מן המעט שבחפציהם. אבל אותו תחש, מה לנו לעשות בדיעה הזו?

זאת ועוד. רש"י מתאר שהרבה גוונים היה לתחש, 'לכך מתרגם ססגונא, ששש ומתפאר בגוונים שלו'. דבר חדש הוא ברש"י שיתאמץ להסביר ולבאר את שיטת התרגום. אמת כי פעמים יביא 'כתרגומו', בשביל להסביר את פירוש המקרא בדברי התרגום, אולם לא מצאנו שיסביר פירוש ויטעים לדבריו את דברי האונקלוס.

ונראה, כי דבר מה הגיד לנו.

אורח חיים למעלה למשכיל

שני כוחות מתגוששים תדיר באדם.

מצד אחד טבע הנשמה ללהוב ולהתלהט כלפי מעלה, מבקשת להידבק ביוצרה וצורה, מואסת בחומר ומתאוה לרוח.

מצד שני כוח המשיכה של הגוף מכביד כלפי מטה, מרתק את האדם להיות כבול לרצונות ולחשקים, לאהוב את השינה

לא רק מלאכת הקמת המשכן וכליו צריכה לימוד, אלא עצם הנדבה ואיסוף החומרים להקמתו, דרושה לימוד והתבוננות.

אין אנו עוסקים ב'פריטים' המרכיבים את המשכן, ב'פרודוקטים' וחומרי גלם, אלא הם הם ליבת קיומו של בית אלוהים. רפידתו זהב, מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, אהבת ישראל לבוראם.

חלק מפרטי מלאכת הקמת המשכן שייכים לדורות, עשיית הארון והמנורה, לדוגמא, נוגעת גם למשכן שילה ונוב, בית מקדש ראשון ושני עד האחרון במהרה בימינו.

כנגדם יש מלאכות שהיו לשעתם בגדר 'מאי דהוה הוה', בהם המסך והיריעות, האדנים והקרשים, ועל כולם התחש אשר נעשה לשעתו בלבד.

גם במניין הדברים שהתנדבו למלאכת המשכן, דנו רבותינו הראשונים והעמידים על י"ג נדבות כנגד י"ג בגדים שעתיד הקדוש ברוך הוא להלביש לישראל לעתיד לבוא הנמנים ביהוקאל (טו, ח ואלבישך רקמה וגו'), וכנגדם דנו (בעלי התוספות ועוד) כי יש לחשב גם את אבני השהם ואבני המילואים ואז המספר המדויק יותר יהיה ט"ו.

ועדיין לא דיברנו על סדר הדברים המנויים בתורה, באשר אינם הולכים לפי היוקר או הזול. פתחה התורה בזהב ובכסף ובנחושת שהן מתכות יקרות, ירדה לתכלת וארגמן ותולעת שני, ומשם לעורות אילים הזולים יותר מכולם, ושוב עלתה לעורות תחשים היקרים מאין כמותם ושוב ירדה לעצי שיטים, ומעמא בעי מהו אותו סדר שנקמה התורה.

גם ההכרעה מה נכלל באותה רשימה, לא התברר לנו. כי אם מוזכר שמן למאור, ראוי היה גם להזכיר מנחות ותמידין ועצי המערכה ושאר קרבנות והנסכים, ולמה יצא השמן מכלל כל אלו.

אלה וכאלה ראויים לבידור והתבוננות.

והאכילה, לכבר את הרפיון והשאננות על פני המאמץ והיגיעה, עד כי עצלה תפיל תרדמה (משלי יט, טו).

כך לימד אדונינו הגר"א; 'אם אין אדם משתדל לעלות תמיד מעלה מעלה, על כרחו ירד מטה מטה' (אבן שלמה פ"ד). כי כך טבע ברייתו של האדם להיות הולך, ממדרגה למדרגה. 'ואם לא יעלה למעלה, ירד מטה מטה חס ושלום, כי אי אפשר שיעמוד בדרגה אחת' (לשון הגר"א בפירושו למשלי טו, כד עה"פ ארח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה).

מעלין בקודש ואין מורידין

זה הסוד של כהן משיח. תפקידו של הכהן המשיח מיועד לשעה מסוימת, עליו מוטל למלאות את מקומו של הכהן הגדול במידה ונפסל מעבודה, משום כך מושחים ומכינים אותו לקראת הזמן הגורלי הזה.

מעת שהסתיימה עבודת הכהן המשיח, והכהן הגדול שב לכהונתו, אין משיבין את הכהן המשיח למדרגתו הראשונה ואינו שב להיות כהן הדיוט, משום מעלין בקודש ואין מורידין (יומא יב.).

ייתכן שהמשיח הזה, ישמש בכהונה חודשים ארוכים וייתכן כי הוא ישבב או יוסף אחיו של רבי ישמעאל בן קמחית הכהן הגדול, שנתזה צינורה של רוק מפיו של אותו ערבי וממאתו, ומשום כך נכנס לשמש תחתיו יום אחד בלבד (ירושלמי מז.). ייתכן שהצינורה ניתזה סמוך לשקיעת החמה ויהודה לא שימש אלא שעה אחת בלבד בכהונה גדולה. בכל זאת, לכהונה רגילה לא ישוב, מעלין בקודש ואין מורידין!

כאשר יחנו בן יסעו

אין לנו השגה ביופיו של אותו תחש. איננו מבינים עד כמה הגוונים שלו היו מפוארים. זאת ידענו, כי עם כל חושי הבעל-חיים שבו, הכירה הבהמה הזו את מעלתה כי יפה היא. לא רק שהכירה והבינה את גווניה, היא גם ששה והתפארה בהם.

ועם כל יופיו וטובו, מתברר אשר מכל הפרטים ששימשו למלאכת המשכן, שימשו וריעות התחש זמן מועט באופן יחסי. שהרי יעודם היה לצורך קירוי המשכן מלמעלה, וכאשר יפרקו

את המשכן בנסעם מן המחנה, יסירו תחילה את הקירוי. וכאשר יקימו אותו במקום החדש, יניחו את הקירוי אחרון מכל הקורות והאדנים, נמצא כי התחש מונח הכי מעט זמן במבנה המשכן.

מסתברא מילתא, כי דין גרמא שהיה התחש לשעתו וסיים את תפקידו עלי אדמות. אותו ששון והתפארות בגוונים, היא זו שגרמה לו לסיים את קורותיו בעולם הזה.

הטעות של התחש היא שלא הבין את החשבון של החיים. אם יש לך כישרונות שאין לאחרים, אין לך זמן להתפאר בהם. מוטל עליך להמשיך הלאה, לפתח ולשכלל אותם עד הקצה. אם חשבת לנוח על זרי דפנה, תדע שאיבדת את היכולת שלך.

למען סור משאול מטה

חובת האדם בעולמו לדעת שמעלין בקודש ואין מורידין. אין אפשרות שלישית, או מעלין בקודש או מורידין בקודש. ברגע שבחרת באפשרות האמצעית, לנוח ולא לעשות כלום, בהכרח שאתה תמצא את עצמך במקום של 'מורידין', כי זה טבע הבריאה.

נולדת עם כישרון מבית אבא, ניחנת ביכולת לעשות ולפעול, הוכשרת לדרוש ולעשות נפשות, אם תשב בחיבוק ידיים, אז עצלה תפיל תרדמה. העצלה לא תביא אותך למנוחה אלא לתרדמה, להתאכנות ולדעיכה.

הבט נא בכוחותיך, מדוד אותן בהתבוננות, וחשוב עם עצמך בכנות, האם אני עושה בהם כל הצורך? האמנם אני משתמש בהם לצורך שבאו, או שרק אני שש ומתפאר בגוונים שלי, ששון שמביא לכליון?!



והשאלה הזו תמשיך לנקב משכיות לבב. תהדהד במשכילי רוח ונבוני לחש.

איפה כוחותיי ואיפה אני?

אָחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַנִּתְּנוּנִים
בְּצֶרֶה וּבִשְׂבִיָּה הַעֲמִידִים בֵּין בָּיִם
וּבֵין בִּיבְשָׁה הַמָּקוֹם יִרְחַם עֲלֵיהֶם
וְיִצְיָאֵם מִצֶּרֶה לְרוּחָהּ וּמֵאֲפֵלָה
לְאוֹרָהּ וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָהּ הַשְׁתָּא
בְּעֵלְא וּבִזְמַן קָרִיב

הרב משה אלקיים שליט"א
ירושלים
בן ידידנו היקר
רב פעלים לתורה ויראה
הרב בועז אלקיים שליט"א
מקסיקו-סיטי
להולדת הבן במזל טוב ובשעט"ו
יזכו הוריו לגדלו לתורה למצוות לחופה
ולמעשים טובים
מתוך רוב נחת והרחבה וכל טוב

לעילוי נשמות
הרה"ג יוסף ב"ר מרדכי בוקסבוים זצ"ל
מייסד ומנהל מכון ירושלים
נלב"ע י' אדר תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת תרומה תשפ"ד

מישבטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ק קא.

נזרק על מכונית חולפת והזיקה

שאלה

יהודי שמתגורר בחו"ל הלך לתומו בשעות הערב המאוחרות על גשר שמיועד להולכי רגל, שעובר מעל כביש סואן. לפתע נגשו אליו שני גויים אלימים לשדוד את כספו, וכיון שסירב לבקשתם השליכו אותו לכביש שמתחתם. "למזלו" הוא נפל על גג מכונית חדשה ויוקרתית של יהודי שומר תורה ומצוות שנסע בכביש, ובכך ניצלו חייו. אלא שבנפילתו גרם למכונית נזק רב, שלמרות תשלומי הביטוח, עדיין נשאר נזק כספי רב לבעל המכונית.

האם הניזק יוכל לתבוע זאת מהיהודי שנפל על מכוניתו או שהוא פטור כיון שהיה אנוס בגרימת הנזק?

תשובה

למרות שהמזיק היה אנוס על מעשה ההיזק, מסתבר שניתן לחייבו בתשלום על הנזק שנגרם לבעל המכונית מחמתו. אולם אם בעל המכונית הניזק היה גוי - הוא היה פטור מלשלם לו.

מקורות

תחילה נקדים. שמבואר בחז"ל שישנם שלוש סיבות עיקריות מחמתן ניתן לחייב אדם שמחמתו נגרם נזק או הפסד ממוני לחבירו. א - אדם המזיק. ב - נהנה מממון חבירו. ג - משתרשי מממון חבירו. כלומר - בגלל ממון חברך נחסך לך כסף שודאי היית משלם.

הפטור מדין אדם המזיק

והנה בנידון השאלה, מדין אדם המזיק - פטור היהודי שנפל על המכונית מלשלם. מאחר והוא מצידו - לא נחשב שעשה מעשה מזיק, ורק הגויים האלימים שלקחוהו בעל כורחו לאונסו, וזרקו אותו - הם המזיקים היחידים. מאחר ואדם מתחייב רק על מעשה גופו שנעשה מדעתו או בשליטתו ויכל להימנע מלעשותו. משא"כ בנידון דנן, שגופו לא הזיק כתוצאה ממעשה גופו, אלא גופו שימש רק כהיכי תמצוי בידי אותם גויים להזיק עמו לממון הזולת, בניגוד לרצון בעל הגוף. ולכן מדין אדם המזיק - פטור הנופל על המכונית מלשלם. [ועיין בתוס' בסנהדרין (עד: ד"ה והא אסתר וכו'), שהדין הזה קיים גם לגבי דיני נפשות. שאם זרקו אדם בעל כורחו על תינוק, שנהרג מחמת משקל גופו - מעשה הרציחה מתייחס לזורק בלבד, ולא לאדם שנזרק על התינוק וע"ש.]

גדר החיוב מדין נהנה

ומדין נהנה, כלומר, שהנופל נהנה שנפל על המכונית ובכך ניצלו חייו, וגם קיבל בגלל זה מכה חלשה. ואם היה נופל על הכביש, רוב הסיכויים שמכוניות שחולפות שם היו הורגות אותו או שגופו היה ניזוק הרבה יותר בגלל פגיעתן בו או מחמת המכה החזקה שהיה מקבל מהכביש. ומאחר וגופו נהנה מחסרון הממון של חבירו, לכאורה יש לומר שיתחייב לשלם לו כפי הנאתו.

ולכאורה גם ניתן להביא ראיה לכך מהגמ' בב"ק (נח.) לגבי בהמה שנפלה מחמת אונס לגינת חבירו, וכתוצאה מנפילה זו הזיקה בגופה לירקות שגדלו שם, שמבואר שם בגמ', שלמרות אונסו של בעל הבהמה, הוא חייב לשלם לבעל הגינה על ההנאה שנגרמה לו, בכך שבהמתו נפלה על הירקות ולא ניזוקה. שאילו היתה נופלת על הקרקע, היתה ניזוקה ונחבלת באופן משמעותי, וממילא היתה נמכרת בפחות כסף. ולפי זה יש לומר, שגם בנידון דנן נחייב מסיבה זו את הנופל לשלם מה שנהנה גופו, אע"פ שאינו נחשב אדם המזיק.

ההבדל בין אדם גוף בהמתו ניצלה מנזק, לבין אדם גוף אדם ניצל מנזק

אמנם לענ"ד יש לחלק בין המקרים. שלגבי בהמה, חז"ל מסתכלים על בהמה שברשותו של אדם כשוויות ממונית בלבד. וכגון אדם שיש לו פרה, חז"ל רואים זאת שיש לו עשרת אלפים שקל ברשותו, וממילא אם הפרה היתה חבולה, תהיה שווה למשל רק שמונת אלפים שקל. נמצא שיש כעת לבעליה עוד אלפיים שקל שלא הפסיד מחמת הירקות שבגינה, וחסרון ממנו של בעל הגינה - הוא שגרם לבעל הפרה שישאר ברשותו אלפיים שקל. ולכן צריך לשלם לבעל הגינה עבור הירקות שהפסיד.

אולם אדם אינו נמדד כשוויות ממונית. ובפרט בזמן הזה שלא מוכרים בני אדם כעבדים, שלא שייך להעריך את האדם, כמה ממון קיבל או נחסך לנופל על המכונית, בגלל שלא נפל על הכביש. ורק אם אכל אוכל של חבירו, אפילו אם הכניסו לו את האוכל לגרונו בעל כורחו, אומרת הגמ' בכתובות (ה) שישלם לבעליו מה שנהנה מאוכל זה. כי גופו נהנה בפועל מאוכל ששווה כסף, ומחמת אכילתו נחסר ממון זה מבעליו. והיות והאוכל שייך לאדם פרטי, נחשב הדבר - כממון שיש לו תובעים, וחייב האוכל לשלם לבעליו את שוויות האוכל שנהנה ממנו.

אבל אם אוכל זה היה שייך להקדש או שהוא מתנות כהונה, דינו כממון שאין לו תובעים. ולפיכך מבואר בגמ' בחולין (קל) שהאוכל פטור מלשלם עבורו. ולא אומרים כאן שישלם בגלל שנחסך ממנו להוציא ממון שהיה משלם כדי לקנות אוכל אחר, כי ביחס לטענה זו אומרים התוס' שם (קלא. ד"ה שאני התם וכו') שיכול לטעון האוכל, הייתי מתענה ולא הייתי אוכל וע"ש.

כך שלא ברור לענ"ד, האם בנידון דנן כשגופו ניצל ממכה חזקה יותר, ניתן לחייבו מדין נהנה, למרות שיש כאן תובע לממון זה. שהרי התוס' בב"ק (קא. ד"ה או דילמא בתירוצו הראשון) כתבו, שחייב נהנה קיים רק אם היה כאן מעשיו או מעשה בהמתו. ובשלמא כשאכל אוכל שתחבו לגרונו בעל כורחו, מכיון שגופו נהנה מהאוכל - ניתן לחייבו מדין נהנה, כי גופו נהנה בפועל מחסרונו של חבירו. אולם בנידון דנן שההנאה היתה חיצונית לגוף, צ"ע האם שייך לומר על כך שנחשב הדבר כמעשה גופו.

סיבת החיוב מדין משתרשי

אמנם כמדומה שניתן לחייבו מדין משתרשי. כלומר, הרי כל אדם שנמצא באויר - מוכן לשלם ממון כדי שיפול על גג מכונית ולא על הכביש הסואן ובכך חייו יינצלו, וימנע שלא יחבל באופן חמור, שאז חוץ מהייסורים יצטרך גם לשלם כסף רב לרפואתו. נמצא שסכום הכסף שהפסיד בעל המכונית שניזוק - נחסך ודאי מהנופל שהיה מוכן לשלמו. ולכן מסיבה זו כמדומה שניתן לחייב את הנופל לשלם לניזק את ההפסד הממוני שגרם לו, למרות שמדין אדם המזיק הוא פטור.

כמו כן למרות שמציאות זו נגרמה לאונסו - חייב לשלם מה שנחסך ממנו. דלא גרע מהמבואר בחולין (קלא. וברש"י שם), לגבי מלך שלקח באונס את תבואתו, שאם ע"כ נחסך מהנעשק תבואה שהיה חייב לתת למעשר - חייב הנעשק לשלם למעשר מתבואה אחרת - מדין משתרשי.

הפטור אם המשתרשי היה מממון גוי

התורה אסרה על יהודי לגנוב או להזיק לממון הגוי, ואם הזיקו - חייב לשלם לו את הפסדו [למעט אם שורו נגח לשור גוי כמבואר בגמ' בב"ק (לח.) ובתוס' שם ד"ה עמד והתיר וכו']. וגם לנתיבות (ס"ו שם) ח"א חייב על כך עכ"פ מדרבנן. אולם בנידון דנן מאחר ומדין מזיק - פטור הנופל כפי שהתבאר לעיל, ומדין נהנה או משתרשי לא מצאנו שחז"ל חייבו כשיהודי נהנה בעל כורחו מרכושו של הגוי. ואפילו אם לפי הגדרת המושג "משתרשי", נחשב הדבר שיש לגוי זכות תביעה על הממון שבידי הישראלי, אולם לא גרע הדבר מכל הפקעת הלוואתו. למרות שודאי הגוי הלוה ממון ליהודי על מנת שיפרענו, אולם אם לבסוף הגוי שכח ממנו - רשאי היהודי שלא לשלם לו אותו. אם כן כ"ש בנידון דנן, שהגוי לא נתן מעצמו ליהודי מאומה. וכמו כן, היות וגם בדיניהם אין חיוב של משתרשי, אין כאן טענה של חילול השם אם לא ישלם לו חוב זה. לפיכך למסקנה אם המכונתית היתה של גוי - פטור הנופל מלשלם לו.

ב"ק קד.

פרעון הלוואה או שאלה לאשת המלוה

שאלה

לראובן יש גמ"ח להלוואת כספים, וכן גמ"ח להשאלת כלי עבודה. באחד מהימים לוה שמעון מהגמ"ח סכום כסף, ובנוסף לכך גם שאל מקדחה מהגמ"ח הנוסף שברשותו. כעבור חודשיים כשבא שמעון לבית ראובן לפרוע את חובותיו, נעדר ראובן מביתו, לפיכך נתנם לאשת ראובן, וקיבל ממנה אישור בכתב שפרע את חובו הכספי, ושהחזיר את המקדחה ששאל. האשה שהוצרכה לצאת מביתה לדקות ספורות, השאירה את הכסף והמקדחה על השולחן שבסלון ביתם, והשאירה את דלת ביתם סגורה אבל לא נעולה. כשחזרה לביתה הבחינה, שבאותן הדקות, גנב נכנס לביתה וגנב את הדברים שהחזיר שמעון.

כעת תובע ראובן את שמעון שישלם לו פעם נוספת את חובו. מאחר ולטענתו, מכיון שהוא זה שהלוה לו את הכסף, והשאל לו את המקדחה, היה צריך להחזיר אותם לו בלבד ולא לאשתו. ואילו שמעון טוען, שלא חשב שישנו הבדל מהותי בכך.

תשובה

א. בזמן הזה רשאי כל לוה או שואל [וכל שכן, שומר חנם או שומר שכר] להחזיר את חובו לאשתו של המלוה או המשאל - ובכך הוא נפטר מחובו.

ב. אם ידע הלוה או השואל שאין שלום בית תקין בין בני הזוג או שלווה סכום כסף גדול במיוחד, שאין דרך נשים להתעסק עם סכומים גבוהים כאלו. וכל שכן אם הותנה עמו בפירוש בעת ההלוואה או השאלה, שיפרע את חובו למלוה בלבד, במקרים אלו - ההשבה לאשת המלוה אינה נחשבת כפרעון החוב. ולכן כל זמן שהמלוה לא יאשר ללוה שקיבל ממנו את פרעון החוב - חייב הלוה לשלם לו שנית. ולאחר מכן ידון הלוה עם אשת המלוה לגבי הכסף ששילם לה.

מקורות

כתוב בגמ' בב"ק (קד.: ע"פ המשנה בב"מ צח:) שהשואל חפץ מחבירו - צריך להשיבו למשאל בלבד או לשלוח מטעם המשאל, ובתנאי שהמשאל אמר בעל פה או כתב לשואל, שישלב את החוב באמצעות השליח. אבל אם השואל ישלח את החוב באמצעות אדם אחר שאינו שליחו של המשאל, למרות שהינו אדם מבוגר, אחראי, ונאמן, אם החפץ

ילקח מאותו שליח ואפילו באונס - יתחייב השואל לשלם חפץ אחר למשאל או את שוויו הממוני.

פסק הרמ"א לגבי החזרת חפץ שואל לאשת המשאל

ולפי זה פסק הרמ"א (ח"מ סי' שמ, ח) שאם השואל השיב את החפץ ששאל לידי אשת המשאל, אם לאחר שהחפץ הוחזר אליה, הוא נלקח ממנה באונס גמור - חייב השואל לשלם שנית למשאל. מכיון שאשת האדם - לא נחשבת כשליחו. והוסיף שם הסמ"ע (ס"ק יב) שדין זה קיים - אע"פ שקימ"ל שכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הגדולים של השומר הוא מפקיד. שסובר הסמ"ע, שכשם שמותר לשומר לתת לאשתו לשמור, כך מותר לשומר להחזיר את הפקדון לאשת המפקיד. אולם דין זה נאמר רק ביחס לשומר חנם, אבל לא כלפי שואל, שמחוייב יותר על החפץ ששאל.

פסק הרמ"א לגבי פרעון הלוואה לאשת המלוה

אלא שלכאורה היה מקום להקשות על הרמ"א שסותר את עצמו, ממה שפסק (בח"מ סי' קכ, ב) לגבי פרעון הלוואה בשם שו"ת הרשב"א (ח"א סי' אלף צו, שהובא גם בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סי' רכה, ובהגהות מימוניות, שופטים סי' ג) שאם לוה פרע את חובו לאשת המלוה - נחשב הדבר כפרעון החוב, וכאילו נתנו למלוה עצמו ע"כ. והרי אין הבדל בגדרי חיובי האונסין וקבלת האחריות בין שואל ללוה, כמבואר שם בסמ"ע (ס"ק יב). ואם כן צ"ב למה לגבי החזרת חפץ שואל לאשת המשאל כתב הרמ"א, שאין בכך פרעון החוב, ואילו לגבי החזרת כספי הלוואה, כתב הרמ"א שמועיל לתיתו לאשת המלוה.

הגדר של נשים נשואות בימי חז"ל

אמנם למעשה אין כאן שום קושיא. והחילוק הינו, בין גדר הנשים הנשואות בימי חז"ל, לתקופה מאוחרת יותר שהחלה באמצע תקופת הראשונים - לפני כשבע מאות שנה ואילך. בימי חז"ל, מכיון שהנשים היו בביתן, וכמעט שלא יצאו משם, לגבי שומר חנם, [והש"ך (בח"מ סי' עב, ס"ק קלו) הכריע שכך הדין גם לגבי שומר שכר] מכיון שישנה הלכה - שכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הגדולים של השומר הוא מפקיד - רשאי השומר כשיצא מביתו לתת לאשתו לשמור על הפקדון. וביחס לכך כותב שם הש"ך, שהכרעת רוב הפוסקים הינה כדעת הנמוקי יוסף בב"מ (נד.) שדין זה מועיל, גם כלפי החזרת הפקדון לאשת המפקיד. והוסיף שם הש"ך - שאפילו שומר שכר רשאי להחזירו לאשת המפקיד, ובכך הוא נפטר מחובו. וכך גם מוכח מתשו' המהר"ם מרוטנבורג שצויינה לעיל וע"ש.

אולם לגבי שואל או לוה, היות וכל ההנאה מההלוואה או מהשאלה הינה שלהם - הם מחוייבים בשמירה ובאחריות הפרעון - באופן מעולה ביותר. ולכן הם לא יפטרו מחובם אם יתנו אותו לאשת המלוה. וכל זמן שפרעון החוב לא יגיע לידי המלוה או המשאל בלבד - ישארו הלוה והשואל חייבים לפרועו. ורק ביחס לנשים שהיו בימי חז"ל פסק הרמ"א בהל' שאלה (ס"ו שם, ח) שההשבה להן - לא פוטרת את השואל.

הגדר של הנשים הנשואות בזמן הזה

אבל בזמן הזה - החל מלפני כשבע מאות שנה, מכיון שהנשים נחשבות כנושאות ונותנות בבית - שהן מתעסקות בכל צורכי הבית ובני המשפחה, ולצורך כך הן קונות ומוכרות. לפיכך כל אשה ברת דעת נחשבת - כשליחו של בעלה, וכידו הארוכה. ולכן נתינת פרעון חוב ההלוואה או החזרת החפץ השואל לאשה כמזה - כנתינתו לבעלה. ולכן פסקו בשו"ת הרשב"א ו/או בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג שהובאו ברמ"א (ח"מ סי' קכ, ב) שפרעון חוב ההלוואה לאשת המלוה - נחשב כפרעון. והוסיף שם הסמ"ע (ס"ק יב) שהוא הדין מאותו הטעם גם השבת חפץ שואל לאשת המשאל - נחשב כפרעון. כי ידן - כי בעליהן. והכריע הש"ך (בס"י עב, ס"ק קלו, ובס"י צו, ס"ק ט) שכך הוא הדין - לגבי כל הנשים בזמן הזה.

מקרים שבהם אין לשלם את החוב לאשת המלוה

אולם אם יודע הלוה או השואל, שאצל המשאיל או המלוה המסויים שממנו לוה, היחסים בין הבעל לאשתו אינן תקינים וכו', במקרה הזה - האשה אינה נחשבת כשליחה של בעלה, וכידו הארוכה. או למשל אם סכום הכסף שלוה הינו גדול במיוחד, שנשים שאינן סוחרות לא מתעסקות עם סכום כסף כזה, וכל שכן אם התנה המלוה או המשאיל מראש שלא יפרעו לנשותיהן אלא רק להם, במקרים אלו והדומים להם - אין הפרעון לאשה נחשב כפרעון לבעלה כי ידה - איננה נחשבת כידו. ולכן אם לבסוף מכל סיבה שהיא פרעון החוב לא יגיע לידי הבעל - יצטרך הלוה או השואל לפרוע את חובו לבעל פעם נוספת. ולאחר מכן ידון בנפרד עם אשתו בכל הקשור לכסף או לחפץ שנתן לה, וכל המסתעף מכך.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

מעלת הצדקה

"דבר אל בני ישראל - ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר - ידבנו לבנו - תקחו את תרומתי" (כ"ה, ב)

בספר קול רם על התורה [שנכתב מתורתו של הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל בעל השו"ת אגרות משה] הקשה על פסוק זה מספר קושיות.

א. בתחילת הפסוק כתוב "ויקחו לי תרומה", משמע, שיש כאן ציווי שמחייב לתת תרומה. אולם בהמשך הפסוק כתוב "אשר ידבנו לבו" משמע, שזה רשות ותלוי ברצונו של כל אחד ואינו חובה.

ב. כתוב בתחילת הפסוק "ויקחו לי תרומה", שאת התרומה יקחו מכספם של בני ישראל. אולם בסוף הפסוק נאמר "תקחו את תרומתי" משמע שזוהי תרומה ששייכת כבר לקב"ה.

ישוב הקושיה הראשונה

וביאר שם, שהנהגת הקב"ה עם בני אדם היא, שאדם שהקב"ה רואה שרוצה לקיים את המצוה בלב שלם, הוא מוסיף לו עוד מצוות שיקיימם. כי אדם כזה רצונו למשוך אותו אליו כדי שיזכה להתקרב אליו עוד יותר, וכל מצוה נוספת שמקיים - מקרבת את האדם יותר לקב"ה, וכלשון חז"ל שכר מצוה - מצוה. וכן רוצה הקב"ה שאותו אדם יזכה בשכר מרובה יותר, ולכן מוסיף לו עוד מצוות. משא"כ מי שאינו רוצה לתת תרומה או צדקה, ורק כאשר מפצירים בו הרבה הוא מסכים לבסוף לתת סכום קטן, במקרה זה אע"פ שיקבל שכר עבור הצדקה שנתן, אולם לאדם כזה הקב"ה לא מעוניין להוסיף עוד מצוות.

ועפ"ז מיישב את קושייתו הראשונה, שתחילת הפסוק מתייחס לכל איש מישראל שצריך להביא תרומה. אולם המשך הפסוק מתייחס לגבי מי שמביא מתוך שמחה ורצון את הצדקה - שכלפיו נאמר המשך הפסוק "מאת כל איש אשר תדבנו לבו - תקחו את תרומתי", שמאדם כזה תקחו עוד תרומות וצדקות - כדי להוסיף לו מצוות וקשר עם הקב"ה, וממילא גם יקבל שכר רב יותר.

ישוב הקושיה השנייה

וביחס לשאלתו השניה מבאר, שהקב"ה מלמד אותנו, שלמעשה כל הכסף שברשותו של האדם שייך לקב"ה, והוא נתן אותו לאדם לא בגלל שיש לו כשרונות מיוחדים יותר מאחרים, רק בגלל שיקולים של הבורא ית"ש. אלא שנתן לכל אדם את הבחירה כיצד ישתמש עם הכסף שקיבל. ולכן גם מי שנותן צדקה יותר ממה שמחויב, שידע שגם במקרה זה הוא נותן למעשה - את תרומתי. כלומר, את הכסף של הקב"ה שנתן לו לצורך כך, ולכן לא יחזיק טובה לעצמו שהינו צדיק מופלג מחמת כך. אע"פ שודאי שיקבל מחמת תרומתו שכר, כי השתמש בכסף שקיבל למטרה שעבורה ניתן לו הכסף הזה.

אין בנתינת הצדקה חיסרון לממונו

לאור האמור מבאר בספר קול רם על פ' צו (עמ' כט) שנאמר בתורה (ויקרא י"ב) "צו את בני ישראל" ופירש רש"י - אין צו אלא לשון זירוז - מיד, ולדורות. ואמר רבי שמעון - ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כס. והקשה שם בקול רם, איזה חסרון כס יש בפרשה של תרומת הדשן. ועוד הרי במצוות צדקה יש בה חסרון כס גדול ביותר, ולא נאמר שם לשון ציווי, ואדרבה עוד יש הידור במצוה זו להפריש עד חומש מנכסיו, דבר שלא קיים במצוות עשה אחרות.

וביאר שהתורה באה ללמדנו, שכשאדם נותן צדקה - אין כאן כלל חסרון כס. משום שהקב"ה מלכתחילה נתן כסף לאדם כדי שיפריש ממנו צדקה. ולכן זה לא נחשב שהאדם חיסר את ממונו, אלא נתן מכספי הקב"ה שהפקיד אצלו לשם כך. ואדרבה זכות הצדקה שנתן - תגרום לו לברכה והצלחה בכסף שנשאר ברשותו לצרכיו, ולצרכי משפחתו.

ולכן כתב הרמב"ם בהל' מתנות עניים (א, ז'): לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא היוזק נגרם בשביל הצדקה, ע"כ. שאין כאן רק הבטחה על קבלת השכר עבור קיום מצוות הצדקה, אלא זוהי גם הבטחה, שיקבל בחזרה את הכסף שנתן לצדקה. [ובתנאי - שנתן לכל היותר - עד חומש מנכסיו, כפי השיעור המקסימלי שאמרו חז"ל. ולא כשנתן את כל ממונו לצדקה, והפיל את עצמו על הציבור בניגוד לרצון חז"ל.] וזה מלבד השכר שיקבל עבור קיום מצוות הצדקה.

משא"כ בתרומת הדשן, שם לא הובטח לכהנים שלא יהיה להם חיסרון כס, ולכן נאמר להם החיוב "צו את אהרן ואת בניו" וכו' כדי שיזדרזו לקיים את רצון ה' למרות שיהיה להם חסרון כס.

יסוד זה שחוזר עליו האג"מ פעמים נוספות, צריך האדם לזכור תמיד, שכל תפקידו בעולם הוא - לעשות בשמחה ובזריזות את רצון הקב"ה בכל עת וזמן. ורק לשם כך נתן לו הבורא ית"ש את הכוחות, כשרונות, והאפשרויות הכספיות. ואין מעלות ותכונות אלו בגלל חכמתו או כשרונותיו של האדם שהגיע להם מחמת עצמו. ולכן אין לו להלל ולשבח את עצמו ולהתגאות בכספו או במעשיו הטובים.

המיוחדות בתפילת שמשון

וכך מסביר האג"מ בספר קול רם בפ' ויחי (אות טז) לגבי השופט הצדיק שמשון, שלמרות שהיה גיבור גדול מעל ומעבר לשאר בני אדם שבדורו ובדורות עברו, בכל זאת הוא לא תלה את גבורתו בכשרון שלו, אלא ידע שכל הכח המיוחד שיש לו, ניתן לו במתנה מהקב"ה לצורך הצלת ישראל מהפלישתים, ורק בישועת ה' תלה את נצחונו.

ולכן כתוב בשופטים (טו, יח) לאחר ששמשון הכה בלחי החמור אלף איש מהפלישתים שרצו להורגו, התפלל שמשון לקב"ה - "ואתה - נתת ביד עבדך את התשועה הגדולה הזאת" ולא תלה את נצחונו בכוחו ובגבורתו. כי הבין שהוא בסך הכל כלי של הקב"ה לבצע את רצונו, וכל תפקידו ורצונו בעולם לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

לפיכך גם באחרית ימיו לאחר שסר כוחו של שמשון, והפלישתים עיוורו את עיניו, ואמרו חז"ל שעיור חשוך כמות, בכל זאת התפלל שמשון לקב"ה (טז, כח) "זכרני נא, וחזקני נא" וכו'. שכשם שכשהייתי גיבור ניצחתי - אך ורק בגלל שאתה הקב"ה עזרת לי לנצח, ולא בגלל כוחי הגדול. כך גם כעת כשאין לי שום כח גופני, אבל אתה הרי קיים, והכח והישועה הרי ממילא זה רק ממך, ובזכות האמונה והבטחון המלא שהיה לי בעבר, ושיש לי גם כעת רק בך - תושיע אותי.

וחז"ל הוסיפו שכלל בתפילתו: שלא הטרחתי במשך עשרים השנים ששפסתי את ישראל, אף יהודי להעביר את מקלי ממקום למקום, ואע"פ שכשופט ישראל הייתי רשאי לבקש מהם. ובזכות כל הדברים האלו - תעשה לי נס שאצליח להפיל את הבנין עם כל הפלישתים. ואכן לתפילה כזאת הקב"ה נענה מיד. וזכה שמשון להרוג בפילת הבנין יותר פלישתים ממה שהרג בכל עשרים שנות שלטונו. ואמרו חז"ל, שגם עשרים שנה לאחר הפלת הבנין על כל גדולי האומה הפלישתית - עדיין הפלישתים שנשארו, פחדו להתגרות ולצער את ישראל.

הלימוד המעשי מתפילת שמשון

נמצאנו למדים משמשון, שגם אדם שאין לו אמצעים כספיים, אולם אם יתפלל לקב"ה בכל לבו שיזכה אותו באמצעים כספיים כדי שיוכל להשתמש בו לרצון ה', וישליך רק על ה' את יהבו שהוא בלבד יכול לעזור לו - יש סיכוי רב שתפילה זו תתקבל לרצון, כשם שתפילת שמשון התקבלה לרצון ונענתה מיידית, למרות היותו באותו הזמן חלש, עיוור, ומחוסר כל. אולם ישנו תנאי נוסף והוא - שאדם יוכל לומר לקב"ה בתפילתו, שהוא לא פגע וציער יהודיים אחרים עכ"פ לא במזיד, כמו שמשון הזכיר זכות זאת בתפילתו.

ההבדל בין נותני צדקה שומרי תורה ומצוות, לשאינם

תו"מ או גויים

והוסיף האג"מ בספר קול רם פ' כי תבוא (עמ' תסב-תסו) רעיון עמוק בהבדל המהותי שבין נותני צדקה ועושי חסד אצל הגויים או אצל יהודיים שאינם שומרי תו"מ, לבין נותני הצדקה אצל יהודיים שומרי תו"מ.

שהרי ידוע שישנם גם אצל הגויים אנשים בעלי מידות טובות שנותנים צדקה ועוזרים לנזקקים, עד שישנם אנשים טועים שאומרים, שחסד ומידות טובות אינן קשורות לתורה, אלא לתכונות שאדם נולד עמן, ולכן ישנם אנשים שאינם שומרי תו"מ או גויים שגומלים חסדים טובים. אולם טענה זו בטעות יסודה. וכבר התבטא עליה אברהם אבינו לאבימלך הגוי בבראשית (כ, יא) "רק אין יראת אלוקים במקום הזה - והרגוני על דבר אשתי".

כלומר, מי שאינו מאמין בקב"ה ואינו מקיים מצוות התורה, מידותיו הטובות נובעות מחמת תאוותו והתכונות שנולד עמן, שאינו יכול לראות בצרת הזולת, ולפיכך הוא נזקק לעזור לו בגופו ובממונו. ומאחר והדחף למעשיו הטובים היא תאוותו, לכן במקרים שתאוה שלו תרצה להרוג אדם שמפריע לו בדברים מסוימים או אם בתאוותו ירצה לגזול את ממון הזולת או את אשתו של הזולת - כח תאוה זו יכריע את תאוותו לעשות טוב, כי הדחף לספק לאדם את הצרכים שהוא מעוניין בהם - עבור עצמו - גדול יותר מתאוותו לעזור לאדם זה.

וזהו עומק תשובת אברהם אבינו לאבימלך - למרות שיש לכם הרבה מוסדות חסד וצדקה לנזקקים, אולם כל זה נובע לא בגלל יראת שמים והרצון לקיים את רצון הבורא ית"ש, אלא יש לכם תאוה לעשות דברים טובים - והיא זאת שדוחפת אתכם לכך. וכאשר אותה תאוה תדחוף אתכם לקחת את שרה אמנו לאשה, תאוה זאת תדחוף אתכם בו זמנית גם להרוג אותי כדי שלא אפריע לכם למילוי תאוותכם. נמצא שדווקא התכונה שמהותה - סיפוק צרכי התאוה שלכם שגורמת לכם לתת צדקה, היא זאת שתדחוף אתכם להרוג אותי, כדי לספק לכם כעת תאוה גדולה יותר. וכוחה של התאוה האישית, תנצח את התאוה האחרת שיש לכם שהיא - לעזור לאנשים זרים.

כניעת אחאב המלך לתאוותיו, היא שגרמה לו להרוג את נבות

וכך גם מבואר במלכים א (פרק כא) לגבי אחאב מלך ישראל. שעבר על כל מצוות התורה, ועבד עבודה זרה בכל מקום שיכל. ולמרות זאת מבואר בגמ' בסנהדרין (קב:) שהיה ותרן בממונו בצורה מופלגת, עד שאמרו חז"ל, שהזכויות הרבות שנבעו מהצדקה והחסד שעשה אחאב עם היהודיים, היו שקולים כנגד פשעיו הגדולים ואפילו שהתחייב עבורם סקילה וכו'. ולמרות זאת כאשר חמד את כרמו של נבות, אע"פ שהיה לאחאב מספיק כסף, בכל זאת התאוה הזאת דחפה אותו להרוג בשקר ובתרמית את נבות, ולרשת את כרמו. וכלשון הנביא אליו: "הרצחת וגם ירשת?"

והיינו כמו שהתבאר, מכיון שאחאב קיים את צדקותיו המרובים לא בגלל ציווי הקב"ה לקיים את מצוות התורה, אלא בגלל התאוה שלו

להיות אדם טוב. נמצא שמעשיו של אחאב נגרמו מחמת רצונו התמידי לספק את תאוותיו במילואם. ולכן כאשר תאוות חמדת כרם נבות גברה עליו - דווקא תאוה זו היא שדחפה אותו לרצוח את נבות. ויש דעות בחז"ל שרצה גם את כל משפחתו וילדיו היורשים, כדי שיוכל לגזול ממנו את כרמו בעושיק מבלי שיפריעו למעשיו. הרי שדווקא בגלל תכונתו לספק את תאוותיו בשלימות, יכל להרוג בשאט נפש את נבות ומשפחתו, ולגזול בשלוות נפש את כרמו.

מעלת מקיים צדקה בגלל ציווי הבורא ית"ש

מה שאין כן מי שהסיבה שמחמתה מקיים את מצוות צדקה וחסד נובעת - מאהבתו לבורא ית"ש, ורצונו לקיים כל שציווה אותנו בתורה הקדושה. ולכן הוא מבטל את דעתו ורצונותיו האישיים מול ציווי התורה. אדם זה אין תאוותו ורצונותיו האישיים גורמים לו לתת את הצדקה, אלא הדבר נובע - בגלל רצונו לקיים את מצוות התורה. וציווי התורה - הוא זה שגורם לו לקיים מצוה זו, כמו שגורם לו לקיים את שאר המצוות שנצטוונו בהם. ויקיימם בכפוף להלכות שמבוארות ברמב"ם, ובשו"ע, ולא לפי נטיית לבו. ולכן אדם זה לא יחמוד ממון של הזולת, כי יודע שהדבר נאסר עליו בעשרת הדברות, ובודאי שלא יגיע חלילה לרציחה או לפגיעה במזיד בממון הזולת, מאחר ודברים אלו התורה אסרתם. וכל אורחות חייו של שומר המצוות היא אך ורק לעשות מה שהתורה ציוותה, הן כאשר עושה מצוות, והן כשנמנע מלעשות עבירות, בין שהן בין אדם למקום, ובין שהן בין אדם לחבירו.

למה נחשבת צדקה של הגויים - לחטא

ולפי זה מבאר האג"מ שם את הגמ' ב"ב (:) ששאל רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו, מהי כוונת הפסוק במשלי (יד, יד) "צדקה תרומם גוי, וחסד לאומים חטאת" ואמר רבי אליעזר: שצדקה תרומם גוי - נאמר כלפי הצדקה שישאל עושים. אבל חסד לאומים חטאת - נאמר כלפי הצדקה שהגויים עושים. והפירוש הוא, כי כשיהודיים עושים צדקה - זה כדי לעשות רצון אבינו שבשמים, וכפי שנצטוונו בתורה הקדושה. ולכן אנו מקיימים מצוה בכל נתינת צדקה ועשיית חסד, וזה מרומם אותם עוד יותר. משא"כ הגויים נותנים צדקה כדי לספק את תאוותם, והיות וכן, במקרים שתאוותם תחפוץ לעשות רשע, גול, ורצח - הם יעשו זאת מאותו המקום, שכעת באופן הזה הם יספקו את תאוותם. ולכן עליהם אמר שלמה המלך "שחסד לאומים - חטאת". שדווקא סיפוק תאוותם לעשיית החסד, תגרום להם במקרים אחרים לחטוא יותר ויותר.

וגם הנביא רמז על כך במילים "זובחי אדם - עגלים ישקון". כלומר, אותו סיפוק תאוותם לנשק בעלי חיים ולתרום כספים רבים לאגודות "צער בעלי חיים", להימנע משחיתותם או להימנע מלהשתמש בעורם, ובפרוותם, שמקורו מרצונם לספק את תאוותם בלבד, אותו יצר ידחוף אותם במקרים אחרים להרוג אנשים ללא רחם, ולפעמים להילחם עם אומות שלמות, ולהרוג בשלוות נפש מליוני בני אדם שלדעתם מפריעים לתאוריה שלהם. או כשירצו להשתלט על אדמתם ואוצרות הטבע שלהם וכדומה. כי בשני המקרים מכיון שהדחף למעשים הוא סיפוק רצון התאוה - הגוי יעשה כל מה שביכולתו לספק את תאוותו באותו הזמן. ומאחר ובכל רגע נתון יש לו תאוה אחרת, לכן מעשיו משתנים בהתאם לכך. לפיכך אין שום מעלה וחשיבות לגוי כשעושה מעשה טוב מחמת סיפוק תאוותו, וכלשון הפסוק "חסד לאומים - חטאת". אא"כ הוא מחסידי אומות העולם, שעושה זאת בגלל שכך רצון הקב"ה, ובמקרה זה יקבל שכר על מעשיו הטובים.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעריבי ההיזק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר דברי
המשך חכמה

יבואר דברי
הפרקי דר"א
שהנהגת ישראל
של מעמד הר סיני
היה חטא העגל

יבואר דברי רבנו
בחי ובעל
הטורים

יבואר עוד בטעם
שם ימים מרומז
בלשון של תרומה

יבואר שע"י הלב
זוכים ישראל
שלוקחים את
הקב"ה

יבואר עוד בכוח
של נדבת הלב

ב"משך חכמה" פרשת יתרו כתב שיש הבדל בין הנהגת משה רבנו לפני קבלת התורה, ובין משה רבנו לאחר קבלת התורה, ובתו"ד כתב שבקבלת התורה היה משה צריך להפשיט את חומוריו וזה מתבטא ב"של נעליך מעל רגליך", ואחרי קבלת התורה שעלה משה למרום עלה עם גופו החומרי כדי לקבל את התורה, ובדבריו מבואר שעיקר הסיבה שבעליית משה להר סיני נשתנה הנהגתו, זה מחמת שהיה צריך לתרוץ למלאכים את ההבדל בין תורה בשמים, לתורה בארץ, שכל הנסיונות של עשרת הדברות, כגון לא תרצה וכו', לא שייך בשמים, ולכן היה צריך לבוא בבחינת 'בן אדם' ולא בבחינת 'מלאך' כדי לקבל את התורה מלמעלה למטה, ואם היה מגיע בעזרה של מלאך בלי שליטת היצחק לא היה הבדל בין ישראל למלאכים.

ובאמת בפרקי דר"א כתב [בפרק כ"ג] ג"כ בדבריו, שבאותו זמן לא שלט בהם מלאך המוות, והיו כמלאכים בכל הענינים, אבל מדבריו משמע שכל הנהגתם כך היה עד חטא העגל, ובאמת צ"ל שידרו בהדרגה עד שהגיעו לחטא העגל שאז אבדו את כל המעלות העליונות שהיה להם במעמד הר סיני, (ויבואר בס"ד בפרשת כי תשא).

ובאמת כשפותחים את פרשת תרומה, ומתבוננים בדברי הרבנו בחי ובעל הטורים, שכתבו שבתרומה מרומז אותיות 'תורה', וגם האות מ' שזה קשור למ' יום שעלה משה למרום, ובודאי שצ"ע הרי פרשת תרומה עוסקת בנדבת המשכן, ומדוע מוזכר שם רמז של מ' יום שעלה משה למרום, ובודאי שלפי המשך חכמה מובן היטב שבזמן קבלת התורה, שהיה ע"י כפית הר כגיגית שחז"ל אומרים מכאן מזדעזה רבה לאורייתא, בנ"י הגיעו למדרגת מלאכי השרת, אבל במ' יום שעלה משה למרום שהיה צריך לקבל את התורה במתנה אז היה צריך לחלק בין מלאכים לבנ"א, שבני אדם יש להם הרבה נסיונות שזה כלול ב' הדברות, ומלאכים אין להם את כל הנסיונות וזוהי זכה משה לקבל את התורה במתנה. וזה היה בזמן שעם ישראל כבר היה בעיווי של "שיבו לכם לאהליכם", וחזרו להיות כבני אדם, ולפי מובן היטב מדוע משה רבנו עלה למרום רק אחרי מעמד הר סיני, דקודם לכן לא היה יכול להוריד את התורה מן השמים, ומדויק היטב שכל פרשת עליית משה היה אחרי פרשת משפטים, דבמשפטים כבר מוזכר ענין השמר. ובאמת בפרשת השבוע שמרמז אות מ' [שמרמז למ' ימים] במילה תרומה הוא שרצון השי"ת שעם ישראל יקבלו את התורה גם במקום של בנ"א דהיינו בנסיון של כל השנה, וזוהי המבחן האמיתי של אהבת ה' שעיקרו מרומז בפסוק "ויקחו את תרומתי כל אשר ידבנו לבו", דהיינו שעיקר מטרת קבלת התורה הוא בזמן שאדם משעבד את לבו וגופו לשמים לא מחמת כפיה ואונס, ולכן זה מוזכר בלשון של כסף וזהב ונחושת כדי שאדם יהיה לו את ההכרה ש"יקרה היא מפנינים", כמו שאמר דוד המלך "טוב לי תורת פיה מאלפי זהב וכסף".

ובאמת בפרשת השבוע שהקב"ה אומר ויקחו לי תרומה יעויין במדרש שכ' את המשל בבת מלך יהודה שנישא לאדם, והמלך אמר לה שתישאר בביתי איני יכול ולהיפרד ממנה איני יכול, לכן אני מבקש שתבנו לי מדור שאדור בה, בודאי שרצון השי"ת לדור עם ישראל זה במקום שעם ישראל מקבל את התורה בשמחה, ולכן דווקא בתרומה שאז מתגלה הלב הפנימי של נדיבי לב בהקמת המשכן שם הקב"ה יורד ודר בתוכם.

במשנה באבות [פרק ב'] רבי אלעזר בן ערך אומר שדרד ישרה שעבחר האדם זה לב טוב, דהיינו שעיקר עבודת האדם בעולמו זה עבודת הלב דהיינו שיהפוך לבו שיש בו שני יצרים, הן בבין אדם למקום והן בבין אדם לחבירו מיעה"ד ליצחק"ט, ובאמת כשמתבוננים במה שאומרים בבוקר בתפילת שהרית ב"ויברך דוד" שדוד המלך אומר שאברהם אבינו נתנסה בנאמנותו כלפי הקב"ה

ע"י ש"מצאת את לבבו נאמן לפניך", דהיינו שאברהם אבינו שעמד בנסיון העקידה, שנשאר בלב ולא במעשים נבחן שלבבו נאמן לפניך, ורואים את יסוד ר"א בן ערך שעיקר עבודת האדם זה בלב.

וכן רואים במשה רבנו שאמר לקב"ה "שלח נא ביד תשלח", והב"ה משיב לו "וראך ושמח בלבבו", דהיינו שבפשוטו נראה שמה רבנו פחד מקפידת אהרן והקב"ה משיב לו שאהרן הכהן יהיה לו שמחת הלב, ובודאי שבפשוטו

צ"ע מדוע משה מתחשב בקפידת אהרן הרי משה נבחר מעצמו ולא מחמת ירושת אביו, ובודאי שאפשר לומר שמשה רבנו שראה את ישראל כפויים ומשועבדים לפרעה במצרים ולא הכירו בעולם מושג של עבדות חוץ מכבוד עבודה על האנשים שכלול בזה מכות וענויים והקב"ה חפץ להפוך אותם מעבדי פרעה לעבדי ה' והיה צריך ג"כ לעבוד בעזרה של "כפה עליהם הר כגיגית" כדי למושכם לעבודת ה', ומשה חיפש באהרן שכבר בקבלת התורה היה לו שמחה בלבו כי זה מסרת קבלת התורה, ולזה אמר הכתוב "וראך ושמח בלבו", שידע אהרן ששליחות משה ופרעה אינו סתם הצלה ופדיון שבויים, אלא מסרתו להפוך אותם מעבדי פרעה לעבדי ה' וע"י אהרן שראה ושמח בלבו שאותיות בלבו זה מ' ימים שמושה עלה למרום והיה צריך להוכיח שעם ישראל יש להם לב טוב כמו נדבת לבו וע"י אהרן ששמח בלבו יכול משה לקבל את התורה למטה.

יבואר הקשר בין קריאת התורה של תרומה לפורים

ובאמת כשמתבוננים בקריאת התורה של תרומה שנבחן האדם בהרמת התרומה בנדבת לבו כידוע, זה קשור לפורים, שידוע שעם ישראל היה בגלות מצרים בשעבוד לפרעה בבחינת עבדי פרעה, שכל העבודות היה בכפיה ומכות, אבל בפורים רואים במגילה שאחשורוש בנה את ממלכתו בצורה של רצון איש ואיש וכתב במגילת העצמאות שלו שאין אונס כי כן יסד המלך, ואז עם ישראל ראו סוג עבודות שאינו בא בכפיה, ואז הרבה אנשים עזבו את התורה, שעדיין לא הכירו שהתורה כוללת את כל הטובות שבעולם, כמ"כ האוה"ח הק' בפרשת כי תבוא שאם האדם היה מרגיש את מתיקות התורה היו משתגעים וכו', ופתאים גילו עבודות של אכילה ושתייה ברצון בלי אונס, וע"י מרדכי ואסתר שגילו להם את עצת המן, שראה מצד אחד שבלבם עדיין הם עבדי ה' ובחוץ הם עבדי אחשורוש, ואז נגזרה הגזירה ונהפך התורה לאורה ושמחה וששון ויקר, שגילו עם ישראל שגם בזמן הסתר פנים בריבוי נסיונות, שנראה שהקב"ה נסתר מאתנו כמו שאמר המן אלוקיהם של אלו ישן, ולא ראו את שם הקב"ה לא באלוקים ולא בעוד שמות אלא בצורה של מלך ואז ראו את כל הניסים הגדולים וראו את דברי הרמב"ם בפרשת בא שבנסים הנסתרים רואים את הנהגת ה' ואז העבודות לה' הגיעה מתוך שמחה שעיקרו זה תלוי בלבם.

ובאמת שאדם שרואה את כל חייו בהתבוננות בהשגחה פרטית רואה כמה הקב"ה מציל אותו מכל מקרי העולם, שבתחילתו נראה לו כאסון, ואח"כ רואה שהכל זה אור גדול, וזה כל מגילת אסתר שמתחילתו ועד סופו נראה שהכל הולך הפוך מפורים, ובכל יום ויום עד שגילו שכל פרט ממגילת אסתר היה נערך להצלתם, וכשנתבונן אפילו בדבר אחד שראיתי מה שכתוב במגילת אסתר של הגר"א, שהמלך אחשורוש עשה סעודה לכל שריו ועבדיו, ובודאי שאם ושתי היתה שם בתוך הסעודה כמו אצל אומות העולם בודאי שלא היה צריך לקרוא לה ואז לא היתה נהרגת ובודאי שסיבת הדבר היה כי התעללה בבנות ישראל שחשבו שהתחברותם לושתי תביא להם הצלה והקב"ה הראה להם את הנהגת ושתי ואח"כ שהתחנכו, קיבלה ושתי את המכה הראשונה כמו שאומרים הרב את ריבנו וכו'.

יבואר שגם מלכות בית דוד הוא מכח עבודת הלב של דוד

ידוע מה שכ' מרן הגר"ז הלוי שבנין הבית מסור לידי דוד המלך לעתיד לבוא, ובאמת כשמתבוננים בפרשת השבוע שהקמת המשכן היה ע"י כל נדבת הלב, מ"מ בנין הבית הראשון נבנה ע"י דוד המלך כמו שכ' במלכים בפרק י"ח ששלמה המלך אמר בזמן חנוכת ביהמ"ק שבנין הבית היה צריך להיות ע"י דוד המלך כמ"כ ויהי עם לבב דוד עבדי ע"ש, ובסוף מבואר שהבנין נבנה ע"י לבו של דוד ועשיה של שלמה ע"ש. ובזה רואים שדוד הלך בדרכי אברהם אבינו שעקידת יצחק היה בלב הנאמן ואחרי דרכו של אהרן הכהן שראה ושמח בלבו שכפי הנראה היה מוכרח בנס של גאולת מצרים, ודוד המלך שלא זכה לבנות את בית ה' בעשיה, זכה שבנו שלמה שגם נבחן בעבודת הלב מכל אחיו שרצו את המלוכה כמבואר במלכים, מחמת עבודת הלב שלו שהפך את כל חיי האדם הן בגדלות והן בנסיונות הכי קשים למזמורי תהילים שכל חיי האדם זה בחינת שירה אחת גדולה ובפרט מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו שג' נהפך למזמור עד כדי כך שביום ת"ב שאסור ללמוד תורה אז לפי הרבה פוסקים גם מזמורי תהילים שקשורים להפך משמחה אסור לומר כי דוד המלך הפך את כל חיי האדם למזמור אחד גדול, וזה כל יסוד תקופת זמננו שהקב"ה שרואה את בניו מתסירים באיסורים קשים ומרים אומר להם שהכל זה הכנה ללידה הגדולה של משיח צדקנו כמו שידוע שלידת משיח קשור לת"ב ביום התורבן הגדול, שדוקא באותו יום ראו את הכרובים פניהם איש אל אחיו שזה החיבה הגדולה שיש לקב"ה על ישראל, ונזכה שעם ישראל יצא מאפילה לאור גדול בביאת משיח צדקנו, ויתקיים בנו בשורת הגאולה ע"י אליהו הנביא "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם דהיינו שאלהיו הנביא בבשורתו יחזיר את לבבות הנפרדים שנהיה בעקבתא דמשיחא, ע"י שיכניס את שמחת הגאולה יתרפא פרוד הלבבות שנהיה מחמת הגלות.

יבואר עוד שגם לעתיד לבוא עיקר המבחן יהיה בלבם של ישראל

לזכות ידידינו הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הם בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"וכן בזמן חזרת הש"ץ הוא איסור גמור לדבר וגדול עונו מנשוא"

ועל כן באתי כעת לכל מי שקורא דברים אלו, אולי בזכות ההתעוררות שתבוא עתה מקריאת דברים אלו, ירחם המרחם עלי וישלח לי רפואה מן השמים בתשח"י. המצפה לישועת ה', חזקיהו יוסף בן שרה פייגא.

ומתחת למכתבו כתב גיסו הגאון רבי אברהם יצחק בן מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א: כל הדברים האמורים לעיל נכונים ומדויקים, ונבקש מאוד להיות נושא בעול עם גסי הנ"ל שמתייסר ל"ע ביסורים קשים, וה' ישלח דברו וירפאהו.

ומרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל כתב לו אז, שניכר שזהו חלום אמיתי, וכתב מכתב חיזוק בענין זה וביקש לפרסמו. וז"ל:

בס"ד שבט תש"פ

הדין פשוט בשו"ע או"ח סי' קמ"ו שמשעה שנפתח הס"ת לקרות בו איסור גמור לדבר אפי' מילה אחת ואפי' בין גברא לגברא ואין שום היתר בעולם כלל והוא מדינא דגמ' בסוטה, וכן בזמן חזרת הש"ץ הוא איסור גמור לדבר וגדול עונו מנשוא כדאי' בשו"ע סי' קכ"ד, וכן באמצע קדיש צריך לזוהר מאד מאד שלא להשיח כמש"כ המ"ב סי' נ"ו סק"א, וכן צריך להזהר מאד מאמירת אשרי ובא לציון שעלמא קאי עלי' כדאי' בסוף סוטה והובא בשו"ע סי' קל"ב, וכן באמירת עלינו צריך לזוהר לאומרו בכוונה באימה וביראה וכדאי' במ"ב סי' קל"ב דברים נוראים ע"ז, ועל כ"ז יש עונשים חמורים להמדרב בהן והמזלזל כדאי' במ"ב ריש סי' נ"ו בשם המדרש ר"ח אשכנזי לאליהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחמה לשלם לאלו וע"ש עוד במ"ב דברים נוראים וע"ע בזה"ר רות דף ל"ג דברים נוראים לאלו וכבר הבאתי כ"ז בארחות ישר תפילה, ולכן דאי צריך להתחזק בזה מאד ואי' בברכות ל"ב אלו דברים צריכים חיזוק בכל יום כו' תפילה, והמתחזק ומחזק אחרים בזה דאי זכות הרבים תלויה בו ויזכה עבור זה לרפוי"ש ואריכות ימים ושנים טובות בעזה"י.

ביארצייט הראשון פורסם בגליון 'דרשו' שסיפר הרב יוסף ק. על שאירע עימו באותם הימים, ביום מן הימים נכנסתי לאחת מבתי הכנסת בבית-שמש וראיתי בלוח המודעות מכתב מרגש מאד מהרב חזקיהו יוסף פלמן זצ"ל. שהיה אז על ערש דווי לאחר שגילו כי בגופו מקננת המחלה הנוראה בשלב מתקדם מאד. הרב פלמן ביקש אז שכל מי שקורא את המכתב יקבל על עצמי שלא לדבר בתפילה למשך 40 יום לפחות, לרפואתו, ובאמת היתה התחזקות גדולה מאד בענין ברחבי בית שמש בפרט וברחבי הארץ בכלל.

חשבתי לעצמי, הרי אני מכיר אותו, כואב לי הלב על מצבו הרפואי, החלטתי שאני מקבל על עצמי וחתמתי את שמי על המודעה בהתחייבות גמורה שלא לדבר בתפילה ובקריאת התורה לפחות 40 יום, ועם השתדלות שלא לדבר בתפילה בכלל גם לא אחרי שיחלפו 40 הימים הללו. למרבה הצער הרב פלמן נפטר אבל את הקבלה הטובה המשכתי לשמור.

כעבור זמן התברר לי ש'כל מה שאדם עושה לעצמו הוא עושה', אז חסתי על חיייו של הרב פלמן, רציתי שיתברך בחיים ארוכים. ומשמים זיכו אותי להתברך בזרעא חייא וקיימא, ונולד לי בן תשעה חודשים אחרי אותה קבלה טובה. "הנה כי כן", מסיים הרב קדוש, עשר שנות ציפייה והתרוצצות בין רופאים הסתיימו להן בהחלטה אחת שקיבלתי בלבי שלא לדבר בשעת התפילה קריאת התורה.

בירורי הלכה

אפ"ה יש לו דין תשמיש קדושה דלפעמים נותנים עליו הספר תורה בלא המפה, והוסיף בשעה"צ שם סק"ח דאף בדזמנינו אין מצוי זה, אפ"ה פעמים שנשמת קצת המפה מתחתיה והשולחן משמש להס"ת.

ובסי' קמ"א כתב במשנ"ב סק"ד, דהעולה לתורה יזהר שלא ישען על המפה שעל השולחן שתשמיש קדושה הוא, אלא ישען על השולחן בעצמו. ולכאורה קשה ממה שכתב בסי' קנ"ד דהשולחן עצמו יש לו דין תשמיש קדושה, מחמת שפעמים נשמת המפה. וצריך לומר דבסי' קמ"א איירי בוקן ובמי שאין לו אפשרות בלא שיסמוך, ובה צריך להקל דכל שאין יכול באופן אחר יש להקל כיון שלא מצוי שישמט המפה.

ב] ולגבי שולחנות ספרי התורה שעשויה המפה בצורה יציבה ומעוצבת חזק באופן שלעולם לא נשמט המפה בזמן שהספר תורה עליה, לכאורה בזה לא

ב-ל' שבט א' דר"ח אדר חל היארצייט הרביעי לגאון רבי חזקיהו יוסף פלמן זצ"ל, בנו של הגאון הגדול רבי שלום בן-ציון פלמן זצ"ל. אשר בתקופה האחרונה של חייו הוא הרבה לחזק את עם ישראל בשמירת קדושת התפילה ובית הכנסת. ברצונו להביא את מכתבו שפירסם אז בכל העולם, ואפשר לומר שהוא הגרעין הראשון לכל ההתחזקות שיש בס"ד בענין קדושת הבית הכנסת החל מתחילת 'הקורונה'. וז"ל:

כ"ח טבת תש"פ, לכבוד ידידי שליט"א.

לאחרונה אנחנו עדים לחרון אף ה' (רח"ל), אשר רבים חלו ונפלו חללים, צרות שונות ומשונות בריבוי כזה שאינו זכור לכאורה עשרות בשנים, אין יום שאין קללתו מרובה וכו'. ואף אני בעוונותי פגע בי יד ה', והריני בתפילה ובתחנונים לפני בעל הרחמים שיחוס עלי וישלח לי מרפא ומזור לגופי ונפשי.

בעודי במיטת חולי הריני פונה אליכם בבקשה ובתחנונים, חוסו עלי ועל שאר חולי ישראל, וקבלו על עצמכם דבר קטן כדי להסיר חרון אפו "שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה", ולקבל זאת לפחות ארבעים יום, עבור רפואתי השלימה, חזקיהו יוסף בן שרה פייגא.

ברצוני לשתף אתכם במה שעבר עלי. לפני כחודשיים (באמצע חודש חשוון), שמעתי בחלום הלילה קול, ללא דמות או מישור שאני מכיר או זוכר, אומר לי כן: יוסי, תחזק את הנושא שלא לדבר בתפילה וקריאת התורה, לכל אחד יש תפקיד בעולם, ועליך לחזק נושא זה. קמתי בבוקר ולא התייחסתי לחלום, אמרתי, "חלומות שווא ידברו". שבוע לאחר מכן הופתעתי עד מאוד לקרוא בעלון "איש לרעה" סיפור על אדם שגם חלם חלום דומה להפליא, בו מבקשים ממנו לדאוג שיפסיקו לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולאחר תקופה חלה אותו אדם במחלה הנוראה, אותו אדם חשב שיש קשר בין הדברים והחזיתם 700 אנשים שלא ידברו בשעת התפילה וקריאת התורה ולאחר תקופה הוא החלים לגמרי מהמחלה, חשבתי אף אני, אולי גם כאן מתרחש סיפור דומה, אבל כדרכו של עולם לא התייחסתי ואמרתי חלומות שווא ידברו.

לאחר כחודש וחצי (בתחילת חנוכה תש"פ) חלמתי שוב את אותו חלום, אלא שאז אני רואה את אבי מורי הגאון הצדיק רבי בן ציון פלמן זצ"ל עומד כמו בהקיץ לגנדי עיני ואומר לי, "יוסי זה נוגע אליך, יוסי, תדאג שהציבור יפסיקו לדבר בבית הכנסת בעת התפילה". קמתי מבוהל, אך נרגעתי לאחר מכן ואמרתי לעצמי שזה כלום, הרי החלום חזר ונשנה, כנראה חשבתי על כך ביום, והרי, "אין מראין לאדם אלא מהרהורי ליב", מאז התחלתי להרגיש לא טוב, וכשבועיים לאחר מכן (ט' טבת תש"פ) גילו אצלי את המחלה הנוראה, אני סמוך ובטוח שנענשתי על זה שלא התייחסתי למה שעוררו אותי פעמים משמאי, ועוד פעם אחת כשאבי מורי טרח וביקש בתחנונים לחזק דבר זה, ולא נענית.

ואצטט כאן דברים שאמר מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל (הובא בספר ברומו של עולם, עמוד שמ"ו) ז"ל: **התפשטות המחלה הנוראה המפילה חללים רבים, נגרמת משום שאנשים מזלזלים בקדושת בית הכנסת, ומדברים דברים בטלים בשעת התפילה, וזוהי הסיבה שהתפילות אינם מתקבלות לפני כסא הכבוד מאחר שמדברים באמצע התפילה.** והוסיף: **שאם המתפללים יפסיקו לדבר באמצע התפילה המחלה תיעצר.**

בדין השימוש בבימה של הס"ת ולהניח עליו ספרים או חפצים

א] בשו"ע סי' קנ"ד סעי' ג', תשמישי קדושה כגון תיק של ספרים ומזוזות ורצועות תפילין וארגז שנותנים בו ס"ת או חומש וכו' יש בהן קדושה וצריך לגונן. וברמ"א מבואר דדוקא את שהוא תשמיש קדושה בעצמו, אבל אם הוא תשמיש דתשמיש אין בו קדושה, אולם אם התשמיש דתשמיש נעשה לכבוד הדבר שבקדושה אפילו בהפסק דבר חשיב תשמיש קדושה דהרי משמש את גוף הקדושה עצמו, וכמבואר במשנ"ב סק"ד כגון כסף שאין מונחים על הספר תורה עצמו אלא על הפרוכת, מיהו כיון שהוא נעשה לכבוד הספר תורה, חשיב דבר שבקדושה.

ובמשנ"ב סק"י כתב, דהשולחן של הס"ת שעליו מונחת מפה ועל המפה מניחים את הספר תורה, נמצא דהשולחן הוא תשמיש דתשמיש דקדושה,

בקשת גדול הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א

ברצוני לדבר כאן על ענין חשוב ואומר דברים כהווייתם. מסתמא הרבה מהציבור כאן לא קורא עיתונים וממילא צריך להסביר את הנושא, שלשום בערב קיבלתי טלפון, שמרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א מבקש לכנס רבנים, וגם אני הצעיר, לא בזכותי, בזכות אבות - נמנה ביניהם. ראש הישיבה ביקש שיבואו "לטכס יחד עצה מה לעשות", כך היה הנוסח. ויש לדעת, אני אומר זאת בקצרה והדברים פשוטים, דיברנו מקודם במעלתה של התורה הקדושה, "תורה דא קודשא בריך הוא". כשהיה עימנו מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל היה לנו ציור מהו "תורה", ציור של ילוד אשה שפשוט שיעבד את כל חייו לתורה הק', שיודע את התורה באופן שהתורה כולה כפרושה לפניו. ולהבדיל בין חיים לחיים, אינני יודע עד כמה הציבור כאן יודע, גם אני אינני יודע הרבה, אך מי שקצת קורא ושומע, ודאי יודע לא מהיום, שמרן ראש הישיבה ר' דב שיחיה לאוי"ט הוא מציאות של תורה, התורה נמצאת בעצמיות שלו, כל התורה כולה. זכורני עוד מאאמו"ר ש"רבי דב לנדו" היה אצלו מושג, עוד לפני עשרות בשנים, אמר שיש להמליץ עליו מה שכותב הרמב"ם על רבו הר"י מיגאש 'שלב האיש הזה מבעית בתלמוד'. אדם שיודע את התורה כולה! ודברים אלו היו ידועים כבר לפני עשרות שנים. והקב"ה זיכה את דורנו שההנהגה ניתנה בידו, ורואים זאת בחוש. הייתי אתמול בביתו, עשרות אנשים היו שם בתור, ומי שמכיר יודע שזה נגד טבעו ממש, בענוותנותו לא שיער מעולם שהוא יהיה מנהיג בישראל, והדבר קשה עליו, רואים זאת בחוש, אך זוהי המציאות, ואשרינו שהקב"ה מסר בידו את ההנהגה. ואף שוודאי יש עוד גדולי תורה, הכל יודעים שהוא בראש. הובטחנו על התורה ש"לא תשכח מפי זרעו", וזכינו שהקב"ה נתן את ההנהגה לאדם עם כוז גדלות בתורה, כוז עוצמה של תורה, כוז דעת תורה! הח"ח זצ"ל היה אומר, מהי דעת תורה? לכל אדם, לכל אחד יש דעה - "דעת", אך השאלה היא כמה אחוזים מדעתו באים מן התורה, וכמה אחוזים הוא קולט מן החוץ. וזה תלוי כפי מה שנמצאים בתוך מציאות של תורה, כך האחוזים של "דעת תורה" באדם. וכאשר יש יהודי שכל הווייתו זה "תורה", ואין שום מציאות אחרת, אין שום דבר אחר שתופס משהו בחייו, הרי אז כל דעתו היא "דעת תורה".

אסור להיות שאננים בשעה קשה זו!

הדברים פשוטים, אך אני אומר זאת על מנת לתת מעט רקע לדברים, מהי המשמעות של הענין שראש הישיבה ר' דב קורא לבוא. ובאמת הגיעו לשם רבנים מכל רחבי ארץ הקודש, מתאספים, והוא פותח בענותותו ואומר "באתי לשמוע..." דהיינו - לא באתי להגיד, באתי לשמוע מה יש לכם לומר... ובמה הענין, הוא אמר זאת בכמה משפטים, וכך אמר "דעו לכם, שהמצב הוא שיש סכנה עצומה", לשם כך באמת לא היינו צריכים לראש הישיבה שיאמר את המציאות הזאת, אך לזאת היינו זקוקים, לגדלות הזאת של מי ש"דפוק על השולחן". אנו נמצאים במצב של "עולם כמנהגו נוהג", עברנו מה שעברנו בשמחת תורה, עברנו רח"ל את הפחדים, את האזעקות וכ' וכ'... וכעת פחות או יותר חוזרים לשיגרה, "מה שהיה הוא שיהיה". ובא רה"י ודופק על השולחן ואומר: רבותי, אנו עומדים בסכנה עצומה ונוראה, סכנה על עצם הקיום של ארץ ישראל, בפרט בנושא של אזור הצפון, כל הרשע שיש שם, "אינני מדבר פוליטיקה" אמר "אני אומר את המציאות!" את היכולות שלהם אין לשער, והרצונות שלהם אין לשער ואין לתאר. עכ"ר.

ובאמת תמיד זה היה כך, היום ראיתי שמביאים ממרן הרב שך זצ"ל שאמר כבר לפני עשרות שנים, שהסכנה של הקיום שלנו כאן בארץ, גרועה יותר מהמצב שהיה לפני המלחמה באירופה. בעבר זה היה נשמע מופקע, אך כעת, הלא ראינו!... והוסיף רה"י: "איננו צריכים להפחיד יותר מידי, יש נשים וילדים, לא כדאי להפחיד הרבה מידי, אך צריך לצעוק, שהסכנה היא עצומה ונוראה!" ומה עלינו לעשות? רה"י לא דיבר על כל דבר אחר. היינו מצפים שידבר על חיזוק בתורה, שזה פשוט, או חיזוק בדברים אחרים, וודאי וכמובן שלא באים לאפוקי מחיזוק בתורה, שודאי בלי תורה אין כלום, אך ראש הישיבה דיבר על החיוב שיש בשעה כזאת לזעקה בתפילה. וראש הישיבה דן עם הרבנים כיצד ניתן לעורר את הציבור, "הבעיה היא שהציבור שאנן!" אמר ראש הישיבה. רבותי, אני אומר זאת משום שאני חש שליחות! מצוה לשמוע דברי חכמים, אולי עוד יעשו כינוסים גדולים, אינני יודע, אך הרגשתי בעצמי שאני מוכרח לפעול מיד, "כמין ימא לטיגני". באתי לכאן להעביר את אשר שמעתי. ראשית כל, לצעוק! הוזכר שם, והדברים ידועים, שרח"ל בזמן השואה היה בלבול הדעת שכזה, ולא היו שום תפילות! זוהי מציאות היסטורית בדוקה. ובאמת זה היה חלק מהגזירה, הבלבול היה גדול, הכל בא ברגע אחד. כאשר הדברים עוד בגדר איום גרידא - איש לא חשב שזה יקרה בסוף. וברגע שזה הגיע, כבר היה בלבול הדעת. ולעומת זאת כאן בא"י, ידוע, שכאשר הסכנה היתה גדולה, וחילותיו של אותו רשע ימ"ש הגיעו עד מצרים וכפסע היה מכניסתם לארץ ישראל, היו כאן תפילות עצומות ונוראות, רבי דוד סלובייצ'יק זצ"ל העיד שבישועות יעקב במאה שערים - ובכלל היישוב שהיה קטן אז, שלושה ימים ושלושה לילות צעקו בתפילה. צעקו לבורא עולם!

הקב"ה מביא את עם ישראל למצבים קשים

בשביל שיועקו אליו ית'

רבי דב שליט"א אמר שם "אל תאמרו הרבה מדרשים, על מדרשים אנשים יאמרו זה כן דומה וזה לא דומה..." אך ברצוני לומר בכל זאת מדרש אחד .. הנה ביסוד ענין תפילה בעת צרה מצאנו שני עניינים: אופן אחד של תפילה בעת צרה הוא כפי שכתוב ברמב"ם בתחילת הלכות תעניות, שכאשר ח"ו יש צרה, קיים חיוב מדרכי התשובה לזעוק ולהריע, ובזה מראים ההכרה שהצרה לא באה במקרה ח"ו, אלא הכל מאת ד', ודבר זה - כפי שאומר הרמב"ם - הוא מדרכי התשובה! וזה מביא להסרת הצרה. וזו סוגיא שקיימת באופן שהצרה כבר פגעה ונמצאת, שאז חל חיוב תפילה מדרכי התשובה. אך יש סוגיא נוספת של תפילה בעת צרה, [והוא ענין התפילה שמצאנו בקריעת ים סוף, כתוב בפסוק (שה"ש ב' יד): "יונתי בחגווי הסלע בסתר המדריגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראך נאווה" ומביא רש"י בשם חז"ל, למה ישראל היו דומים באותה שעה (של קריעת ים סוף) ליונה שבורחת מפני הנץ, ונכנסה לנקיקי הסלעים והיה הנחש נושף בה, תכנס לפנים - הרי הנחש, תצא לחוץ - הרי הנץ. כך ישראל ברחו מפני המצרים והנה הים לפניהם, ומביא רש"י בשם חז"ל, "אמר לה הקב"ה, הראיני את מראיך, את כשרון פעולתך, למי את פונה בעת צרה". ושם ענין הצרה לא היה משום עונש, אלא הקב"ה הביא אותם למבוי סתום שכזה, כיון שרצונו לשמוע "למי את פונה בעת צרה!".

• הראיני את מראיך השמיעיני את קולך •

דברי חיזוק והתעוררות מהגאון רבי ישראל יעקב פינקוס שליט"א מרא דאתרא ק"ק אופקים, במקהלות עם קודש בהיכל ביהמ"ד "זכרון אליהו" בדבר החובה לזעוק ולהריע להשי"ת בעת צרה, והזכות הגדולה להרבות בתפילה ובתחנונים לפניו יתב"ש על כל צרה שלא תבוא על הציבור

שנאמרו לאור קריאת קדשו של רבנו מרן גאון ישראל שליט"א לזעוק להשי"ת ולהרבות בתפילה להצלת הישוב בארצנו הקדושה, מפני אויבינו הקמים עלינו לכלותינו

כח אמירת תהילים

ובענין התפילות הפרטיות, ברצוני להציע דבר לציבור, אינני חושב שהוא קשה מידי, כבר דיברתי בזה כמה פעמים, ואאמו"ר זצ"ל דיבר בזה אצלינו במשפחה עוד מהייתי ילד, לכן הדבר נכנס בעצמות כ"כ. ידוע שמספרים על הברסקער רב זצ"ל, שבראש השנה היה הוא ובניו אומרים תהילים כל היום. אך אמר בנו רבי מאיר סלובייצ'יק זצ"ל שיש שני דברים לא מדוייקים בסיפור: האחד, שאמנם אמרו הרבה תהילים - אך לא "כל היום"... והשני שאמרו תהילים בכל יום, ולא רק בראש השנה... לא רק בר"ה נזכרו לומר תהילים, הברסקער רב היה אומר "יש לנו בריליאנטען" - יהלומים! שהם התהילים, וכיצד לא מנצלים אותם! דוד המלך, רגל הרביעי במרכבה, חיבר ספר! ומפורש בראשונים ויש על זה בחז"ל, שכוחם של התהילים של דוד המלך הוא כח של תפילות ותשבחות לעם ישראל עד נצח נצחים. דוד מלכא משיחא, מלך ישראל הכניס בתוך ספר התהילים מציאות של תהילות בקשות ותשבחות לבורא עולם לכל יחיד ויחיד ולכל ציבור וציבור, איך אין מנצלים כזה כח? אני מציע, רבותי, לנסות זאת למשך חודש אחד, כעת מתחיל חודש אדר, א' לחודש בשבת קודש, והתהילים מחולק לימי החודש. ואינני מדבר על החלוקה לשבוע, אימי ע"ה היתה גומרת בכל שבוע את התהילים בקביעות. ובאמת כך היתה צורתן של האמהות של פעם, שלא לדבר על אלה שלא ידעו לקרוא ויכולות היו לעמוד על יד המוחזה במשך חצי שעה ולבקש בקשות מהקב"ה בלשונן. אך אלה שידעו לקרוא, קראו תהילים. צורה של אמא יהודיה היה עם תהילים ביד. מספרים שמצאו פעם את ספר התהילים של אימו של החפץ חיים, והוא היה ספוג בדמעות, ואמר החפץ חיים "כמה דמעות שפכה אמא שלי שיששראל מאיר שלה יגדל בתורה" מה אמר פה החפץ חיים? וכי אתם חושבים שגדל רבי ישראל מאיר ל"חפץ חיים" מעצמו? אמנם ודאי שצריך עמל בתורה ויראת שמים, אך בלי דמעות ותפילות של האמא לא היה גדל דבר שכזה. ולא רק האמא, גם האבא כן, מי יודע כמה צרות נוכל לחסוך עם התהילים שלנו לכלל ולפרט, כמה מצוקות, כמה דברים שאנו נושאים על עצמנו. מי יודע כמה נחסוך עם כמה פרקי תהילים. והרי הדברים מפורשים בחז"ל. אמנם ודאי שכבר מתפללים, אך להוסיף כמה פרקי תהילים בכל יום ודאי שיועילו מאוד מאוד.

לא הייתי אומר זאת אם לא שהייתי משתדל בזה קצת, לא בזכותי אלא בזכות החינוך שקיבלנו בבית, זכורני כשהיינו ילדים, הייתי כבן עשר, אאמו"ר זצ"ל בתקופה מסויימת היה מקיים בתוך הבית "אסיפות עשירי בחדוש", בעשירי בחדוש היו עושים אסיפה ומחזקים איזה ענין. פעם היה זה חיזוק שלא מתעסקים בשום דבר באמצע הברכות. ואחד החיזוקים הללו היה זה, שכולם ישתדלו לומר את פרקי התהילים של אותו היום בחדוש. ואני מציע, בואו ונתחיל זאת לחודש אחד בלי נדר. יש כאלו שמרגישים שאברך שיושב ואומר תהילים "ס'אין פאסט נישט", אך אין זו בושה!... רבותי! אנשים אינם יודעים את גודל הענין. קשה לי לומר התבטאויות ואינני ראוי לומר, אך אי אפשר לדעת אלו שערי שמים יפתחו כאשר תאמר אתה כמה פרקי תהילים. והדברים מפורשים בדברי חז"ל (גדה ע' ב') "מה יעשה אדם ויחכם... מה יעשה אדם ויעשיר... ירבה בתפילה!" והרי ב"ה מתפללים, אך אין לשער את המשקל המיוחד שיש בתוספת של תפילה פרטית. זאת אני מציע, לא הייתי בא לכאן מעצמי, אך אני חש שליחות "תעוררו בתפילה!" אמר לנו רה"י. תפילות כלליות, של הציבור, ותפילות פרטיות. בואו ונתחזק, נדבר על חודש בלי נדר, מסתמא עוד יעשו עוד עצרות תפילה וכ', אך זהו הדבר הראשון. באתי לכאן שאולי מכאן זה יתגלגל הלאה, והקב"ה יעזור, וישמע שוועתנו ויצילנו מכל אויבינו, יפר עצת אויבינו ויגאלנו גאולה שלימה בקרוב ממש, אמן ואמן!

ושם כתוב "ויצעקו בני ישראל אל ד'" ומפרש רש"י: תפסו אומנות אבותם בידם, מבאר המשגיח ר' ירוחם, מהו "תפסו אומנות אבותם" - כפי שבעל אומנות כגון נגר - הרי הוא "נגר" וזו כל צורת החיים שלו, וכך כל בעל אומנות חי את המקצוע שלו, כך אצל האבות הקדושים התפילה היתה ה"אומנות" שלהם, זו "צורת החיים", שיש בורא עולם ופונים אליו, וזהו "אומנות אבותם". וענין תפילה בעת צרה שמצאנו בזה שיין בעיקר בצרה העתידה לבוא, ולא שבאה כבר. וכאן הקב"ה אומר רצוני בקירבה הזאת, של "למי את פונה בעת צרה".

הכל יודעים את דברי פרקי דר' אליעזר (פרק ל"ב) "ולמה נקרא שמו ישמעאל, שעתיד הקדוש ברוך הוא לשמע בקול נאקת העם, ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים" וא"כ אין אלו צרות של עונש בלבד, אלא "ישמע - קל", הקב"ה אומר: בזה רצוני לשמוע אתכם, רצוני בקרבה הזאת.

מצבנו כעת – "יונתי בחגוי הסלע" וחובתינו – "השמעניני את קולך"!

מה שעברנו בשמחת תורה היה בבחינת הצרה בעצמה, וכאן ראש הישיבה מעורר אותנו - לא על הצרה שהגיעה כבר, אלא על הפחד מן העתיד, על אותה שעה של "יונתי בחגוי הסלע", שאנו מוקפים באויבים, להרגיש שאין מי שיושיע אותנו, גם בדרכי הטבע, הרי כל ה"כחוי ועוצם ידי" התנפץ, אין כלום, אובדי עצות, כל ילד מבין שאין להם כלום, אפס. מנסים כאן ושם, ואין כלום מלבד דיבורי רהב, זה הדבר היחיד שנותר להם, "נעשה פה ונעשה שם, ויש לנו חיל פלוני חיל פלוני" והכל עורבא פרח! כנגד היכולות של מליוני מליוני הערבים שסובבים אותנו, רח"ל - מה יכול כבר צבא שכזה לעשות? אינני רוצה להפחיד מידי, כפי שאמר ראש הישיבה, וגם אינני יודע מספיק, אך זה פחד פחדים! ומהי העצה? לצעוק בתפילה! "תעוררר" אמר לנו ראש הישיבה "שיצעקו בתפילה!" שאלנו מה לעשות, ועלו שם רעיונות שונים, אולי עוד יעשו כינוסים, אך כל זה אינו נוגע אלינו כעת, ולעת עתה חשבתי לתמצת כאן שתי נקודות מעשיות, נמצא כאן ציבור חשוב, אני אומר את הדברים באפי תלחת, שהדברים יתגלגלו הלאה, אולי יכתבו את הדברים שיתפרסמו, שוב אומר, אין אלו דברים שלי, אני מרגיש שליחות, ש"אי אתה בן חורין ליפטר ממנה", ראש הישיבה קרא אליו וטרח ובזבו מזמנו כדי לומר זאת "תעוררו - לזעוק בתפילה!" הוא עצמו דיבר על ענין התפילה בציבור, ועורר שצריך בחזרת הש"ץ יותר התעוררות, אך אנו נתרגם את הדברים לידן, ונחלק את הדברים לשני חלקים.

יש את התפילות הקבועות בציבור, ויש את התפילות הפרטיות, רבותי, בואו ונתחזק, ראשית כל בתפילות הקבועות שלנו, יש דברים רבים להתחזק בהם, ב"ה אנו מתפללים ג' תפילות, אך צריך לקחת איזה שהוא חיזוק. להקפיד יותר לבוא בזמן לתפילה, להיות יותר "קובע מקום לתפילתו", שלא יהא יום אחד כאן ויום אחד שם, חז"ל אומרים "כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו", יש לנו הבטחה! "קובע" הוא קביעות במקום ו"קובע" זו נתינת חשיבות לתפילה, לבוא בזמן, לייקר את התפילה יותר, יותר ככוונה, והעיקר לקחת איזה חיזוק שהוא. ודאי לקפוץ מדריגות זה קשה, אך איזה שהוא חיזוק כל אחד יכול לקחת, ולב יודע מרת נפשו, כיצד לחזק את עצמנו יותר בחשיבות של התפילה, זה בכל הנוגע לתפילות הקבועות.

נדבת ידידו היקר והאהוב סאד, מוקיד ורחים רבנן ואיהו נופיה צורבא מרבנן, המסייע בכל ליבו וסאדוו לסען הוצאת דברי רבותינו שבדרום נבֿרם ושיבדלחטֿרא רבוחינו שליטֿא לאור עולם, תמיד בסאור פנים ובנפש חפצה,

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן המפואר שמו הולך לפניו הבתור החשוב נעם תנחיה בן יעל מרים ה'יו עבֿד הכלה המחוללה אביה בת מוריה תחי'. בנרכם שיעלה החיווג יפה ויהי הבית משכן לשכינה, בית גדול לז' ולחורטור, ויזכו התורים החשובים לזרות סתם וסכל יוצֿ"ח רב נתח דקדושה מתוך בריאות איתנה, אושר ושמחה, סנוחת הדעת וסייעתא דשמיא בכל העניינים, אכ"ר

שייך בזה החומרא הנ"ל, דכל מה שכתב להחמיר הוא משום שפעמים נשמט המפה, אולם באופן שודאי שלא נשמט בזמן שהס"ת עליו אין מקום לאסור והשולחן היה רק תשמיש דתשמיש, ואם רוצה לסמוך על השולחן יסיר את המפה ומדינתו מתיר להישען עליו, דכל חומרת השעה"צ הוא תלוי הכל לפי הזמן כדמשמע בתוכן דבריו.

עוד יש לדון צד קולא, דעיין במשנ"ב סי' מ"ב סעי' ג' ד"ה אסור למיצר ביה, דהביא בשם השער אפרים דכיס של תפילין חשיב תשמיש קדושה, מאחר ומונחים בו התפילין או רצועות התפילין, וכתב שכל מה שהוא ערוך על מקום הנצרך לתפילין לא מיקרי צורך תפילין ולכן התיר בכיס תפילין שיש בו ב' כיסין זה תחת זה, דמותר להניח תפילין למטה והמעוות למעלה עיי"ש, ולפ"ז בשולחנות הגדולים יותר מגודל הס"ת, וכן בקצה השולחן שמעולם לא נוגע הס"ת לא הוי תשמיש קדושה, דאת שנוגע בו הספר תורה הוא התשמיש קדושה, אבל המקומות שלא נוגע בו הספר תורה לא הוי תשמיש קדושה (ואולי יש לחלק בין שולחן אחד גדול, לבין גידון השער אפרים עיי"ש).

[ואמר מ"ר הגר"מ לובין שליט"א: דגם בשולחנות שלנו, בזמן שגוללים הס"ת שפורסים את הס"ת על כל רוחב הבימה יכול השולחן להתגלות מהמפה הנוספת, וכן יכול הס"ת ליגע בקצה השולחן.]

ג] אולם יש לומר דאדרבא בשולחנות שלנו מדינא אסור להישען עליהם, והוא מטעם דהשולחנות שלנו נעשים ברוב פאר והדר לפאר ולרומם, ויש לאוסרם, דנתבאר לעיל דכל שעשוי לכבוד הספר תורה וכל דברי הקדושה יש לו דין תשמיש קדושה אפילו אין הספר נוגע בהם, דב' אופני תשמיש יש בדבר שבקדושה, או כל שנוגע בו הקדושה, או שמשמש ותכליתו וענינו לשמש את הקדושה עצמו. וברוב בתי הכנסיות שלנו השולחנות של הספרי תורה נעשים ברוב פאר והדר (ומחירים יוכיח עליהם), יש לדון אותם כתשמיש קדושה אפילו בהפסק מפה ביניהם דהא משמשים לכבוד הספר תורה, (מיהו יש לבעל דין לחלוק דהא דנעשים ברוב פאר והדר אין זה לכבוד הס"ת אלא לכבוד בית הכנסת ולפאר ולרומם את בית אלקינו ואין לו כל דין הג"ל, ולענ"ד אלו נעשים לכבוד הס"ת וכו"ל), וממילא בכה"ג מדינא יש לו דין תשמיש קדושה וע"כ אסור מדינא

להישען עליהם, ואפילו זקן או מי שקשה לו לעלות בתורה. (אולם בשולחן ארעי או מזמין, כפי שקיים פעמים בקריאת המנינים הצדדים שלא עשאו לכבוד, או אפילו בשולחנות קבועים אולם לא נעשו בפאר, הדרגה לדונם כתשמיש דתשמיש, ולענין להישען עליהם הדרגה למה שכתב המשנ"ב והשעה"צ וכו"ל). ומעתה צריך לדעת על מה סמכו העולם להקל להניח שאר דברים על שולחן הספר תורה, ולא מבעי להניח חבילות טישו, כובעים וחליפות, וכו', אלא אפילו להניח שאר ספרי קודש יש לדון בהיתר הנחתם על הבימה, והוא עפ"י המבואר במשנ"ב סקל"א דתשמישי קדושה אין להוריד מקדושתם, וע"כ ארון המשמש ספר תורה, אין להניח שם שאר ספרים.

[ומ"ר הגר"מ לובין שליט"א השיב: דאין לחלק בין זמנינו לזמנם, שגם בזמנם היו עושים בימה מיוחדת ומפוארת ולא חשיב מחמת זה תשמיש קדושה.]

ד] ואולם יש לצדד להקל, דכתב הרמ"א שם בסעי' ח' דדברים שנהגו ואי אפשר להיזהר לב ב"ד מתנה מעיקרא כדי שלא יבואו בני אדם לידי תקלה ואע"ג דלא התנו כמו שהתנו דמי, ותשמיש קדושה מועיל שינתה עליו מעיקרא להשתמש בו תשמיש חולין וכמבואר סעי' ח' (וכ"ה בס' מב סעי' ב'), אלא דעדיין יל"ע דכתב הביה"ל ד"ה ואי אפשר להיזהר, דכתב הפמ"ג דמשמע דדוקא דבר שא"ל להיזהר אמרינן לב ב"ד מתנה, אבל דבר שאפשר להיזהר לא אמרינן בסתמא לב ב"ד מתנה עליהם, ומעתה כלפי שאר הספרים ודאי דהוא בכלל כמו שהתנו דמי, דהא בדרך כלל א"א להיזהר שלא יניחו על הבימה שאר ספרים, ומעיקרא הוי תשמיש קדושה לספר תורה ושאר ספרי הקודש, אולם כלפי שאר דברי חולין יל"ע ולכאורה הכל תלוי לפי המקום והזמן אם אמרינן בו לב ב"ד מתנה עליו או לא, והנכון שבתחילת עשייתו ובניינו יתנו עליו מעיקרא שיוכל להניח בו אף חפצי חולין, ועיין.

ומ"ר הגר"מ לובין שליט"א השיב: בדמקום שישינה מפה נוספת חוזרת טענת המשנ"ב להתיר, ולב ב"ד מתנה על ספרים והישענות ולא להנחת חליפות וכדו'.

[הדברים נכתבו ע"י הג"ר אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן החר]

קוראים כותבים

שקוע בתוך הסידור עם האצבע (כפי שהבאתם ג"כ בעבר מהגר"י קולדצקי) ועשה שקט, שני הדברים הסתובבו לראות מי משתיק אותם, אך משלא הבחינו מי המשתיק המשיכו לדבר, הרב אלישיב שוב תוך כדי שעוקב אחרי הש"ץ עם האצבע בסידור לחש עוד פעם ששש... אז הם כבר הבינו מיהו המשתיק והתביישו מהתנהגותם והתחילו להקשיב לחזרת הש"ץ.

לכבוד הגליון החשוב העוסק בקדושת בתי מקדש מעט. ברצוני לשתף אתכם בשתי חוויות אישיות שמהוות לי תמרור בנושא שמירת קדושת ביהכ"נ. לפני מספר שנים זכיתי לשבת אחת לשבוע בחברת כמה מגדולי התלמידי חכמים בדורינו ולהתבונן במעשיהם. והנה ראיתי דבר נפלא, הרבה פעמים היו מתפתחות שיחות בדברי תורה בין הת"ח שליט"א כשכל אחד מוסיף מאוצרו הטוב. שמת"לב שבכל פעם שהשיח היה עובר לשיחת חולין של תלמידי-חכמים, אחד החכמים היה משתתק לחלוטין ועושה עצמו כאילם, הדבר לא היה ניכר כ"כ, אך נוכחתי בדבר פעם אחר פעם, והבנתי שיש כאן הנהגה קבועה. והיה הדבר מפליא, שהרי השיחה היתה בעניינים השייכים לתורה ועבודת ה', ולא נאמרו שם דברים בטלים ח"ו, אך אותו גדול הקפיד מאוד על קדושת ביהמ"ד וחסם פיו מכל דבר שאינו ת"ת ממש.

פעם אחת באתי להתייעץ עימו בנושא אישי בהנהגה הראויה ע"פ דעת תורה, המתנת לי לאחר תפילת מעריב בביהכ"נ, ומיד כשסיים תפילתו ניגשתי לשאול את שאלתי. מיד כשהתחלתי את הדברים אחז הרב שליט"א בידי והוביל אותי תוך כדי דיבור מחוץ לביהכ"נ, ומיד כשעברנו את מפתן ביהכ"נ החל להרצות בפני את דעתו בנידון. בשעת מעשה לא הבחנתי בשום דבר מיוחד, אך לאחר שנפרדנו פתאום תפסתי שהיה כאן דבר מכוון שלא לדבר דברי חולין בביהכ"נ אע"פ שהנידון היה בדברים הנוגעים להנהגה הנכונה ע"פ תורה. והתפעלתי עד מאוד מהאופן הנפלא בו מקפיד הגדול שליט"א על הנהגתו שלא לדבר דברי חולין בביהכ"נ מבלי שירגישו סביבו כלל בשום דבר, והיה לפלא. ברכה שתצליחו בפעלכם החשוב להרבות כבוד שמים. ב.ב. בני-ברק

סיפור השבוע

עוזרת על המקום עוד לפני שמקיימים את המצווה ויש מלאכים שעוזרים לבן אדם לפני שמקיים את המצווה. אחרי שעה יצא הרופא מחדר ניתוח, רץ להורי הבחור, אמר להם, פתחנו וראינו שזה לא מה שראינו באם-אר-איי ובסי-טי, זה משהו אחר. למחרת בבוקר עוד פעם בדיקות ואין זכר לחור ואין שום דבר, לאחר שלשה ימים בס"ד חזר הבחור לישיבה.

אני אסביר לכם בדיוק מה היה פה, הבחור קיבל על עצמו שני קבלות א. קיבל על עצמו לסתום את הפה והקב"ה סתם את החור ב. קיבל על עצמו לברך 'אשר יצר' ככוונה ובזה עשה תור אצל ה'רופא כל בשר' והקב"ה טיפל בו ב'מפליא לעשות'. (כבוד בית ה')

סיפר הרב מאיר מיכאל גרינוולד שליט"א, בחור בישיבה גדולה באמריקה חש שלא בטוב, לקחו אותו לבית חולים ועשו לו בדיקות ומצאו שיש לו חור בריאות, ע"פ הלכה זה טריפה שלא יכולה לחיות יותר משנים-עשר חדשים. הבחור היה צריך לעבור ניתוח מסובך מאוד, הרופא אמר להוריו שאם יוכלו לעשות את הניתוח זה יערוך לפחות שמונה שעות.

לאחר שהכניסו אותו לחדר ניתוח, אמר למרדים שהוא רוצה להגיד דבר מה להוריו, הוציאו אותו להוריו אמר להם הבחור שהבין מהדברים של הרופא להוריו שהמצב לא פשוט, שאם הקב"ה יעזור לי ואצא בריא במהירות, אני אשלם לה' שני דברים, אחד להגיד אשר יצר ככוונה, והשני לסגור את הפה בתפילה, ועם הקבלה הזו נכנס לחדר ניתוח, וכמו שאמר המהרש"א שהקבלה

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

תרומה תשפ"ד

מתי צריך מאור

"שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים" (כה ו).

בפרשת ויקהל כאשר ציוה משה רבינו לכלל ישראל את הציווי שנצטווה בפרשתו, נאמר (לה ח) "ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים".

ומבואר כי בפרשתינו בדברי הקדוש ברוך הוא אל משה רבינו נאמר "שמן למאור" בכתב חסר בלא ו', ואילו בפרשת ויקהל כאשר ציוה משה רבינו אל כלל ישראל את ציווי ה' נאמר "ושמן למאור" בכתב מלא עם ו', ויש להבין טעם וענין החילוק בין הכתובים.

וביאר מורי ורבי מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל דהנה איתא בגמרא בשבת פח. דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, אמר רבי חמא ברבי חנינא בחורב טענו בחורב פרקו, בחורב טענו כדאמרן, בחורב פרקו דכתיב (שם) ויתנצלו בני ישראל וגו', אמר רבי יוחנן וכולן זכה משה ונטלן, דסמין ליה (שם לג ז) ומשה יקח את האוהל, ע"כ דברי הגמרא.

וכתבו התוספות (בד"ה שני כתרים) וז"ל שני כתרים. של הוד היו, לפיכך כשנטל משה קרן עור פניו, ע"כ דברי התוספות. ומבואר בדברי התוספות שקרינת עור פני משה היתה מחמת הכתרים אשר זכה משה רבינו ונטל, וכתרים אלו גרמו שיקרנו עור פניו.

ולפי זה נמצא שקודם חטא העגל אשר מחמתו הגיעו מלאכי החבלה ופירקו את הכתרים מראשו של כל אחד ואחד מישראל, אזי קרן עור פניהם של כל כלל ישראל, שהרי לכל ישראל היו שני כתרים שהניחו ברשם ששים ריבוא מלאכי השרת, ואמנם יתכן שלא היתה הקרינה חזקה כ"כ כמו של משה רבינו אשר נטל את כל הכתרים של כלל ישראל, אך מכל מקום היתה קרינת עור הפנים מחמת אותם כתרים שנתנו בראשם מלאכי השרת.

וא"כ מבואר לפי זה באופן נפלא לשון הכתובים, שבפרשתינו פרשת תרומה שהיא קודם פרשת כי תשא וקודם מעשה חטא העגל, אזי היתה קרינת עור פנים לכל ישראל, וא"כ לא היה צריך כל כך את השמן למאור, שהרי פניהם של ישראל עצמם היו קורנות ומאירות, ולכן בפרשתינו נאמר "שמן למאור" בכתב חסר.

אמנם בפרשת ויקהל שהיא אחרי פרשת כי תשא ואחרי מעשה חטא העגל, ואז כבר ירדו מלאכי החבלה מן השמים ופירקו את הכתרים שבראש ישראל, ושוב לא היו פניהם מאירות וקורנות, צריך היה את השמן לצורך המאור, שהרי לא היה להם מאור מפניהם עצמם, ומשום כך נאמר בפרשת ויקהל "ושמן למאור" בכתב מלא. (הגרי"מ דרוק שליט"א)

הקדמה לפרשיות אלו

א'. דעת הרמב"ן [בתחילת פרשת ויקהל] שהפרשיות הכא הם כסדר, והיינו שאמר הקב"ה למשה את פרשיות תרומה תצווה לבנות את המשכן והבגדים. ובפרשת כי תשא בגלל חטא העגל אבדו אפשרות לשכינה בתחתונים, ואח"כ כיוון שעשו תשובה הקהיל משה את כלל ישראל ואמר להם מחדש שחזרה האפשרות לבניית המשכן.

ועל פי דבריו הגאון ר' יהושע הלר זצ"ל בנה מערכה שלימה ותוכן דבריו הוא שקודם חטא העגל [פרשת תרומה תצווה] המשכן היה באחדות גמורה, ואילו אחר החטא [בפרשת ויקהל פקודי] אע"פ שעשו תשובה לא חזר המצב לקדמותו לא, ומבאר לפי זה חילוקים רבים שיש בין פ' תרומה תצווה לבין אח"כ, ואביא חלק מדבריו.

א'. בפרשת תרומה כתוב [כ"ו, י"ח] עשרים קרש' וביקהל [ל"ו, כ"ג] כתוב עשרים קרשים'. והנה קרש מורה שכל הקרשים הם כקרש אחד באחדות גמורה [והיינו קודם החטא], אך קרשים מורה יותר על פירוד [וזה היה לאחר החטא]. ב'. בפרשת תרומה כתוב 'אשה אל אחותה' [כ"ו, ג'] ובפרשת ויקהל [ל"ו, י'] כתוב 'אחת אל אחת'.

והנה 'אשה אל אחותה' מורה יותר על קשר וחיבור.

ג'. שבפרשת תרומה בתחילת פרק ט"ו נכתבו כל כסויי המשכן דהיינו יריעות המשכן והאהל ועורות אלים מאדמים יחד ללא שום הפסק פרשה ביניהם, ואילו בפרשת ויקהל בפרק ל"ו יש הפסק פרשה ביניהם.

ד'. בפרשת תרומה כתוב שניים כרובים [כ"ה, י"ח] וביקהל כתוב שני כרובים [ל"ז, ז'].

ומייסד ר' יהושע הלר שבסמיכות אם נאמר שנים היינו התאחדות גמורה, ומוכיח כן שהרי כתוב בדברים [י"ז ו'] "ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יומת המת" ובמזמור נאמר בדברים [י"ט, ט"ו] "ע"פ שני עדים יקום דבר" ולכן מובן ששנינו במכות [ו:]: שאם עד אחד ראה מחלון זה ועד אחד מחלון אחר מצטרפים למזון ולא למיתה משום שבמיתה צריך התאחדות גמורה מאותו חלון. ועיי"ש שהאר"ך בראיות רבות מהתנ"ך--[אמנם במלבי"ם נקט הפך דבריו].

וקשה עליו, א'. שביום הכיפורים כתוב שיקחו שני שעירים [ויקרא ט"ז, ז'] ובמשנה ביומא ט"ב. שנינו ששני השעירים צריכים להיות שווים בקומה ובמראה, אע"פ שלא נאמר שנים!?

ב'. נאמר [במדבר י', ב'] "עשה לך שתי חצוצרות" ובספרי דרשו שיהיו שווים, אע"פ שלא כתבו שנים.

ג'. וכן באלישע נאמר [מלכים ב' ב, י"ח] שאלישע קרע את בגדיו לשניים קרעים, והגמ' במו"ק כ"ב: שאלה כיון שכתוב קרעים מה צריך לכתוב שניים, ואילו לדבריו י"ל ששניים מורה לי שהיה קרע שווה בדיוק!?

מבית ומחוץ

[כ"ה, י"א] "ועשו ארון עצי שיטים וגו'. וציפת אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב".

וכתב רש"י בד"ה "מבית ומחוץ תצפנו" וז"ל, "שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ וכו', נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ וכו'". ומקורו מהגמ' ביומא דף ע"ב:

ובענין השלשה ארונות שמעתי ממו"ר הגה"צ ר' גדליה אייזמן זצ"ל רעיון נפלא, שהעץ שבארון מסמל את חלק הפנימיות הלא טובה שבאדם, ואדם כדי להשתנות ממעשיו הלא טובים צריך לעשות פעולות חיוביות, וע"י הפעולות נמשכים הלבבות [עי' חינוך מצווה ט"ז ד"ה "ואל תחשוב"], וזה מסמל הזהב החיצוני, דהיינו לעשות מעשים טובים, אך עדיין אין זה מספיק, דצריך שיהיה רצון להיות טוב, ורק ע"י יכולים להשפיע הפעולות, וזה רומז הזהב הפנימי, שצריך שיהיה רצון טוב.

ודבריו טובים עד המוסר. אולם על דרך האמת נראה הפך דבריו שעיקר הארון הוא מעצי שטים וזה כנגד עץ החיים והזהב רק נטפל.

יום היארצית של הגאון הגדול רבי משה דאנישבסקי זצ"ל נלב"ע ז' אדר א' תר"ע רבה של סלבודקה ומח"ס באר משה

אצלו בין יושבי שלחנו בסעודת שבת. לא אגזם מה שראיתי ממש בין כל פרור ופרור היה קם מן השלחן אל חדר למודו ושקד על התורה בקול כמו בחור צעיר לביל משמר כה בין הקידוש ונטילת ידים, כה בין בציעת הפת לאכילת הדגים, כה בין כל ארחה וארחה אחרי הפצרות רבות מהרבנית ז"ל שב לשלחן האכל שנותיו היו אז קרוב לגבורות התבוננתי וראיתי מה גדולה אהבה.

מיניו לרבנות

מתחילה ה' הגר"ר איצל פונבז'ור מועמד להרבנות דק"ק סלבודקה, אולם אחר שנתקבל הגר"ר משה דנישבסקי לסלבודקה, נענה להצעת אנשי גרוזד, ומעשה שהי' כך ה' הגר"ר צבי הירש פארברער זצ"ל, איש סלבודקה סיפר שכשנפטר הגר"ר יצחק מאיר אב"ד דסלאבדוקה (י"א מ"ח תרנ"א) ציוה הגר"ר א' זצ"ל שלא יקחו רב ב' שנים, והשכירות יתנו להאלמנה הרבנית. ככלות שתי השנים, היתה אסיפה גדולה בהשתתפות ראשי העיר. הבע"ב נטו אז אחרי הגר"ר יצחק יעקב רבינוביץ שהי' אז ר"מ בהישיבה, והי' מפורסם בחריפותו ובדבריו שמשכו הלב. אולם הגר"ר יצחק אלחנן בא להאסיפה והציע מעמודתו של הגר"ר משה דאנישבסקי שהי' אז אב"ד באלטרימאנץ, הגר"ר אמר שיועד שהגר"מ הוא גדול בישראל ובעל הוראה מובהק, ומאד נעים הי' שסמוך ונראה לו הי' רב גדול, מומחה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, כרי להתיישב אתו בהלכה בשאלות חמורות.

הגר"ר אהרן קטלר זצ"ל סיפר בשם חותנו הגר"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל שכאשר פרצה שריפה בעיר באלטרימאנץ כתת הגר"מ דנישבסקי רגליו להעצירות הגדולות והעשירות כדי לקבץ כסף לטובת עירו שנשרפה, כשבא לקאונא הי' בידו קונטרס כתי' בענין עגונה שזה עתה סידרו, ולקחו להאכסניא לעיין בו, והנה כאשר בא לקבל פני הגר"ר יצחק אלחנן הגיע שאלה ע"ד עגונה א' וברב ענוותנותו ביקשו הגר"ר לעיין ג"כ בשאלה זו, כששמע הגר"מ ששאלה זו דומה ממש להענין שעסק זה עתה בקונטרסו, אמר תיכף לחגר"ר א' כל השיטות בענין זה מרבנן קמאי ובתראי עמודי ההוראה אשר בית ישראל נשענים עליהם להלכה, הגר"ר נתפעל מאד מבהירותו והתמחותו בענק מסובך זה, ומאז נתקשרו בעבותות אהבה. ואע"פ שהגר"מ לא הי' דרשן מפורא כ"כ, עכ"ז נענו להצעת הגר"ר א' זצ"ל, אח"כ נתקבל הגר"ר כ"כ זצ"ל גרוזד.

תכלית חכמה – תשובה ומע"ט

ברכות י"ז מורגלא בפומא דרבא תכלית חכמה תשובה ומע"ט ופירש"י שיהא עמה תשובה ומע"ט ושמעתי בילדותי מפי הגאון רבי משה דאנישבסקי זצ"ל אב"ד סלאבאדקה כי דבר שהוא סיבה לאיזה תכלית כאשר יש לו התכלית המבוקש יעזוב את הסיבה כמו הבונה בית חומה או המתקן גגו או כותלי ביתו שהוא מביא סולמות או סורג מוסרת ברזל לעשות בהם שליבות שהפועלים יעלו עליהם לעשות מלאכתם וכאשר יגמרו הבנין או התקונים הנחוצים שזה הוא התכליתם יסירו כל אלה הדברים שהיו רק סיעות לסבב על ידם התכלית המבוקש שהוא בנין הבית או תקנון. וכיון שהתכלית של החכמה הוא תשובה ומע"ט א"כ ההכמה היא רק סיבה לתכלית, והייתי אומר דכיון שזכה לתשובה ומע"ט שהם התכלית המבוקש שוב א"צ עוד לחכמה. לכן כתב רש"י שיצא עמה תשובה ומע"ט עמה עם החכמה לפלס גם מכל מעשיו בחכמה ולא תזוז ממנו לעולם.

נשים לילות כימים

בגמ' מ"ק כה, א כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כחמר נשים לילות כימים [על משים לילות כימים]. ופרש"י ד"ה נשים לילות כימים בהספד על ששם לילות כימים בתורה. כ' ע"ז בס' חמודי צבי חלק מילי דהספידא סי' כ' ששמע מהגאון ר' משה דאנישבסקי זצ"ל אב"ד סלאבאדקה בהספידו על הרה"ג ר' דוד וויגאדסקי זצ"ל בקובנה דלולא פירש"י היה אומר נשים לילות כימים בתורה, על משים לילות כימים בתורה כי נשתדל למלא החסרון על ידי העדרו של אותו צדיק שהיה משים לילות כימים בתורה ומעשים טובים. (ספר המועדים)

זמירות בכתיבה

זוכר אני שהגאון ר' משה דאנישבסקי זצ"ל שהוא שומר את עצמו לכתוב שם סלאבאדקה לא כמו שקוראים אותה רק בשם שכותבים בגט. (דברי יהושע)

"מופת הדור שר התורה הגאון האמיתי רבי משה דאנישבסקי נולד בשנת תק"ץ במינסק לאביו "הרב המופלג מצוין ביראתו מו"ה אברהם אוזדער שהיה ר"מ בהישיבה שבביהמ"ד הקטן שבע שנים (נפטר בן מ"ח בשנת תרי"ג). עודו נער, טרם היה בר תליסר, נתקרב "לכל גדולי וגאוני מינסק, שהיתה אז עיר מלאה חכמים וסופרים", נשא ונתן עמם במ"מ של הלכה, וקיבל מהם את "דרך הלימוד האמיתי של גדולי תורה, שהיה על פי תלמיד מרן הגאון האמיתי רשכבה"ג מוהר"ח מוולאז'ין". שלש שנים למד בישיבתו של "אלוף נעוריו" רבי אהרן שאול זעליג הכהן בעל "מגן שאול" ו"תשובות לשואל" (הגאון המופלא אשר "עד ארבעים שנה לחייו לא אבה לקחת כהונת הרבנות על שכמו, אף כי קהלות רבות פנו אליו, אך הרביץ תורה ברבים במינסק שלא ע"מ לקבל פרס והעמיד תלמידים הרבה", אח"כ אב"ד דוינסק מתרכ"ה עד פטירתו בשנת תרל"ט), ותשעה חדשים למד בצוותא חדא והיה "תלמיד חבר להגאון הנעלה בחריפותו ובקיאותו, אב בחכמה ורך בשנים, רבי דוב יצחק הכהן ז"ל הנקרא בער אייזיק, העילוי מקראסנא (נפטר בן כ"ג בשנת תרי"א)". את תקופת לימודיו זו מסכם רבי משה במילים אלו "הורגלתי ללמוד בעיון אמיתי וביוסר הסברה בעזה".

בשנת תרי"א נלקח לחתן לבית "הרב הנודע בשמו לתפארת בתורתו וצדקתו ברב פעליו לתורה ולגמ"ח", רבי זאב וואלף ווישנעווסקי מסמורגון, אשר עשר שנים החזיקו בכבוד על שלחנו. מתוך עשר שנים אלו עשה שנתיים באיישישוק בקבוץ הפרושים הנודע, שם באיישישוק למד אצלו תורה הצעיר מבאלטרימאנץ, שנודע לימים כרבן של ישראל רבנו מאיר שמחה הכהן בעל אור שמח. בערוב ימיו כשנשאל רבי משה מדוע אינו מספר כי הוא רבו של רבי מאיר שמחה היה מתרעם בענותותו ואומר הלא הוא מאור הגולה ומה יש לי להתכבד שלמד אצלי וכי לא למד אצל מלמד דרדקי.

בשנת תרכ"א עלה על כס רבנותו הראשונה בעיירה סויר, בה כיהן כ"ה שנים. בעיירה זו למד אצלו בצעירותו הגאון ר' יהודה ליב גורדין, רבה הנודע של לומזה. מסויר עבר לבאלטרימאנץ ובה ישב כשבע שנים, לעת זקנותו בשנת תרנ"ג עלה על כס רבנות סלבודקה בהשתדלותו המיוחדת של רבנו יצחק אלחנן מקובנא אשר בעצמו טרח והוא קרוב לימי גבורות לירד לסלבודקה הסמוכה להחתים על כתב הרבנות את הצדיק רבי צבי הירש לויטן הנערץ על המוני "עמך" עקב אישיותו המוסרית והתמסרותו הרבה להרביץ תורה ויראת שמים בשכבות בעלי המלאכה ופשוטי העם ואשר בדרשותיו העממיות הפיח בהמונים התלהבות מוסרית ובשיעוריו הפשטניים קירב רבים להבנתה וידעתה של תורה. לכשחתם רבי צבי הירש על כתב הרבנות אמר לו רבנו יצחק אלחנן בבת צחוק, עתה לאחר שחתם מר הענין גמור כי איש לא ימרה את פיך. הגר"ר ראה את רבי משה כי ימינו בניהול כולל הפרושים דקובנא והסמכתם של לומדיו, ולא סמך להוראה אלא את אלו שנשמכו קודם לכן על ידי.

בשנת תרנ"ז עם התפלגות הישיבה בסלבודקה, כנסת ישראל מצד זה וכנסת בית יצחק מצד שני, הועמד רבי משה אף בראשות ישיבת כנסת בית יצחק. תחת נשיאותו כיהנו בישיבה זו גדולי הרמ"ם שבדור, בתחילה רבי חיים רבינוביץ הידוע בהיכלי התורה כרבי חיים מטעלו על שם מקום כהונתו לאחר כן, ואחריו רבי ברוך בער ליבוביץ אשר עמד בראש הישיבה בכל תחנותיה, בסלבודקה, בקרעמנצ'וק, ביולנא ובקמניץ. "הרב הזקן" הגאון רבי משה דאנישבסקי נסתלק בז' אדר א' תר"ע, על מקומו נתמנה הגאון רבי משה מרדכי עפשטיין ראש ישיבת כנסת ישראל, אשר שימש עד אז כמ"ץ על ידו.

מכל חידושי המרובים מעט מאד העלה על הכתב, רק לעת זקנתו בשנת תרס"ה נעתר להפצרת תלמידיו חברי כולל הפרושים דקובנא, והוציא לאור את ספרו "באר משה" ובו מעט מתשובותיו וחידושיו, [מדברי הקדמתו לספר זה נלקחו מעט מן הדברים הכתובים כאן]. (רבנותו שבגולה)

עדות על לימודו

בספר תורת ירוחם כותב המחבר: בינקותי זכיתי להיות מאנשי ביתו של מורי הגאון ר' משה דאנישבסקי זצוק"ל מחבר ספר באר משה התבוננתי וראיתי מה זאת שקידת התורה ומה היא אהבת התורה זכיתי להיות

כניסת שבת ב"ב 5:05

יציאת שבת ב"ב 6:05

פרשת תרומה

גיליון 89

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת תרומה

מדוע סירב הח"ח לקבל את התרומה הגדולה לבהמ"ד

"ועשו ארון עצי שטים" (כ"ה י')
במדרש רבה אמרו מפני מה בכל הכלים כתיב 'ועשית' ובארון כתיב בלשון רבים 'ועשו'? א"ר יהודה בר שלום, אמר הקב"ה יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה.
רבי לייב בארן זצ"ל תלמידו של מן רבי אלחנן וסרמן זצ"ל סיפר, שבתחילה לימד החפץ חיים את תלמידיו בבית הכנסת עם בעלי בתים, ולאחר זמן החליט שיש צורך בבניית בית מדרש נפרד, ולשם כך החל לערוך מגביה.

היה יהודי זקן בראדיון בשם ר' משה רובקוב ולא זכה לצאצאים, ובא בהצעה לחפץ חיים שהוא יממן את כל בניית בית המדרש מכספו. הוא היה בטוח שהח"ח יצהל משמחה על כך שלא יצטרך לכתת את רגליו ולהשקיע כח וזמן באיסוף כספים לבניית ביהמ"ד.
לתדהמתו הח"ח סירב להצעתו, ואמר שיש לדאוג שלכל אחד מישראל תהיה אפשרות להיות שותף בתורה.

ר' משה לא הסכים לכך, ותבע לדון בזה בוילנא אצל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל. ר' משה טען את טענתו והח"ח השיב את נימוקו לסירובו. פסק האחייעזר שאכן הח"ח צודק שלכל ישראל צריך שתהא אפשרות להיות שותפים בתורה, אך גם ר' משה צודק בתשוקתו וחפצו לחלק נכבד בבניית ביהמ"ד. לכן את קיר המזרח וארון הקודש יבנו מכספו של ר' משה, ואת שאר בניית ביהמ"ד יבנו מכספם של כל מי שידבנו ליבו רבי לייב בארן העיד שכאשר היה בביהמ"ד של הח"ח ראה שלט 'קיר המזרח וארון הקודש נודב ע"י רבי משה רובקוב ורעייתו'.

אם אין קמה אין תורה וע"י התורה זוכים לעשירות

"ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנורה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון" (כו, לה)
יש לתמונה על הסדר בפסוק, מפני מה התחיל המקרא במקום השולחן ואחר כך מקום המנורה, ולאחר מכן חוזר לפרט מקום השולחן, לכאורה היה צריך לכתוב "ושמת את השולחן מחוץ לפרכת על צלע צפון, ואת המנורה וגו'?"

מבאר הנצי"ב ב"העמק דבר" והנה דתכלית השולחן היה לשני דברים א. לשפץ פרנסה וברכה בתבואת הארץ הבאה על ידי לחם הפנים (כמבואר ברמב"ן). ב. לעושר וגדולה (כמש"כ רש"י כה, כג) וכמו שאמרו בגמרא יומא עב, ב שהיה זר בשולחן כנגד כתר מלכות. ואמרו בב"ב כה: הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין, וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום, דהמנורה תכליתה להאיר כוח פלפולה של תורה ("כי נר מצוה ותורה אור").

והנה בלא פרנסה אי אפשר להיות עמלים בתורה דאם אין קמה אין תורה, משא"כ עשירות היא באה בזכות התורה שע"י זוכים לעושר וכבוד וזה שרמז הכתוב כאן שמתחילה יהא השולחן לתכלית הפרנסה, ולכן לא הזכיר "צלע צפון" (שמרמז עשירות), ואחר כך העמיד המנורה נוכח השולחן, היינו שיהיו בעלי פרנסה משפיעים על עמלי תורה שבאים להשיג כח המנורה, ואחר כך יזכו לתכלית השני של השולחן שיהא ראוי להינתן על צלע צפון שמשם בא עושר וכבוד.

בספר "נחלת זאב" ביאר הטעם שסידורו של לחם הפנים היה בשבת, יום שאין אדם טורח לפרנסתו, לרמז שע"י כיבוד וקיום מצות השבת זוכים לפרנסה לכל ימות השבוע, כמו שאמרו בשבת קיט,א עשירים

עניני חינוך - שמירת ממון הזולת מקטנות (ב)

כתב הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל: הרמב"ם (פ"א מגניבה) כותב "ראוי לבית דין להכות את הקטן לפי כוח הקטן כדי שלא יהיו רגילים בגניבה, וכן אם הזיקו שאר נזקים". כותב המגיד משנה שאין לזה מקור בגמרא ובפוסקים הראשונים, אבל הדבר נראה פשוט מוסיף ה"מגיד משנה" שדין זה של הרמב"ם הוא אפילו למאן דאמר שקטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו. מדוע? כי בדברים של בין אדם לחבירו מפרישין אותו, כדי שלא תארע תקלה על ידו.

ואם כאשר הילד גורם נזק או גונב פוסק הרמב"ם שעל ב"ד להכות את הקטן - הורים על אחת כמה וכמה, צריכים תשומת לב מיוחדת לזה. הילד צריך להתרגל לשמור על מה שלא שייך לו, לא לגעת לא להזיק לאחרים וכיו"ב. ("זריעה ובנין בחינוך" עמ' מב)
סיפר הגאון רבי אי"ש קרלין שליט"א בנו של מן הגר"ז זצ"ל:
בהיותי קטן קודם בר מצווה, מצאתי ברחוב שטר כסף יקר, היה זה ביום שישי הראיתי וסיפרתי זאת לאב, ושאלתי מה לעשות עם זה. לקח אבי גמרא מסכת בבא מציעא, ופתח בדף י"ב, ולמד עמי את המשנה שם - מציאת בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו (של אביו). מציאת בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהם. ושאל אותי, מה הנך אומר, למי הכסף שייך? והוסיף: טול את הכסף שמצאת, ולך לאמא ותבקש את רשימת מצרכי השבת שצריך לקנות בחנות, ואתה תקנה את מצרכי השבת, ותקנה גם איזה ממתק לכבוד שבת לעצמך. [החכמה שבחינוך - לא אמר "זה שייך לי" או "אתה רואה בגמרא, הכסף שייך לי" אלא הביא את הבן להבין מעצמו מה התורה אומרת. וכדי שלא ירגיש הילד איזו הרגשה שלוקחים לו את הכסף, מצא עיצה להשאיר בידו את הכסף, ולקנות בהם מצרכי שבת, וגם לקנות לעצמו להרגשה טובה].

שבארץ ישראל זוכים לעשירות בזכות המעשרות, ושכלל העולם בזכות שמכבדים את השבת.

כאבו של הח"ח על שהולכים לעסקים ולא לומדים כראוי

נאמר בקהלת (א, ו) "הולך אל דרום וסובב אל צפון סובב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח".

אמר החפץ חיים בדרך רמז: כל תכלית האדם היא ללכת אל דרום, ש"הרוצה להחכים ידרים" ללמוד תורה ולקיים מצוות, וזהו "הולך אל דרום", אולם כששואלים את האדם, לאן אתה רץ מביה"כ? תיכף אחרי התפילה ואינך יושב ללמוד כמה שעות, יענה ויאמר לך כי "סובב אל צפון", כלומר, אינני הולך אלא סובב (ער דרעהט זיך) פונה הוא מעט לעסקיו להרויח לפרנסת ביתו. אבל סוף דבר הוא כי "סובב סובב", הוא טרוד כ"כ בסובב עד ש"הולך הרוח", כלומר, עד שתצא נשמתו. והסוף הוא כי "על סביבותיו" - בשביל שהיה טרוד יותר מדאי בסובב, "שב הרוח", שולחים אותו בחזרה לעולם הזה לתקן את אשר עוה. וסיים באנחה, אי, אבער עס ווילט זיך נייט..

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

בענין האיסור לעשות כתבנית המשכן וכליו

"וַעֲשֵׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם: כָּכָל אֲשֶׁר אָנִי מֵרָאָה אוֹתָהּ אֶת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֹת כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשִׂוּ" (כ"ה ח')

אם הארון היה 'כלי' בפני עצמו או דהיה 'משמש' מקום להנחת הלוחות והנפק"מ

באיסור עשיית דוגמת מצורה שהיה במקדש

האם יש היתר בעשיית דגמי המשכן והמקדש?

א} בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ג סימן ל"ג) כתב שכל יסוד האיסור הוא רק כשעושים באופן שהם כשרים בביהמ"ק וכמבואר בר"ה כ"ד, ב' שהנפ"מ ממחלוקתם של ר' יוסי וחכמים לענין מנורה העשויה מעץ אם כשרה בביהמ"ק היא לענין אם מותר לעשות דוגמתם, ומשמע שבמנורה של חרס מותר לכ"ע. לכן אין לאסור ליצור 'דגם של ביהמ"ק' שנעשה מחומר שונה שלא היה כשר במקדש כגון מפלסטיק וכיו"ב. ב} ועוד דמבואר מדברי רש"י בע"ז דף מ"ג, א' שאיסור עשיית דוגמת ההיכל אינו אלא כשעושים אותו כמדותיהן, אבל אם נשתנה במקצת מותר.

ג} היתר נוסף כתב האגר"מ שאם עושים כדי להתלמד להבין ולהורות מותר, ועיין במשך חכמה שהובא לעיל שאין איסור אא"כ עושה ע"מ להשתמש בהם.

איסור עשיית מצורה של שבעה קנים

ביו"ד סימן קמ"א סעיף ח' נפסק שמנורה של שבעה קנים אסור לעשות אפילו בלא גביעים וכפתורים ופרחים ואפילו אינה גבוה י"ח טפחים, וכתב הש"ך דטעמא משום שכל זה לא מעכב. הפתחי תשובה בס"ק י"א הוסיף שגם בשינוי בעמידת הקנים בעיגול יש לאסור כיון שאינו מעכב במנורה, ועוד כתב שם להוכיח לאסור בשבעה קנים אפילו בעושה שינוי המעכב במנורה.

עוד כתב הש"ך שכל זה במיני מתכות, אפילו אינה של זהב, משום שכשר במקדש, אבל אם אינה של מתכות כגון של עץ וכה"ג מותר, כיון שהוא פסול במקדש. לפי"ז (מהגרי"א דינר שליט"א) פטוט העשוי מזכוכית, אפילו שיש בו שבעה קנים מותר.

וכתב הברכי יוסף שם "וזכורני בימי נעורי שעשו בבית הכנסת שבעיה"ק ירושלים מנורה של מתכת בת שבעה קנים, ומורינו הרב מהר"א נחום ושאר הרבנים זכר כולם לברכה אסרו לקיימה, וציוו לתקנה תיכף והוסיפו קן לה, וכן ראוי להורות".

הגרצ"פ פונק זצ"ל ב"מקראי קודש" (חנוכה סו"ס א') כתב ביישוב קושיית הבית יוסף מדוע תיקנו שמזנת ימי החנוכה שהרי ליום אחד היה מספיק שמן, נמצא שהנס היה רק שבעה ימים, דיש לומר דאם היו מתקנים שבעה ימים לחנוכה, בודאי היה יוצא מכשול בעשיית מנורה של שבעה קנים.

לוחות עגולות ומרובעות

בשו"ת אבן ישראל (ח"ח ו"ז) ובשו"ת משנה הלכות (חט"ו קס"ט) כתבו שנוהגים לעשות הלוחות למעלה עגולות ולמטה מרובעות כדי לצאת כל הדיעות, משום שיש איסור לעשות תבנית היכל ותבנית שולחן, ומסתבר שה"ה לעשות צורת לוחות שהיו במקדש אסור.

הטעם שבגמ' לא הוזכר האיסור לעשות כ'תבנית הארון'

בגמ' בר"ה (כד.) ילפינן מקרא ד"לא תעשון איתי" שלא יעשה אדם בית תבנית היכל... שולחן כנגד שולחן מנורה כנגד מנורה של שבעה. ויל"ע מדוע לא תני שאין לעשות "ארון" תבנית ארון ו"כיוור" תבנית כיוור?

הרמב"ם (בהלכות ביהמ"ח פ"ז ה"י) והחינוך במצוה רנ"ד כתבו שיסוד האיסור שלא לעשות תבנית היכל ועזרה הוא משום האיסור של מורא מקדש ונכלל במ"ע של "וזאת מקדשי תיראו", וכיון שמבואר ברמב"ם בסה"מ מצוה כ' שהמנורה והשולחן הם מחלקי המקדש ונכללים במ"ע ד"ועשו לי מקדש", לכן הם נכללו במ"ע של "וזאת מקדשי תיראו" ואסור לעשות כתבניהם.

והנה הרמב"ם (בית הבחירה פ"א ה"ו) כשכתב את סדר בניית המקדש וכליו, השמיט לגמרי את הארון וז"ל "ועשו במקדש שבעה כלים מזבח לעולה... וכשב וכיוור וכנו ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן". והוכיח הגר"מ סולוביצ'יק זצ"ל (מעתיקי שמועה ח"ב) דס"ל שהארון אינו מכלי המקדש וצורתו אלא משמש מקום להנחת הלוחות, (לפי זה א"ש שבבית שני אע"פ שלא היה ארון, נתקיימה מצות "ועשו לי מקדש"). הצפנת פענח (תנינא עמ' 134) הוכיח כן מברכות נה. שנאמר לבצאל עשה לי משכן ארון וכלים חזינן שה'ארון' אינו כלול ב'כלים'.

ע"פ זה מבאר "בתורת הקודש" (ח"ב סימן י"ב) דמכין שהרמב"ם סובר שהאיסור לעשות כתבנית המקדש וכליו הוא מהלכות מורא מקדש, לכן הארון שאינו מכלי המקדש הוא אינו בכלל מצות מורא מקדש ולכן לא הוזכר איסור עשייה כתבניתו.

הטעם שלא הוזכר לעשות כ'תבנית כיוור'

מה שלא הוזכר איסור עשיית תבנית כיוור כתב המקדש דוד (סימן ב' ס"ק א') שלכיוור לא היתה תבנית מיוחדת ויכולים לעשותו באיזה תבנית או צורה שרוצים, וכדאשכחן בבן קטין שעשה י"ב דדין לכיוור וקודם לכן היו רק שתיים, וכ"כ האבן עזרא ל"ח, ח' שלא הזכיר הכתוב מידת הכיוור רק שנעשה מהמראות שהביאו.

אולם רש"י כאן כתב "וכן תעשו" לדורות כתבנית אלו שולחנות ומנורות וכיוורות ומכוונות, הרי שלכיוור ולכנו היתה תבנית מיוחדת כשאר כלי המשכן, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא! ואפשר שלפמ"ש כ"ב "משך חכמה" ריש פ' "כי תשא" עה"פ "ונתתה שמה מים" שהכיוור לא מעכב א"ש.

האיך בני גד ובני ראובן עשו כ'תבנית המזבח'

בספר "יהושע" פרק כ"ב מובא שבני גד ובני ראובן בנו מזבח בעבר הירדן שלא ע"מ להקריב עליו אלא להראותו לסימן, כדכתיב "ראו את תבנית מזבח ה' אשר עשו אבותינו לא לעולה ולא לזבח כי עד הוא ביני ובניכם". ותמוה היאך עשו כתבנית המזבח?

ה"משך חכמה" בפרשת "תרו" כ', כ' מיישב שנאחר וגם במת יחיד טעונה מזבח, לכן אין לאסור מזבח תבנית מזבח דהיה צורך לעשות מזבח כזה לצורך במה קטנה בשעה שהותרה, לכן לא תני דלא יעשה מזבח תבנית מזבח.

ועוד כתב דיתכן שהאיסור הוא דווקא בעושה ע"מ להשתמש בו כמנורה להדליק בו שולחן להניח בו לחם וכן כל כיו"ב, לכן הם שכונתם בבניית המזבח היתה רק למראה אין בזה איסור.

לתרומות להחזקת הגיליון אפשר לפנות בעמודות 'גדרים שלום'
לפי החיפוש 'גיליונות משולחן גבוה' וכן בהנצחה ע"ג הגיליון ניתן לפנות
במייל mg036198046@gmail.com או בטל' 0548419094



תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תרומה תשפ"ד

'תוכו כברו' - הִיָּה מלאכות!

תוכן

א' - הטעיה לא טבעית / א

ב' - עליה אל טבעית / ג

ג' - שלמות על טבעית / ו

שינהגו כך כלפי חוץ עד שהם יהפכו לכאלה באמת. הצורה שבה הם מתנהגים - זה מה שהם יהיו לבסוף".

"להפשיט את הצורה"

לפני שנמשיך, אני מוכרח לציין את דבריו של אחד מגדולי עולם שחי לפני שני דורות, שביאר לנו יסוד, המהווה הקדמה לנושא הזה. רבי שמחה זיסל זיו זיע"א, הסבא מקלם, לימד (עי' אור רש"ז בראשית מאמר לה) שכאשר אנחנו ניגשים ללמוד את התורה, עלינו "להפשיט את הצורה" - כלומר להסיר את המעטה החיצוני של הנושא, וללמוד את פנימיותו.

שוב - "להפשיט" - להסיר את החיצוניות, ולהבין את המהות הפנימית של הענין. זהו עיקרון שאנחנו מיישמים בהרבה דברים. לדוגמא, כשלומדים על מצות הקרבנות, מגמתנו צריכה להיות לחשוף את עניינם הפנימי של הקרבנות. כשלומדים את פרטי הלכות ציצית, עלינו להבין מה הציצית מלמדת אותנו. כשלומדים על פסח, על מצה ומרור, עלינו להקפיד לקלף את השכבה החיצונית ולהבין מה קורה מתחתיה. זה נקרא "להפשיט את הצורה". במקום לדבר רק על החיצוניות של המצוה, עלינו לקלף את השכבות החיצוניות ולבדוק מה מלמדת אותנו פנימיותה של המצוה, להבין מהו ליבה של המצוה.

משכן ה' המה

והנה, אין ספק שלא נספיק, במסגרת זו, לקלף את השכבה החיצונית של כל חלקי המשכן השונים

א' - הטעיה לא טבעית

יעלזו חסידים

אני רוצה לפתוח בסיפור אמיתי. נכון לעכשיו מדובר בסיפור בלבד, אבל אני מקווה שעד סוף השיחה כולם יבינו אותו היטב.

היה פעם יהודי ששוחח עם האדמו"ר מליובאוויטש, כמדומני שהיה זה האדמו"ר רבי יוסף יצחק זצ"ל. האיש התלונן בפני הרב'ה וטען ש"החסידים שלך מטעים את כולם. הם מציגים את עצמם, בלבושם ובהתנהגותם, כצדיקים גדולים, אבל אני לא חושב שהם באמת צדיקים כל כך גדולים. אני מכיר כמה מהם, ואני סבור שמדובר בהטעיה".

ומה ענה רבי יוסף יצחק? "כתוב במשנה (פאה ח, ט), שאם אדם מרמה את הבריות על מנת לקבל צדקה - לדוגמא, הוא מנפח את בטנו כדי שייראה כאילו הוא סובל מחרפת רעב, או שהוא מכופף את ברכו כדי שייראה כאילו חסרה לו רגל אחת - אומרים לנו חז"ל שמי שעושה כן, מי שמתנהג בצורה 'מלאכותית' כלפי חוץ, מובטח לו ש'אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם'. יום אחד הוא ייקלע לתאונה מחרידה ויאבד את רגלו, או שהוא ייקלע למקום בלי אוכל ויסבול חרפת רעב. כפי שמתנהגים כלפי חוץ כדי להטעות בני אדם, כך יהיה באמת בסוף".

"ולכן", סיים האדמו"ר. "הנח להם לתלמיד, לחסידי, להמשיך ולהציג את עצמם כצדיקים.

איך עושים את זה? כיצד יכול האדם לשנות את שכלו? התורה מגלה לנו כאן את התשובה לשאלה זו. צריך להתחיל לצפות אותו - לצקת עליו שכבות של זהב, מבית ומחוץ. ציפוי הזהב מבפנים פירושו שעלינו להיות אמיתיים, צריך שיהיו לנו רעיונות של אמת בליבנו. כל אדם צריך לצפות את פנימיות שכלו באמת של ערכי התורה ודעותיה. כשלומדים תורה ומוסר זה משנה את הפנימיות שלנו - וזהו הזהב הטהור. זה נקרא **"מבית תצפנו"**.

עם זאת, אסור לנו להתעלם מהחיצוניות, מה"מחוץ תצפנו". הצורה שבה מתבטאים הרגשות והרעיונות שלנו כלפי חוץ - גם היא צריכה להיות זהב. עד כמה שמצוים אנו לצפות את פנימיות ליבנו בזהב טהור, התורה מלמדת אותנו כאן שהלב צריך להיות מצופה גם מבחוץ בזהב טהור. חיצוניות הלב צריכה להיות מצופה בהתנהגות מושלמת.

ומה קורה כשעושים כן? הארון האמצעי העשוי מעץ, שהוא חומר מתכלה מטבעו, מוגן כעת בזהב, ומעתה הוא יישמר לנצח. נשמת האדם, כשמצפים אותה מבית ומחוץ בזהב - הופכת למשהו נצחי.

הסוד הגדול

אולם יש כאן סוד, סוד המלמד אותנו מהי הדרך לצפות את הלב בזהב טהור. חז"ל אומרים (ראה רש"י שמות כה, יא) שכאשר בנו את ארון הברית, מתחילה ציפו את צידו החיצוני של הארון בזהב, ורק אחר כך ציפו את חלקו הפנימי. הארון היה מצופה מבפנים ומבחוץ, אבל יש כאן לימוד לגבי הסדר הנכון. הסדר הנכון הוא להתחיל בציפוי החיצוני.

כמובן שמה שחשוב מכל הוא מה שקורה בפנים. **"ה' יראֶה לְלִבְּךָ"** - זה מה שה' מחפש, את הפנימיות, את פנימיות הלב. אך השאלה היא איך, איך משנים את הפנימיות? וזה מה שמלמדת אותנו התורה: תתחיל לצפות את החיצוניות שלך בזהב טהור. ובמילים אחרות: **היה מלאכותי!**

תוכו כברו או ברו כתוכו?

חכמינו ז"ל מלמדים אותנו כלל כיצד לחיות באופן הנכון, ואם נלמד את דבריהם נראה שהעצה שהם נותנים היא **"לעולם יהא אדם תוכו כברו"**

- זה מדי הרבה. אולם יש רעיון מעניין שחז"ל מלמדים אותנו בענין המשכן; חכמינו אומרים שהמשכן מכון נגד צורת גוף האדם.

המשכן כולו היה כמו גוף האדם. את גג המשכן כיסו עורות מיוחדים הדומים לעור המכסה את גופנו. קרשי המשכן דמו לצלעות שמעמידים את הגוף. היתה מחיצה בין ההיכל ובין קדש הקדשים, כפי שבגופנו קיימת סרעפת המבדילה בין חלקי הגוף.

ישנם פרטים רבים בצורת המשכן, ומכיון שכל אחד מהם מתייחס לחלק אחר של גוף האדם ואבריו, הרי שבכל אחד ואחד יש לימודים שאותם עלינו לחשוף. המנורה מסמלת יסודות גדולים, והשולחן מסמל יסודות אחרים. יש את מזבח הנחושת ומזבח הזהב, יחד עם כל הכלים והעבודות השייכים אליהם, וכל אחד מפרטים אלו מלמד אותנו לימודים חשובים.

אולם ישנו כלי אחד מבין כלי המשכן, המוזכר בפרשת השבוע, שאם נלמד אותו כראוי, הוא יחשוף בפנינו יסוד גדול בדרכי ההצלחה בחיים. אין לי ספק שהלימוד שעליו נדבר כאן אינו היחיד, אבל אין שאלה שזוהי דוגמא יקרת ערך ליסוד הזה, כיצד הפשטת צורתן של מצוות התורה, פותחת בפנינו תובנות חדשות בעבודת ה'.

מבית תצפנו

"וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים... וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר, מִבֵּית וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ" (שמות כה, י-יא). כתוב בספרים שלב האדם - כלומר מהותו ונשמתו - מסומל על ידי ארון הברית. זה לא דברים שאני אומר, אלא כך מסבירים המפרשים. אלא שאני רוצה להוסיף משהו מראשי הדל; אולי יחד נפשיט קצת יותר את צורתה של מצוה זו.

כידוע, כולנו נולדנו עם נשמה. אולם נשמה זו אינה אותה נשמה שאותה מצפים מאיתנו להחזיר בסיום הזמן שניתן לנו בעולם הזה. מי שחוזר למי ששלח אותו לעולם הזה, עם אותה נשמה שעמה הוא נשלח לכאן, הוא כישלון. הפסוק מלמד אותנו אפוא שמוטלת עלינו עבודה רבה. עלינו לקחת את לב הבשר שלנו, את השכל שלנו, את הנשמה שלנו, ולצפות אותם בזהב טהור - מבפנים ומבחוץ.

טבעי. אילו היתה מתנהגת בטבעיות, היא היתה לוקחת את הקופסה עם השוקולדים ומטיחה אותה על ראשו של בעלה. אבל היא היתה חכמה מכדי להיות טבעית. אני בטוח שהיא עדיין כעסה עליו, אבל היא ידעה שלא משתלם להיות טבעיים. לא משתלם להיפרד.

כשסיפרתי את הסיפור הזה לפני כשנתיים, מישהו כתב לי מכתב: "למה היא לא תבעה אותו בבית משפט?! היא היתה צריכה להזמין משטרה!" מי שכתב את זה הוא אדם טבעי, הוא כישלון. האשה הלא טבעית הזו, זכתה בסוף להוביל את ילדיה ואת נכדיה לחופה, יחד עם בעלה.

ולכן, הדבר הראשון שעלינו לדעת הוא, שאל לנו לנהוג בטבעיות בעולם הזה. מי שיקשיב לעצה זו, יחסוך מעצמו הרבה צרות, הרבה כאב לב. גם מי שאינו מחפש לטהר את ליבו ולצפות את שכלו בזהב טהור, אל לו להיות טבעי. היו 'מלאכותיים'! היו 'לא טבעיים'! כך חייכם יהיו הרבה יותר מאושרים ומוצלחים!

ב' - עליה אל טבעית

שכבות של זהב

אבל לא זה הדבר החשוב ביותר. עלינו להבין את הנושא הזה, הנושא של 'לחיות באופן מלאכותי', במובן רחב וחשוב יותר. לא מדובר רק בדרך טובה להסתדר עם בני אדם להצליח בעולם הזה. גם זה נכון, אבל יש פה הרבה הרבה מעבר לכך, הרבה מעבר להצלחה בעולם הזה.

ציפוי הזהב של ארון הברית מלמד אותנו, שמי שמחפש להיות טוב באופן אמיתי ופנימי, חייב להתחיל באופן מעושה וחיצוני. אם אנחנו רוצים לעשות מעצמנו משהו בעולם הזה, לא נוכל להתנהג 'טבעי'. זהו לימוד גדול שאנחנו צריכים להחדיר לראש שלנו - מי שרוצה להיות אותנטי, להיות יהודי טוב, **חייב להתחיל באופן מעושה**.

הדרך לשנות את הפנימיות היא על ידי התנהגות לא טבעית ומעושה כלפי חוץ. צריך להתחיל עם יצירת שכבות של זהב טהור בחיצוניות הלב, וכך, לאט לאט, החיצוניות תשפיע על הפנימיות ותשנה אותה.

(מדרש לעולם פט"ז, ועי' יומא עב, ב) - צריך שהפנימיות שלנו תהיה שווה לחיצוניות.

אך השאלה היא, מדוע נקטו חז"ל בלשון זו - "תוכו כברו"? לכאורה היה להם לומר "ברו כתוכו" - החיצוניות צריכה להיות כמו הפנימיות. תעבוד על עצמך, תהיה צדיק ועבד ה', ואז, לאחר שתזכה להיות עובד ה' אמיתי ופנימי, אז תוכל לנהוג כך גם כלפי חוץ. אז תוכל לגלות את עצמך לעולם. אחרת אתה צבוע. אתה רוצה שכולם יחשבו שאתה צדיק, כשאתה עדיין אינך כזה?

אלא שהתשובה היא 'כן' מהדהד! כן, כן, בהחלט! חס ושלום שהאדם ישווה את חיצוניותו לפנימיותו. להראות כלפי חוץ את מה שמרגישים בפנים? חס ושלום!

כישלונות טבעיים

בני אדם חושבים שזו מעלה גדולה להיות 'טבעיים', להתנהג ב'טבעיות'. אבל הם טועים! רק מי שחי בצורה 'לא טבעית' - רק זה מה שמהפך את טבעו להיות טוב. זה הפירוש של המושג 'תוכו כברו' - לגרום לפנימיות ללכת בעקבות החיצוניות ה'לא טבעית'. ולכן, המשימה הראשונה היא להוציא מהראש את הטעות הזו. תשכחו מלהיות 'טבעיים'. להיות 'איך שאני' ו'טבעי' פירושו כישלון. למען האמת, כל אחד יכול להבחין בזה. כל אחד יכול לראות שאלו שחיים בטבעיות - חיייהם הם כישלון. כל אחד יכול לראות איך התנהגות טבעית וחיים לא מוצלחים הולכים יד ביד. חשוב על אותו בן אדם שיושב בתחנת האוטובוס קבל עם ועדה ומתעסק בכללוקים שבחלקי גופו השונים לעין כל. טבעי לחלוטין!

הצלחות לא טבעיות

כעת הקשיבו לסיפור הבא. אני אספר לכם על אשה לא טבעית. בעלה של אשה זו סטר לה בפניה. הוא התנהג בטבעיות, הוא היה חמור פראי וטבעי. נורא ואיום! עוולה נוראה! אבל אז הוא הלך וקנה לה קופסת שוקולדים - תודו שמדובר בבקשת סליחה די קטנה - ונתן אותה לאשתו. הוא לא אמר דבר; הוא התבייש מכדי לומר משהו. הוא פשוט נתן לה את זה, וזהו.

אתם יודעים מה היא עשתה? הוא לקחה את זה! היא קיבלה את זה! היא עשתה מעשה **מאוד** לא

למושלים יותר ויותר. שלמות המידות שהוא נותן לעצמו, שווה הרבה יותר מההעלאה במשכורת שהחיידר נותן לו!

כך גם לגבי משרה של רבנות. משרת רב היא דבר נפלא, כי האדם הנושא בה חייב לנהוג בצורה טובה יותר מכפי שהוא באמת. אני מדבר מניסיון. זה עובד.

זהו הסוד שהתורה מלמדת אותנו בלומדנו את ארון הברית. הקב"ה רוצה שנשנה את עצמנו. כל תכליתנו ותפקידנו בחיים, כל הצלחתנו בחיינו, מבוססת על לשנות את עצמנו ואת מידותינו. והצורה לשנות את ה'מבית' היא באמצעות שינוי ה'מבחוץ'. גם אם לא מרגישים משהו בפנים - חייבים לנהוג כך כלפי חוץ. חייבים להיות מלאכותיים!

ישרים שמופתעים מהדברים. זה צורם במיוחד לאוזן האמריקאית, כי פירושו של דבר הוא שלא באנו לעולם הזה כדי לחיות בטבעיות. אנחנו כאן כדי לחיות לא בטבעיות. וככל שנמהר להכניס את היסוד הזה לראש שלנו, כך נמהר להתחיל במסע לעבר השלמות. הצלחת האדם בעולם הזה הוא בחוסר הטבעיות שלו.

רבינו הגדול אמר

הנושא הזה - 'להעמיד פנים' כאילו אנחנו טובים יותר מכפי שאנחנו באמת, הלא הוא היסוד הגדול שלמדנו מתורתו של רבינו הגדול - המסילת ישרים (פרק ז). הזכרנו את היסוד הזה כאן כבר כמה וכמה פעמים, אבל זה אף פעם לא יותר מדי. היסוד הוא **שהחיצוניות מעוררת את הפנימיות**. מה שהאדם **עושה כלפי חוץ**, משפיע על **מציאותו הפנימית**. אם תתנהג כצדיק, אזי לאט לאט אתה תהפוך לכזה.

זהו היסוד הכלול בלהיות 'איש מלאכותי'. מי שרוצה להתקדם בחיים, חייב לקחת צעד קדימה מהמקום שבו הוא נמצא בפועל כעת. אם תהיה עצמך - לא תגיע לשום מקום. אם אתה רוצה לגדול ולהתעלות, ולהגיע למקום גבוה יותר מהמקום שבו אתה נמצא כעת, עליך להתחיל להתנהג כאילו אתה כבר נמצא שם. זהו "תוכו כברו" - צפה את עצמך בציפוי של זהב מבחוץ,

חנווני מזהב

ניקח לדוגמא יהודי שעובד כחנווני, בעל צרכניה. הקונים נכנסים לחנותו כל היום כולו, ורבים מהם הם נודניקים גדולים. הם מרגיזים אחת הלקוחות מגיעה כשבידיה קופסת סרדינים פתוחה. "זה לא הסוג שרציתי. קח את זה ותחזיר לי את הכסף".

מה יעשה החנווני המסכן עם קופסת סרדינים פתוחה? מדובר בהפסד. אתם יודעים מה הוא חושב לעצמו? מתחשק לו לנהוג בצורה טבעית, ולקחת את קופסת הסרדינים ולרוקן את תכולתה על ראשה! אבל הוא יודע שזו תהיה טעות גדולה. הוא חייב להתפרנס, וזה חלק מהחבילה. אז הוא לוקח את הקופסה ומשליך אותה לפח האשפה. הוא מחזיר ללקוחה את כספה ושותק.

הוא נוהג כל הזמן לומר "כן, כן". נשים מגיעות ומטרידות אותו עם תלונותיהן. אבל הוא ממשיך לחייך ומסכים לכל בקשה, כי הוא יודע שהן אלה שמחזיקות לו את החנות, והוא זקוק להן.

עליכם לדעת שבית העסק הזה אינו רק כלי לפרנסה בעולם הזה. כתוצאה מהתנהגותו, הוא מרוויח גם את לחמו בעולם הבא. כי ככל שהוא ממשיך להתנהג כך - באופן מלאכותי - כלפי חוץ, כך הדבר ישפיע עליו מבפנים. לאחר שנים על גבי שנים, הוא הופך לאדם סבלני. הוא הרגיל את עצמו להיות 'מענטש'. הוא קונה מידות טובות. הוא לומד לשתוק, הוא כובש את יצרו. הוא קונה שלמות.

רב זהב

לכן אני אומר שטוב לשמש כמלמד דרדקי. כל אחד יודע ש"לא הקפדן מלמד" (אבות ב, ה), כך שמלמד שחפץ לשמור על משרתו, ואולי אפילו לזכות להעלאה במשכורת, מקפיד להיות נחמד כלפי תלמידיו. הם בועטים אחד בשני מתחת לשולחן ועושים לו עוד כל מיני צרות, והוא היה רוצה מאוד לקחת רצועה ולהצליף בהם הצלפה הגונה; "או, זה היה יכול להיות טוב", כך הוא חושב לעצמו. אבל הוא לא יכול; הוא יאבד את מקור פרנסתו. אז הוא מחייך ומלטף את הלחי של תלמידו הקטן. הוא נוהג בסבלנות וקונה שלמות. בכל פעם שהוא נוהג בחוסר טבעיות, הוא הופך

אם תנהג כך יום אחרי יום, תפגוש אנשים ותאמר להם: "הו, אני כל כך שמח לראות אותך", למרות שאתה בכלל לא שמח לראות אותם, אבל אם תאמר את המילים הללו אלף פעמים, לאחר זמן מה, קצת מזה יכנס לך פנימה לראש. יתכן אפילו שיום אחד תהפוך לאוהב ישראל.

ותן ברכה

רוצים עוד משהו? זה כבר בונס. זה מיועד עבור הרציניים מבינכם, אלו שלוקחים את הענין הזה ברצינות. כשאתה פוגש מישהו ברחוב והוא מברך אותך בברכת "שלום עליכם", אזי באופן טבעי אתה מחזיר לו "עליכם השלום". זה טבעי; אתה הרי לא תתעלם ממנו.

אבל אחרי שהוא סיים לדבר, אחרי שעזב את המקום, כעת תוכל להפוך למלאכותי ולומר עוד פעם "עליכם השלום" - אחרי שהוא כבר עזב. הוא כבר בכלל לא מקשיב לך. הוא לא שומע דבר. אבל אתה מוסיף לו עוד ברכת "עליכם השלום". מי שומע? רק הקב"ה. זה בהחלט לא טבעי. מלאכותי לחלוטין.

אתה באמת לא מתכוון לכך. הוא כבר עזב ואתה אומר שוב "עליכם השלום", כי אתה מעוניין שיהיה לו שלום בחייו. ואם אתה עדיין לא מעוניין, המשיך לומר כך, כי בסוף אתה תהיה מעוניין.

"גוט שאבעס" פונה אליך מישהו. "גוט שאבעס" אתה עונה לו. זה טבעי. אבל כעת אתה רוצה להיות מלאכותי. הוא עוזב את המקום, ואתה אומר: "שתהנה מהצ'ולנט. שתהנה מסעודת השבת ושתישן גישמאק. שהכל יהיה רגוע ושלו אצלך בבית". תברך אותו שכל משפחתו תהיה בריאה. תגיד את המילים. כן! למרות שזה מזויף. זה מזויף לחלוטין. אתה בכלל לא חושב כך. אבל תגיד את זה בכל זאת.

'להטעות' את האשה

למה שלא 'תטעה' את אשתך? זה דוקא רעיון טוב - להטעות את האשה; שתחשוב שאתה אדם טוב. את אבא ואמא שלך אתה לא יכול להטעות - הם יודעים בדיוק מי אתה, אבל את האשה תוכל להטעות. תעמיד פנים של אדם טוב. תחמיא לה שארוחת הערב היתה טובה, שהיא אשה טובה, שאתה גאה בה, שאתה שמח בה. למרות שאתה

והמשיך לשפוך עוד ועוד זהב מבחוץ עד שלאט לאט הפנימיות תימשך אחרי החיצוניות.

והנה, אחד התחומים שבהם האדם יכול להתקדם בצורה משמעותית ביותר בהתנהגות מלאכותית הוא בתחום של בין אדם לחבירו. מי ששואף לעשות מעצמו משהו, להיות אדם טוב ב'תוכו', הצעד הראשון הוא להיות טוב ב'ברו' - מבחוץ. ולמרות שהתנהגותך היא למעשה אחיזת עיניים - אתה יודע שזה לא אתה; אתה מזייף, אך מצוה לזייף.

כשמתעסקים עם בני אדם, עם האשה, עם הבעל, עם השכן או עם הבן אדם ברחוב, עם כל מי שמדברים אתו או מסתכלים עליו או מתעסקים אתו, המחשבה צריכה להיות: "אני רוצה שלבן אדם הזה תהיה דעה טובה כלפי. אני אעמיד פנים עד שאגיע למדרגה שבה אני מציג את עצמי". מי שיקח את המשימה הזו ברצינות - יגיע למדרגה זו. אני ערב שתגיעו לזה.

אהבה צבועה

תאר לעצמך שאתה יוצא מכאן הערב ורואה אדם שלא בדיוק חבר שלך. באופן טבעי, היית רוצה להתעלם ממנו. אבל אתה נזכר במה ששמעת בשיחה היום ואתה מחליט שאם כבר, למה שלא תנסה את זה, ואתה קורא בקול: "שלום עליכם בערל!" יתכן שבליבך אתה מתעב את האיש. טרם למדת כיצד לאהוב את רעך כמוך. עוד לא חשבת על כך. אבל כרגע זה לא משנה, כי הערב אתה מלאכותי, אז אתה אומר לו: "שלום עליכם, טוב לראות אותך!" "אוי", אתה חושב לעצמך, "זה מרגיש כל כך לא טבעי".

"אין דבר", אומר השי"ת, "אני גאה בך! סוף סוף התחלת. סוף סוף יצא ממך משהו". ולמרות שזה לא אמיתי - אתה נוהג כמו שחקן, אתה עושה הצגות - אף על פי כן, דע לך שהדברים יביאו לך תועלת מרובה.

אל תחשבו שאלו סתם דיבורים. דעו לכם שזו עבודת ה'! הקב"ה אומר: "אני מעניק לכם זכות ורשות לעשות כך". ברגע שהאדם יוצא לדרך זו, של להעמיד פני אדם טוב, מה יקרה לו? הוא יהפוך לאדם טוב. אין ספק שהוא יהפוך לטוב יותר כתוצאה מהתנהגות זו.

אני עומד כעת לגלות לכם סוד: צריך להיות 'מלאכותיים' גם כלפי ה'. אתם שומעים את החידוש הזה? מי שחפץ לצפות את פנימיות ליבו בזהב טהור, חייב להיות מלאכותי גם כלפי ה'.

יש הלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן רלא), שכשאוכלים, צריך לאכול לשם שמים. אז הנה לנו אדם בעל תאבון בריא, שיושב על יד שולחן עמוס באוכל ואומר: "הריני אוכל לשם שמים". זה שקר. זה מאה אחוז שקר. אבל עליו לומר זאת אף על פי כן. "הריני אוכל את ה'פנקייק' הטעים הזה כדי להברות את הגוף כדי שאוכל לעבוד את ה'".

פירושו של דבר הוא שהאיש הזה הוא שקרן. הוא הרי אוכל כי הוא אוהב 'פנקייקס'. הוא רעב, והאוכל שלפניו מעורר תאבון. אבל הוא חכם. הוא מחנך את עצמו בכך שהוא אומר דברים שאינם נכונים.

מצות חינוך

מה יקרה אם הוא יאמר כך בכל יום; הוא רוצה לחנך את עצמו היטב, אז בכל יום הוא אומר כך. **בכל יום**. אגב, שאשתו לא תשמע שהוא אומר את זה, שלא תצחק עליו. אבל כשהיא נכנסת רגע למטבח, שיאמר את המילים. שיאמר את זה בפה: "הנני אוכל כדי להברות את הגוף כדי שאוכל לעבוד את ה'". שיאמר את זה שוב ושוב, ושוב ושוב. ושידע שהוא משיג משהו איתן, הישג אמיתי, כי לאט לאט, יום אחד, קצת 'לשם שמים' ייכנס גם לשכלו.

זהו כלל הנוגע לדברים רבים, ואפשר ליישם אותו במקרים רבים. מחר בבוקר תוכל אפילו לומר: "הנני מניח תפילין לשם שמים" - למרות שזה לא נכון. אתה בכלל לא חושב על כלום. אבל זה עתה התחלת. הנחת שכבה אחת של זהב על חיצוניות ליבך - אמנם זו שכבה דקה מאוד, אבל זו ההתחלה.

דוגמא נוספת: כשאתה רואה מזוזה. במזוזה כתוב "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". צריך לדעת שאהבת ה' היא מצות עשה מן התורה. היא כתובה בהדיא, יותר מפעם אחת, וכל מוני המצוות מונים אותה כאחת מתרי"ג מצוות. משמעות הדבר היא, שעלינו ללמוד לאהוב את ה'. וזה לא קל. חייבים להודות שזה לא קל, כי לאהוב את מה שלא רואים

לא מרגיש כך - אתה לא שמח ולא גאה בה, תגיד את זה אף על פי כן. וגם היא צריכה לומר כך לבעלה. תגידי את זה. תגידי מילים. וככל שתגידי את זה יותר, כך ייטיב לכם. יום אחד אתם תרגישו כך גם בפנים.

ולחייך! תתאמנו על זה היום כשאתם חוזרים הביתה. תתאמנו על האשה או על משהו שפוגשים בחדר מדרגות. תתאמנו על זה ברחוב. הנה מגיע לקראתך יהודי שמתגורר ברחוב שלך. האיש הזה בכלל לא מעניין אותך. אתה מחכה כבר להגיע הביתה כמה שיותר מהר, והאדם הזה אינו חשוב בעיניך כלל. אה! איזו הזדמנות יש לך כעת! הוא לא מעניין אותך, אבל כעת אתה עומד להתנהג בצורה מלאכותית. או ווה! אתה כבר בן אדם אחר.

זה מה שאומרת המשנה: "הוי מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות". "כל אדם" פירושו **כל** אדם. אבל איך אפשר לנהוג כך עם כל אדם? לפעמים האיש הזה משעמם אותך. הוא נודניק שאוהב לדבר הרבה, ואתה כבר רוצה להתפטור ממנו.

אז איך אפשר לקבל כל אדם? התשובה היא 'פנים יפות' - לא צריך לקבל אותו עם הלב. עם הפנים - אפשר לחייך לכל אחד, גם אם אתה לא מרגיש את זה בלב. ואם תעשה את זה בתדירות גבוהה מספיק עם הפנים, אזי הד מסוים מזה ייכנס לרגשותיך הפנימיים.

אדם יכול לשנות את עצמו באמצעות הנהגה חיצונית. גם אתה לא כזה איש טוב, אבל כרגע, תתנהג כאילו היית כזה. נסה תמיד להיות מוערך בעיני בני אדם. אל תדאג מכך שאתה עושה את זה בשביל להשיג כבוד. אם אתה עושה את זה כדי לצפות את עצמך בזהב טהור, כדי שלבסוף גם הפנימיות שלך תהיה מצופה זהב, הרי שאין לך דבר טוב יותר מזה.

ג' - שלמות על טבעית

לשם שמים?

אני יכול לתת לכם עוד חמש מאות דוגמאות של אופנים שבהם יכול האדם להשתמש בחיצוניות כדי לעורר את הפנימיות. יש לי הרבה מה לומר בענין הזה, אבל אנחנו נעבור כעת לחלק חדש של הנושא הזה.

היום עברתי על יד חנות פירות. מחוץ לחנות היתה קופסא ענקית, מלאה באבטיחים. אבטיחים ענקיים! הם נראים כאילו הגיעו מאיזה מפעל, כאילו מדובר באבטיחים מלאכותיים. אבל לא, הם גדלו מעצמם. אבטיחים גדלים מעצמם. זה נס. פרי ענקי, שבתוכו בשר אדום ומתוק, בשר שנצבע באדום כדי שיהיה יפה, שיהיה יותר מושך ומעורר תאבון. ובפנים יש גרעינים, ובכל גרעין יש מיליון תכניות, שרטוטים המורים כיצד לייצר עוד שתילי אבטיח.

אדם שילמד את עצמו לעצור ולהתפעל, הוא אדם חכם. בננות צהובות! תפוזים יפייים! ענבים כחולים! ענבים ירוקים! ענבים אדומים! שזיפים! שזיפים אדומים! שזיפים כחולים! שזיפים סגולים! כל מיני סוגים של תפוחים! תפוחים טעימים להפליא! כל מיני פירות מתוקים ונפלאים - להסתכל ולהתפעל.

נכון, בהתחלה זה לא אמיתי. אתה בכלל לא מעוניין בכל הנושא הזה. כשאדם הראשון ראה את גן עדן, אזי היה "נִחְמַד הָעֵץ לְהֵשְׁכִיל" - הפרי היה רצוי אצלו, כי הוא הבין שהפרי יחכים וישכיל אותו. אבל אל תמתין לזה. למרות שכרגע אינך מחכים ומשכיל, תתחיל לומר את המילים: "הפירות הם כל כך מורכבים ומלאי חכמה". כמובן שכרגע אינך יודע שום דבר בנושא, ולכן עליך להיות מלאכותי. תאמר את המילים למרות שאתה לא באמת מעריך את הפירות: "כמה יפים פירותיך ה'! אני כל כך מתפעל מהפירות הללו. כמה הם יפים! תודה לך ה' שבראת בעולמך דברים כל כך יפים!" ולאט לאט, הדברים יתחילו להיכנס לך לראש; לאט לאט תלמד להעריך את הפירות.

בקשות של בריאות ועושר

פרט נוסף במחלקה הזו של 'בין אדם למקום מלאכותי' הוא מה שאמרו חז"ל "לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה" (שבת לב, א). ברוך ה', אתה בריא כמו שור. אתה צעיר וחסון, ואתה בכלל לא חושב על מחלות. בכל זאת צריך להתפלל לה' על הבריאות. תמיד! "לעולם" פירושו גם אם אתה לא מתכוון לכך באמת. גם כשאתה צעיר וחזק, בקש רחמים מה' שלא תחלה.

ניקח לדוגמא בחור צעיר בן שש עשרה ששמע את השיחה הזו. הוא יוצא לרחוב ואומר: "ריבוננו

בעינינו - למרות שאנחנו מאמינים באמונה שלמה - זה דבר קשה ביותר.

לומדים לאהוב

כעת אתה עובר על יד המזוזה ומזכיר לעצמך: "כתוב במזוזה שעלי לאהוב את ה'. אמנם כעת עוד לא הגעתי לזה, אבל אולי כדאי לי לנסות את השיטה ששמעתי בשיחה של הרב מילר". עצור לרגע, ואם אף אחד לא שומע, אמור: "אני אוהב אותך ה'". שאף אחד לא ישמע. הם יחשבו שהשתגעתי. אבל תאמר את זה בכל זאת! "איך האב דיר לייב (אני אוהב אותך), ריבוננו של עולם". תגיד את זה כשאתה עובר על יד המזוזה. אף פעם לא עשית את זה? הרי במזוזה כתוב "וְאָהַבְתָּ!"

"אבל אני לא אוהב בדרגה הזו" - כך תטען. "אחרי שאלמד את עשרת השערים בספר חובות הלבבות, כשאגיע לשער האחרון, 'שער אהבת ה', אז אני אוכל לעשות כך. החובות הלבבות הוא כמו סולם שצריך לטפס עליו. כשאטפס בסולם - אם זה יקרה אי פעם - אז אגיע לשלב האחרון של הסולם. אז זה יהיה אמיתי!"

לא! אל תחכה! אל תחכה! מי יודע כמה זמן זה יקח? תתחיל ברגע זה ותאמר: "אני אוהב אותך ה'". אל תחשוב שלא נכון לעשות כך בגלל שזה לא טבעי. ברור שזה לא טבעי. אבל תאמר את המילים אף על פי כן. ותמשיך לומר אותם עוד ועוד, כמה שאתה יכול, וכך, לאט לאט אתה תשתנה. אתה תשתנה. זה מובטח.

פירותיך מתוקים

דוגמא נוספת של הנהגה לא טבעית ומלאכותית. בכל פעם שאתה רואה פרי - תפוז, בננה, ענב, אל תהיה טבעי. טבעי פירושו: "אני רוצה לאכול את זה, וזהו". לא. תהיה מלאכותי. תתפעל מהפרי. תעצור ותתפעל מזה. הקב"ה ברא את הפירות עם יופי מיוחד, לא רק כדי שיהיו מושכים, אלא בגלל שה' רוצה שתתבונן בפרי ותתפעל ממעשה ידיו של הקב"ה.

אנשים לא עושים את זה, ואם מישהו עושה את זה, כולם חושבים שזה מוגזם ולא אמיתי. ואני אומר: אין הכי נמי! זה מוגזם ולא אמיתי! אבל רק בהתחלה. אחר כך זה כבר לא יהיה כך.

מיהו עם הארץ זקן? אחד שלא לומד גמרא. הוא גם לא לומד מסילת ישרים. אדם זקן שרק עובד, וזהו. הוא עובד ואוכל. אולי הוא גם מתפלל, אבל הוא מתפלל כמו עם הארץ. הוא טבעי! "כל זמן שמזקינין, טפשות נתוספת בהן" - ככל שהעם הארץ נהיה יותר ויותר זקן, הוא נהיה יותר ויותר גרוע. הוא הופך ליותר ויותר טבעי. באופן טבעי - הופכים לבהמה. כל אדם שנוהג באופן טבעי הוא בהמה. אדם שינהג כאדם טבעי, יפסיד את כל הדברים הטובים של החיים. ומבין כל הדברים הטובים, מהו הדבר הטוב ביותר שאותו הוא יפסיד? היכולת לתקן, להתקדם, להתעלות. אדם כזה לעולם לא ישתפר.

על פי שני עדים

וכעת אנו שבים לסיפור שאיתו פתחנו את השיחה - הסיפור אודות חסידיו של הרב'ה רבי יוסף יצחק. ואני רוצה לספר לכם סיפור דומה, שאירע עם צדיק אחר.

פעם שאל משהו את הסבא מסלבודקה זצ"ל: "האם אתה יודע שהתלמידים שלך מטעים אותך? הם נוהגים כמו 'בעלי מוסר' גדולים, כאילו כבר קנו דעות ומידות נעלות. הם מתנהגים כאילו כבר קנו מוסר, אבל למעשה הם מטעים אותך".

אך הסבא הגיב: "הם מנסים להטעות אותי. הם עסוקים כל כך להטעות אותי, אבל למעשה אני הוא זה שמטעה אותם. אני מטעה אותם, כי בסופו של דבר הם הופכים ל'בעלי מוסר' כפי שאני רוצה שהם יהיו".

נמצא ש"על פי שני עדים יקום דבר" - שני סיפורים, שני צדיקים שונים - יש לנו כאן עדות מהימנה שזו הדרך הנכונה. אף אחד לא הופך לצדיק באופן אוטומטי. תשכחו מזה. להיות צדיק מגיע רק כתוצאה מעבודה קשה. והקב"ה אומר: "תמשיך 'להטעות' אותי - כמובן שאינך מטעה אותי, אבל תמשיך לעשות את הפעולות, ואתה כבר תראה מה יקרה לך. אתה כבר לא תהיה אותו האיש. יום אחד אתה תגלה שציפית לא רק את חיצוניות ליכך בזהב, אלא גם הפנים, ה'תוכו', גם הוא הפך כולו זהב טהור".

שבת שלום ומבורך !

של עולם, אנא, עזור שאמשיך להיות בריא". הוא עצמו סבור שהוא ימשיך להיות בריא לנצח נצחים, ולכל הפחות במאה שנים הקרובות. אבל שיאמר את זה אף על פי כן: "ריבונו של עולם, עזור לי להמשיך להיות בריא".

ככה צריך לעשות. "לעולם" - תמיד, לעולם ועד. צריך לבקש מה' תמיד: "שתהיה לנו רק בריאות!" שוב ושוב. וזה ישפיע על הפנימיות שלך. אתה תגדל באמונה ובטחון.

עוד דוגמא אחת: "לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו - שלא יבוא לידי עניות". כך אומרת הגמרא (שם קנא, ב וברש"י). זה דומה לציווי. צריך לבקש מה' שלא נהיה אף פעם עניים.

אנחנו אומרים את זה בכל יום בברכת המזון: "ונא אל תצריכנו ה' אלקינו לא לידי מתנת בשר ודם", אבל אף אחד לא חושב על המילים שהוא אומר. זה מאוד מלאכותי. לאבא שלך יש די והותר כסף, ובבית יש מספיק אוכל, ומעולם לא חשבת אפילו על המושג 'עוני'. אבל לא. גם העשיר הגדול, המיליונר, צריך לומר את המילים הללו. צריך לבקש מה' בכל יום, מספר פעמים ביום: "אנא ה', עזור לי, שלא אצטרך לבריות".

הדרך אל הגדולה

יש כאלה שבוודאי חושבים לעצמם: "בשביל מה הבאת אותנו לכאן, בשביל ללמד אותנו להיות צבועים? בשביל זה אתה מבזבז לנו את הזמן?" והתשובה היא כן. כל אחד חייב ללמוד כיצד להיות מלאכותי. הדרך אל הגדולה היא להיות אדם מלאכותי. אתה תהיה מלאכותי שוב ושוב, עוד פעם ועוד פעם, עד שתהפוך לאמיתי, לעבד ה' אמיתי. הקב"ה אומר: "תעשה את זה, תמשיך לעשות כך, ואתה כבר תראה מה יקרה לך. אתה כבר לא תהיה אותו בן אדם".

"תלמידי חכמים, כל זמן שמזקינין חכמה ניתוספת בהם" (שם קנב, א). מדוע? כי הם עובדים על עצמם תמיד לנהוג בצורה טובה, ולכן הם הופכים לטובים באמת. הם נוהגים תמיד כבני מעלה, והם הופכים לכאלו. לעומת זאת - "ועמי הארץ", מה קורה לעם הארץ זקן? הוא נהיה יותר ויותר גרוע.

יפיפה; תקדיש לזה זמן. לאחר שתלמד את התפוח, תלמד את הגרעינים שבתוכו. כל הלימודים הללו עושים רושם בשכלך. אבל אם בנוסף לכך תנגוס מהתפוח, ובעודך לועס את בשרו אתה ממשיך לחשוב, הרי שהתענוג שלך יגדל, ואתה תפיק הרבה יותר תועלת מלימוד הדעת שלמדת. זה כמו ספר הכתוב על גבי ביסקוויט משובח, וכך, בעודך מעיין בספר, אתה מכרסם את שולי העמודים. אין ספק שתהנה הרבה יותר מהלימוד הזה. זוהי א' גישמאקע סוגיא! זה לימוד מהנה.

זו הסיבה שהקב"ה ברא עבורנו את ההנאה, כי ההנאה מקלה עלינו את הלימודים הגדולים שעלינו ללמוד. זו התכלית של ההנאה.

זו כוונת חז"ל "כל שראת עינו ולא נהנה" - כלומר, הוא לא ניצל את ההנאה כדי להעצים את לימוד הדעת. זה לא אומר שכשעוברים על יד מאפיה, צריך להיכנס ולקנות את כל סוגי המאפים והעוגות המלאות בסוכר ושומן. אתה הרי לא תצליח לסיים אפילו עוגה אחת. היתכן אפוא שתיתן את הדין על כך שלא תטעם כל סוג של עוגה או שוקולד?!

אלא הכוונה היא שכשאתה עובר ברחוב ורואה עוגות יפיפיות ושוקולדים יפיפיים ופירות יפיפיים, צריך להסתכל עליהם ולהנות מהם. אין הכוונה שצריך לאכול מהם - צריך להנות מהם מספיק כדי להודות לקב"ה עליהם. מי שלא נהנה מהם ולא מעריך את מה שהקב"ה עושה עבור המין האנושי - כולל אתה, שהרי היית יכול לקנות את העוגות הללו אילו רצית - מחמיץ הזדמנות גדולה. על זה האדם עתיד ליתן דין וחשבון.

זהו שאומר דוד המלך "שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו" (תהילים קה, ב). יש לנו הרבה עבודה. צריך לדבר על הצבעים המרהיבים והטעמים המדהימים של הפירות. זה לא אומר שאתה צריך לטעום בעצמך מכל פרי ופרי, אבל אם לא תשתמש בהם כדי להפיק מהם איזושהי הנאה - הנאה המספיקה כדי לעורר אותך להודות לה' - הרי שאינך משתמש בעולם עבור תכליתו.

בואו נהיה מעשיים

קונים לב מזהב

ארון הברית מסמל את לב האדם, וחייבים לצפות אותו - מבפנים ומבחוץ. הדרך לעשות זאת היא להתחיל מבחוץ. זהו היסוד הגדול שמלמד אותנו המסילת ישרים: "החיצוניות מעוררת את הפנימיות". כדי לגדול, עלינו להפוך לאנשים 'מלאכותיים'.

השבוע נקצה בלי נדר כמה רגעים בכל בוקר כדי לתכנן שלוש פעולות מלאכותיות שנעשה היום. בין אם זה התבטאות מלאכותית של אהבה כלפי ה', כלפי עמו ישראל, או מחמאה מלאכותית לרעייתי. אולי תהיה זו הצהרה מלאכותית על כוונה 'לשם שמים' או תפילה מלאכותית על בריאות ועושר, או קריאת התפילות מלאכותית לנוכח מעשי ידיו של השי"ת. בכל יום נבחר שלוש פעולות מלאכותיות, יהיו אשר יהיו, בדרכנו לקניית לב מזהב.

שאלה:

מהו הביאור בדברי הגמרא (ירושלמי קידושין פ"ד הי"ב) "עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא נהנה"?

תשובה:

הקב"ה נתן לנו את תופעות החיים במטרה שנפיק מהן תועלת. ולכן, אם אדם נהנה מהם - לדוגמא, אם תיקח את התפוח שעליו דיברנו, ואחרי שתלמד אותו, תחליט גם לטעום ממנו, אזי הלימוד שהתפוח לימד אותך יעשה רושם כפול על השכל שלך.

בתחילה אתה לומד את התפוח ומבחין שהוא עטוף בנייר עטיפה חסין מים, והוא אף צבוע בצבע

פרשת תרומה

כלי נגינה בשבת

סעודת ליל שבת

א. אסרו חכמים להשמיע קול שיר בכלי נגינה, שמא יתקלקל ויתקנו בשבת, לפיכך אסור בשבת להשמיע קול בכלי המיועד לכך, וכן אסור להשמיע קול בפעמון, רעשן, משרוקית, צפצפה וכדו', וכל הכלים האלה הם מוקצה ואסורים בטלטול, אבל מותר לשרוק בפה (סו"ע ורמ"א סי' שלח ס"א, שש"כ פט"ז ס"ק ז). מותר לתת ביד תינוק קטן צעצועים המשמיעים קול כשהוא מנענע אותם או לוחץ עליהם, אולם לגדול אסור להשמיע קול בצעצועים אלה, גם אם הוא עושה כן בשביל התינוק (שם ס"ק ג). **ב.** אסור לדבר ברמקול בשבת אע"פ שהשאירו אותו פתוח מערב שבת, והוא בכלל הגזירה שמא יתקן כלי שיר (אגרות משה או"ח ח"ג סי' נה, וח"ד סי' פד), אולם מותר לדבר עם אדם המרכיב באוזנו מכשיר שמיעה הפועל על חשמל, משום שהוא צורך גדול, ואם אפשר ראוי שלא לדבר במיוחד אליו (שם סי' פה).

סעודת יום שבת

א. אסור לרקוד בשבת, ויש להקל בזה בשמחה של מצוה, כגון מה שרוקדים בשמחת תורה לכבוד התורה, אולם בשאר שמחה של מצוה כגון בנישואין ובסעודת שבע ברכות אסור (רמ"א נסיון שלט ומשנ"ז ס"ק ח ובשש"כ פט"ז ס"ק מג). אין למחוא כפיים בשבת, אולם למחות שלא כפי שרגילים לעשות בימות החול, כגון שיקיש בידו האחת על גב היד השניה מותר. **ב.** מה שנהגו כיום לרקוד בסיומה של שמחה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' תקכז סק"ג) שאין זה ריקוד האסור, שהרי אין עושים בו תנועות המיוחדות לריקוד, ולכן אין זה נחשב אלא כהליכה במעגל.

סעודה שלישית

א. למחוא כף בשעת התפילה, כתב האשל אברהם (נומשאטש מהדו"ק סי' שלט) שיש שנהגו לעשות כן, וביאר טעמם, שכיון שנהגו להקל בכך בשמחת נישואין, הנהיגו לעשות כן אף בתפילה שהיא עבודת השם, כדי שלא יהיה שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן. **ב.** ברכת הלבנה מצוה לעשותה בשמחה ורגילים לבוא לריקוד שאסור בשבת, לכך אמרו שלא לברך ברכת הלבנה בשבת (סע"ז סי' תנו ס"ק יז).

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת פרשת תרומה
 ירושלים: 4:51 מוקדם: 4:41
 בני ברק: 5:05 מוקדם: 4:55
 מודיעין עילית: 4:59 מוקדם: 4:49
 חיפה: 4:57 מוקדם: 4:47
 טבריה: 4:54 מוקדם: 4:44

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

בחובת הזהירות בברכת הדלקת נרות שבת בבתי חולים ובבתי מלון

זהירות! המדליקים נרות שבת בבתי חולים ובבתי מלון לפעמים אין להם לברך על נרות השבת, מאחר ויש לברך רק כאשר מדליקים במקום אכילתם, או במקום השינה, ולא במסדרון כנהוג בחלק מהבתי חולים, (כגון בבית"ח שערי צדק) וראוי לתקן הדבר שיתנו להדליק בחדר אוכל, בכדי למנוע ברכה לבטלה! ובינתים יש אפשרות לשאול רב ולברך על אור החשמל כשר הסמוך למיטה (כגון מנורת ליבון מצבר או בטריה, ולא על נורת לד שיש חולקים בזה)

החשמל שבחדרם (ח"ד סעיף קסא ובהערות שם, ובהערה נט, וכן כתב בשש"כ ח"ב, ולגבי חשמל בארחות שבת בסעיף כה כז ובהערות שם),

אשה המדליקה שלא בביתה כגון בבית החולים לאחר לידה באופן המותר להדליק, אינה מוציאה את בני ביתה בהדלקה זו ועל בעלה להדליק לבדו ולברך, אמנם כשבעלה מדליק "בביתם" זה פוטר אותה מהדלקה וכמו שכבר נפסק (במג"א רס"ג ו', ומשנ"ב רס"ג ס"ק י"א) ששבוע אחרי הלידה הבעל ידליק ולא האשה, ואם בכ"ז רוצה להדליק ויש לה אפשרות הלכתית לזה וכנ"ל שתזהר להדליק לפניו, אבל יש לשים לב שההידור (תוספת אורה) והפטור הזה (שלאחר לידה א"צ להדליק) לא יגרמו לה לברכה לבטלה.

דין החשמל בזמנינו

ויש לעיין על חשמל בזמנינו האם נחשב ונוסף למצוות הדלק"נ וניתן לברך עליו או לא, שלכאורה בחשמל שלנו זה מציל מתקלת שלום בית, ואכן באופן שאין אפשרויות הדלקה ניתן לסמוך על הדלקת חשמל, אבל מאידך איך יברכו על זרם חשמל המתחדש בכל רגע ואינו דומה לנר שהשמן כעת בכוסית, אבל אכן חשמל מנורת ליבון או מבטריה ישנם אופנים שמותר אף לברך עליהם,

ובודאי שניתן לצרפו לברכה לנר ממש שהודלק במקום תוספת אורה ורק יש בעיה בברכה ההמונית שם (הגר"י זיכרמן שליט"א אמר שהתקין כשכיהן ברבנות ביה"ח מעיני הישועה שיהיה ליד כל מיטה נר שיוכלו לברך עליו להדלקת נרות שבת וחנוכה, ובבית חולים ניתן לכתחילה לברך על נורת ליבון כהדלקת נר רגילה, וכן התירו וניתן לעיין שבות יצחק דיני נר שבת פ"ג, שש"כ פרק מ"ב, הערה כ"ב, חוט שני ח"ד פ"ב הערה נ"ז, אורל"צ ח"ב תשובה י"ב)

ולכן לכתחילה יש אפשרות לברך על נר ממצבר או בטריה שכבר קיים השמן בעולם משא"כ בנרות לדים שבזמנינו לא ניתן לברך עליהם, ואכן נפתח גמ"ח לנרות אלו במספר מקומות בארץ וניתן לתאם פתיחת גמח"ם נוספים בטלפון 025002875 או בכ"ב 035700422 או בברכפלד 089742678 ומומלץ לפתוח עוד גמח"ם כאלו ובפרט באיזורי בתי חולים!

נקדים בדעת השו"ע המובאת בס' רס"ג סעיף ח' וז"ל: שנים או שלשה בעלי בתים אוכלים במקום אחד, י"א שכל אחד מברך על מנורה שלו ויש מגמם בדבר, ונכון להיזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד, והרמ"א מוסיף: אבל אנו אין נוהגין, רואים שלספרדים אין לברך על תוספת אורה, ואשה הרוצה להדליק בכה"ג לא תברך, ואפי' שיש לה אפשרות הדלקה במיקום טוב, ובפרט בבית"ח שרבים מדליקים בכלי אחד ולא ניכר ההבדל בין הנשים.

וכתב המשנ"ב דטעם המתירין שכל מה שניתווסף אורה יש בה "שלום בית ושמחה יתירה להנאת אורה" בכל זווית וזווית, וטעם המחמירים שסו"ס יש מספיק אורה מהראשון, ועוד כתב המשנ"ב דמ"מ לא יברכו שנים במנורה אחת שיש לה קנין הרבה, ויש מקילין גם בזה, אבל גם לאשכנזים המתירים זה רק באופן שגורם שמחה וכמקום אכילה, ואוכלים ליד הנרות שהם הדליקו ונהנים מזה, אבל כשההדלקה במעברים אפי' שתאכל שם ליד הנרות אין אפשרות לברך, שממילא יש שם אור ואין הנאה בתוספת אורה, וכבר העיר מרן הגרנ"ק בחוט שני שא"א לברך כשהנרות רחוקים מהשולחן, וידליקו גם החשמל בחדר ויפטור הנרות, ואכן הגרנ"ק רצה לומר שגם לאשכנזים עדיף שתצא אשה בברכת חברתה כשיש כמה נשים שכעת רוצות להדליק (חוט שני, ח"ד פ"ג, ח' ט').

ויעויין בארחות שבת סוף ח"ד וכן מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל שמבארים הנ"ל, ונכתוב מסקנת הדברים: אין לקיים מצוות הדלק"נ בחדר לינה משום שבבתי מלון אין רשות להדליק בחדרים והוי גזל ומצוה הבאה בעבירה, ומעיקר הדין יש להדליק בחדר אוכל, וכשאנו מתאפשר להדליק רק בפרוודור הסמוך, אין יוצאים בזה מצות הדלקה שאינו מקום אכילה, והוי חשש ברכה לבטלה! וכיון שכבר יש בפרוודור חשמל אין חשש שיתקל בעץ ואבן ואין ההדלקה שם מוספת עונג וכבוד שבת, ולא יעזור שיאכל מעט בפרוודור ליד הנרות או שהאשה תתפלל מעט ליד הנרות דאין בזה להתחייב הנרות שמוסיפים עונג וכבוד שבת אא"כ יאכלו בניחותא ובדרך כבוד, ולפעמים במלון אפי' שמדליקים בחדר אוכל הגדול והנרות מונחות בצד באופן שאינו מוסיף אורה ליושבים רחוק אמנם בכה"ג ניתן לצרף אור

בשבת והודאה להשי"ת על שזכינו להגיע לעלון הש' (300)

ומתוך ברכת יישר כח לעורך הנפלא הטורח מידי שבוע בעריכת העלון, ולכל המפיצים את העלון, ובראשם מערכת העלונים 'אוסף גליונות' ואוצר הפרשה, וכן לת"ת דרכי יושר, זכות וברכת השבת תגן בעדינו ונזכה לגאולה בקרוב, מתוך תפילה שלא יצא מכשול מתחת ידינו

דיני 3 חיובי עליה לתורה בשבת שיש לבעל של יולדת

על לידת בן שהרי יולד הבן כבר יעלה בשבת.

לאחר 40 יום בלידת בן, ו80 יום אחרי לידת בת,

חיוב נוסף בלידת בן לאחר 40 יום ללידתו ובלידת בת לאחר 80 יום, שהוא זמן הבאת הקרבן, ובמקראי קודש דייק מהרמב"ם שהכוונה ליום לאחריהם וכן דעת הגר"ח"ק זצ"ל (ומאחר וזה כמעט ג' חודשים מהלידה ראוי לחשבן זאת מיד ולזכור התאריך... ומאידך כתב בלבושי שרד שהוא חיוב אפי' שאשתו אינה טהורה, ויל"ע למה הוא חייב עליה בשבת הרי שבת אינו זמן להבאת קרבנותיה? (אמנם לגבי מנהג אמירתה פסוקי תזריע תמתין לכשטהר, פתחי מגדים) וחיוב זה אפי' שביום השמונים לא היה קריאה בתורה.

כאשר אשתו הבריאה והולכת לביהכנ"ס

חיוב נוסף: אבי הילד בשבת כאשר אשתו בריאה והולכת לביהכנ"ס מחייב לקרותו, וקודם להרבה חיובים אחרים, אבל אם היא חולה ואינה יכולה לילך אינה חיוב עד שתלך, ויוצא שישנם ג' חיובים, ואם הלכה לביהכנ"ס לפני יום השמונים צריך שוב עליה לאחר יום הפ' וכן להיפך. וכן בלבוש רפ"ב ג' וכן מהגר"ח"ק והגר"י זיכרמן שליט"א.

שאלת מרן הגה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד, ותירוץ מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

למה אליהו הנביא לא מגיע בערבי שבתות מפני הטורח, בכדי לא לבטל את ישראל מלהכין צרכי השבת, ולכאורה הרי ישראל היו מסכימים לבטל שבת אחת על עונג שבת והעיקר שאליהו יבוא ועוד קשה למה הצם תענית חלום בשבת צריך למיתב תענית לתעניתו (רפ"ח, ד') הרי הוא נהנה מהצום?

בער"ש מפני הטורח שלא יתבטלו מלהכין לשבת, דהא מותר להתענות בשבת ת"ח משום שהתענית עונג הוא לו שדעתו מתיישבת עליו, וה"נ אין לך עונג שבת גדול מזה לכל ישראל משמחת אליהו שיבוא לגאולם, ובודאי לא גרע עונג זה מעונג תענית חלום, עכ"ד.

וחילק מרן הגרא"ל זיע"א, שהרי באמת כולם בשבת רוצים לאכול רק הם מעדיפים להתענות כדי שאליהו יבוא, ולכן אליהו לא רוצה לבטל מעונג שבת ואינו בא בער"ש, וכן בתענית חלום בשבת, אכן רוצה להתענות כדי ליישב דעתו, אבל באמת הוא היה שמח שיתבטל חלומו עם אפשרות אכילה, ולכן צריך להתענות לאחר השבת, משא"כ למי שעונג לו עצם התענית שמותר לו להתענות בשבת ולא צריך כפרה.

זכות ידיעת משנה בשבת ניצל ממוות

לרמוז לבאשם שיוכל לטעון שלא התכוון לשחד לשוטרים, אלא כיון שהיה בער"ש, נאלץ ע"פ ההלכה למסור כספו לגוי, הסוחר שידע המשנה אכן הבין את הרמזו וטען טענה זו, והשופט החליט להזמין את הרב של וורשה לשאלו האם אכן יש כזו הלכה בהלכות שבת, ואכן הרב הסביר היטב את הלכה זו, והשופט שוכנע וניקהו מעוון השוחד, ואגב זה פטרו מעוון חוקי המסחר, כיוון שטען שהשתכנע שהיהודי נאמן ושומר חוק, וראים את מעלת ידיעת התורה, שהרי אילולא ידע החשוד את המשנה בשבת לא היה קולט את הרמז ולא היה ניצול!

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

כאשר היולדת הולכת לבית הכנסת

בלבוש בסי' רפ"ב לגבי חיובים לעלות לתורה הביא כך: ואבי הילד בשבת שהולכת אשתו לביהכנ"ס הוא חייב שהוא במקום קרבן, ויל"ע האם מנהג זה הוא גם שהאשה נהגה ובירכה הגומל, או רק שלא בירכו הגומל ונוהגים שהיא מקשיבה ועונה לברכו של בעלה שזה נחשב לה לעניית הגומל, וכדברי הפרי מגדים (ריט סק"ג) וז"ל: וביוולדת כתב הא"ר בסק"ה: יכוון הבעל בברכת התורה כשאומר ברכו את ה' המבורך להוציא אשתו והיא תענה אמן, כדכתיב הודו לה' ברכו שמו... ומקורו בתורת חיים סנהדרין דף צד (ויל"ע האם צריכה לענות אמן דוקא או עניית ברכו שלה מספיקה)

והביא בביאור הלכה בסי' קל"ו בהרחבה את כל חיובי העליות לתורה שהוסיף שכשמוכרים העליות זה דוחה לחיובים (ע"ש): בלידת בן יש חיוב עליה לאב בשבת לפני הברית, (וי"א גם עליה או הגבהה למוהל ולסנדק), ואפי' שכבר האבא קיבל עליה לפני שבת, וכבר עבר זמן מהלידה, ובשערי אפרים הביא שאם עלה בשבת והברית נדחה א"צ שוב לעלותו בשבת שלאחריו, ובלידת בת החיוב כאשר רוצה לקרוא לה שם (דעת תורה וכן מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל) והלבוש כתב שחיוב על לידת בת קודם לחיוב

ואלו דברי מרן הגרא"ל שטיינמן זיע"א בספרו "ימלא פי תהלתך" (תפילה שע"ז): בשו"ע רפ"ח ס"ד מתיר בשבת להתענות תענית חלום כדי שיקרע גזר דינו ומתענה ביום א' על שביטל עונג שבת, וזה דבר מחודש שאומרים לאדם להתענות תענית חלום אבל תצטרך אח"כ כפרה ע"ז, וכן מצינו בתוס' ב"ק צא: לענין נזיר שהמצוה לידור בנזיר יותר מהעבירה שציער עצמו מהיין, ומ"מ יש קצת חטא מידי דהוי המתענה ת"ח בשבת, שקורעין לו גזר דין, ונפרעין ממנו תענית של שבת. ושואל הגרא"ל למה שיצטרך להתענות שוב ולא נחשב התענית לעונג כסעיה ב' ג', שמי שנהנה מהצום מותר לו לצום, הרי גם בתענית חלום זה עושה לו טוב הצום,

ובקובץ שיעורים פסחים נה הקשה על מה שאליהו לא בא

מעשה שהיה בפולין לפני 250 שנה, כאשר נאסר על היהודים לסחור עם הכפריים הגויים, ופעם אחת בער"ש סוחר יהודי קנה סחורה מגוי ונתפש ונחקר ע"י שוטרים והודה בעונו, וכשהובל למעצר ניסה לשחד בכסף את השוטרים, אחד השוטרים כעס מאד ואמר שעוון השוחד יותר חמור מהעוון הראשון, נתמזל מזלו והתובע נגד המשחד היה יהודי ת"ח נכדו של התבואות שור זצ"ל, המשפט החל והנתבע היה מיואש מראש, ושתק כדי לא להזיק, לפתע החל התובע היהודי לזמזם לעצמו, את המשנה בשבת "מי שהחשיך בדרך וכיסו בידו נותן כיסו לנכרי", ונתכוון

לפרטים והנצחות או להצטרפות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324@gmail.com לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324



גלין מיוחד לקראת סדרת השיעורים בעניני טהרות הלכה למעשה

ציפית לישועה!?

הזהירות בשמירת הטהרה דורשת מאיתנו קודם כל ידיעה רחבה בכל פרטי ההלכות, במה מותר לגעת, על גבי מה אפשר לשבת, וממה יש להזהר, וכדי להיות מוכנים עלינו להתחיל לדעת לפחות את עקרי הדינים וההלכות המצויות.

לדוגמא...

ארון ספרים והספרים שבו האם הם מקבלים טומאה?
מכשירי חשמל, תנור, מקרר, מיקרוגל, פלאפון, מחשב, האם הם מקבלים טומאה?
טמא הנוהג ברכב האם מטמא את הנוסעים משום היסט?
טמא שהכין לעצמו כוס קפה ולא נגע בחלב האם נטמא החלב?
האם יש אופנים שאפשר להיות בבית שיש שם מת ולהשאר טהורים?
האם יש איסור לאכול אוכל טמא?

בידך הדבר!!!

כעת ע"י סידרת השיעורים בהלכות טהרות שימסרו אי"ה ע"י ת"ח הבקאים בהלכות אלו תוכל לקנות בעז"ה את יסודות ההלכה בעיקרי הדברים אשר יהיו נוגעים למעשה מיד בביתא משיח צדקנו, בצירוף דוגמאות מעשיות מהמקרים השכיחים.
את השיעורים יהיה ניתן לשמוע בקול מהיכל שע"י קול הלשון בטל: 073-3718680
שלוחה 1-8.

להקמת שיעור חדש באזור מגוריך ניתן ליצור קשר בטל: 052-7655009 בשעות בין הסדרים, באין מענה אפשר להשאיר הודעה.

לישועתך קוינו כל היום, וכן אנו מסיימין תפלתנו על כן נקוה לך לראות מהרה וכו', וכן אנו אומרין באני מאמין ואני מחכה לו בכל יום שיבוא, אבל צריך להתבונן אם אין דבריו רק משפה ולחוץ ח"ו, כי אם באמת מצפין אנו לישועה במהרה ומחכים בכל יום שיבוא, הלא היינו מכינים עצמנו בלימוד ההלכות האלה שכבא זמן הישועה ידרש לנו ההלכה למעשה, וההלכות הלא גדולות ומרובות הן אשר אי אפשר ללמוד אותן בשעה קלה, ואם אין אנו נותנים לב ללמוד ולדעת ההלכות כו' אות הוא כי אין ציפיתנו לישועה במהרה אמיתית, שאלו כן בודאי היינו משתדלין ומזדרזים בכל עוז ללמוד ההלכות האלו הנצרכות לנו תיכף בהגלות ישועתו יתב' ואיך לא נירא ולא נבוש לומר שקר ח"ו לפניו ית' ולהזכיר עוד שמו ע"ז, כמו שאנו אומרין ג' פעמים בכל יום על כן נקוה לך ה' אלוקינו ...

הלכות הטהרות הן גופי תורה ומביאים לידי רוח הקודש

כ' הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות סדר טהרות וז"ל: והבן אמרם עתידה תורה שתשכח מישאל על שכחת דיני הטומאה והטהרה וכן כשצוה השי"ת לנביא לשאול על זה א"ל שאל נא את הכהנים תורה הנה שקרא תורה בסתם את הלימוד בטומאה וטהרה וידיעת דינם וכן ג"כ אמרו בטומאות וטהרות הן הן גופי תורה, ואיך לא יהיו והן הן הסולם והמבוא לרוח הקדש כמו שאמרו (ע"ז כ): טהרה מביאה לידי קדושה וכו'.

החיים שלנו עומדים להשתנות

פתאום יבוא אל היכלו האדון, ואנו נמצא את עצמינו במציאות חדשה שאינה מוכרת לנו.

היה דבר ה' אל חגי הנביא לאמר כה אמר ה' צבא-ות שאל נא את הכהנים תורה לאמר: הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא: ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא: ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה וגו' ופירש רש"י שאל נא את הכהנים תורה, שמא שכחו בגלות הלכות קודש וטומאה וטהרה.

על מה היה מעורר הנביא בזמן הזה?

וכתב מרן החפץ חיים ז"ל (מכתב ק"י) וכבר מצינו גם כן בגלות בבל קודם בנין בית שני, שאע"פ שהיו אז אנשים שהיו זוכרים את הבית הראשון ולא נשכח מהם כל כך עבודת הקרבנות אע"כ היתה נבואה מאת ד' ע"י חגי הנביא שישאל את הכהנים תורת הקודש והמקדש, וסוף הדבר היה שלא ידעו הכהנים הרבה דיני הקודש והמקדש, ומה נאמר בימינו אלה, וברור אצלי שישאלנו נביא בזמן הזה בודאי היתה גם לו נבואה מה' שישאל את הכהנים תורה ולזרזם על זה, עכ"ד.

ציפיה לישועה ע"י לימוד ההלכות הנצרכות כשיבנה בית המקדש

עוד עורר מרן הח"ח על לימוד ההלכות הנוהגות בזמן המקדש כחלק מהציפיה לישועה וכמו שכתב בספרו תורה אור פ"ב וז"ל: סדרו לנו אנשי כנסת הגדולה בשמונה-עשרה

טומאת מגע ומשא

סדרת השיעורים בהלכות טהרות הלכה למעשה

שיעור א

מוצש"ק פרשת משפטים תשפ"ד

מגע

מי מטמא במגע

א. לפעמים מוזכר בתורה נגיעת הטמא בטהור, ולפעמים הטהור בטמא. ואין נפק"מ, אלא כל שהטהרות והטומאה באים במגע זה בזה נקרא טומאת מגע.

ב. כל הטמאים והטומאות מטמאים במגע, אלא שהנוגע בזב וחבריו () מלבד מרכב) מטמא כלים בשעת מגעו.

מהו מגע

ג. אפילו נגיעה בשער או בציפורן של הטהור או של הטמא, מטמא. וכגון מספריים שסיפרו בהם טמא נטמאו ולכן הספר צריך שיהיו לו שני מספריים אחד לטמאים ואחד לטהורים.

ד. דברים שאינם חלק מגוף האדם, כגון לפלוגי שבעין וכדומה, אף שבטבילה אינו חוצץ, מכל מקום אינו חלק מהגוף, והמגע דרכו לא נחשב מגע, כיון דדין ביה"ס לחציצה ודין ביה"ס למגע הם ב' ילפותות שונות.

ה. יש אומרים שגם קשקשים לא נחשב חלק מהגוף לטומאת מגע, ויתכן שגם ציפורן שפירשה רובה. [וזו תלוי גם בדין גוזז בשבת, ואכמ"ל].

ו. פלסטר, גבס, נראה בר"ש שנחשב גופו, והמגע דרכו מטמא את האדם, והחזו"א תמה שלא יכול להיות שהטומאה תעבור דרך רטיה וכדומה ולכן כ' שאף הר"ש לא

סובר שהטומאה עוברת דרכו, דאין דין שומר לאדם. ואפילו שן או רגל תותבת לא נחשבת חלק מגוף האדם לענין טומאה.

בית הסתרים

ז. נגיעה במקום סתר שבגוף האדם לא מטמאה ולא נטמאת.

'בית הסתרים' מבואר בגמ' קידושין כ"ה א' שהכוונה למקומות שבדרך כלל מוסתרים.

להלן פרוט מקומות לפי גובה גוף האדם:

עיניים - מגולה.

תוך האוזן - המקום שלא נראה מבחוץ נחשב מקום סתר.

נקבי החוטם - כנ"ל.

לשון - מגולה. יש מפרשים בדעת הר"ש שרק המקום שיכול לצאת

מהפה נחשב מקום מגולה. אך בפשטות בשאר ראשונים נראה שכל

מקום שנע בשעת הדיבור נחשב מקום מגולה. אמנם החלק הפנימי שבלשון שאינו נראה חשיב ביה"ס.

שיניים - אפילו השיניים הפנימיות נחשבות מגולות.

חיך - המקום שנראה כשפותח את פיו כתב המאירי שנחשב מקום מגולה.

והערוך השלחן דן לדייק ברמב"ם שנחשב מקום סתר.

כפלים וקמטים שבגוף - מה שמתגלה בתנועה קלה נחשב גלוי, מה שצריך

איזה מאמץ לגלותם נחשב מקום

סתר.

בית השחי - כל מקום שלא מתגלה רק כשמרים ידו [מעל ראשו] נחשב בית הסתרים, הגם שלטבילה נקרא מקום מגולה. (גולות עליות).

קמטי בית הרעי - מה שמתגלה כשיושב נחשב גלוי, מעבר לזה נחשב מקום סתר.

יש להסתפק בשער שיוצא מתוך ביה"ס לחוץ ונגע במקום שיצא לחוץ האם הולכים אחרי מקום היציאה או אחר מקום חיבור השער לגוף.

למעשה הפתרון פשוט למגע הוא ללבוש כפפות ניילון שלא מקבלות טומאה, למרות שהם בגד, כיון שאינם עשויים מחוטים ולא מעור, והגריש"א אמר שנפט נחשב בא מן הים שאינו מקבל טומאה.

מגע בכלים

ח. רוב הכלים - חוץ מכלי חרס - נטמאים ומטמאים בין במגע מתוך הכלי ובין במגע בדפנות הכלי מבחוץ. ט. כלי חרס אין נטמאים אלא מבפנים.

י. וכן נטמא ומטמא דרך הידית או כל מה שמשמש את הכלי.

יא. ידית שיש בה תוך, אין התוך נחשב בית הסתרים.

יב. תוך של מכפלת בבגדים יש לעיין, ותלוי קצת בסוגיא של ציצית בבגד

כפול (מנחות ל"ז ע"ב) ואכ"מ.

משא

מסייע:

ו. הניד יחד עם הרוח אילן שעליו
טומאה, נטמא במשא.

וכן אם השיט ספינה שיש בה טומאה,
על אף שגם המים מסייעים לנסיעה,
נטמא.

ז. שנים שנשאו וכל אחד יכול
לשאת לבד - נטמאים.
וכן אם כל אחד לא יכול לשאת לבדו,
גם נטמאים.
אם אחד יכול והשני אינו יכול, היכול
ודאי נטמא.

לדעת הרשב"א גם האיני יכול נטמא,
[וכן נראה לכאורה בשו"ע]. אך
החזו"א כתב שהאיני יכול טהור.

ח. הרבה אנשים שנושאים טומאה
כבדה שלבד לא היו יכולים לשאת
אותה, אך שלשה או ארבע כבר
יכולים לשאת, ונשאו אותה חמשה
בני אדם או יותר, כולם נחשבים
כמסייע, ולדעת החזו"א טהורים.

ד. ובזב וחבריו התחדש לפי דעת
הר"ש שאף אם לא הזיז את הטומאה
אלא שהיתה על גביו ג"כ נטמא,
ולדעת תוס' התחדש שאף אם לא
נרגש הכובד ע"ג הנושא ג"כ טמא
ואמנם דוקא היכא שאם ישמט הנושא
יושפל הנישא (וכגון במקום שצד
אחד נתמך ע"ג איזה דבר ועומד בטוב
אבל אם לא יתמך גם בצד השני וימנע
נפילתו - יפול), אבל בלא"ה טהור
שהרי לא עדיף ממסייע שאם בלעדיו
היה הטמא מוחזק ע"י אחרים ולא
היה נופל ממקומו דאינו מטמא וה"ה
כאן. (חזו"א זבין ס"ג סקט"ו).

ואמנם דעת הגר"א דמה שמסייע
טהור היינו היכא שאין הטהור מכוון
כנגד הטמא אבל אם הטמא מכוון
כנגד הטהור אף המסייע טמא.

ולפ"ז יש להסתפק אם אבן מסמא
שייך גם כשהטהור או הטמא נמצא
ברשות אחרת כגון מי שהניח את
ידיו על תקרת הבית, ובקומה שנייה
יש מעליו אשה נדה המטמאה במשא
האם נטמא מחמת אבן מסמא ואם
שייך גם במחובר או רק בתלוש.

ה. אפילו אם הזיז רק חלק
מהטומאה, כגון שהסיט רק את שער
הטומאה, גם נטמא.

מי מטמא במשא

א. רק טמאים שטומאתם מכח עצמם
מטמאים במשא, ולא טמאים שקיבלו
טומאה ממקום אחר כגון:

מת, נבילה, וכן מצורע, נדה, זב; זבה;
יולדת; משכב ומושב; מעיינות הזב;
ובחלל חרב יש מחלוקת.

טמא מת, וכל מי שקיבל טומאה
מאחר, לא מטמאים במשא.

וכן שרץ לא מטמא במשא.
כל המטמאים במשא מטמאים בגדים
שנוגע הטמא בהם בשעת משאו.

מי נטמא במשא

ב. רק אדם נטמא במשא, אבל כלים
או אוכלים שהטומאה נישאת עליהם
לא נטמאים במשא.

איך נטמאים במשא

ג. טומאת משא כוללת ומתפרשת
בשני אופנים:

טומאת משא במת ובנבילה, לדעת
הר"ש דווקא היכא שהטהור הזיז את
הטמא ולדעת התוס' (שבת פ"ב ב')
בעינן שיהיה נרגש הכובד ע"ג הנושא
ואפילו לא הזיז, ולדעת הרמב"ם (הל'
טומאת מת פ"א ה"ו) אף שלא הזיז
הטומאה ולא נרגד הכובד על הנושא
ג"כ טמא. (חזו"א זבין ס"ד סק"ד).



טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

צפית לישועה?!

בשמחה רבה הננו לבשר לכל שוחרי התורה המצפים לישועה
הרינו להודיע על המשך סדרת שיעורים בעניני

סדר טהרות הלכה למעשה בקרב בימינו

הנוגעים לכל אחד ואחד מיד כשיבנה בית המקדש בב"א שעי"ז יוכל
כל אחד ואחד לרכוש ידיעה מעשית בעיקרי וכללי הדברים הנוגעים
למעשה בצירוף דוגמאות מעשיות מחיי היום יום

השיעורים יעסקו אי"ה בנושאים הבאים:

מוצש"ק פרשת תצוה

ג.

דיני טומאת
אוכלין

מוצש"ק פרשת תרומה

ב.

דיני טומאת משכב
ומושב

מוצש"ק פרשת פקודי

ג.

דיני טומאת
מת

מוצש"ק פרשת ויקהל

ה.

דיני טומאת
כלים

מוצש"ק פרשת כי תשא

ד.

דיני היסח הדעת,
טומאת ע"ה ועוד

השיעורים מתקיימים בעז"ה בבית המדרש נחלת משה רח' מלצר 36 בני ברק (בית שני)
החל ממוצ"ש פרשת משפטים בשעה 10:00

את השיעורים יהיה ניתן לשמוע בקו קול מהיכל שע"י קול הלשון בטל: 073-3718680 שלוחה 1-8

שמעו ותחי נפשכם

וארטים לפרשת השבוע

כה ב. ויקחו לי תרומה. וברש"י לי **לשמי**. בביאור הכוונה לשמי יי"ל ע"פ ברכות סג. דכל מי שאינו נותן את תרומותיו לכהן סופו שיצטרך לכהן בשביל להשקות את אשתו שמתהיה סוטה. והנה כידוע בשביל להשקות סוטה צריך למחוק את הגיטה. וזה כוונת הפסוק תתנו תרומה לשמי היינו שלא ימחה שמי. **עניינ**ל שהמקום היחיד שקוראים את שמו של הקב"ה י-ה וגו' זה רק במקדש, כי במדינה הוא נקרא בכינוי היינו א-ד-נ.. וזה מה שאמר לשמי, היינו בשביל השם שלי שתתרמו לבנית המקדש ועיי"כ יקראו בשמי.

כה ב. ויקחו לי תרומה. פרשתנו מתחילה "ויקחו לי תרומה" מיד אחרי סוף הפרשה הקודמת שמסתיימת ב'ויהי משה בחר ארבעים יום וארבעים לילה'. ורבים התקשו מה הקשר בין שני הפסוקים: ויתרץ בזה בחנוכת התורה ע"פ הגמ' בסוטה יג: שההפסוק ויהי משה בחר ארבעים יום וארבעים לילה ילפינו שמשה לא מת. והנה בגמ' בסנהדרין לט. כתוב שאל מין אחד את רב אבין הא אלוקים כהן הוא דכתב ויקחו לי תרומה וא"כ במה הוא טבל כשקבר את משה. וזה תרומו בסמיכות הפסוקים כי משלהי משפטים ילפינו שמשה לא מת, וא"כ אפי' שהקב"ה כהן הוא כמבואר ויקחו לי תרומה הוא לא נטמא למשה. **עניינ**ל שהקמת המשכן באה לכפר על חטא העגל, וחטא העגל קרה בגלל שטעו בניי בחשבון המי ימים שעלה משה לשמים, והטעות שלהם היתה שהם לא חישוב את הלילות כדפרשי לקמן לב. ולכן כתב ויהיה משה בחר ארבעים יום וארבעים לילה ובסמיכות לזה הוצרך לומר שיעשו משכן כי בגלל זה שלא ידעו על הלילות הוקם המשכן.

כה ב. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי. הנה פתח הכתוב בלשון תרומה, וסיים תרומתי, ולכא"ו הול"ל אשר ידבנו ליבו תקחו את התרומה. ועוד מדוע נכלל פעמיים עניין תרומה, היה אפשר לכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי ולא היה צריך לכתוב ויקחו לי תרומה בהתחלה. וי"ל דהנה פסק הרמב"ם (יד ב) מעשה הקרבנות בנדרים ובנדבות אינו צריך להוציא מפיו כלום, וברגע שחושב בליבו לתת תרומה הוא חייב, שנאמר כל נדיב לב יביאה, והיינו שעיי נדיבות לב הוא מתחייב להביא. לפי"ז הפסוק מתפרש היטב, 'ויקחו לי תרומה' היינו שיקחו תרומה מישראל שירצה לתת. ויש עוד! גם 'איש אשר ידבנו ליבו' היינו שרק חשב בליבו להביא תרומה, תקחו את תרומתי כי זה כבר תרומה שלי ברגע שחשב. חשב סופר.

כה ב. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי. לכאורה יש כאן סתירה בפסוק, בתחילה ה' אומר למשה דבר אל בני ישראל שיקחו תרומה מאחרים והיינו שמשה ימנה שליח לאסוף, ולאחמ"כ ה' אומר מאת כל איש וגו' תקחו את תרומתי, היינו שמשה עצמו יקח? וי"ל שיש ב' סוגי תורמים, יש הנותנים כי מבקשים מהם ולא נעים להם לסרב וזה כל איש, ומהם מישהו יאסוף, כי אם משה ואהרן יאספו בעצמם זה יכול להחשב ככפיה גדולה כי א"א לסרב להם, משא"כ מאת כל איש אשר ידבנו ליבו, מהם תקחו אתם (משה ואהרן) את התרומה.

כה ב. מאת כל איש. מהלשון של כל איש משמע שפרשה זו נאמרה לאנשים ולא לנשים. דאילו זה היה מתייחס גם לנשים היה צריך לכתוב מאת כל אשר ידבנו ליבו, בלי להוסיף יכל איש. וקשה עיי' שביקוהל ישנה משמעות שונה בדכתיב שם (לה כב) ויבואו האנשים על הנשים וגו' משמע שהנשים היו התרומות העיקריות למלאכת המשכן וכמבואר ברמב"ן שם ועוד. ועוד בתרומת תכשיטי הנשים כתוב כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכו' וקשה למה כתב בלשון זכר הלי"ל בלשון נקבה כי הנשים תרמו את תכשיטיהן. ואין לומר שהנשים הוצרכו לאישור של הבעלים, כי כל מה שמעשה ידיהן שייך לבעל הוא תחת מזונותיהם ובמדבר לא היה מזונות מהבעל כי היה מן. וי"ל עיי' נדרים עז ב ועוד שם שמבואר שם שיש הבדל בין נדר איש לנדר אשה, דנדר איש כאשר האיש נודר שיתן מספוף להקדש מיד מתחייב והגזברים יכולים לכופתו, ולתפוס ממונו לקיום נדרו, אבל באשה זה לא כך שמא בעלה יפר לה הנדר ונמצא נדרה בטל. וא"כ תחילת פרשתנו מדברת על נדר שעיי' יש דין של תקחו את תרומתי וזה יכול להיות רק באיש, אבל לא באשה כי אשה שנודרת לא לוקחים

את תרומתה עד שהבעל יקיים את הנדר, ולכן כתב בלשון זכר. לעומת זאת בויקהל ששם מדובר על הבאת הנדבות כבר למשכן, שם הנשים כבר נטלו חלק נאה יותר מהגברים, וכאחר שנדבתן של הנשים חלה מכוח הבעלים וכתב כאן כל נדיב לב הביאו חח ונזם כי גם נדבתן הגיעה מכוח הבעל שאישר את ההתחייבות.

כה ה. ועורות תחשים. אומר רש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם (התרגום) ססגונה ששש ומתפאר בגוונים שלו. ויש לדקדק למה רש"י והתרגום לא ביארו כפשוטו ששם החיה הוא תחש אלא כתבו שזה כינוי המבטא את העובדה שיש לחיה הזו הרבה גוונים וששש ומתפאר וכו'. ומבאר החנוכת התורה שלכך רש"י הקדים לומר מין חיה ולא היתה אלא לשעה, דמאחר ולא היתה קיימת בבריאת העולם, עיי"כ אדם הראשון לא נתן לה שם כפי שנתן לכלל החיות, לפיכך כל השם של החיה הזאת הוא רק תואר אבל שם אין לה.

כה א-ז. ויקחו לי תרומה וכו' זהב וכסף ונחושת ו.. ו.. ו.. ו.. והנה בפסוק ו בפסוק ז לא כתוב ושמן למאור אלא שמן למאור בשמים לשמן המשחה אבני שוהם וכו'. משמע שהליקחה של הדברים שהוזכרו בתחילת הפסוק עז ו החיבור, היתה שונה מליקחת הדברים שלא נכתב בהם וו החיבור; וי"ל, אומר החיד"א ע"פ התרגום יונתן, שאת כל התרומות הביאו בני ישראל, אבל את השמן הבשמים והאבנים הביא הקב"ה מהשמים, לכך כתוב שמן למאור וכו'.

כה י. ועשו ארון. איתא בגמ' ברכות מז. אמר רב הונא תשעה ארון (שמונה בו ס"ת) מצטרפים למניין, אמר ליה רב נחמן ארון גברא הוא; אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין. ודברי הגמ' תמוהים כי בתחילה אמר ארון, ואח"כ **נראין כארון**; ויתרץ הגאון עיי' הגמ' במגילה י: אמר ר' לוי מקום ארון שבמקדש אינו מן המידה, היינו שבדרך נס הארון לא תפס מקום במקדש בכלל ועיי"ש בגמ' בהרחבת העניין. וא"כ הכל מובן, שרב הונא אומר שכמו שבמקדש היו עשר אמות בכל צד אפי' שהארון היה אמור להוריד מהשיעור הנ"ל כב"א זה היה נראה כמו עשר בכל צד, וזה כוונתו שארון מצטרף היינו שתשעה שנתאין כמו הסיפור של הארון מצטרפין, וזה גם מה שענה לרבי נחמן.

שם. ועשו ארון עצי שיטים אמתיים וחצי ארכו. אומרת הגמ' בסנהדרין כט. מכאן שכל המוסיף גורע. ועיי' ברש"י. ואיך ילפינו מכאן שכל המוסיף גורע? אומר הגאון: הנה אמתיים **חצי** ארכו, בלי הוו הצמוד לחצי, פירושו כפשוטו ארבע שתי אמות חצי מארכו, וז"א שכל האורך הוא ארבע אמות. וכשנוספה תואר, וו, הפך הפירוש להיות שתי אמות ועוד חצי אמה, דהיינו הוספת האות וו גרעה מהארבע אמה וחצי, ומכאן שכל המוסיף גורע.

כה יא. ועשית לו זה זהב סביב. ולהלן בשולחן ובמזבח הזהב ג"כ כתוב ועשית לו זה זהב סביב. וכתב רש"י שהזר זהב שסביב לארון הוא סימן לכתר תורה, והזר שסביב לשולחן הוא סימן לכתר מלכות, והזר שסביב למזבח הוא סימן לכתר כהונה. והרב אליהו דיסקין הביא לכל זה רמז דהנה זר הזהב שסביב הארון הוא רמז לכתר תורה ודבר זה מפורש באבות שהתורה נקנית בארבעים ושמונה מעלות והנה בבדיקה פשוטה ההיקף שסביב הארון היה 48

טפחים כי הארון הוא אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו וזה יוצא שמונה אמות שהם 48 טפחים. וזה בדיוק כנגד כתר תורה שנקנה ב-48 מעלות. והנה כתר כהונה מובא באבות שנקנה בעשרים וארבע מעלות וזר הזהב שסביב מזבח הקטורת שהוא כנגד כתר כהונה הוא 24 טפחים כי אמה ארכו ואמה רחבו. וכתר מלכות מובא במשנה שנקנה בשלושים מעלות והיקף השולחן הוא אמתיים ארכו ואמה רחבו וא"כ הוא שלושים ושישה טפחים. והנה כל השלושים מעלות שמובא במשנה לא מלכות נאמר בשאול, ואילו אצל דוד נאמרו עוד שש מעלות כי בועז הניח לרות שישה שעורים ובסנהדרין מובא שרמז לה שעתיד לצאת ממנה שישה בנים שמתחיל בדוד ונגמר במשיח בן דוד. והיינו שישה מעלות נוספות שיש לדוד שהוא כתר מלכות. כי הרמב"ם כתב שדוד זכה **לכתר** מלכות והנה כתר שם טוב עולה על גבیه, היינו יותר טוב מכתר תורה שנקנה בארבעים ושמונה מעלות וכתר שם טוב עולה עליהם היינו יותר מכתר תורה שזה אומר לפחות 49 מעלות. והרמז לכתר שם טוב הוא בכלל המשכן שזה המנורה וכמו שנאמר טוב שם טוב משמן טוב. ובמנורה יש 49 חלקים שזה 22

פרשת תרומה תשפ"ד

גביעים, 11 כפתורים, 9 פרחים, 7 קנים, וזהו כתר שם טוב עולה על גבیهן.

כה יא. מבית ומחוץ תצפנו. ביומא עב: אמרו כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח. שנאמר מבית ומחוץ תצפנו. וקשה הא בארון עצמו היה תוכו מעץ וא"כ אין תוכו כברו! וי"ל דאדרבה, למרות שהוא מצופה זהב מבית ומחוץ, הוא נקרא ארון עץ ולא ארון זהב כי אין תוכו כברו, והיא גופא הראייה שת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח.

כה כא. ואל הארון תתן את העדות. פרש"י שבא ללמד שבעודו בארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו עיי"כ. וצ"ע דאם יתן את הכפורת קודם הלוחות כיצד יכניסם אח"כ. וי"ל כיון דארון אינו מן המידה ולכן יהיה אפשר להכניס אח"כ את הלוחות. רי"ד דיסקין.

כה כג. ועשית שלחן עצי שיטים אמתיים ארכו. בפסחים קט: איתא שולחן של מקדש של פרחים הוה - היינו שיכולים לפרקו דאי ס"ד הדוקי מהדק איך מטבילים אותו במקווה במקדש שהיה רחבו רק אמה. וקשה למה לא שאלו זאת על שאר הכלים! ועיי"ק האם חסר מקוואות בירושלים שהיו גדולים פי כמה? וי"ל, אומר ההפלאה, שאת כל הכלים היו יכולים להטביל בכל המקוואות הגדולים שהיו בירושלים לכן לא שאלו עליהם, משא"כ שולחן איתא במנחות צט: שהזמן היחיד שאפשר להטבילו, הוא בין הזמן שמחליפים בו את הלחם הישן בחדש, והזמן הזה הוא רק בשבת בין הבוקר לשקיעה, ומכיוון שההלכה שלא גזרו שבות במקדש היא **רק במקדש עצמו** אפילו בדברים שהם צורך המקדש, א"כ אי אפשר להטביל את השולחן בשלמותו מחוץ למקדש משום שבות. וממילא מובן למה רק את השולחן, שהיו מוכרחים לטבול בשבת במקדש עצמו, היו צריכים לפרק כדי שאפשר יהיה להטבילו במקווה המצומצם שהיה במקדש, משא"כ בשאר דברים אפשר להטבילים ביום חול במקוואות הגדולים שהיו בירושלים.

כה ל. ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד. בחגיגה כו. איתא מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרים להם היהירו שלא תגעו בשלחן, וברש"י שם שמהיראים את הכהנים עמי הארצות שלא יגעו בשולחן כי אז זה טמא, ושולחן א"א לסלקו ממקומו ולהטבילו כי זה צריך להיות לפני **תמיד**. ותימא גדולה עיי' כי בגמ' במנחות צט: איתא רבי יוסי אומר שכל האיסור הוא להלין **בלילה** בלא לחם, אבל להוציא מהבוקר עד הערב שרי, וז"ל הגמ' שם: רבי יוסי אומר אפי' סילק את הישנה שחרית, וסידר את החדשה ערבית, אין בכך כלום, ומה אני מקיים לפני תמיד שלא **ילין** שלחן בלא לחם. והוא סתירה עצומה! וי"ל עיי' הגמ' במנחות שם: מדבריו של רבי יוסי נלמד, אפי' לא שנה האדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצוות לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, ומסיים שם ודבר זה אסור לאמרו בפי עם הארץ, והטעם כותב רש"י כי יש חשש שיחנק את הילדים שלו ללמוד רק קצת בבוקר וקצת בערב. וא"כ י"ל שרש"י בחגיגה הוא כפתור ופרח. וזה כוונתו, ואומרים לכהנים עמי ארצות שא"א לטבול את השולחן כי כתוב תמיד, ולא מגלים לעם הארץ שגם מצב של קצת בבוקר וקצת בערב נחשב ל"תמיד". בשם ספר שלמה מול אדר.

כו לא. ועשית פרוכת תכלת וארגמן. המשנה בשקלים (ח ה) אומרת פרוכת ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה וכו'. ושלוש מאות כהנים מטבילים אותה. הטעם שצריך 300 כהנים, אומר הגאון (מובא בתפארת ישראל שם), מכיוון שאורך הפרוכת היה ארבעים אמה, ורחבה עשרים אמה, א"כ ההיקף שלה היה 120 אמה, ואמת המקדש היא חמישה טפחים (מסכת מידות) ובס"ה 600 טפחים, וכך יד אדם היא טפח, לכך הוצרכו 600 ידיים ל- 600 טפחים.

כז יח. ארך החצר מאה באמה ורחב חמישים בחמישים. בעירובי יג: איתא תנא תלמיד וותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמישים טעמים. אמר רבינא אני אדון ואטהרנו, ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור, שרץ שאינו ממית ומרבה טומאה לא כ"ש. ודברי רבינא צריכים ביאור: כ"ש הוא משתנה בזה שיש לו להתיר עיי' טעם אחד איש מיישרה משתיר ב-150 טעמים. ועוד למה הגמ' לא הביאה חלק מהטעמים של אותו תלמיד או לפחות את היפים שבהם. ומתרץ הגאון תרוץ נפלא: הנה בטעמי המקרא של הפסוק שלנו ארך החצר מאה באמה זה קדמא ואולא, ורוחב חמישים בחמישים

הם מונח רביעי. ומרומז בזה עניין הנחש שבהתחלה היה הולך על ארבע ומהיר מכל החיות, והיינו קדמא ואזלא. דהוא קדים ואזיל. ואח"כ כשענש הלך על גחוונו והיינו מונח רביעי (וכמו ארחי ורבעי בתהילים קלט). ואח"כ הפשט ברבינה הוא שבא לומר כי אין הכוונה בדברי אותו תלמיד לומר שיכול לטהר את השרץ במאה חמישים טעמים, דהיינו שמצא 150

ואת צנועים חכמה

בפרשתינו מובא על ארון העדות שבו היה מונח הספר תורה כמה פעמים מוזכר העניין של כיסוי הארון גם כתוב ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון נתן את העדות אשר אתן אליך וזה אחרי שכבר הוזכר ונתת אל הארץ את העדות אשר אתן אליך, על הכפילות הזאת עומד רש"י. ומתרגמים המפרשים וביתר פירוט בבן איש חי בספרו עוד יוסף חי, שהקדים עוד קושיא אחרת, מדוע הוצרכה הכפורת לכסות את הארון מלמעלה, והלא הארון עצמו הוא עשוי בשביל כסוי שמכסה בו את הלוחות שבתוכו; ועוד, הלא יש כסוי בלאו הכי לארון עצמו, בפרוכת המבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים, ולמה הוצרך לכסוי בכפורת זו ג"כ? אומר הבן איש חי וכן העניין כאן, בארון הקודש שבו היו הלוחות שבהם כלולה התורה, ציווה השי"ת לתת את הלוחות בתוך הארון להצניעם בו, ולמרות שהלוחות כבר מכוסים ומוצגים בתוך הארון, ציווה הקב"ה להוסיף עוד צניעות יתירה, שציווה לכסות את הארון בכפורת, ועוד הוסיף צניעות יותר, שציווה לשים גם פרוכת המבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים, והרי זו צניעות שלישית. ללמדנו שהתורה תתקיים על ידי הצניעות, דהיינו שילמדו אותה בהצנע כל מה דאפשר להם, וכאשר אמר הכתוב ואת צנועים חכמה. ולכן מבאר הבן איש חי: לאחר שכבר אמר לו בפסוק (ט"ז) ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך חזר ואמר לאחר עשיית הכפורת ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה זו צניעות יתירה נוספת, כלומר שיש כאן צניעות לעדות שהיא התורה שמונחת בארון והיא כבר מכוסה, אפ"ה תוסיף עוד כיסוי לצניעות יותר, ע"י הכפורת, שתתן על הארון. ובנוסף עוד כיסוי היא הפרוכת שמבדילה בין הקודש לקודש הקדשים. דבר זה בא ללמדנו יסוד גדול לבניין החכמה וקיומה, שיהיה הצניעות בכל אופן שאפשר לעשות, ולכן אמר "ואל הארון נתן את העדות" לשון עתיד, כי בא ללמד על העתיד בהשגת החכמה שהיא העדות, שיתנהג בלימודה בצניעות. כתב בתנא דבי אליהו רבה פרשה כז אשרי אדם שיש בו תורה ויושב וקורא ושונה במקום צנוע במקום סתר, אצל מי מלינין אותו! הוי אומר אצל הקדוש ברוך הוא.

הגמרא מספרת רבי עקיבא, קודם שלמד תורה, היה רועה את צאנו של כלבא שבוע. וראתה רחל בתו של כלבא שבוע את רבי עקיבא שהיה צנוע. ולכאורה תמוה, מה ראתה רחל להתחתן עם רבי עקיבא, הגם שהגמרא אומרת שראתה בו את מידת צניעות, ולכן זה הסיבה שגרם לה להינשא לו, מכל מקום, סוף כל סוף הוא היה עם הארץ, ולכן היתה רחל צריכה לעשות איתו תנאי שאחרי החתונה ילך ללמוד תורה, וכי לא היה עדיף לקחת חתן שכבר עכשוו הוא תלמיד חכם ועוסק בתורה? התשובה היא: כי רחל ראתה שהוא מיוחד במעלת הצניעות, היה ברור לה כי אם הוא יעסוק בתורה, יזכה לקנינים בתורה, והשגות רוחניות שכל תלמיד חכם גדול אחר לא יגיע אליהם, כי זו סגולתה של תורה שהלומד בצנעה מחכים. ואכן זכה רבי עקיבא מחמת צניעותו לידעת התורה, אף יותר מכל התנאים והחכמים שהיו. ומובא בחז"ל שהקב"ה הראה למשה את רבי עקיבא אמר משה רבונו של עולם! יש לך אדם כזה, ואתה נותן תורה על ידי, ולא על ידו!! אמר לו הקדוש ברוך הוא שתוק! כך עלה במחשבה לפני. ואין אתה יכול לעמוד על סוף דעתי. וביאר בספר שערי אורה לרבי מאיר צבי ברגמן (פרשת שמות) שמשחרר רבינו אמר כי, שראוי התורה ליתן אותה לישראל על ידי רבי עקיבא, וזאת מחמת מדרגת הצניעות היתירה שראה בו, וממילא הוא כלי קיבול הראוי לקבל יותר תורה כי "ואת צנועים חכמה". בספר הזכרון (פרק א אות ו) הביא רבי חיים קניבסקי שצנעה היה הכוונה ביחידות, אלא עם חברותא בצנעה. אמנם יש אנשים שבטבעם יכולים ללמוד יותר טוב כשהם לבד וללא חברותא, וכמו שכתבו בספרים שהיו שיש לנו ספרים אין את האיסור ללמוד לבד, אבל אעפ"כ הורו גדו"י שזה מתאים ליחידים בלבד.

סיבות להתרת השרץ, אלא אומר רבינא שהפשט בדברי אותו תלמיד הוא שבא לטהר מטעם אחד בלבד, והוא **טעמים, דהיינו טעמי המקרא** של הפסוק מאה באמה וחמישים בחמישים, כלומר לפי טעמי המקרא שיש במילים מאה וחמישים, שזה היה הסיפור עם הנחש, וע"ז הוסיף רבינא עוד טעם.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

כתב החיד"א בשם הגדולים ז"ל: שמעתי מרב אחד זקן שקיבל, כי בימי מהרש"ל תחת בית מדרשו, היה חנות לאיש אחד שהיה מוכר ירקות, ושם היה ישן בחנות, וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות. והיה צנוע, ודבר אין לו עם אדם. ולילה אחד קם מהמרש"ל, ושם שר' אברהם היה לומד סודא עמוקה מאל, ומפרשה פירוש רחב, והיה נותן דעתו לכל דבריו. ושלח אחריו ושאל לו שאלה עמוקה בשי"ס, והוא השיב כי הוא עם הארץ ולא ידע מאי קאמרי רבנן. ואחרי הפצרות וגזרות, פתח פיו והאירו דבריו בחכמה ובקיאיות הפלא ופלא. והתחנן לו שיהיה בסוד, ולא יודע הדבר. ונמשך כמה זמן, שמהרש"ל מפלפל עמו, והיה מוצא קורת רוח שהוא גברא רבה. וכשנתבקש בשיבה של מעלה מהרש"ל, צוה לקהל שיקחו לרב, לר' אברהם מוכר ירקות כי אין כמוהו ואח"כ בהפצרות ותנאים רבים נתקיימה צוואת הרב ז"ל. ומי שיש לו לב יקח מוסר השכל עד כמה הוא גדר תורה לשמה, ואת צנועים חכמה, והתורה מכרזת עליו ירום ונשא וגבה. וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים: ע"כ.

מסופר על הרש"ש - רבי שלום שרעבי כשעלה לארץ ישראל לפני 250 שנים, שם פעמיו לירושלים עיר הקודש, לישיבת בית אל בעיר העתיקה. פנה הנער שלום שרעבי לרבי גדליה חיון שכיהן אז כראש הישיבה, וביקש ממנו להיות שמש במקום, הוא ידאג לנקות את המקום ולהכין לרבנים תה או קפה וכל מה שהם צריכים, בתנאי שיתנו לו פת לאכול, ומשהו לשנות ומקום לישון, וכך היה. הנער שלום היה מסדר את הספרים, ומכין את לרבנים הלומדים בתורת הקבלה. היה מעיר את חכמי הישיבה, ומאיר להם בפנס בדרכם לישיבה וכו' ובשעה שהיה פנוי ממלאכתו היה לומד בהסתר את ספר עץ חיים, וכשהיה בבית המדרש היה לוקח ספר תהילים, ועשה עצמו קורא בו, ואוזניו כרויות לדברי תורה שלמדו חכמי הקבלה. יום אחד ישבו ולמדו המקובלים, ונתקשו בקושיא חמורה בכתבי הארז"ל ואין פותר, זה אומר בכה וזה אומר בכה, והדבר נשאר בצריך עיון, הנער ר' שלום שרעבי שהיה לבו פתוח כאולם, יודע את היתרוץ אך לא רצה לגלות את סודו. ראש הישיבה פנה לתלמידיו שילכו לביתם, ולמחר ימשיכו לעיין, עד שימצאו את ביאור הדבר. כשבאו למחרת בבוקר, פותח ראש הישיבה רבי גדליה חיון את הספר, ורואה דף עם התשובה בפנים. שמחה מילאה את ליבו, גילוי אליהו הנביא. וכך חזר הדבר על עצמו כמה וכמה פעמים, הלך ר' גדליה חיון לביתו וסיפר את הדבר. יום אחד כשהקשו חכמי הישיבה בלימודם החליטה בתו של הרש"ש "חנה" שברצונה לראות גם את אליהו הנביא. לכן בלילה עמדה בפתח החלון שהיה בקיר המשותף בין ביתם לבית המדרש, ונשארה שם כל הלילה לזכות ולראות את אליהו הנביא. ואז להתפתעתה היא רואה את השמש, "שלום" זה שרוחץ את הכוסות ומנקה את בית המדרש, לוקח קולמוס ודף ורושם את התשובה ושם בספרו של אביה. מיד רצה להביאה וסיפירה לו את המעשה. הרב לקח פנס וירד לבית המדרש, פנה לנער שלום, אמר לו: אמור לי מיד מי אתה! והיכן למדת סודות התורה? גמגם הנער ושאל מה רוצים ממנו, אך כשראה שהרב מפציר בו, עמד וביקש על נפשו שהרב לא יספר כלום וברצונו להישאר שמש של בית המדרש. אמר לו הרב, אחרי הדועי ה' את כל זאת, אין נבון וחכם כמון, אתה עכשיו תהיה ראש הישיבה במקומי. סירב הנער לכך, וכשראה הרב שהוא בצער גדול מכך שרואה להישאר צנוע ונחבא אל הכלים כמ"ש "ואת הצנועים חכמה" ביקש הרב, שלפחות לאחר מותו הוא ימלא את מקומו, לזאת הסכים הרש"ש. לפני שנפטר הרב, כתב צוואה, וביקש שלא לפתחה רק לאחר מותו, כשנפטר ר' גדליה חיון, פתחו את הצוואה וראו שכתב הרב, השמש "שלום שרעבי" הוא שיהיה ראש הישיבה. התלמידים לא הבינו איך השמש יהיה ראש ישיבה, עד שאמרה להם חנה בתו של ראש הישיבה, את כל המעשה, והיא זכתה להינשא לרש"ש הק', ויצא שמעו בכל העולם, וכל זה זכה בזכות צניעותו

הנשים הביאו ג"כ תרומה למלאכת המשכן. ואיך הביאו הרי מה שקנתה אישה קנה בעלה וי"ל שכל מה שקנה בעלה הוא משום דמעשה ידיה תחת מזונותיה, ובמדבר היה מן ולא היה מזונות וממילא בעלה לא קנה את מעשה ידיה. (שאלה זו נשאלה ע"י הנציב בשיעור חומש ואשתו שמעה את השאלה מעבר לוילון והיא ענתה תשובה זו.)

וז"ש "אף חכמתי עמדה לי" תורה שלמדתי במיסתורין, היא שעמדה לי ונתקיימה בידי.

מסופר על הכתב סופר בנו בכורו של החתם סופר מאשתו השניה, היא בתו של רבי עקיבא איגר, הוא נולד כשהיה אביו החתם סופר בגיל 52. כשהיה רבי אברהם שמואל בנימין סופר בגיל 24, נפטר אביו החת"ס, והוא מילא את מקומו כרבה של פרשבורג וכראש הישיבה. בהיותו בן שש שנים נחלה הילד שמואל בנימין והיה בסכנה גדולה, והרבו בתפלות ופדיונות עבורו ואז הוסיפו לו את השם אברהם. והיה לו ממש נס תחית המתים למרות שהוא קם מהחולי הזה וחי עוד 50 שנה, מכל מקום כל מי היה חלוש ובעל יסורים, היה הבן אברהם שמואל בנימין מטבעו חלש וחולני בגופו, והיה נראה לאביו החתם סופר כעצל שאינו לומד הרבה, אך הוא היה לומד בהצנע ללא ידיעת אביו. וכך סיפר הכתב סופר: אחרי שאביו החתם סופר היה עולה על יצועו, הוא היה קם על בהונות רגליו, נכנס לחדר, וסוגר על עצמו, שקולו לא ישמע, מדליק הנר ולומד בהתמדה. וכשהיה אביו צריך לקום, מיד סוגר את הספרים ועולה על יצועו והולך לישון. ומחמת כן היה אביו חושב שהוא עצלן שישן כל הלילה, שלא יצא ממנו שום דבר, שהרי מי שאינו שוקד על התורה איך יצא תלמיד חכם! לכן היה בוכה עליו אביו בדמעות שלוש שהקב"ה יפתח את ליבו לתורה. וסיפר הכתב סופר שבעקבות כך החכים הרבה בתורה, שכן כל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, כשרבי אברהם שמואל בנימין סופר היה בן תשע עשרה שנה, אביו החתם סופר לא חש בטוב, ולא יכל ללכת לישיבה למסור את שיעורו בפני התלמידים. באותה עת נכנס רבי אברהם שמואל בנימין סופר, ואמר: אבא תן לי רשות למסור את השיעור במקומך. התחיל החתם סופר לחזק, אתה תאמר שיעור במקומי? כולם אריות בתורה יבלעו אותך חי. אך הבן לא נרתע בכל זאת ללכת להחליף את אביו בישיבה, ואביו הסכים על ידו ושלחו בברכה. הכתב סופר הגיע לשיעור והתחיל לדבר, וכולם מחייכים לאמר: מה יושענו זה, אך להפתעתם, נשפכו מפיו מרגליות, רעיונות מבריקים, קושיות חריפות, תירוצים נפלאים, כולם שמו יד בפיהם וישבו מרותקים לדבריו. לאחר כשלוש שעות כשסיים את שיעורו, רץ בהתרגשות אחד מגדולי תלמידי הכת"ס לבשר לאביו רבי משה, אשריך שיצא זה מחלצך, שלוש שעות למד איתם אף אחד לא יכל לפתוח פיו בפניו, דברים שלא שמעתן אוזן מעולם. הוריד החתם סופר דמעות שליש ואמר, האמן לי לא עברה תפילה אחת שלא בכיתי עליו שה' יפתח ליבו בתורה.

מפורסם הדבר עד כמה החפץ חיים רצה להסתיר את עצמו, ולכן בתחילה החליט להוציא לאור את ספרו חפץ חיים בעילום שם, וגם בעת מסעותיו להפיץ את הספר לא גילה לאיש שהוא מחברו אלא החיג את עצמו כסוכנו של המחבר, ונהג כמוכר ספרים עני נודד. מעמדו זה שיצר לו, גרם לו לעתים קרובות סבל ואי נעימויות, כי לא תמיד התייחסו אליו בכבוד הראוי, ויש אשר העגלוניים או הסבלים או אנשים פשוטים אחרים שבא אתם במגע היו מזלזלים בו, ולפעמים גם מבזים אותו, אבל החפץ חיים לא התחשב בזה כלל, ולא עוד אלא שהיה מתקבל הרושם שהוא מרוצה מזה. במקרים רבים לא האירה לו ההצלחה פנים, ונמצאו אנשים מבין תלמידי החכמים שהכירו בו שאיננו מהדיוטות, והתחילו לעקוב אחריו, עד שגילו שהוא מחברו של אותו ספר וכי הוא תלמיד חכם וצדיק. בראות החפץ חיים שיצא הסוד ואין בידו להכחיש את זהותו, היה מסתלק ממקום זה למקומות מרוחקים יותר וממשיך בהתחפשותו. לאחר כמה שנים, קרה מקרה שרמאי אחד הופיע בעיירתו, והציג את עצמו כמחבר חפץ חיים, החפץ חיים חשש שיצא מזה חילול השם, ונאלץ להדפיס את המהדורות הבאות בשמו. בהסתחלת לצאת שמו בעולם, הצטער מאד והיה מביע דאגתו מקורביו על הפירסום הזה. הוא היה מתחנן שלא יכתבו עליו ולא יפרסמו אותו, כשרבי שמואל נח גוטליב הדפיס בשנת

תרע"ב את ספרו אהלי שם, המכיל תולדות הרבנים פנה לחפץ חיים שיודע לו את תולדותיו ועל דבר הספרים שחיבר וכו' והחפץ חיים השיב לו את הדברים דלהלן: 'אחד' ש' הוד מעלתו, קבלתו מכתבו ומאד הייתי חפץ במלאות בשעת כתר'ה אבל ידידי קשה לי הדבר הזה, כי כבר נתפרסם שמי הרבה יותר מן המדה נגד רצוני, ואיך אוכל להיות בעצמי גורם עוד פירסום ע"י כתיבת כל חיבור (שהוצאתים רק

בזכות כלל ישראל) וכהנה ויש לי עוד טעמים בזה שקשה לי הדבר מאד ואתו הסליחה. גם כשנודע לחפץ חיים שהרב מ' ישר כתב עליו בעתונות ארצות הברית מאמר באנגלית, ומתכוון להוציא לאור ספר מיוחד על תולדותיו; הריץ לי מיד מכתב בכתב ידו מתאריך כ' אלול תרפ"ה וזה לשונו: נודעתי אשר כ"ת הדפוס בלשון אנגלית את שמי ותולדותי, ועתה בדעתו להדפיס גם בלשון עברי, ולהרחיב הענין. אבקשו מאד

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: מה המעלה הגדולה בזה שאדם חושב על השני? **תשובה:** בפסוק נאמר שהכרובים יהיו פניהם איש אל אחיו. ובמסכת ב"ב צט. פירש רשב"ם: שישאל עושיין רצונו של מקום הם הופכים פניהם זה לזה ואז זה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, ורבי יצחק אלחנן ספקטור היה אומר כשפניהם איש אל אחיו כשכל יהודי מבית ושם לב אל זולתו לדעת מה מצבו ואיך יוכל לעזור לו זהו המצב של עושיין רצונו של מקום, ואילו כשפניהם לבית כשכל אחד דואג רק לעצמו ולביתו ואינו נותן דעתו כלל להתעניין בגורל חברו זה המצב של אין ישראל עושיין רצונו של מקום, כי הקב"ה רוצה שיהיה כל איש מ' ישראל נותן עיניו ולבו לדעת את שלום אחיו ומצבם להרגיש אם חסר מה לעזור ולבוא לעזרתו. רבי חיים מוולאז'ין היה אומר שכל בריאת האדם הוא רק בשביל להועיל לשני ולא לעצמו כלל. הסבא מקלם אמר: אהבת עצמו היא המבוא לפילה הגדולה והנוראה ביותר ברוחניות רח"ל. עוד אמר: כפי שאדם אוהב את עצמו, כך באותה מידה בדיק - רחוק הוא מהקב"ה. המשגיח רבי ירוחם כותב בה"ל אהבת עצמו - מקור הוא ותכליתו! כי כל מה שהאדם עושה בכוונת הנאת עצמו - זהו ההיפוך מכוונת הבריאה והיפוך טבעה ומציאותה באמת. מצינו בדברי חז"ל הק' בתנא דבי אליהו שמשנה זכה לדברים גדולים בעבור שעמד בתפילה בשביל ישראל, והיינו שחשב על זולתו. כך צריך להיות, לא לחשוב רק על עצמו, אלא לחשוב על השני מה הוא צריך ובמה אפשר לעזור לו.

שאלה: האם תפילות של אדם רשע ובזוי מעבירות שבידו מתקבלות? **תשובה:** בוודאי. כתוב בפסוק פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון. והיינו הבטחה שהקב"ה יפנה אל התפילות שלנו בדורות אלו דור עקבתא דמשיחא, אפי' שנהיה בבחינת ערער וכמו שפירש רש"י נשחת ונמאס. ויש לכך סברה הגיונית כי גם ילד שפשע באבא שלו המון, האבא רוצה מאוד בתשובתו ומעוניין שהבן יבקש ממנו בקשות ויתקשר עמו חזרה, ומפירש שמו"ע "הרוצה בתשובה". כי ע"י שמבקש הוא מגלה שעדיין יש לו קשר עם הבורא ולא התנתק ממנו. ועצם התפילה זה הקרבה הגדולה להקב"ה.

שאלה: כתוב בחז"ל משכנס אדר מרבין בשמחה, יש לשאול מהי שמחה המותרת, ומהי ליצנות האסורה דכתיב ביה שכת ליצנים אינם מקבלים פני שכניה? **תשובה:** חז"ל אמרו באבות שנים שישבו ואין ביניהם דברי תורה הר"י מושב לצים. מאידך גיסא מצינו רבות בחז"ל ששבתו את האנשים המשמחים ואמרו עליהם שהם בני עולם הבא, וקשה למה זה לא נקרא מושב לצים הרי לא היה ביניהם דברי תורה? ובאור רז"ל שיש הבדל בין אמירת ליצנות בלי שום מטרה, שע"י אמרו חז"ל שהעושה כן אינו מקבל פני שכניה. לבין מה שעושה למטרה מסויימת, כגון לשחרור המתח שאדם נמצא בו לפעמים, או להרחיב ליבם של השומעים בדרשה כדי ששאר דברי המוסר יכנסו לליבם, וכן לעשות אווירה טובה. ודבר זה הוא מעלה גדולה, ומצווה רבה לעשות כן. וכתב בספר 'שבט מוסר' לעולם יהיו פניו של האדם שוחקות ובדחן שזהו מורה על הבטחתו בהקב"ה וכו' עיי"ש פ"י טז. ועל המשנה באבות שהתורה נקנית במיעוט שחוק כותב שם במדרש שמואל וז"ל: הענין הוא כי מצינו בגמרא שמביאים מילי דביתא דאורייתא כי בזה מתרחבת דעתו כדי לחזור ללימודו ומיעוטו הוא טוב ועל ריבוי נאמר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה. וכן כתב בתפארת ישראל שם וז"ל: מילתא דביתא דאורייתא ג"כ מיעוטו יפה. ורבי ניסים קרליץ הרחיב בזה (הליכות שני עמוד קנא) וז"ל: אדר ליצנות הוא דיבורים שאין להם תכלית ותועלת, אך כשיש מטרה טובה בדיבורים אלו כגון לשמח לב שבור או חתן, וכן להלהיב לב השומעים בדרשה, אדרבה צריך ומצווה לעשות כך, ומוסיף רבי ניסים: וזכות גדולה לדרשנים המתבליים דבריהם בדברים המשמחים לב השומעים, וכך שיתקבלו דברי החיזוק על לב השומעים, וכך

שיחדל מזה, כי אין זה לפי רצוני והנהגתי, כל ימי חיי. ואילו הייתי יודע מזה מתחילה, גם באנגלית לא מתרצה, אך מה שכבר אין - אין, ועל כל פנים על להבא למנוע מזה, כי יש לי צער מזה. וכלל אחז"ל נגיד שמא אבד שמיה, וכשם שקיבל שכר על הדרישה כן יקבל שכר על הפרישה. **מתוך העלון מזכה הרבים 'דברי חיים'.**

עמנו למדו בכלל, פעם הגיע לכולל אדם שהתעסק רוב הזמן בענייני חסד וביקש להתקבל, הנהלת הכולל דחתה אותו, בצר לו הוא פנה לחזו"א, והחזו"א הורה להנהלת הכולל לקבלו, כי כולל צריך גם אברך שהוא דמות של חסד. (בית אמי 280).

שאלה: ידוע מהחפץ חיים שאנו בדור עקבתא דמשיחא ויש להקשות הרי כתוב שבעקבתא דמשיחא תכלה פרוטה מן הכיס וכיום ישנם המון עשירים? **תשובה:** הרש"ש בסנהדרין צז שואל את זה ומתרץ שלפני ביאת המשיח תכלה פרוטות קטנות מהכיס והיה רק שטרות גדולות.

שאלה: בחור שעובר איזה משבר עם החברה או עם המג"ש, וכן כשקשה לו ללמוד האם יספר להורים ועי"ז יצטערו, או ישמור בליבו? **תשובה:** הסטיפלער בקרינת דאגרתא ח"א עמוד עט כתב מכיוון שההורים עניינים חדה ומכירים בבנם כשקשה לו, אזי הצער שנגרם להם כשלא מספרים להם הוא גדול לאין ערוך, וע"כ מוטל על הבחור לספר הכל להורים.

שאלה: ממה נובעת השתעבדות האדם לתאוות? **תשובה:** הרמח"ל כותב במסילת ישרים, שלולי הכבוד אדם היה כובש בקלות את כל התאוות האחרות ובראשן תאוות הממון כעס שנאה קנאה וייאוש, ושאר הנאות העולם. רק א"י לו לאדם לסבול ולראות עצמו פחות מחבריו. וירבעם בן נבט יוכיח שוויתר על הכל בגלל תאוה של "מי בראש". ואותו דבר ארע אצל קרן ועדתו. והפתרון לכך הוא להניס שאף אחד לא באמת מכבד אותך, ואתה יתר אהוב כשאתה פחות מכובד, והמכבדים מחכים למפלתך, וכן לא לצפות אף פעם ליותר מידי.

שאלה: בפרשת השבוע מצינו בעניין סוגי חוטים צמר וכו'. ממה עשוי הצמר גפן שאנו משתמשים בו כיום? **תשובה:** הצמר גפן שלנו הוא כותנה, זה צמח שגדל באדמה והוא דומה לצמר של כבשים וכיוון שהעלים של הצמח כותנה דומים לעלי הצמח קוראים להם צמר גפן.

שאלה: האם דגני בוקר הוא דבר בריא? **תשובה:** לאכול מידי פעם זה בסדר אבל באופן קבוע לא כדאי להרבות בזה זה מוצר מעובד יש בו כמות מלחים וסוכרים מאוד גבוהה וגם החברות שהורידו את כמות הסוכר הם שמו כנגד זה ממתיקים לפעמים יותר גרועים וצבעי מאכל רבים.

שאלה: אשה הרוצה להחזיק בעל שיצמח לבן עליה, על מה עליה לוותר? **תשובה:** עליה להסתפק במועט, והרבנית קניבסקי היתה אומרת שיש לאישה תפקיד נוסף, לעשות את כל המאמצים שיהיה לבעל אוכל בזמן ושלא יצטרך לחכות לארוחה, כמובן כשאינה בעבודה תכין לפני שיוצאת כדי שיחזור יהיה מוכן. וזו ההשתדלות של האישה לזכות להיות אשת ת"ח.

שאלה: ילד שבכל העניינים הוא לא מצליח, היינו הוא סובל מבעיות חברתיות ועד בעיות רגשיות, מהי הדרך לטפל בו בלי כדורים וטיפולים רגשיים? **תשובה:** כשלחורים יש אמן חזק בילד שהוא מוצלח ויכול להצליח, לא להסתכל על המעשים שלו, היינו בפתיחת דף חדש בעניינו, יראו שיפור תוך ימים אחדים ללא שום טיפול, ככה זה וזהו.

שאלה: ידוע שכוח השירה הוא גדול מאוד כי הוא מדבר לא הנשמה, ילד שמכניס הביתה כל מיני שירים, ויש הרבה שירים שהם שירים של גוים והדביקו להם מילים יהודיות, איך אפשר לדעת מה הם שירים שירוממו אותו ולהבדיל מה הם שירים שיכולים להזיק לנשמתו? **תשובה:** אם השיר מעורר תנועות רוחניות ותחושת התפרקות סימן שהוא שיר שיכול להזיק לילד, ורצוי שגם הזמר ששר אותו הילד יתרחק ממנו, כי הוא עלול להשפיע רבות על נפש הילד.

שאלה: ילד שאינו אוהב להתפלל או לברך האם להכריח אותו לכך או שהכל יסתדר לבד? **תשובה:** ברור שלהכריח זה לא שיטה ואין בזה שום תועלת וזה רק מזיק. מה שכן צריך לדבר ע"כ רבות בבית

שאלה: מה סוד ההצלחה בכל עניין שרוצה להצליח בו? **תשובה:** מבואר בגמ' בסוטה שהיתה מעלה מיוחדת במשכן שעשה משה שלא שלטו בו אויבים כלל וכו'. וכתב ע"כ הספורנו בטעם הדבר, משום שעשיית המשכן נעשית מתוך כוונה טהורה וקדושה, וכיוון שכיוונו לש"י יש לדבר קיום זה מצליח. ומכאן יסוד גדול בכל דבר ועניין שאדם עושה ורוצה להצליח בו בין ברוחניות בין בגשמיות שישתדל לחשוב לשם שמים, והיינו גם כשמחפץ את ילדיו וגם בכל פעולה שעושה יכוון לרצון ה' יתברך, וכ"א כפי יכולתו וזכותו זו תועיל לו להצליח ולתת קיום למעשיו ומפעליו.

שאלה: פרשתנו ויקחו לי תרומה וגו'. כתוב בספרים שיש בנתינת צדקה דברים נשגבים מאוד והיא מצליח ממוות. מה ראוי לעשות כדי להשיג את השפע שיש בנתינת צדקה? **תשובה:** נעשה בצנעה כמה שיותר בלי פרסום ובלי כבוד. הגמ' מספרת על נקדימון בן גוריון שעשה הרבה צדקה ולא נקרא צדקה משום שעשה זאת לכבודו, ולכן נענש שלבתו לא היה מה לאכול. וכשנותן לשם כבוד, כותב המהרש"א, הוא יותר גרוע מלתת שלא לשמה, שמצינו הנותן צדקה ע"מ שיחיה בני הר"י צדיק גמור.

שאלה: בימים האלו ארצנו הקטנה ירועשת וגועשת בגלל הבחירות המתקיימות בזמן הקרוב, ממה ראוי לבן עליה להתרחק? **תשובה:** הנסיון מוכיח שהדבר הכי מזיק בימים אלו זה הקווי ניעים שרבים חללים הפילה, כיוון שאנשים מתחילים בגלל בחירות, ואח"כ משמשים לשמוע כדי לדעת התפתחויות בעניין, ואח"כ מי קיבל מה, ואח"כ נעשה מכור לזה ולא יכול להפסיק עד שמאבד רבבות שעות על שטויות. ואמר לי אברך שהוא בדק אצלו וראה שבמים שלא התגבר ושמע קווי ניעים הוא לא הצליח באותו יום בכלום, ובעיקר המצב רוח שלו היה באדמה, והכל לא הלך לו, וזה תליית הא בהא. לכן כל בר דעת שלא יתחיל עם זה, ויזכה לימים של עלייה וצמיחה באיכות, וכל פעם שמתגבר יכול לבקש בקשות מהקב"ה. וצריך לזכור שאין הישגים בלי טיחרה, וע"י ההתאמצות והתגברות בזה, יזכה לסי"ד מיוחדת.

שאלה: כולל של בני עליה האם ראוי להכניס לכולל גם מישהו שעוסק הרבה בחסדים (מאכער בלע"ז)? **תשובה:** כולל חזו"א מתחילת דרכו למדו בו בני עלייה מופלגים ביותר, ורבים מגדולי הדור שחיים

שלהתפלל ולברך זה מתנה אדירה שהקב"ה נתן לנו, ובתפילה ובברכות אפשר להרוויח מה שלא ניתן להרוויח בשום דבר אחר. כמו"כ כדאי לקחת אותו לביהכ"נ למרות ששם הוא לא יתפלל אלא ישחק בחוץ, כי ע"י שנמצא בסביבת ביכ"נ הוא נכנס מדי פעם עד שמסתגל להיכנס לגמרי. מהגראי"ל שטינמן זצ"ל.

שאלה בחושן משפט: מתוך מנחת שלום להצלחת חתן הבר מצווה החבור המופלא עזיו לגדולות רבי אלחנן הקר שליט"א בנו של בעל המנחת שלום הגאון האדיר שליט"א שהבר מצווה שלו התקיים שנים שני אור ל' אדי"א תשפ"ד באולמי סלונים בבני ברק. בחור שאל מחבירו זוג אוזניות ואיבד אוזניה אחת, האם צריך לשלם מחיר של שתי אוזניות כיון שאין להשיג לקנות אוזניה אחת או שיכול לשלם לו אוזניה אחת? תשובה: משלם שתי אוזניות. מקור"א: שומר בתינו שאנו נכר: מחני"א שומרים לה. ומג"א: או"ח תמ"ג סק"ה. ש"ך ורש"י שסג סק"ז. בנתיבות מובא כש"ך. ובקצוה"ח סי' שו סק"י פוסק כש"ך. ועיין בחת"ס או"ח קה' מכריע כמהרש"ל שאינו יכול לומר הרי שלך לפניך.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם פתרונות לתרומות לבניית שוהבא בשבועות קודמים: א. פתרון להירדם בקלות וגם לרגשים לרעש, אטמי אוזניים מסיליקון מותאמים אישית לגודל המדויק של האוזן מזמינים במכונת שמיעה. זה הרבה יותר נוח ויותר נקי כמובן נשפך במים יכול להחזיק שנים. עולה כמה מאות שקלים שווה את ההשקעה. ב. פטנט לניקוי בלנדר מקל שכידוע קשה לנקותו במקום הלהב-להכניס את הבלנדר בתוך קערה עם מים ולהדליק הרבה זמן. אם לא התנהק עד הסוף ניתן לחזור על הפעולה. ג. בלעול תרומה לחלק לפירורים קטנים ולבלוע פירור פירור עם מים כך יותר קל ולאט לאט עולים לפירורים יותר גדולים והכל בעו"ה. אחר כתב: למי שקשה לבלוע כדורים - שישים את הכדור הכי עמוק שיכול בפה ושישנה את הכמות הכי גדולה של מים שיכול בב"א. עוד כתב: לגבי החבור שמפחד לבלוע כדורים אני הייתי מתאמן לבלוע שקדי מרק לאחר מכן עברתי לכדורים. אחר כתב: לגבי הטיפול התרופתי לילד ע"י כדור שהוא לא יכול לבלוע, השיטה הכי טובה היא לרסק לו את הכדור לא לשפוך את האבקה ולערב אם טיפה מים, אולי לא הדבר הכי טעים בעולם, אבל נראה לי שהחבור יתרגם בזה כתחליף לכדור הבלחות. חשוב לדעת שכל זה נכון כשמדובר על בליעת כדור, אבל תרומה שבאה בקפסולה, אין לקנות את האבקה ללא הקפסולה משום שהקפסולה נועדה להגן על דרכי העיכול מפני הנזק שהאבקה עלולה לגרום לדרכי העיכול. עוד כתב: מי שלא יכול לבלוע שימים את הכדור במים. ד. אין לחזור בקובץ ווד להיכן שאחז, לחיצה על end + control מקפידה לסיום המסמך. אם אוזנים במקום כלשהו שאינו סוף המסמך - אפשר לקפוץ עמודים באמצעות לחצני page up - page down (במחשב נייד מקשים אלו נמצאים בדרך כלל במקשי החיצים, וצריך ללחוץ עליהם יחד עם מקש fn כדי להפעיל אותם). כמו כן אפשר להוסיף סימניה בכל מקום שרוצים בכרטיסיה "הוספה" - "סימניה". אחר כתב: לגבי הבקשה לחזור למקום הקודם במסמך ווד, אישית לא מכירים אופציה כזו, מה שכן מומלץ - להקפיד במקום שאליו רוצים לחזור, סימן כלשהו שלא מופיע בקובץ (כגון !!! או @) וכדו') וכשרוצים לחזור עושים חיפוש לסימן שהקלידו, וכך חוזרים בקלות למקום הרצוי. הרבה כתבו: שיפט עם F5 "מטייל" בורד ב-3 מקומות אחרונים שהסמן היה, כל לחיצה עובר למקום הבא הלוך ושוב. כמה כתבו: יש בורד בכרטיסיה 'תצוגה' כפתור שכתוב עליו 'פצל', [הקיצור של זה: Alt < ג > x] וכשלוחצים עליו זה מחלק את המסמך לשתיים, ואז פשוט כשצריך לחזור אחורה במקום לחזור עושים פיצול ושם חוזרים, וכשמסיימים לוחצים על 'הסר פיצול' ונשארים היכן שהיו. אחר כתב: העצה הכי טובה שאני יכול להציע לו היא שאין צורך בלדפדף עד הדף שבו הוא רוצה לתקן, לחיצה על ctrl+f תפתח לו תיבת חיפוש, ישרוצה את השם ספר שכתב באותה שורה, יתקן, ואח"כ יחפש את המקום שהיה בו גם ע"י חיפוש, לא רבים יודעים אבל כמעט על כל לחצן בהגדרה של וורד יש מקש קיצור, כמו הדגשה בפונט או קו מתחת למילה. רק צריך לשים את האבצע של העכבר על הסימן שלו בסרגל ולא ללחוץ ושם כתוב לחצני קיצור. למשל על הסמל הדגשה זה ctrl+b, קו מתחת זה ctrl+u, להוריד למשל כותרת לתחילת דף חדש, לא צריך ללחוץ enter חמש שורות עד שמגיעים לדף חדש, ללחוץ ctrl+enter וזה יורד ללח דף חדש. עוד כתבו: לזכור צמד מילים שמופיע במקום שאליו רוצים לחזור, ולחזור למקום הקודם ע"י חיפוש בחלונית ניווט [ניתן לפתוח במקש קיצור ctrl+F]. עוד כתבו: בכניסה למסמך ניתן להקיש על הצירוף הני"ל ומגיעים למקום

עריכה האחרון, לגבי חזרה למקום מסויים במסמך ארוך: יש מושג שנקרא bookmark (משמש יותר לקישורים פנימיים במסמך), אבל יהיה הרבה יותר פשוט, לפני שעוזבים את הקודה לרשום שם קטנטן כגון "פפפ" ואז לחפש את הטקסט הזה בורד ואז הורד יקח אותך חזרה לשם (לאותו מיקום של "פפפ") חיפוש עושים ע"י ctrl+f. ה. הפתרון לבעיה של טעם באוכל של מקרר שמעתי פתרון להכין קפה עם מים חמים וזה עוזר גם למקפא. ג. בעבר הבאנו ע"י הרבה. ו. מניעת זיעה ברגליים: להשתמש בקורנפלור ולא בטאלק משום שהאחרון חשוד כמסוכן לבריאות. ז. לשושת יריחו או לנגון בעיות עור נוספות: חימר ירוק - חומר טבעי שזול ועושה פלאים. ח. בקשר לכתמים הלבנים על סרט הכובע: לשים שמן זית או משחת שניים והפתרון להרטיב במים מועיל רק ליום אחד. זה חוזר. העיצה הבדוקה היא לרסס בסנו קל בלי לנגוע הכל יורד. וזה גם ככתמי זיעה כאלו בשרוול החליפות. ט. עובש בקירות העיצה להכניס אקומויקה למרס - ולרסס בלי לנגוע הכל נעלם ברגע. י. טלפון שנחסם: אני ברמי לוי תקשורת התקשרתי לחברה ופתחו לי. יא. לגבי פתרון לריח בפה גם אחרי צחצוח שיניים: שמעתי שהרבה מקורר הריח נמצא בלשון, לכן אחרי צחצוח יסודי של השיניים (כולל החניכיים) לטשוף את המברשת, לשים עוד משחה ולהעביר כמה פעמים על כל הלשון. אם מרגישים שעדיין יש ריח יש לחזור על הפעולה על הלשון. יב. לגבי הדיו להשרות בחלב וחומץ ביחד. יג. לגבי שיחזור קבצים, אישית כסכנאי מחשבים הייתי ממליץ על recova ולא על recovery wizard. יותר מדויק ויותר עמוק פי 2. יד. לגבי ציפורן חודנית שחוזרת אפשר לעשות צריבה, זה מאוד מאוד כואב אבל גומר עם זה סופית.

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"מ לסייע לציבור מתבקש לשלוח למיל שבסוף העלון והקב"ה יחזיר לו כפפלים: א. האם יש דרך לצבוע את הכיפות של הברברים של הגז? צבעתי בצבע שחור רגיל וזה יורד מיד בבישול הראשון. ב. איך אפשר להוריד צבע מחולצות לבנות שהתכבסו בטעות עם סוודר כחול וקיבלו גוון כחול? ג. כיצד ניתן לקלף בקלות קיר צבע (אקריל) - לצורך קיום תקנת חז"ל לשייר אמה על אמה. בבית שדירורי הקודמים לא שירר. ד. מחשבים פתרון לריח זיעה שנספג בנעלים אחרי ימי הגשמים שעברנו ואינו יוצא. ה. איך שומרים על הקפלים של חצאית קפלים? ו. איך מונעים שניניים מלהחזיק? ז. לילד בגיל שלוש רחם מאוד מה אפשר לתת כדי ליגורם לו להשמיץ מעט? ח. נשמח למידע איך אפשר לנקות עדשה של מצלמה? ט. איזה פרנסה שאינה תלויה בשטלע יכול למצוא אברך שלומד וגם אוהב עשייה אבל לא רוצה לצאת "לעבוד".

הלכות הקשורות לפרשה

פרשת תרומה: נביא כאן כמה מושגים יסודיים בדני הפרשת תרומות ומעשרות. (חלק גדול מתוך ספרו של רבי יהודה אריה דינר שליט"א) **טבל:** זה פרי או ירק שבוודאי אינו מתוקן וחייב להפריש ממנו תרומ' ומבדך על הפרשתו, ואם לא הפריש ה"ה כאוכל נבלות וטרפות, ואם לא הפריש וקיים בזה מצווה כמצה וכדו' לא יצא יד"ח. **דמאי:** הוא ספק מעושר ספק אינו מעושר וצריך להפריש תרומ' אפ"י אינו מבדך, בזמן חז"ל כשלקחו מעם הארץ היה לזה דין דמאי והיו התרים לשהם בשבת וכדו'. **בזמנינו כשלוקחים מעם הארץ** הוא בחזקת אינו מעושר וקורב לוודאי שהוא טבל ופסק החזו"ש שאין על זה את כל הקולות שנאמרו לגבי דמאי. ואלו שמעשרים גם כשקונים מכשרות מהודרת יש על פירותיהם כל הקולות של דמאי. **מה מפרישים: א. תרומה גדולה** שנהוג כציווי התורה שיעורו בכל שהוא, ויש להפריש להניח בשקית ולזרוק לאשפה. בזמן ביהמ"ק הכהן היה אוכלו בקדושה וטוהרה. **ב. מעשר ראשון,** שיעורו אחד מעשרה וכשהיו לויים מיוחסים היה שייך להם, ובזמנינו כיוון שאין לויים מיוחסים פסק החזו"א שאין חיוב לתת ללויים ויכול ישראל לאכול בטומאה. ובספק כדמאי וכדו' יכול לכו"ע לאכול ולא צריך אפ"י הפרשה. **ג. תרומת מעשר** הוא אחד ממאה והיינו אחד מעשר שקיבל הלוי (שקיבל אחד מעשר) ודינו כתרומה גדולה ואסור לזרים. ועליו להניח בשקית באשפה. **ד. מעשר שני ומעשר עני,** שיעורו אחד מעשר ששנאר אצל המפריש, ומעשר שני נהוג בשנים א ב ד ה לשמיטה, ומעשר עני נהוג בשנים ג ו לשמיטה. ובשנת השמיטה כולה הפקד ואינו נותן להפריש, ומעשר שני אוכל בירושלים ומעשר עני נותן לעני. מעשר שני נפדה בפרוטה, ומעשר עני נהוג רק בטבל בלבד.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה"ב: א. היכן היו מונחות לוחות הברית: ארון. ב. מקל נקרא? בד. ג. עושים עם זה קידוש ויש אותו במנורה? גביע. ד. למה עשו את השירות? דשן. ה. על מה נתנו את לחם הפנים? על: השלחן. ו. המשך? וועשו לי מקדש? ושכנתי בתוכם. ז. עם מה מצפים את הארון? זהב. ח. רוחב החצר? חמישים אמה. ט. איזה זהב השתמשו במשכן וכליו? טהור. י. מה הוא צבע תכלת? ירוק. יא. כיסוי של הארון? כפורת. יב. למה צריך שמן? למאור. יג. אורך החצר? מאה אמה. יד. מאיזה חומר הקרסים היו עשויים? נחושת. יו. איך קוראים חומר הקרסים? סרח העודף. יז. עם נוצה של מי עשו את המשכן? עיזים. יח. איך היו נראים הכרובים? פורשי כנפים מלמעלה. יט. איך נקרא צידי המזבח? צלעות. ק. מה היו שלושה מכל צד במנורה? קנים. ר. כמה עשוי המכבר? רשת נחושת. ש. איזה סוג עץ נעשה הארון? שיטים. ת. חיה שבאה רק לצורך המשכן - תחשים.

חידות בפרשת שבוע: א. היכן יש שתי מילים רצופות בנות שמונה אותיות כ"א? ב. איזה מספר חסר בפרשה מ-1 עד 11? ג. בפסוק יש 2 מילים בנות 4 אותיות, ובפירושו רש"י עליהם יש 4 מילים בנות 2 אותיות? ד. איזה צבע שמו כצבע אחר? ה. היכן יש פסוק שיש בו משפט בן שבע מילים פעמיים לרבות אות אחת? ו. איזה שתי מילים בפרשה קשורים לל"ג בעומר? **חידות תורניות:** ז. היכן בשחית מזכירים את שלושת האבות בקטע עמלד ברכה ראשונה של שמו"ע (6 מקומות כולל בעקידה)? ח. איזה איסור הורה בשבת מפני כבוד הבריות ונאסר בחול? ט. איזה צמח לא למאכל ולא להרחה ומבשרים עליו? י. איזה כיפה מזכירים כל יום בתפילה? יא. היכן מצינו בגמ' שאחד שווה יותר מתשע? יב. איזה יחיד קרוי בחז"ל בשם? יג. **חידות לשאלו את הילדים:** יד. איך יכול להיות שאדם ייבור ביצה בשולחן נקי וריק והשולחן לא ירטב כלל? יז. איזה מילה משמשת לדבר שהוא מאיר לעולם, קשור לנרות חנוכה, והוא קשור לגבאי של ביהכ"נ? טו. איזה דבר יש כמעט בכל בית, הוא בגודל של עשרות מטרים ולא תופס מקום כלל? טז. איזה חג כל האנשים קופצים בו? יח. מתי אנשים מתפללים בביכ"נ עושים רעש? יט. באיזה חג לא אוכלים חלה? יט. כמה זמן לוקח לספור עד מליארד כשסופר ברצף בלי לאכול ולישון וכל שנייה סופר אחד?

תשובות: א. כז. ג. ומזרקתיו ומזלגתיו. ב. ג. ג. אביו ואמו. או זה או זה. ד. תכלת רש"י כה ד אומר ירוק. ה. כה. ו. כז. ו. עצי שיטים, מתוך שיר ב' ויחא. ז. אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ועמדה לעקב. זכור לעבדך לאברהם ליצחק ולעקב. ח. אהבת אדם וקדושת אברהם יצחק וישראל. וזכרת את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. אלוהי אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה זאת לעולם. אברהם אהבך שנשבעת לו בהר המוריה זרע יצחק יחידו... עדת יעקב. ח. ציצית שנפסל, בחול חייב לפשוט כי עובר על איסור תורה כי יש לו דין של קום ועשה בו ציצית. משא"כ בשבת. משנ"ב יג טו. ט. ערבה. י. כיפת הירדן. יא. רוצה אדם בקו שלו מתשעה על חביו. יב. עם הקשה. יד. שמש. טו. סליל של נייר טוטלט. טז. משה אמת בשמחת תורה. זי. בפורים דופקים בהמן. יח. בפסח. יט. בערך 31 שנה ברצף.

חידון משמעות מילים לפרשת תרומה - ו' משמעות למילה בד

בד - מוט. "ועשית בדי עצי שיטים" רש"י: מוטות (שמות כה ג)
בד - אחד. "בד בבד יהיה" רש"י: ול' בד נראה בעיני שהוא לשון יחיד אחד באחד יהיה זה כמו זה (שמות ל, לד)
בד - אריג. "כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו" (ויקרא טז ד)
בד - קוסם. "חרב אל הבדים" רש"י מצודות: בדים קוסמים (ירמיה נ לו)
בד - ענף. "אמרנו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד עליו הכלה ואומר כלה נאה וחסודה" (כתובות יז)
בד - קורה כבדה. בית הבד הוא מפעל להפקת שמן זית וקרוי ע"ש הקורה הכבדה הדורסת את הזיתים.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול
אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com
יש לדייק במיל ולכתוב קודם 456 ואח"כ
alon@gmail.com או לטל: 0527633431

הביקור ההיסטורי של מרן רשכבה"ג גאון ישראל שליט"א בביתי...

דייקא, ולאכול אצלך את כל סעודות השבת. פשוט להיות אתך, במחיצתך – מחיצת מי שמפני יצאו המרגליות שהניחו את דעתו אחרי 40 שנה, והתברר שם שהשאלה הזו מרדה את מוחו יום ולילה, למרות כל הש"ס והראשונים והאחרונים שנמצאים במוחו, וכלל דברי החזו"א וכו', אבל השאלה הזאת דייקא לא משה מלכו כל הימים... ואתה שהנחת את דעתו, פשוט נקשרת בלבו פנימה באופן שאי אפשר לדמיין, כמו שהיה ברור לכל מי שהיה שם מתוך הלהט שהוא דיבר על זה, והוא לא פחות מכך, רוצה להיות אתך כל יום השבת! רק שהוא מפחד מרוב ענוותו, ואולי זה יהיה מרחה לבני ביתך. לכן הוא הסתפק כרגע רק בשליחת המתנה, ואולי באיזה ביקור קצר מאוד, לאות אהבה וידידות שאין בדומה לה.

אני שומע את הדברים, ואני צוכט את עצמי כלא מאמין... נכון שאת השטיקל הזה שכתבתי שם, באמת השקעתי בו כמה ימים לנסות לישב את הקוישה ההיא, ובאמת כשמצאתי את היישוב שמחתי מאוד... אבל עד כדי כך, שאזכר לכוז חיבה יתירה אצל מרן רשכבה"ג! זה אני לא מסוגל להאמין. אבל מה לעשות ר' יענקב דאג להצמיד מראש, במצלמה דיגיטלית, שהסריטה והקליטה את כל הביקור הזה, והוא מוציא לי את המצלמה, ואכן, הכל מתועד ומוסרט ברור באופן שלא נשאר שום ספק בדבר. כן, מרן שליט"א פשוט רוצה, אם זה רק אפשרי לבוא אלי הקטן משה כהן, לפחות לביקור קצר, ומשאלת לבו באמת בכל הרצינות. והלוואי שיתאפשר לו לשובת אצלי שבת שלימה, ואין שום ספקות בדבר.

כמוכן שדבר כזה, אני חייב לשתף את בני ביתי. ולוודא אחרון, אני מבקש מידידי את המס' של הגבאי הראשי בבית מרן, ואני יוצר קשר אתו. "שלום, מודבר כאן משה כהן ממודיעין עילית" אני אומר ביבושת... "מה, אתה יודע? מרן לא מפסיק לדבר על השטיקל שלך כבר שבוע ימים, מאז שהראנו לו את זה בחוברת על טהרות, והוא מדבר כל הזמן אם אפשר לבקש ממך, אם הוא יכול לבוא לבקר אצלך, ואולי גם להיות אצלך בשבת, ולאכול אצלך" והוא מוסיף: "אנחנו לא זוכרים דבר כזה מעולם. מרן, שכל ימיו כסתו מונחת בין התלמידי חכמים המופלגים שבכל הדור האחרון. מרן, שכל יום באים לכאן גדולי תלמידי החכמים שבדור להציע את ספקותיהם, ומביאים את חיבוריהם בכל מקצועות התורה בעומק והריפות, ולא ראינו דברים כאילו, התפעלות כזאת. קשה כל כך לחדש למרן משהו בכל מקצועות התורה, איזה דבר חדש שהוא לא הכיר מכבר. ופה הוא יצא מגדרו לגמרי... כנראה הוא רואה מה שאנחנו לא רואים, הוא פשוט נקשר עמך בחבלי אהבה כאלו, שאנחנו לא זוכרים דוגמתם. מרן שלא יוצא כמעט מנבעת הישיבה, ועוד לשבתות שלימות, פשוט מצפה בכליון עיניים להזמנתך... אז מתי כבר אפשר לארגן את השבת המיוחדת בליבו של מרן?" שואל המשב"ק בקול כמעט מתחנן.

גלי השמחה שעולים בליבי באותו הרגע, עומדים לשמוע אותי... אני מפחד שאני עומד פשוט לטבוע בהם, ואני מיד אומר בקול כמעט נשנק: "מתי שמרן רק רוצה, כל הבית שלי שלו". המשב"ק: "אז השבת הזו פרשת תרומה תשפ"ד, כק? סגרנו, אני מיד חוזר אליך לקבל את האישור הסופי מהקדש פנימה". לא עברה דקה והוא חוזר אלי: "כן, השבת מרן אצלך!!"

אני הולך ברחוב מהורהר, הושב על חשבון הבנק שנמצא קרוב לקו האדום, והמצב בבית לא הכי שפיר בכל מיני תחומים. ולפתע... "ר' משה מה שלומך?" אני שומע את קולו של ידידי מהבולל ר' יענקב, "מה הענינים? אתה יודע, יש לי בשבילך חדשות מעניינות מאוד, משהו שפשוט יהפוך אותך בין רגע למאושר עלי אדמות". "אולי תפסיק למתוח אותי ותספר כבר", ואני הושב לעצמי: מה כבר יכול להיות? אבל ר' יענקב כולו משולחב – כאילו לא מבחין במבטי היבש שלא מאמין שיש משהו שיכול באמת להפכני למאושר... וממשיך בדבריו:

"ובכן, הייתי היום אצל מרן גאון ישראל הגרד"ל שליט"א להכרעה גדולה בכמה עניינים מסובכים מאוד, וכשהוא הבין תוך כדי השיחה שאני מקרית ספר, הוא שאל אותי אם במקרה אני מכיר את הגאון ר' משה כהן, וכשהנהנתי בראשי הוא אמר לי, שהראו לו את השטיקל שכתבת ב'אהלי טהרות', שתירצת שם את קושייתו על החזו"א מהסוגיה ביומא כ"ד, וכתבת שם ש... וכו'. והוא כל כך התפעל מהישרות שלך וברוב ענוותנותו, הוא ביקש ממני לשלוח אתי לא פחות מאשר 'מתנת ידידות' עבורך!!! אתה שומע טוב? מתנת ידידות ממרן גאון ישראל... כל ספרי שיעורי מרן וכמה כתבים שיען הדפוס לא שזפתו עם הקדשה מיוחדת לכבודך. הכל מרוב שמחתו ממה שתירצת שם את דברי החזו"א, מהקוישה האדירה שהייתה קשה לו ארבעים שנה מסוגיה ארוכה, שלכאורה מפורש בה נגד דברי מרן זללה"ה ובדוממויות רבות שאל כמה מגדולי תלמידי החזו"א ולא אמרו לו דבר... ואתה זכית לתרץ את זה... לכן הוא נותן... לך... ר' משה, מרוב התפעלות מהאמת שלך, והישרות והעומק שהוא ראה בחידוש שלך, הוא רוצה לכבד אותך בכל הכבוד הזה..."

אני שומע את הכל ו... פשוט לא יודע מה לעשות עם עצמי... הלב שלי מנתר מהתרגשות... "מה? באמת? אתה בטוח שאין פה איזה טעות בכתיבתך?" "לא, הוא אמר לי במפורש: הג"ר משה כהן מקרית ספר מרחוב... מספר... והנה הנה הספרים שמרן רשכבה"ג שלח לך..." וזה ההקדשה... אני לא מאמין... כתב ידו של מרן לא ניתן לזיוף...

וממשיך ידידי ומתאר לי מה שהיה שם באותו מעמד בבית נכבעת רוקה, לעיני באי ביתו וכל הציבור שהיו שם. "תקשיב טוב ר' משה... זה לא נגמר כזה, מרן שכליבו כוערת אש אהבת התורה, והואארט החזק שלך תפס אותו כל כך והוא שווה אצלו כל הון דעלמא עד כדי כך שהוא הכיע בפני כל הנוכחים שם את רצונו לבוא לבקר אותך... והוא ביקש לבקר מתי זה הכי טוב בשבילך ושהם ישלום לא יגרם לך מזה ביטול תורה..."

אני פשוט לא יודע את נפשי מרוב כבוד ואושר, דמעות של התרגשות סוררות יורדות על לחיי... מנה זכיתי אני הקטן שמרן גדול הדור, שעל פי כל הגה היוצא מפיו מתנהלת כל הגולה כולה, מרן שנהירין לו כל הדרי תורה, יופיע בביתו הקטן? איזה כבוד הוא רוצה לעשות לי, עבור שהייתי להדש לו חידוש אחד בתורה, וכמה אני חשוב בעיניו על הדבר הזה... מה? מרן רוצה להטריח את עצמו עד קריית ספר לבקרני, על שהארתי את עיניו בדבר אחד מדברי מרן החזו"א זללה"ה? איזה אהבת תורה שאין כנמצא מונחת בדבר הזה.

ידידי ממשיך ומספר לי עוד יותר: כי מרן בתוך הדברים הציני, כי אם זה רק שייך הוא רוצה להיות אצלך שבת שלימה, ולהתפלל אתך בבית כנסת שלך



להביא תמיד משואות, כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים, כאדם שמקבל את רבו בביתו, ומראה לו שהוא חשוב עליו, וחרד לכבודו לשרת ולחברות בשבילו ע"כ. הנה דברי חז"ל ברור מילולו שהשכינה הקד' הולכת לבא לשרות בתוכי ובביתי !!! מה, באמת? השכינה באה אלי הביתה ? לא התבלבלת ידידי ? אני שואל מתקשה לעכל את הבשורה המטריפה את החושים, למה מגיע לי הכבוד האדיר הזה ? ~ אבל דברי הגמ' הרים וברורים לא משאירים מקום לספיקות; אתה שומע טוב, השבת, כן, השבת ככל תוקף קדושתה רוצה לבוא לבית שלך. אתה יודע למה ? כי ה' פשוט אוהב אותך, כן, אותך!! אהבה שאין תלויה בשום דבר. והוא רוצה לבוא אליך להיות אתך כל השבת.

על כך לעיני כל מדינות העולם, גם כל העולם כולו חל מפניך בהגלותך מלכינו על הר סיני ללמד לעמך תורה... ועל הר סיני ירדת ודבר עמם משמים ונתן להם חוקים ומצוות.. ואת שבת קדשך 'הודעת' להם [נחמי ט'] כל' אני בשכינתי ואתם, 'ביחד' באותו הבית בכל שבת..... וככה כתוב ; 'ביני ובין בני ישראל' מלך ומלכה משיחין זה עם זה. כן, כפשוטו הש"ת פשוט אוהב אותך יהודי כלי שום תנאים, ובכל שבת הוא בא בשכינתו לשרות אצלך בבית שלך ממש....

וכותב השורות חייב להביא לך על קצה המזלזל קטע נבחר מאחד המיוחד מגדולי הדורות כמה זה כפשוטו ממש כדי שפשוט תתחיל להסתובב כבר מהרגע מדרשן עונג לפחות כמו ר' משה בביתך רבן של ישראל בביתו חז"ל המדחים של רבינו יהודה החסיד [ספר הסידים קמ"ט] : "זהו ביום הששי והכיבוש". מאוד מאוד!! יש לו לאדם להיות זריז לתקן צרכי שבת. [וזכור על דבריו עוד הפעם] ומחיר זריז ! כאדם אשר שמע כי המלכה באה להתאכסן בביתו, או הכלה וכל בני חבורתה. מה הוא עושה? [ראשית] שמה שמחה גדולה ואומר: "כמה עושיין לי בכבוד גדול, לבוא בצל קורתני". [ומתוך השמחה פורצת הגבולות הזו] אומר לעבדיו: "תנקן הבית, ותפנו אותו, וכבודו אותו, ותכינו את המיטות מפני כבוד הבאה". ואני אלך לקנות להם בשר ודגים, מה שאוכל להשיג לכבודם, והוא עצמו טורח בתיקון מאכל אפילו היו לו אלף עבדים....

לנו גדול משבת, שהוא כלה ומלכה, והוא קרואה ענוגה, על אחת כמה וכמה שיש לו לשרת, להיות בעל הבית עצמו מתקן, אפילו היו לו אלף עבדים, כרבא דמלח שיבטא, עד כאן לשונו הטחור של רבינו הקדוש רבי יהודה החסיד. ודל רבינו המשנה בדרתה: ידעוהו בדרתה, אפילו יבוא אליו להתאכסן מלך בשר ודם, כמה היה מכבד הבית ומציע המיטות ואפילו יש לו כמה משרתים, והיה שמה על שדרתו לשמש לפניו. ועכשיו השאלה מנסרת בחלל שואלת אותי כמותחנות; אתה מסכים שאני יבא? ואני רועד כולי מהתרגשות וקולי נשנק מבכי מי אני ומה אני ואיך אני הקטן בביתי הפשוט יכבד את השכינה הקדושה בראוי ? ובת קול משיבה : אותך ואת הבית שלך הפשוט בדיוק לשם אני רוצה לבוא. רק תכין את עצמך ואת ביתך עם כל הלב לקראתי. ואיך תכין את עצמך ואיך תדע לכבדני ולא לפגום בקדושת הנמצאת אצלך ? פשוט מאוד,

תשקיע מוח ולב איך לרומם את השבת אצלך:

- א. כשאתה אומר בהכנות לשבת "לכבוד שבת"....תגיד את זה מתוך הנאה... "הנה הנה השבת באה אלי"....¹
- ב. תלמד הלכות שבת שזה בדיוק כל ענינם איך מכבדים ולא מחללים את השכינה הנמצאת אתך ממש ².
- ג. קבל את השבת בישוב הדעת ובשמחה, בראוי למקבל פני האדם הגדול שבדור, ובציבור, ברוב עם הדרת מלך.
- ד. התפילות כמשך השבת כולה יהיו ברוממות ובהשקפה מיוחדת.
- ה. ההנהגה כל יום השבת בין אדם לחבירו ועם בני ביתו יהיו בראוי וכיאה לאדם שזוכה שגדול הדור נמצא במחיצתו.
- ו. סעודות השבת וזמירות השבת יהיו באוירה מרוממת ובשמחה שהרי כך נראה אדם שהמלך בביתו, עוז וחדוה במקומו.³

אני כולי רועד, הולך במהירות הביתה, ובדרך פוגש אנשים ומספר להם בהתרגשות: "אתם יודעים, מרן גאון ישראל בשבת הקרובה בקריית ספר!" "מה?" "שמעתם טוב? כן, מרן רשכבה"ג השבת בקריית ספר המעטירה". אבל לכבוד מה? מה זכתה עירינו לביקור ההיסטורי הזה?" אני מתחיל לספר להם בהתלהבות גואה את כל הסיפור הבלתי יאומן הזה, ואני רואה את המבטים הננעצים בי, של אדם שנסתרה דעתו. אבל אני שכבר חשיתי ובצדק מזה, השארתי אצלי את המצלמה, ואני מראה את כל ההסרמות לכל דורש... "מה? הוא בא אליך עבור השטיקל תוירה שכתבת באהלי?" "כן, זה מרן שליט"א. מרן פשוט בא אלי עבור ההתפעלות מהחידוש הנורא שהידישני לדעתו הרחבה מיני ים." "מה? אשרך שוכית לזה!"

אט אט פשטה השמועה כבשדה קוצים. כן מרן שליט"א שבת בעירנו בעזרה"ת בשבת זו.... כמובן שבת הכנסת שאני מתפלל בו, לא יוכל להכיל את כל הבאים מכל קצוות העיר להקביל את פני מרן, ומיד העיריה והעומד בראשה שהוכנסו בסוד העניינים, הקצו את המתנ"ס העירוני, לצורך קהל האלפים העומד להגיע להיות במחיצתא הדא עם רשכבה"ג. האולם נוקה ועומד בכל מיני... בכניסה לעיר נתלה שלט ענק עם תמונת מרן גאון ישראל והכתוב: "ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ה' צבא-ות הוא".... לוחות המודעות כוסו במדועות וכותרות "צהלי רוני", ושם כל סדרי השבת. כמובן שלסעודות השבת בבית, הוזמנו רק אי אלו מחשובי העיר, כרב העיר ורבני העיר, שיבואו בסוף הסעודות, אבל בסעודות עצמם, לא יהיו רק אני וביתי, לפי בקשת מרן שליט"א, להראות את גודל חיבתו אלי, וזר לא יקרב אליהם.

כמובן שבייתי הקטן נוקה ונשטף כמו בערב פסח. החלונות ציציצו, והכניסה לבניין נוקתה כמו שלא נוקתה מעולם... אשתי היקרה עשתה חלות מעימות מיוחדות, ממרשם מיוחד של אמו, ויין הוזמן במיוחד מבני ברק, מהמקום שמרן בעצמו קונה, משם הוזמנו דגים מיוחדים בהשגחה המהודרת של הגאב"ד ר' שבת, ומרוב שמחה הלכתי בעצמי לקחת אותם מהמכירה הפרטית... ועופות שנשטפו בפיקוחו האישי של הגאון... הכל כמו בבית מרן, כי מרן אמר שהוא סומך עלי בכל העניינים, שאני יעשה הכל כמו בביתו נאווה בכל החומרות והדקדוקים... והלכתי ליש, וקניתי כל מיני דברים מיוחדים, הכל שיהיה בתכלית הכבוד הראוי... וחזן מזה, אותו השבוע שקעתי בלימוד עד השעות הקטנות של הלילה, להיות ראוי קצת לארח את מרן רשכבה"ג, והכנתי כמה שטיקלעך להציעם לפני מרן בסעודות השבת.

ביום ששי קמתי מוקדם, כולי מרוגש, ואני בדרך מה עוד אפשר להכין, שיהיה בתכלית הכבוד וההדר, ואני מסתובב בבית ושואל: "מה עוד אפשר לעשות לכבוד האורה הגדול?" אני מציע לו בעצמי את המיטה, ופורס סדינים חדשים שנקנו במיוחד לכבוד מרן, ושמוכה מיוחדת... והנה הגיע הרגע המיוחד. הפלאפון מצלצל: מרן כבר נמצא ליד לוד. כל ילדי העיר מלוכשים בגדי שבת עם לפידים בידיהם, עומדים בכניסה לעיר, ותזמורת מיוחדת על ככר השבטים ו... הנה נראה רכבו של מרן... וכל הקהל הענק פוצה בשירה אדירה לכבוד התורה: 'לאורו לאורו לאורו, לאורו ניסע ונלך... עד כי לבדו לבדו, עד כי לבדו ימלוך מלך! וכולם ביחד בטון הכי גבוה ששייך, והתזמורת מנצחת על הכל: 'לאורו לאורו לאורו, לאורו ניסע ונלך... עד כי לבדו לבדו, לבדו ימלוך מלך'... עוד הפעם: 'לאורו לאורו לאורו, לאורו וכו'.

ההתרגשות אוחזת ככולם, ואט אט רכבו של מרן מופלם דרך בין קהל האלפים שבא לקבל את פניו, והרכב נוסע הישר אל ביתי... צמרמורת אוחזת בי כשאני מחזיק בידי של מרן, ועולה עמו במעלית, ונכנס להבית שנראה זורח באור יקרנות... הנה, הודה זיוה והדרה של הדור כולו, בא לקדש את ביתי... מי אני שזוכית לכל הכבוד הנורא הזה....

נכון, זה לא היה, גדול הדור מרן הגדול לא בא לביתי אבל מי שכן בא וכלי שום סיבות.... השבת הקדושה, שכינתו של הקב"ה, המלכה שלו, מתעדרת לבוא אלי ולביתי הרל ברחוב .. בשבת פרשת תרומה תשפ"ד. איפה זה כתוב ? כך מפורש בגמרא במסכת שבת [ק"ט] ד"ב אמי ורב אסי, מכתפי ועילי מכתפי ונפקי. אמרו: 'אילו איקלע לן רב יוחנן, מי לא מכתפינן קמיה?' ופירש רש"י: 'מכתפי ועילי וכו'. בערב שבת יוצא ונכנס תמיד,

¹ וכך מספר רבי מאיר ליברמן משרידי ראדן [בס' מע"ן] בבער"ש א' היה לו שאלה אל רבו מרן ה"ח ונכנס לביתו לשאול בעצתו... והנה הוא רואה את ה"ח עומד בקרן זוית בחדר -מבלי שיבחין בו שניכס- והוא מוכן לקראת שבת מלכות ופניו מאירות ושומע הבחור את רבו מלחש ואומר אהה שבת באה, אהה שבת. אהה שבת...כולו נהנה המאה עצומה שהנה הנה שבת קדש מתהרבת ובאה.

² זה לשון כל המקראות מחלליה... לא לשון איסור. ועי' אור החיים שמות ל"א, ט"ז.

³ ועוד הכנה לקראת שבת קדש שע"י ביהמ"ד ר' מקדשי שביע' מודיעין עליות אור ליום ד' -הערות והארות יתקבלו בברכה 0548438339-המשך יבוא בעדריה"ח



כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 78 | אדר א' תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

סיפורים מן הקוראים

בני לומד בכתה ז', בכל שנה הכתה שלהם אחראית על הפעלתו של 'חדר אוכל' ביריד שהם עושים בכל ראש חודש אדר. השנה, כאשר תכננו הילדים את היריד, התנגד אחד מ'מנהיגי הכיתה' לכל רעיון שהעלו החברים. חברים מציעים, פיצה, פלאפל לחמניה עם נקניק וכד' והוא כל הזמן מקטין ופוסל רעיונות. רק אחרי שהרבה כעס עליו התברר שיש לו אח קטן רגיש לגלוטן, והילד – באיכפתיות טובה לב – ניסה להעלות רעיונות לסוגי מאכלים שיהיו טובים גם עבור אחיו. כשהוא אינו רוצה לשתפם בכעיה המציקה לו מתוך חשש שהחברים ירצו לעשות לאח שלו 'פרטקציות' ויביכו אותו.

החלטנו שחייבים לעשות שינוי מעשי בזמני השינה בלילה כדי ליעל את היום שלמחרת, ולאחר שהתכווננו לעניין במשך היום כולו הצלחנו להשיג את המשימה. והנה... בשעה 22:55 השכנה מלמטה מתקשרת. תהינו בשעה כזו מתקשרים? [עד אתמול זה היה סביר...] והחלטנו לא לענות כי הרי הולכים היום לישון מוקדם... התעלמנו בעקשנות מן הטלפון המרעיש, שלבסוף נדם. ולאחר שעה... בחמישה לשתיים עשרה, שוב צלצלה השכנה, והפעם העירה אותנו מן השינה!

ביתי חזרה אליה בעדינות לברר מה קרה ומה דחוף כל כך, והשכנה אמרה כי מכונת הכביסה שלנו, שעובדת כעת, מציפה את ביתה במים, ואם אפשר בבקשה לתקן את הסתימה...

אין עשן בלי אש!

שם ומנערת את הידית, ללא הועיל. כינויים, למטה, התאספו עוד אנשים, שכולם חשו כעס וחוסר אונים מול המראה הנורא. אחד מהם כבר הזמין את את מכבי האש, אולם הם אמרו כי יחלפו בין עשר לשתים עשרה דקות עד שיוכלו להגיע, וביקשו שננסה לבדוק האם ביכולתנו לחלץ את הילדים מן הדירה מבלי להסתכן.

אחד השכנים הזדרז להביא מכיתו פטיש אדיר מימדים, והגברות שבין האנשים לקח את הפטיש, הניף אותו בחוזקה והטיח אותו בדלת, פעם ועוד פעם, ועוד אחת.

אני עמדתי מן הצד, אומרת פרקי תהילים להצלחם של הילדים, אבל לצד הדאגה, ואפילו ההיסטריה שחשתי, לא נפקד גם מקומו של הזעם הנורא על האם שהתירה אותם בכית. לבדם.

ואז.....

מה אירע רגעים ספורים אחר כך, שלימד את מספרת הסיפור עד כמה צריך לדון כל אדם וכל מקרה לכף זכות?

בעלי ההרגלים המסודרים ביותר מתעוררים לפעמים משנתם באופן לא צפוי, וגם הילדים הטובים והרגועים ביותר עושים לפעמים מעשי שובבם? מה יכול להיות כל כך חשוב וכל כך דחוף עד שיעזרו לאם להפקיד את ילדיה, להשאיר אותם בכית ולצאת? ניסיתי שוב: "חמודי, תקרא לאמא!" אבל החמודי בשלה: "אמא חח!" הוא הסביר לי. "אבא בכית?" שאלתי.

"אבא לך", הוא הסביר לי, "אמא חח, אני אש!"

כמעט הקאתי מרוב לחץ כאשר הבנתי את מצב, תרחיש הזועזוע ממנו מזהיר תמיד את האימהות פשוט התגשם כאן, בדירה הזו, האם השאירה את ילדיה לבדם, הילדים התעוררו משנתם, הדליקו אש, וכעת הם יושבים על החלק, וצופים בהנאה בשלהבות האש!

נשכתי את שפתי: "תשמרו לי על העגלה – " כיקשתי מהילדים שסביבי ורצתי למעלה, אולם הדלת אותה ניסיתי לפתוח הייתה נעולה. אין ביכולתי לתאר לכם כמה כעסתי באותו רגע על האם האחראית לאסון הזה, כמה משפטים חריפים צפו כמוחי בזה אחר זה בעודי עומדת

ביום חמישי אחד בשעות אחר הצהריים כאשר יצאתי עם ילדי לגינה, ראיתי התגודדות של ילדי חידר שסיימו זה עתה את לימודיהם, סמוך לאחד הבניינים. תהיתי מה מעסיק אותם ועל מה הם מסתכלים, אך לא הייתי צריכה להרהר בכך זמן רב, כאשר ראו אותי הילדים רצו שניהם מהם לעברי בצעקות, והזעיקו אותי לעזרה.

התקרבותי למקום ונוכחתי לראות כי על ארץ אחד החלונות המסורגים בבניין שמולי יושבים שני ילדים קטנים, בני שנה ושנתיים, ומאחוריהם בקוע זרוף דק וקבוע של עשן.

"יש שם שריפה!" צעקו הילדים לעברי, "והם לא פותחים את הדלת! מה עושים עכשיו?"

"חמודי – " הרמתי את קולי כדי לצוד תשומת ליבו של הילדון שבחלק, "חמודי איפה אמא?" "אמא חח!" הוא אמר לי באושר רב השמורא לכולה שאינם מכינים יותר מדי.

אמא הלכה? והשאירה שני ילדים קטנים לבדם? עבר שמעתי על נשים שיצאו מן הבית לכמה דקות, כשהם משאירות אחריהם ילדים ישנים או עסוקים, אבל מעולם לא הצלחתי להבין זאת, האם הן אינן יודעות שגם הילדים

כיצד ניתן לדון לכף זכות? בין כל שולחי הפתרונות יוגרל פרס בשווי 100 ש"ח בחסות רשת חנויות גל פז בתובת הסניפים: ירושלים מלכי ישראל 11 | בני ברק רח' רבי עקיבא 89 | קריית ספר שדה חמד 1 פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבוע בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס' יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com



מעשה בחורף קר ובחולצה חמה

כלשהי שבשלה הוא סובל מנזלות.
 ר.א. ממודיעין עילית סוכר כי ייתכן שהילד סובל מכוויות בעור באזור העליון בגוף ולכן אסור לו לאטום וללבוש בגדים חמים. לכן אין לו ברידה, למרות הקור הרב, אלא ללכת בחולצה קצרה שתאודר היטב את העור. וגם שמראל מדין מעלה מספר בעיות רפואיות שעשויות לגרום לילד לחוש כי חם לו על אף מזג האוויר, דבר שעלול להוביל לכך שהאם תלביש אותו בכגדים קלים גם בחורף.

משפחת פרץ, מלייילה - ספרד, מציעה כיוון מחשבה שונה – אולי הילד אינו בנה של השכנה? היא שומרת עליו באופן זמני, והוא לא הכיא עימו סוודרים ומעיל מכיתו, ואינו מוכן להשתמש בכגדיהם של אחרים?

ד' שפרינגר כותבת כי ייתכן והזקנה אינה יודעת כי האם נמצאת בתקופה קשה מאוד מבחינה רגשית (ואולי אפילו בדיכאון) ובקושי רב מצליחה לתפקד בבית, כך שכל מה שהיא עושה נעשה במאמץ והתגברות גדולים מאוד, ולכן היא ראויה להערכה רבה, ולא למילות ביקורת שמחלישות אותה מאוד.

ובנות משפחת ק' מעלות פתרון פשוט: השכנה יצאה עם בנה כמה פעמים לקנות מעיל, אך החנות הייתה סגורה או שלא מצאו את המידה המתאימה, ולכן ראתה אותו השכנה מסתובב ללא מעיל.

כמו כן רבים מן הקוראים התקרבו מאוד לתשובה הנכונה: ביניהם יוסי ב', י' לשין, מ' ב', משפחת פרנקל, וכן הקוראות ח' וג'

בהגדלה שנערכה בין שולחי הפתרונות זכו:

בפרשת יתרו משפחת שפרינגר, אשקלון

בפרשת משפטים יוסי ב'. בני ברק

בשבוע שעבר שמענו על שכנה מסורה הרואה את בן השכנים יוצא מביתו בחולצה דקה ללא סוודר ביום חורפי וקר. היא מנסה להתערב ולשכנע אותו ללבוש מעיל, ואפילו מבטיחה לו שוקולד אם יעשה זאת, אך אמו דוחה אותה ואינה מקשיבה לה.

כיצד ניתן לדון את האם לכף זכות?

תשובותיכם, הקוראים, היו מגוונות ומרתקות כרגיל!

י. הרשפונג חושבת שאולי בני המשפחה זקוקים לעזרה כספית, אין להם כסף לרכוש סוודרים ומעילים כהתאם למידות הילדים, ואילו לאם יש מעיל ישן שקיבלה להתנותה.

לחילופין היא מציעה כי הילדים נוסעים ברכב מחומם למקום לימודים מחומם ואינם מוכנים להיסחב עם פריטי לבוש מסרבלים.

י. דורפמן מציעה כמה רעיונות – אולי לילד אסור ללבוש סוודר בשל בעיה בעור, אלרגיה וכדומה, ומזג האוויר אינו קר דיו כשביל מעיל. ייתכן גם שהאם התייעצה עם רופא שאמר לה שכל זמן שהילד אינו מתלונן, ואינו מעוניין ללבוש מעיל אין צורך להכריח אותו, ייתכן גם שהילד סובל מבעיה בוויסות חום גופו והוא מזיע ומתחמם יתר על המידה ולכן דווקא טוב לו להיות בלי סוודר.

גם ח. סילבר מעלה אופציה דומה: יתכן שהילד סובל מרגישות תחושתית, שבשלה מפריע לו ללבוש סוודר. היא מציינת גם כי קראה בספר "ילדה נוף" על ילדה בעלת בעיה דומה, שלא סבלה מן הקור.

משפחת נגר – ששולחת פתרונות בעקביות – מוסיפה פרט נוסף, אולי ההצטננות לכאורה אינה הצטננות אלא, למשל, אלרגיה

ומתשובותיכם, לפתרונה של התעלומה...

מעלות, ובפעילות כמו סקי וטיפוס על הרים בשלג", השיבה לי השכנה, "וברוך ה' הן מספקות לגמרי במזג האוויר שלנו, בארץ".

"אף פעם לא שמעתי על דבר כזה", הודיתי.

"זה אכן פיתוח טכנולוגי של השנים האחרונות", הסכימה אותי השכנה והוסיפה: "אני מצטערת שלא הסברתי לך את זה מיד, אבל אבל כיוון שאני חוששת שחלק מסירובו של יענקל ללבוש מעיל וסוודר הינו רצון להפגין עצמאות – אני מקפידה מאוד שלא יידע מה טיבן של הגופיות החדשות, כדי שלא יחליט שגם הן אינן נוחות לו, ואז באמת לא אדע מה לעשות..."

כך ברגע אחד גיליתי כי גם לאישה בת גילי יש עוד מה ללמוד, גם בנוגע לדרכים להתגונן מפני פנעי הקור, וגם על כך שתמיד תמיד ניתן לדון את הזולת לכף זכות.

לו למצוקה".

"גם לי היו ילדים כאלה", מיהרתי לומר, "אבל אם את תהי עקבית ותסבירי לו שאחרת לא יוכל לצאת מהבית הוא יכנע בסופו של דבר".

"יכנע ויוריד את המעיל והסוודר ברגע שלא אראה אותו", היא השיבה לי בחיוך קטן. "ומלבד זאת, כיוון שהוא ילד עקשן מאוד, ייעצו לי שלא להיכנס איתו למאבקים מיותרים... מהסיבה הזו חמותי שגרה בטורונטו, שם החורף יכול להגיע גם לטמפרטורה של מינוס עשרים מעלות, מצאה פתרון מצויין, היא קונה עבורו גופיות טרמיות, שעשויות מבד דק, אבל מחמם מאוד, ואני מלבישה לו אותם מתחת לחולצות הקיציות החביבות עליה, וכך מבלי לחוש מסורבל הוא אינו סובל מן הקור".

"עד כדי כך?" השתוממתי, "הן מחממות כמו מעיל וסוודר?"

"הן מיועדות לשימוש במינוס עשרים

אותו אחר צהריים הייתי עצבנית מאוד. דאגתי לילד וכעסתי על אימו. כיוון שבנותי היו מנחשות בקלות על איזו שכנה מדובר, התייעצתי עם אחיותי וחברותי כיצד לנהוג, ובסופו של דבר הגעתי למסקנה שלפני נקטת כל צעד חריג – ולפני שאשלח את בעלי שליט"א לשוחח עם אבי הילד, אתגר על חוסר הנעימות, וארד בשעת הערב, לאחר שהילדים יישנו לשוחח שוב עם השכנה ולהסביר לה כי מחובתה כאם לשמור על בריאותו של בנה.

אפיתי במיוחד עוגה מקמח מלא, וכשהיא הייתה מוכנה עליתי אל השכנה. "רציתי לדבר איתך –" אמרתי והיא הבינה מיד, "בקשר לסוודר?" שאלה.

"כן", הוקל לי כשראיתי שהיא מכינה עניין.

"יענקל שלנו לא סובל סוודרים ומעילים", היא אמרה, "הם מסרבלים אותו וגורמים

הספר הפוסק הגאון רבי עמרם פריד שליט"א על חמיו העילוי הגאון רבי יהושע אהרן צוקר זצוק"ל

עם כל ידיעה של כל המדרשים וראשונים לא ידועים.
הקב"ה לקח אותו את האור הגדול הזה.

רצינו לדעת דברים
לא יכלנו לדעת אנחנו
לא מבינים חשבונות
שמים, אבל כל זמן
שהוא היה חי הוא
הגין עלינו הוא הגין על
כל כלל ישראל הוא
הגין על הדור, איזה
שקידה עצומה, מי
בכלל בדורינו מתקרב

לשקידה שלו לידיעת התורה שלו, איך השארת
אותנו לבד מי יורה דעה ומי יבין שמועה.

לך טוב מי יוצא לקראתך כל התנאים כל האמוראים
כל הראשונים שאותם למדת.

תוך חודש היה מסיים ש"ס, לפעמים, ואולי יותר,
זה מה שאני יודע, איזה מושגים, נשאר לנו לפחות
להשיג קצת מזה, איזה יראת שמים איזה פחד
מחטא היה לו יראת שמים אמיתית הלוואי נזכה
לרכוש קצת מזה.

ומה שנשאר לנו ללמוד קצות של הדרכים להקתרב
קצת לעמל התורה שלך לידיעת התורה שלך ליגיעת
התורה שלך,

ומחה ה' דמעה על כל פנים ונאמר אמון.

אע"פ שנפסק בהלכה שאסור להספיד בר"ח אבל
ת"ח בפניו מותר להספיד, וזהו תלמיד חכם, שידע
את כל התורה כולה.

גאון עולם,

כבה אור העולם,

כבה אור העולם

קשה מיתתן של
צדיקים יותר משריפת
חורבן בית המקדש
אנחנו נמצאים במצב
שיותר קשה מחורבן
בית המקדש.

כבר הרבה שנים שהקב"ה החשיך את העולם וגם
שהיה איתנו לא זכינו פעם היה את הזכייה יחד עם
כל כלל ישראל להנות מהאור שלו הגדול, ולראות
איזה היקף ולראות איזה ידיעת התורה,

איזה ידיעת התורה, ידיעת כל התורה עם כל
הראשונים עם כל החז"ל מדרשים בכל מיני מקומות,
מדרשים עתיקים, שאף אחד לא הכיר אותם ולא
ידע אותם, גאוני עולם היו מפנים אליו מקורות, איזה
אהבת התורה הייתה לו, הוא ביזה והשפיל את עצמו
את כל הכבוד ולא ידע מה זה כבוד כדי להשיג עוד
ידיעה בתורה.

כבר כמה דורות לא היה אחד עם כזה ידיעת התורה,



אדר א' תשפ"ד

ויקראו אל האלוקים בחזקה

בשבוע שעבר זכינו להתאסף אצל רבנו ראש הישיבה מרן הגר"ד לנדו שליט"א, ועורר על כך שאנו חיים ללא שימת לב מספיק לגודל הסכנה שאנו שרויים בה, בהיותנו מוקפים באויבים צמאי דם, מבפנים ומבחוץ, כשהם מצהירים בפה מלא שכל שאיפתם היא להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים שבארץ ישראל הי"ו, ופועלים רבות כדי לפתח כלי משחית שיוכלו להגיע לכל מקום בא"י ר"ל.

ומחובתנו לזעוק ולהריע בקול גדול להשי"ת שיחוס וירחם על שארית פליטת עמו ויגאלנו בקרוב, שזו תכלית כל הצרות והייסורים שאנו עוברים בגלות, כמאמר הנבואה בהושע פרק ב', פסוקים ט"ז-י"ז, 'לכן אני מְפַתֶּיָה והולכתיה המדבר ודברתי על לבה' [רש"י: משדלה להמשך אחרי, ומהו הפיתוי, והולכתיה במדבר: בגולה, שהוא לה כמדבר וציה, ושם תשיב אל לבה כי טוב לה כשעשתה רצוני מכשמרדה בי], 'ונתתי לה את כרמיה משם', [רש"י: פרנסים ומנהיגים] 'ואת עמק עכור לפתח תקוה' [רש"י: עומק הצרות שהן עכורים שם אתן לה לפתח תקוה שמתוך אותן צרות תתן לב לשוב אלי], 'וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים' [וברש"י: וענתה שמה, שישבה במצרים ימים רבים, וכיום עלותה וגו': שצעה אלי ממצרים מתוך שיעבוד וגאלתיה כן גם עתה]. למדנו כשהקב"ה בא לפתות ולשדל את ישראל להתקרב אליו הוא מביא עליהם ייסורים, ומעמיד להם פרנסים ומנהיגים שיכונו את דרכם ויסייעו להם לנצל את הצרות לתת לב כדי לשוב אליו, והם מלמדים אותם לזעוק ולהריע כמו שהי' עם אבותינו במצרים, ועי"ז יזכו להגאל כמש"כ רש"י "וגאולתיה כן גם עתה".

והנני להביא בפני הציבור את אשר עוררו באסיפה שם, רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א דיבר שיש לשלוח שליח ציבור גם בימות החול שמתפלל ברגש ובכוחו לעורר את הציבור.

הועלתה הצעה לחזק את אמירת "והוא רחום" בשני וחמישי, לאומרה במתינות כל הציבור יחדיו.

כמו"כ יש להציע לומר כל יום פרקי תהילים בקול וברגש עפ"י סדר החלוקה לימי החודש או עפ"י סדר החלוקה לימות השבוע כ"א לפי יכולתו, וכמש"כ מרן הח"ח זיע"א במאמר עצה ותושיה ז"ל: וע"כ עלינו להתפלל ולשפוך שיחה לפני ה' שיאמר לצרותינו די ויגאלנו, ובימינו אלה מה מאוד ראוי ונכון לתקן לומר איזה מזמורי תהילים בכל יום ויום, בבוקר לאחר התפילה והקב"ה יאזין תפילתנו ובקשתנו ויגאלנו מצרותינו בב"א, עכ"ל. וחושבני שכדאי לנסות לאסוף את כל בני הבית הגדולים והקטנים לפחות פעם בשבוע ויקראו יחד בקול וברגש פרקי תהילים.

ונקוה להשי"ת שיושיענו ויגאלנו בקרוב ונזכה לחזות בשוב ה' בשיבת ציון בב"א.

בעה"ח

דברי זיכרון על מורינו ראש הישיבה רבי ברוך ב"ר משה זללה"ה

כמה דברים שעולים כעת בזיכרון מדרכיו והנהגותיו של רה"י זצ"ל

גדלותו בתורה

על גודל העיון והעמקות בתורה של רה"י אין צריך לדבר על זה, הלא כל אחד היה יכול להיווכח בכל השיעורים והחבורות, שתמיד חדר ללב הענין וממנו בנה את כל הסוגיא בבהירות נפלאה.

ובמיוחד התייחד רה"י זצ"ל להעמיד את הסברא בצורה מדויקת, והיה מאריך מה מובן ומה לא מובן, והאם זה חידוש או לא, והיה נותן דוגמאות מסוגיות אחרות, והרגישו כמה הוא מתאמץ להסביר ולהגדיר את הדברים, כדי שהבחורים יבינו היטב.

והגאון ר' יחיאל פשהוף שליט"א סיפר שהיה לומד עמו בחברותא (בשנים המוקדמות, כשכיהן בישיבת 'קול תורה'), והיה יכול לחשוב בסברא אחת כמה שעות, ולחשבן את הסוגיא שוב ושוב, ואחרי שהיה יוצא לו איזה סברא, היה מתחיל את הסוגיא מחדש ומחשבן את כל השיטות האם זה מובן או לא לפי מה שהסביר, והיה רואה שזה לא מסתדר, והיה מתחיל הכל מחדש, בעמל ויגיעה שאין לתאר².

והוסיף הגר"י שכל מה שרואים את ההרצאת תורה המופלאה שלו, ואת הישיבות שהקים וכו', זה כבר מתנות משמים, אבל עיקר המעלה שלו היה העמל התורה באופן מוחלט, וכמו שאמרו בגמ' כד הוה מסיים ספריה דאיוב, הוה אמר סוף כל אדם למות וסוף בהמה לשחיטה, אשרי מי שעמלו בתורה, דהיינו התכלית של כל הבריאה זה מי שעמל בתורה. ובאמת זה דבר שמחייב כל אחד, ללמוד מהרה"י לעמול ולעמול בתורה בלי הפסק.

אך יש בזה עוד חלק, שבדרך הטבע אדם שלמד את הסוגיא כמה פעמים, ובפרט אם מסר שיעורים הרבה מחזורים, והכל נהיר לו, אין לו כוח להיכנס ולחשבן את כל הסוגיא שוב ושוב, אך רה"י היה ההיפך הגמור, תמיד בכל סוגיא היה מחשבן מתחילה ועד סוף, וגם כשבחורים דיברו איתו בלימוד היה מחשבן איתם את כל הסוגיא בלא לאות, ובדרך הטבע אדם שלמד את הדברים כ"כ הרבה פעמים, כששואלים אותו שאלות הוא עונה מקופיא כפי איך שמונח לו בזיכרון, ולא נכנס לעומק הדברים, אך אצל רה"י כשהיה מדבר בלימוד ועונה לשאלות היה נראה שהוא בריכוז מוחלט, כמו בשיעור כללי. ועוד דבר היה מיוחד אצלו, שכל שאלה שבחור היה שואל, היה רה"י מחשבן ומברר כאילו זה הפעם הראשונה שהוא שומע את השאלה הזאת.

שקיעות בלימוד

וגם היה מופלג בשקיעותו בלימוד, שבכל דבר שדיברו איתו בלימוד, היה נכנס לעומק הדברים ושקוע לגמרי בלימוד, וגם כשהיה עסוק בעניני הישיבה, מ"מ כשדיברו איתו בלימוד ראו ממש איך הוא מתנתק מכל הדברים האחרים ונמצא בעולם אחר לגמרי.

וכך תמיד דיבר בישיבה על שקיעות בלימוד, והיה מרגלא בפומיה, על יעקב שכתוב נטמן בבית עבר י"ד שנה, לא כתוב שלמד בבית עבר, אלא נטמן, 'נטמן' פירושו מנותק מהעולם. והיה מוסיף רה"י לשאול מה זה נקרא 'נטמן', והיה עונה לפי האשכנזים מכל הצדדים, לפי הספרדים מספיק מארבע רוחות ומלמעלה, שנח' השו"ע ורמ"א האם פטור 'טמן' באש הוא דווקא אם מכוסה גם מלמטה או סגי מהצדדים ומלמעלה.

התמסרות לתלמידים

ההתמסרות לתלמידים היה אצל רה"י 'עבודת קודש' ממש, והיה מתמסר לתלמידים באופן מופלא מאד, ראשית בעיקר העיקרים בלימוד התורה, איך היה עונה בסבלנות על כל שאלה של כל בחור, והיה מקדיש שעות רבות במשך היום לענות לשאלות ולשאת ולתת בלימוד עם הבחורים, והכל במנוחה וכאילו אין לו כ"כ הרבה טרדות על ראשו.

וגם היה מתמסר בכל דרכי העליה לתלמידים, היה מחנך על תפילה ועל מידות טובות ועל יראת שמים, והיה מעודד בחורים באופן אישי, ומדברבן אותם להמשיך בעלייה בעבודת ה'. והיו פעמים שהיה צריך לחזור לביתו אחרי מנחה בישיבה, והנהגה היה מחכה עם הרכב בפתח הישיבה, ולפעמים היה מתעכב בישיבה כשעה ויותר עם בחורים שדיברו איתו בלימוד או בענינים אחרים.

האהבה לתלמידים

כל בחור שדרך על מפתן הישיבה הרגיש איך הרה"י אוהב אותו, ואיכפת לו ממנו³ והיה נותן לכל אחד הרגשה אבהית ואכפתית, ותמיד בסביבתו דאג שיהא אוירה נעימה ושמחה, וגם בחורים שהוא הרחיק מהישיבה לזמן מסוים או לצמיתות, לא הרגישו טענות על רה"י אלא להיפך, ברבות הימים הם הרגישו מאד קשורים לרה"י, וכן כשהיה גוער בבחורים על ענינים שונים, לא הרגישו שהוא מדבר נגדם, כי הכל היה מתוך אהבה, וגם הביקורת וההערות הכל נעשה מתוך אהבה לתלמידים, והתלמידים הרגישו את זה.

וסיפר ידידי הרה"י אה"י שהיה כמה פעמים שהרה"י העיר לו על ענין מסוים, ואח"כ הוא ניגש לרה"י ואמר לו שזה מאד קשה לו שהוא מקבל כ"כ הערות מרה"י, ומיני אותו פעם הפסיק רה"י להעיר לו, כי סבר שהתועלת של הבחור שלא יעירו לו, וכך הכל נעשה מתוך האהבה לתלמידים ומחשבה מה טובת כל תלמיד ותלמיד בפרטות, וכך היה יכול להשפיע על התלמידים מאד⁴.

עבודת התפילה

1. נכתב ע"י תלמיד מהשנים האחרונות, דברים שאפשר ללמוד ולהתחזק מרה"י זצ"ל, ואין צריך לומר שהכל נכתב כפי קוצר השגת הכותב.

2. ולכן הרבה חברותות היו עוזבים, כי לא יכלו לעמוד בעמל ויגיעה על כל דבר בלי לוותר על שום פרט.

3. דוגמא בעלמא, הרה"י היה אחראי על סידור החדרים לבחורים משיעור ג' והקיבוץ, (וג"ז מלמד את גודל ההתמסרות לתלמידים), ולפעמים היה מתקשר בבין הזמנים לבחור מסוים לשאול אותו האם הוא מעדיף חדר כזה או אחר, ועם חברי חדר כאלה או אחרים, והיום שמתבוננים בזה, זה נשמע מוגזם שרה"י כ"כ גדול מעורה בכל הפרטים הקטנים האלה, אך כשהיינו בישיבה זה היה נראה לנו פשוט וכ"כ טבעי... כיון שרה"י נתן כ"כ הרבה אהבה לתלמידים, שהיה נראה מובן מאליו ההתמסרות הגדולה הזו.

4. וכן ידוע שהבוגרים הרגישו קשר חזק לרה"י, וגם הבנים של הבוגרים היו מרגישים שהם קרובים לרה"י, בכל הזדמנויות שהיה פוגש בנים של בוגרים וכדו' היה מתייחס ומתעניין בשלומם באופן מיוחד.



כשנבוא לדבר על עבודת התפילה של הרה"י, זה דבר שהיה צריך להאריך בו הרבה, דבדורינו נדמה שמי שהוא ת"ח גדול אינו צריך להשקיע כ"כ בתפילה⁵, אך אצל רה"י עבודת התפילה היתה מופלאה מאד.

רה"י היה מגיע לשיבה עשרים דקות לפני התפילה ועולה לחדרו להניח תפילין, ואח"כ יורד להיכל הישיבה ומתחיל באמירת קרבנות וכו', וכל הפסוד⁶ במתינות מילה אחר מילה כמונה מעות, ואח"כ ברכות קר"ש וקר"ש, כל מילה ומילה בכוונה, ואח"כ תפילת שמונה עשרה, שהיה מתאמץ מאד בריכוז ובכוונה, ממש כמו בחור צעיר. ותמיד בסביבתו, הרגישו יראת כבוד, היה תקופה שהתפלל מנחה בחלק האחורי של הביהמ"ד, והרגישו רצינות מיוחדת שם, אפי' שהוא לא ראה כלום והיה כל כולו בתוך התפילה, אך עצם מציאותו באזור היתה נותנת כובד ראש.

והיה שגור על לשונו דברי החזו"א באיגרת ב' הלימוד והתפילה תלויים זה בזה, אור התורה מסייעת לתפילה והתפילה מסייעת את הלימוד תפילה בבחינת קבע מרחיקה את הלימוד והלימוד בעצלתים מונע את התפילה, והיה מאריך לבאר את דברי החזו"א.

הנהגתו עם התלמידים

ובכלל בכל מה שתבע מהבחורים, היה דברים היוצאים מהלב, כמו שהיה תובע להתפלל בישיבה ולהתגבר על העצלות⁷, וזה באמת היה איכפת לו, הרגישו שזה היה בנפשו, והיה נאה דורש ונאה מקיים, בכל מה שדרש מהבחורים היה מושלם בעצמו⁸.

וגם העמיד לתלמידים מהי צורת ישיבה, עם מסירת התורה מרב לתלמיד, עם תפילה, ותפילות בשבת, ועם סדרי הישיבה, ותמיד האריך בגודל מעלת סדרי הישיבה⁹.

ובאמת כשמתבוננים בהנהגת רה"י את הישיבה, אפשר להגדיר את זה, שרה"י העמיד לבחורים 'סולם עליה שלם' של בחור ישיבה. שבחור ישיבה צריך לעלות בתורה, בידיעות בתורה, בסברה ישרה, בקבלה מרב לתלמיד, בלימוד המוסר, בלימוד הלכה, בתפילה כראוי, במידות טובות, ברוממות של שבת קודש, בהנהגה מכובדת של בן תורה, בבין אדם לחבירו ועוד.

קירבה גדולה לבחורים

עם כל גדלותו בתורה ובכל קניני התורה, היה מתנהג עם הבחורים באופן של קירבה גדולה מאד. בעיני ראיתי, בחורים שמדברים עמו באופן לא לפי כבודו, ולא היה איכפת לו כלל, ויש בזה הרבה מעשים שא"א לפרטם, בהנהגה הפשוטה שלו בישיבה, וכך כל הנהגות עם הבחורים היה באופן פשוט מאד, והיה נותן הרגשה של שוה בין שוים, וכך היו מאד קשורים אליו.

והחי יתן אל ליבו.

להערות - 0548542246

5. וכפי שאמר ת"ח אחד, שהרי אם אחד בן שלשים ידע ללמוד כמו ילד בן עשר, זה דבר מאד גרוע, ויש אנשים בני ארבעים שמתפללים כמו ילד בן עשר.....

6. מי שזוכר את ברכת 'אהבה רבה' איך היה אומר כל מילה במתינות, בכל יום ויום, לשמוע ללמוד וללמד וכו'.

7. פעם אחת קרא לבחורים לועד, ביום אחרי שהתחלף השעון לשעון חורף, ואמר בכאב כמה בחורים לא היו בשחרית היום, והנה כל יום יכולים לומר שקשה לישון מוקדם וכדו' אבל היום הוסיפו לכם שעה בלילה, ומי שרצה יכל לישון ולקום מוקדם, ומי שלא עשה כן זה ראייה שלא איכפת לו לקום מוקדם לשחרים בישיבה.

8. היה תקופה שעורר ללמוד אחרי התפילה, ובאותו תקופה היה הוא בעצמו לומד עשרים דקות אחרי התפילה בהיכל הישיבה.

9. כמו ביום א' דסליחות שאומרים סליחות בבוקר כמנהג הישיבות, ולא נוסעים לרשב"י בל"ג בעומר כי יש סדרי הישיבה, ורצון ה' שנצל את הזמן ללימוד.

דברי מספד על זקני מורי ורבי ר' ברוך וייסבקר זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא

הנה תלמידי מורנו ורבנו זללה"ה, אין צריכים לסיפורי מעשיות והעמדת אורו של רבנו, כיון שכולם חשו את עניניו בבשרם וחוו את תהלוכותיו, ואין לנו אלא לבכות ולהרים קול איזו, וכפי שבכו מאות תלמידיו בשעת הספדו בהלויה כפי שלא ראיתי מעולם, וכמו שזעק רבנו שלמה ברויאר שיבלח"א שאין לו להספיד אלא לזעוק את קינת ירמיהו בספר איכה, ואמר הפסוקים לקול בכיית ההמונים.

אבל מה נעשה ורוב בני התורה לא הכירו את גדולת רבנו, מפני בריחתו מכל ענין ציבורי ועוד סיבות, ומוטלת חובת ההספד להודיע גדולת חכמתו וצדקותו. ובאמת שלספר סיפורים מאד קשה כיון שכולו היה אותו סיפור, וכל מעשה שיכתב הוא א' מיני רבים כמותו, ומ"מ ניסיתי להעמיד את דמותו במבט שלי ולהוסיף מעט מעשים לחזק הענין.

קשה פטירתו של צדיקים כיום שריפת בית אלוקינו, כשהיה בית אלוקינו קיים כל העולה שם רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, ומתעורר גם הוא לכוון ליראת שמים ועוסק בתורה, וכמו כן בסביבתו של הצדיק כשרואה שכולו עוסק במלאכת שמים ועבודה, מעורר כל סביביו לכוון ליראת שמים ועסק התורה, ובפטירתו של צדיק חסרנו זה, וכמה יש לנו לבכות ולהתאבל על מיעוט עבודתו ויראתו ולימודו מכת פטירתו של הצדיק, וגם על חסרון העבודה אצל שאר אחינו שהיו נמצאים סביביו, ובודאי שגם משפיע במעגלי השפעה על כל הכלל.

וביחוד בדור יתום כזה שכל האוירה מבית ומחוץ לרדוף אחר ההבל, תענוגות עולם הזה, כבוד, דברי גבורת גוף ומלחמות, או סתם בלא שימת לב לילך כסוס שוטף במלחמה, ועד שכבר יש לנו איזה יחיד שכל כולו עבודה ומלאכת שמים, וביותר שעומד במקום ובאופן של השפעה שנותנים סביביו ליבם עליו, וכמה גרם השפעה בעצם היותו בסביבה, וביותר בחינוכו ועבודתו לפעול אצל תלמידיו. וכל המוזל דמעה על אדם כשר וכו'.

אמרו חז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה העבודה וגמילות חסדים, בשביל זה העולם נברא, ובאמת בשלשה דברים אלו נתייחד מורי ורבי זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא, בעמלו ועיונו בתורה, בעבודת התפילה, וביחס החם לכל איש באשר הוא והשתדלותו בצורך כל אדם, ואפרטם אחד לאחד.

בתורה

אמרו חז"ל אם משים אדם עצמו כמדבר תורה ניתנה לו במתנה, ומורי ורבי זללה"ה לבד מבריתו מן הכבוד, כגון שלא נתן בשום אופן שילוהו באופן מכבד, ולא נשתתף בשום כנס שיתן לו כבוד, ואם נמצאנו באיזה מקום כזה ודאי היתה סיבה, [כמו שסבר שיועיל לטובת הישיבה לממון או להביא תלמידים, וכן לאחרונה במקום שאין איש המעורר לשוב אל השם אחר התהפוכות שהיו בתקופת הקורונה, נשתדל לצורך זה לומר דברו במקום שיוכל], ועוד שאר עניני בריחה מכבוד, [וכפי שהכרתיו הוא למיאוס הענין המביך הזה לא לשם צדקות].

וזכורני שהיה מעיר יום יום איזה תלמיד שביקש ממנו, ועוד כהנה וכהנה דברים של פחיתות כבוד שחשב שיבואו לתועלת, שנתחנן לבחורים והוריהם לשלוח בניהם לישיבה באמונתו בבירור שזה יהא להם לתועלת, [ופעמים שעשה כן ליתן להם רגש של חשיבות], ובאיזה ועד שמסר על תפילה בישיבה אמר וכי אתם סבורים שאיני יכול לעשות תנועות והבעות פנים של חשיבות כמו אחרים שלא תעזו להימנע מלבוא לתפילה, אבל אני רוצה שתיתנו מעצמכם שתבינו ותראו לעשות מה שצריך.

עוד השים עצמו כמדבר, ואף שהחזיק בבירור שיש בידו ללמד אופן הלימוד לתלמידים, לא החשיב עצמו לכלום, ושמע מכל אדם ביקורת וחשב עליה, וראיתי בעיני פעמים רבות ששאל תלמיד שאלה שהיתה התשובה עליה פשוטה, אבל אותה שאלה עוררה אותו לשאלה או בחינה אחרת עמוקה יותר, ומיד נתפס להרהר עמוק ועיון עד שהעמיד אצל עצמו מה שנוסף לו מזה, ורק אח"כ השיב לתלמיד. ופעמים רבות נתחצפו התלמידים מי יאמר שהוא כך ובדומה לאותו גר שאמר להלל, והוא השיב בחיבה והנאה בוא ואסביר לך והתחיל לבאר בתיאור הענין עד שיתיישב על הלב, בין בלימוד או בהנהגה הראויה, ולא שמעתי ממנו מעולם קבלו דעתי, וגם לא נתן תחושה כזו אלא שכך נראה לו נכון.

ושמעתי ששאל בחור שאלה בשיעור כללי וחשב עליה הרבה זמן והיה שקט ומתח רב בביהמ"ד, ובסוף אמר באמת מפני שאלתך הייתי צריך להפסיק את השיעור, אבל בכל זאת אני רואה צורך לומר את הדברים שראוי לומר לולא השאלה שלך, ובסוף השיעור מיד ירד אל אותו בחור ואמר לו תשובה שחשב על שאלתו תוך כדי מסירת השיעור, ודוק כמה ענוה וביקוש האמת וחיון בלימוד יש בזה, ובאמת שאי"ז מעשה מחודש עליו אלא שאותה פעם הוא קרה, [וסיפרתי את זה לתלמיד משנים אחרות ואמר שגם הוא חזה במעשה כע"ז, וגם אני ראיתי ששאלו בשיעור"כ ועצר וחשב כמה דקות בריכוז והיה מתח גדול ובסוף השיב].

וגם הרבה פעמים היה הצורה של השיעור יומי שחיפש היכן התלמידים עומדים בסוגיא ומה קשה להם וכו', והלך וכיוון השיעור לפי רוחם. ופעם אחת באמצע חבורה עם תלמידים התקשר לרב אחד לברר על דבר שאמר לו לצורך החבורה. ובאב תש"פ היינו בחמד ושלח לקרוא לי לחדרו, ואז מאד חיזק להשתנות אחר תקופת הקורונה, ודיבר בתקיפות שצריך לקחת הדברים ברצינות ולשמע מה הקב"ה רוצה, והאופן שרצה לדבר ע"ז בשבת שבע ברכות ע"י ביאור פרשת ק"ש, ושאל אותי אם אני מכיר עוד ביאור בפסוק שמע ישראל חוץ מביאור רש"י, [והבאתי לו את הנפש החיים, ומ"מ בשבת אמר ביאור שני אחר, וכנראה לזה היתה כוונתו וחיפש היכן כתוב, ואני לא הועלתי לו בזה אבל הראה לי שמחה גדולה בנפש החיים שהבאתי].

עמלו בתורה

ועמלו בתורה אין לתאר, בכח הריכוז הנורא שקנה שלא ראיתי כהנה עוד, כשהיה מהרהר בסברא ומהפך בה לא היה רואה כלום סביביו, ולא הפריעוהו טרדות נוראות של הממונות של הישיבה וחיון התלמידים ושאר אחריות שהיתה על כתפיו, וזכורני ששאלתיו פעם איזו שאלה ממקום אחר, שכנראה היתה חדשה לו, ונתפס בהרהר וחשב בשקיעות חושים נוראית, ובמשך קרוב לחצי שעה לא שמע מה שניסיתי לומר ולא שם לב לנעשה.

והיתה תקופה שכדי לחזק את הלימוד ביום שישי ישב לכתוב את שיעורו בביהמ"ד, והיה שקוע בזה ולא שם לב שניגשו אליו. [ולבד מה שאמר שכשלימד ב'קול תורה' לא ראה את אור השמש ועוד כהנה ביטויים חריפים של שקיעות איומה]. ושאלוני אם קרה שנרדם באמצע הלימוד ברוב



עייפותו וטרדותיו, ואמרתו שאיני זוכר פעם א' שנרדם, ובאמת בשקיעות שהיה לומד והניתוק מהעולם לא היה שייך להרדם, וכן בתפילה כדלקמן.

ויותר מזה בלימוד הסוגיא עצמה, בסבלנות אין קץ לחזור הדברים מתחילה ולדון בהם בכל הצדדים, מה ההו"א ומה נשתנה ומה עיקר בקושיא, ובמאמץ מחשבה נוראי לדייק הדברים על חודן הדק היטב, והיה ניכר על פניו המאמץ. ואני למדתי עמו אחר כמה מחזורים בישיבה ופתח הלימוד מקריאה והבנה הפשוטה של הדברים, ומה גרם להבין אחרת וכו', [ובאמת באופן דומה לזה היה מהלך השיעור היומי כדי לחנך איך ללמוד ולהוציא הדברים, אבל כשלמדתי עמו ראיתי שזה היה אופן הלימוד האישי שלו], ולא נח ולא שקט עד שנתחוויר הדברים. ולמדתי עמו כשלוש שעות ברציפות גמורה, בלא עייפות ומנוחה כלל, ובלא הקלה באמצע, אלא כל הזמן בהתקדמות ובעיון רב, ובשעה שתים בלילה אמר לי כבר מאוחר לך כי צריך לקום מחר לתפילה, והוא המשיך אחרי שהלכתי ללמוד ולא היה נראה שבדעתו להפסיק, ופעם א' היתה הפסקת חשמל והביא נורת חירום והיה הלימוד בחושך משך זמן הנ"ל, בשקיעות ועיון כרגיל.

דרך הלימוד

ודרך הלימוד מן המפורסמות, שלא ויתר על קוצו של יוד לדייק הדברים ולהבנים שלא יהיו רק סיסמאות, אלא יהיו בחיבור ובהבנה המתיישבת על הלב באספקלריא מאירה, וכפי שימש רבות את רבו מרן הגרש"ר, וידוע שהיה נוסע מידי שבוע כשלימד בקול תורה לב"ב לומר לפניו מה שחידש בשיעור ולקבל אישור וביקורת. ופעמים אין ספור שאמר לי דבר ולפי שאלתי הבין שלא דייקתי נכונה וחזר שוב לדייק הדברים, וכן ראיתי גם אצל אחרים. ודומה שאחר שהבין דבר לעולם היתה קושיא א"כ מה הצד השני, כיון שהובנו הדברים עד כדי שהיתה תורה דיליה והבנתו כאופן הזה.

ונראה לי שמעולם לא שמעתי שהעלה סברא בלי מחשבה, וגם אם אמר שצריך עדיין לחשוב על סברא שאמר, [שגם זה נדמה לי שהיה רק בסוגיות שלא עסק בהן אז, שלא ראה תפקידו בעת ההיא להאריך באותה סברא], היה זה אחר התישבות בדעתו וניכר עליו שהתאמץ בה. וגם לא אמר סברא או תשובה מהזיכרון שהיה נוסח כזה ליישב, [המילה נוסח כמעט לא נשמעה על לשונו כיון שאמר את הדברים ואין נוסח האמירה שלהם משנה].

ופעם היתה לי איזו הבנה בענין ושאלתי על אותו ענין ורציתי שיאמר כך, ולא אמר בצורת ההבנה שהבנתי והצטערתי ע"ז, ואחר כמה שבועות ניסיתי שוב לבוא מכיוון אחר כדי שיאמר כההבנה שלי, וגם מאותו כיוון ביאר הענין אחר מחשבה והתעמקות כהרגלו כמעט מילה במילה כפעם הראשונה, והיה ניכר איך שהדבר מצטייר אצלו בשורה מאיזה צד שתבוא עליו, וכך היה כסדר.

[וראיתי כך גם במה שכתב שפעמים ביאר אותה נקודה בשתי מקומות וכתב כמעט מילה במילה כל הקטע, וניכר שאין זו העתקה ממה שיש קצת שינויים, והסיבה מפני שמאד השקיע לכתוב הדברים מדויק כמו שראינו, וחשב ושקל כל מילה אם היא המילה המדויקת ואם עומדת במקום שיובן בקריאה וכו', והדברים שכתב לעולם היו חדים אצלו בשורה, [אם לא התקדם בענין זה מאז פעם הקודמת שעיין בהם]. וכמו שנמצא בתשובות הרשב"א וחיידושי שפעמים סגנון הדברים א' ומפני קצת שינויים ניכר שאינה העתקה.

ומענין לענין בהשקעתו בכתובים, פעם היה בחו"ל וראה צורך דחוף להוציא השיעור לפני שבת כיון שבחורים חוזרים עליו בשבת, אבל היה טרוד שם מאד, וקראו לי מהמשרד בדחיפות שרה"י אינו סומך על אף אחד בענין השיעור הכתוב, ובדיעבד מפני הדחק אמר לקרוא לי, וכבר שמחתי שעלי רה"י סומך, וכשבאתי ראיתי הענין שכבר הקלידו השיעור והוא תיקן שגיאות כתיב ותיקנו והיה צורך לבדוק שכל התיקונים נעשו, ואם זכרוני אינו מכזב היו כמה תיקונים אותיות ורק מילה אחת [או שתים באותו מקום] נוספה, ודוק מזה כמה היו הדברים חשובים לו לדייק, ודומני שבאמת קשה למצוא טעויות כתיב במה שהוציא].

ולא נתפס כלל לרעיונות מבריקים, אף שנהנה מהכשרון שבהם, ולא לקישורים ומובאות חדשות, אלא הכל היה בדרך מסויימת של עיון והבנת גוף הדברים, ללבן את ההו"א ומה השינוי למסק' ומה חילוק התירוצים וטעם החולקים, ולימד המשקל של כל שאלה וסברא, ולא לחינם רבו תלמידיו כפי שאין מצוי בזמנינו כלל, עד שבכל מקום פוגשים בהם וניכרים בדרכם, ודומה שרוב ראשי הישיבות בגיל הצעיר המה תלמידיו, כיון שחינך בדרך ברורה וישרה. [ואמר לי שהגרש"ר אמר הרבה בפשט מהרש"א והושמט בחידושים]. והגר"נ פרצוביץ' אמר עליו שהוא הפונוביז'אי הראשון שיודע ללמוד פשט רש"י. והאווירה בישיבה היתה שבחורים לא אמרו 'חבורות' רק 'סיכום הסוגיא', כי העיקר להבין ולא לחדש.

וביקוש האמת אצלו היה באופן מופלא, איך שייקר כל סברא בפני עצמה אם נראתה לו נכונה, ושמת מאוד במה שכיוון לדברי רבותינו, וחקר הדברים עד שיראו לו לאמיתתה של תורה ולהוציא הלכה מזה בלא ספק, [לפי נתונים שהיו לפניו בסוגיא], ופעם אמר להגר"ש אלישיב יסוד שלו בשיעור כללי ונהנה, ושאל אותו אם נראה לו כן להלכה ואמר לו כן, [והיה זה חידוש בעומק העיון בסוגיית שליף שעליה], ושמת כ"כ וסיפר זה מאז בשיעור זה שהגר"ש הסכים עמו להלכה.

העומק וחוד הדברים שלו ידוע ומפורסם, ובעינינו ראינו שכמה שהיה נראה לנו שהבנו את הדברים לעומקם, כשבאנו אליו גילינו עוד עומק, ופעמים רבות שלא הבנו מה אינו מסכים במה שדיברנו עמו הרי הוא אומר אותו דבר, וחזר שוב ושוב עד שנתפסה הנקודה הדקה של ההבדל, וגם עליה עדיין היה לו לדייק יותר ולהעמיק מה הסיבה שכך האמת, ודומני שהוא דבר שאי אפשר לתאר כלל למי שלא חווה את זה, וק"ו לא על הכתב. רק זה אכתוב שאמר לי א' כשהייתי בישיבה, אנשים חושבים שלמדן זה מי שיודע לחלק חילוקים דקים, אבל באמת זה רק התוצאה, כי למדן זה מי שרואה את הדברים מקרוב ובבירור עד שכל חילוק הכי דק ניכר לו להדיא, וכך היה אצלו מאד שבירר הדברים וקרן וממילא כששאלו מענין אחר ביאר שאין קשר כלל.

[וידוע בעולם הישיבות שבבית מתתיהו לומדים בצורה שמעמיקים ולמדנים, ודומני שלא נמצא א' מבני ובוגרי הישיבה שיאמר [כדרך הדור הצעיר כיום על המבוגרים ל"ע] שרה"י אינו מספיק מעמיק ולמדן, מפני שזה מופרך כיון שהוא היה קומה מעל כולם, והכל קיבלו ממנו ישר או עקיף, וזה על אף שחינך אותנו לביקורת באופן מבהיל, וכיום שאני חושב בגדלותי אני מבין איך יתכן שכן התווכחנו עמו בכל נושא, ובמקומות אחרים מקבלים דעת הרב רק כי כך הוא אמר, ואין זה אלא מפני שכן הוא רצה וכך חניך שלא נקבל דברים בלי בחינה וביקורת, ופעמים בודדות אמר שכשנבגר נבין את הענין וגם זה לא כלאחר יד אלא שבאמת כך היה סבור. ואלו שהיה לו חיבה מיוחדת אליהם אינם אלו המקבלים כל דבר, אלא להיפך אלו שהתווכחו עמו ולא הסכימו לקבל ושאלו אותו שוב ושוב [ואפי' בחוצפה] אותם חיבב ונהנה לדבר איתם, וכמה שיותר התווכחו עם רה"י כך יותר היו קשורים אליו, כמובן כל עוד הויכוח עניני].

והוציא יקר מזולל לרוב, תלמידים שבאו מבתי שאין החינוך בהם להחשיב לימוד התורה ונהפכו לאיש אחר, והיום מרביצי תורה ושקועים בעולמה של תורה, וכששינה מהלך קבלת הבחורים בישיבה [ה'חדשה'], סיפר מורנו שהיה בחור שכל מוצאי שבת עם ג' כוכבים התקשר לביתו לשמוע מי ניצח במשחק הכדור, שזה היה האווירה בביתו וציפה כל השבת לשמוע הניצחון, ובישיבה השתנה, עד שכיום שמע ממי שהסיע אותו ברכבו לכולל בעת שהיה פיגוע בירושלים, ורצה הלה להדליק רדיו, וביקש ממנו הבחור הנ"ל שיסגור מפני שאין מתאים לבן תורה לשמוע רדיו, כ"כ נשתנה אותו בחור מקצה לקצה, [והסביר שמפסיק לקבל כאלו משפחות מפני שכיום שיש מכשירים קטנים עד שישנה את הבחור הזה אותו בחור ישנה את כל השיעור], ובאמת זה היה סיפור שאמר לו וריגש אותו, אבל כך היה לעשרות רבות וביודעי ומכירי קאמינא, מי יותר ומי פחות בחורים שהשתנו

[חכמתו של רבנו זללה"ה המיוחדת יש בה הרבה להאריך ולספר, איך שראה כל דבר בצורה ענינית, וחדר לעומקו, והבין אחרית דבר מראשיתו, ולא בחל בדרכים חדשות כל שיהיה לתועלת, והעלה רעיונות יצירתיים ולא נבהל משום בעיה, והרבה מהמקובל כיום בעולם הישיבות הוא היה החלוץ, אבל אין כאן מקומו להאריך בזה. אבל יכול כל אחד להתבונן סביבו אם היה כדבר הזה אדם שהקים ישיבה שכיום יש בה כשמונה מאות בחורים, והקים אותה מכלום ובלי שום עזרה, לא עזרה כספית ולא בהבאת בחורים ולא בניהול הישיבה, הכל הוא עשה לבדו, וגם חרף התנגדויות של הרבה אנשים שאין המקום לפרט, והוא הוא היה הדמות המשפיעה והמחנכת העיקרית, וכל שאר הרבנים היו מכוחו ועזרו לו ללמד תורתו ולחנך כרצונו, ובכזו הצלחה גדולה העמיד שתי ישיבות לתפארה].

עבודת התפילה

עבודת התפילה שלו היתה בדרגה שלא ראיתי מעודי אצל אחרים, שהיה מתפלל יום יום בתפילת יום חול ובין הזמנים כמו שעובדי השם מתפללים ביום הכיפורים, ללא שום גוזמא, כשאני הייתי בישיבה היה בסביבות שנותיו השבעים, ובגילו זה היה מתחדש בוקר בוקר בהתלהבות חדשה והיה נראה כמו היום הראשון של אלול שיעור א', איך שנכנס בערך בעשרה לשבע לביהמ"ד בנמרצות, ובירך בקול כל ברכה כמונה מעות חביבות ממש, ובשעה שאמר 'ברוך' יכול אדם אחר לסיים כל הברכה, ואח"כ הטעים מילה מילה 'אתה' ואח"כ 'הויה' וכו', וכך היה כל התפילה ואיני זוכר שינוי אפי' ביום א'. [ופעם אחת הגיע רק כעשר דקות לפני ברכו, (דומני שהיה זה אחר ששב מחו"ל), ותהום כל הישיבה]. ואמר לי א' שפעם שמע אותו עולה לתורה וברכות התורה שלו חיזקו אותו כמה חדשים אח"כ.

והריכוז הנוראי שהיה בו במשך כל התפילה שלא שם לב כלל מה נעשה סביבו, וסיפר דודי שבראש השנה האחרון אחר שניצל ממוות, ועדיין מצבו היה בחוסר אונים ממש והתפלל מוסף, שאלוהו בתוך התפילה אם רוצה שיתקע לו על סדר הברכות ולא התייחס, ואח"כ אמר שלא שמע ששאלו, ולפי הכרתי עם תפילתיו יכולני לומר שהוא נאה וראוי לו, שבאמת כך היה נראה מרוכז בתפילתו. והיה מבהיל איך שבשבת באמצע פסוקי דמזמרה עיין במצב ביהמ"ד ואם ראה שלא באו מספיק בחורים, [או אולי אותם בחורים שהיה חשוב בעיניו שיבואו מטעמים שעמו], הלך באמצע להעיר בפנימיה, וחזר לתפילתו בריכוז כמקודם, כאילו לא טרח במדרגות כמה קומות ברום גילו ולא עסק בענין אחר מסית דעת.

ואמונתו התמימה בשומע תפילה לקבל כל שפע דרך תפילה, היה ניכר איך שעל כל ענין וענין התפלל, וכמה פעמים שמעו במשפחה באגביות שהוא מתפלל על זה ועל זה בדברים הפשוטים, [ואמרו שנכדה א' כמעט נחנקה בגיל חצי שנה ויום, וכששמע אמר בדיוק בגיל חצי שנה מסיים להתפלל על כל נולד במשפחה], וכן הלך הרבה להתפלל בקברי צדיקים, ובנסיעות ארוכות שקשה להתרכז בעיון ראיתי אומר תהילים מילה במילה בריכוז.

ובכלל שידר יראת שמים בכל הליכותיו, ובכל צרה שבאה היה ברור בישיבה שצריך חיזוק, וחיכו לראות מה יהיה החיזוק עכשיו, [ובצחות אמרו שכשהראש ישיבה עושה חשבון הנפש במה צריך להתחזק, הוא חושב במה הישיבה צריכה להתחזק, כי הוא והישיבה חד], וכל הבא עמו במגע היה ברור לו שאדם צריך לחשב עם נפשו אם עושה שליחות בעולם. ואיך היה ניכר כעסו על חסרון בעבודת השם, ואף שלא הפריע לו שעשו נגד מה שאמר או שעושים שם רע לישיבה וכדו', אלא מפני שחושב שזה הרס לגדילה בעבודתו יתברך, היה מעורר עצמו לכעוס.

[וגם זה בשליטה נוראה, וזכורני שבאיזה בוקר הסתובב בפנימיה והחרים טלפון שראה, ובצהריים אמר שיעור לקיבוץ בביהמ"ד ותוך כדי השיעור בעל הטלפון חיפש אותו והתקשר כמה פעמים, ובישיבה נשמע מהרמקול פתאום השיר אילו הייתי רוטשילד, והיתה מבוכה וחיפשו מהיכן וכשפסק המשיך בשיעור כלא היה, כך כמה פעמים, עד שהבינו שבא מכיסו של רה"י מאותו טלפון, ואז אמר שלא חשב לדבר ע"ז עכשיו אבל אם כך נעשה ידבר, וצעק בכעס נורא על החזקת טלפון אצל בחור שהוא הרס כל שקיעותו בלימוד וכו', כפי שלחם עד ימיו האחרונים ממש, ובאמצע דברי ה'מקל' שלו שאיים שיזרוק מהישיבה וכו' הסתיימו השיעורים, ואמר כבר הצעירים מגיעים אז נשוב לשיעור, וברגע כמימרא כלא היה המשיך בדברי התוס' רא"ש באמצע עומק דבריו שאחז קודם שהתחיל בצעקותיו, ודומני שאף בחור לא החזיק ראש חוץ ממנו עצמו].

ודקדוק ההלכה באופן מופלג שהיה לו, לייקר כל פרט ודין, והחמיר חומרות על חומרות ובא לו הרבה מכת שהיה בדידות גדולה עם הגר"י בויאר שיבדלחט"א, וכשחזרנו מביהכ"ס ביו"ט של פסח חזרנו עמו צ' פעמים רב להושיע מוריד הטל שלא תהא טעות, ובבדיקת חמץ שימשתי וראיתי צורת הרצינות שבדק והיה ניכר שמקיים שיעורו שהבדיקה עצמה מצוה שלא כבבדיקת תולעים, ובדק מרצפת מרצפת וכל שישל שכב והתכופף על הרצפה תחת הארון, ובעיון וריכוז בדק זמן רב כל ביתו הגדול, ואני עזרתי להיזי שולחנות וכסאות וכו', והיה לימוד יקר על יראת שמים והתאמצות למצוות. וכך החדיר בתלמידיו הרצינות בגדולה בקיום מצוות ה' שבלא זה אי אפשר לזכות לתורה, [והיה המסר תלבושו איך שנוח לכם, אבל תהיו פרומע'ר' במצוות].

ושיחותיו בסעודות שליטת בישיבה היו מעומק הלב ובנויות במחשבה והסבר בדרכי החיזוק והעבודה, ואמר את מה שבלבו שנהג כן בעצמו, ואין מי מתלמידיו שאין נכנס בדמו את החיוב להתקדם ממדרגה למדרגה, ושאר אמרי חכמה שחזר עליהם תמיד. ופעם אחת בליל יוה"כ פ"פ שחל בשבת דיבר על כח הכפרה שיש לשבת, וכ"כ התרגש מדברי עצמו עד שבא לחיזוק עצום בענין כבוד השבת, ויסד ועד קודם זמן הדלקת נרות בישיבה שמסר שם מעניני השבת, והסביר דברי אגדה עמוקים בדרכו העיונית, מה נפלא היה המחזה.

[ומענין לענין בשעת מצוקה כלכלית קשה בישיבה חיפש במה לצמצם, ובשבת אחת צ"ה היה עוגות לבחורים, ואמר לי שבזה אין צורך לצמצם שהרי הוצאות שבת חוזרות, אבל בענין מה שיש לחמניה לכל אחד בסעודה הוא מסופק שמא א"י הוצאות שבת מה שיהא נוחות לכל אחד, וצריך שיהיה ב' ככרות ללחם משנה ולשאר יהיו פרוסות חלה פשוטות, וכנראה שהכריע שגם זה בכלל הוצאות שבת ממה שלא שינה לזה].

גמילות חסדים

וגמילות חסדים של מו"ר זללה"ה היתה גדולה מאד, שכל מי שביקש ממנו איזו טובה עשה כל שביכולתו לעשות צורכו, וביחוד לתלמידיו שחש עליהם כבנים, טרח עליהם טרחות עצומות בידיעתם ושלא בידיעתם לתקן טובתם על הצד היותר טוב, בהכנסת ילדים למוסדות ובעניני בריאות ופרנסה והרבצת תורה, ודומני שלכל תלמיד יש איזה מעשה קטן או גדול שטרח בעדו מורנו זללה"ה, ושמעתי סיפורים אישיים גם מתלמידים שלא היו בקשר עמו בישיבה ואף הכעיסוהו.

וסיפר לי אברך מהכולל [ר"כ] שהיתה לו בת קצת מבוגרת, ורצה באיזה בחור מהישיבה וכדי שהבחור יסכים ביקש מרה"י שיציע לו, ולא היה לו קשר כלל והכרות עם רה"י, ורה"י אמר לו איך אני אציע בלי להכיר ולדעת אם ראוי, ומיד הציע שתשוחח המדוברת עם בתו, והיא תאמר לו את ההתרשמות שלה ואז יוכל להציע, וכך עשו, והוא סיפור שמאד מתאים לו שלבד ממדת האמת גם חיפש בכל דרך לעזור לכל א' ונתן לבו ועיניו לצורכו, וחשב על דרכים מחוכמים.

ולבד מזה כל עניני מדותיו המיוחדות ומאור פניו לכל אדם באשר הוא, ולעולם היה לו את כל הזמן שבעולם לכל מי שדיבר עמו אפי' יהא הפשוט



שבפשוטים, ולכל מי שעשה לו טובה הודה לו באמת ביחס חם ואמיתי, [והיו בחורים בישיבה שהיה להם יחס עודף מפני הכרת טובה שעשה אביהם וכדו'], וכשחזרתי עמו בליל שבת ממעריב לביתו לסעוד אצלו היה אומר גוט שבע'ס לכל אחד במאור פנים, ואמרו לי כמה חלושי שכל שהיה הרה"י מדבר עמם ומתעניין בשלומם כמו חבר. וסבתא סיפרה שכשנישאו גרו בשכנות לזקנה גלמודה, והיא התלוננה להרב מפוניבז' שבא תלמיד שלא אומר לה במדרגות בוקר טוב, ושאל מי התלמיד ואמרה לו ר' ברוך, ואמר לה לא יכול להיות וודאי את מתבלבלת בין ב' תלמידים, ובאמת כך היה.

ובזהירות הרבה שלא לפגוע ולצער שום אדם ויתר על הרבה דברים, ואי אפשר לכותבם מפני רגישותם, וראיתי שיחה של רי"ח מישקובסקי וכן שמעתי מכמה אנשים שדיברו עם הגרא"ל שטיינמן מפני מה זכה ר' ברוך להעמיד כ"כ תלמידים, והיו שאמרו שהוא מחנך גדול בלימוד ומעמיק וכדו', [ובאמת סיפרו לי חברים שהיו אצל מרן הגרא"ל ואמרו לו שהם משייבת בית מתתיהו ואמר להם שיש להם רב'ה מחנך אמיתי בלימוד], והגרא"ל אמר שלא זה טעם ההצלחה, אלא מפני המדות טובות המיוחדות שלו. וסיפרה אמי תבלחט"א שבעת חליו התפלל בקול ובשומע תפילה ואלקי נצור שהזכיר שמות הזכיר אותם בשקט שישמר סודם, ובאמת נראה שלא היה שייך להוציא ממנו דבר סוד, וכמעט לא נשמעו ממנו סיפורים בלא צורך לחיזוק או בירור ענין, וכשנשמעו היה בזהירות רבה שלא לגרע במעלת איש.

ואין צריך לומר שלא שינה לו איזה עדה היה בן שיחו או מה ענינו במחלוקת וכדומה, והיה מרוחק משנאת חינוס מאד, ולא שמעתי ממנו ביקורת ותלונה על שום אדם, גם כאלו שהצרו את צעדיו והציקו לו לרוב, והפריעו לו לאסוף כספים, והשמיצו את הישיבה ומנעו מבחורים לבוא, והטרידו אותו בדיני תורה על הישיבה. ולימד במסירות שוה כל תלמיד באשר הוא, כל שראה שיכול לגדול בחכמה, אף אם בא ממשפחה שבורה או מחו"ל וישאר שם.

והיחס המפליא לנכדים ולבני התלמידים היה חם מאד, והתעניין אצל כל א' לפי רמתו לפי רוח כל אחד ואחד, עד שיהא לו נעים וטוב בלב. ובתקופה שלמדתי אתו בשבת אחה"צ ואז באו כל הנכדים לומר תהילים אצל סבתא, וקודם שנכנסו לתהילים נכנסו לחדר לימוד לומר לו גוט שבע'ס, ובכל אחד התעניין וזכר מי הרב'ה והמורה והגננת, ובאיזה ענין התעסק לאחרונה ואיך הסתדר עמו וכו', ובין אחד לאחד ברגע כמימרא שב בריכוז הגדול לנקודת העיון שאחזנו בה, [ויש ללמוד מזה ג"כ את שליטתו הגדולה על המחשבה שהיתה ניכרת בכל צעד], ופעם כשסעדנו אצלו יצאנו לטפל בעולל וכשחזרנו ראינו שראש הישיבה מאכיל בכפית תינוק בן שנתו קומפוט.

כידוע שהיה חשוב מאד בעיניו שבשבת חנוכה ישארו בישיבה, ואדרבה יחזקו הלימוד ביתר ויתר עוז, והוא הוא היה החלוץ הראשון בענין זה הרבה לפני שאחרים התחילו לדבר ע"ז, ועכ"פ בשבת שאחר חנוכה רוב הישיבה חזרו לביתם, והיתה שנה א' שהגבאי ביקש ממני למלא את מקומו, ובאותה שנה רוב הנשאים היו מהבחורים שרגילים ללמוד כל ליל שבת ולהתפלל כותיקין, וניגשו אלי לבקש הואיל וכמעט כל הנשאים מתפללים ותיקין שנשנה את שעת התפילה המרכזית בישיבה, ושאלתי את פיו ואמר מיד שאם כך רוב הבחורים בסדר, [המובן היה שהוא יקום וישנה את סדריו לפי רוב הבחורים ולא היתה בזה מחשבה כלל], וא' ששמע מזה התנגד ובא לרה"י שהרי יש מתפללים מבחוץ קבועים בישיבה, ואיך אפשר לשנות להם, והסכים עמו רה"י וקרא לי שאפשר לעשות כן רק אם יסכימו המתפללים הקבועים, ושאלקש מהלה הרשימה ואתקשר אליהם, וכך עשיתי והסכימו ובאמת היתה התפילה באותה השבת כותיקין.

הוא היה אומר

חזר הרבה על דברי הגר"א ששואלים אדם אם קבעת עיתים לתורה, ופירש הגר"א שהוא מלשון גזילה כמו קבע את קובעיהם נפש, ופירש מורנו זללה"ה שמותר לאדם לחיות באופן של סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו כמו לענין צדקה, ולצורך כן ליבטל מלימוד להביא ממון לכך ולהתענג כפי הרגלו, וע"ז נאמר גזלת עיתים שצריך לגזול מעצמו נגד הרגלו ולאט לאט להפסיק את צורכו בביטול ויכול ללמוד יותר, ולכן תהיו עמלים בתורה אינו בכלל מצוותי תשמורו.

עוד חזר רבות על דברי האור החיים כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך, דקאי על מלחמת היצר שאם יוצא למלחמה אז ה' נותנו בידך. ועל נפשו מדאגה, ובאמת כך אנו צריכים לחוש באהבה רבה שאומרים אבינו, האב, הרחמן, המרחם, רחם עלינו, ולהתחנך לבוא עולם על בינה והשכל.

עוד חזר רבות על דברי האור החיים כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך, דקאי על מלחמת היצר שאם יוצא למלחמה אז ה' נותנו בידך. ועל שיר ר' יהודה הלוי עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבדו בן חורין, והטעימו.

פעם ביקשו שיעזור למצוא לאשה עבודה בתיכנות, ואמרו לו בתוך הדברים שהיא מאד מוכשרת ומוצלחת בזה, ומיד הגיב היא אשה מספיק טובה בלי להיות מוצלחת בכאלו ענינים. בבחורותי סיפר לי רח"פ על בחור מסויים בשיעור א', שמאז שנכנס הרה"י אומר בישיבת צוות כל הזמן תמצאו לי סיבה לזרוק אותו הוא יהרוס את הישיבה, והצוות לא הבינו מפני מה כ"כ כועס עליו, והרי הוא לומד היטב בשיעור גדול, ובחשון שיעור א' מצאו אותו במקום לא ראוי, והתפעל מההבחנה העמוקה של רה"י, וזכורני שאני בהכרותי הבחור מבחוץ הבנתי טעמו של רה"י לאחר מעשה, מפני שהיה הבחור קל ולץ, ולמד מפני שכן היה האוירה והכבוד, וראה בו שכשיהא אוירה קצת אחרת ישתנה.

תמיד חזר שיבחן בחור איך לנהוג ע"י שיחשוב האם כשיגדל וישלח את בנו לישיבה, היה שמח לראות אותו שלומד עד מאוחר ומתפלל בבוקר באיזה שטיבל, או שהולך לישון בזמן ומתפלל בישיבה, ויבין שכמו ששמח לראות את בנו כך הוא צריך להיות, שהרי על בנו אין לו יצה"ר. וכן על כל דבר.



קצת דברי זיכרון למרן הגאון ר' ברוך ויסבקר זצלה"ה

תמיד היה חושב כעבד ה' מה צריך לעשות. פעמים כשהיה רואה ניירות זרוקים על ריצפת ביהמ"ד ואף במסדרונות הישיבה לא היה חס על כבודו והיה מתכוּפף ומרימם ומשליך לאשפה.

דאגתו לתלמידים ולכ"א היה ללא גבול. פעמים שהיה מתעניין אצל בחורים אם האוכל בישיבה טעים.

כעת עולה בזיכרוננו סיפור ששמעתי מבחור שראה יום א' ערבי שייצא מחדרו של רה"י, והבחור התעניין אצל הערבי מה לו ולרה"י, וכך סח לו ישמעלי זה שפעם הוא עבד בבנין ליד הישיבה והוא ראה את רה"י ושוחח איתו והתפעל מאוד מאוד מהחכמה והטוב שלו וכעת נזדמן לו להיות שוב בבני ברק אז הוא הרגיש שהוא חייב לראות אותו שוב.

פעם ראיתיו כשראה בחור שלא אכל ארוחת ערב הוא ניגש לבחור ואמר לו "תאכל כדי שלא תהיה חלש"

סיפר לי פעם תלמיד הישיבה שאחיו שלו לא התקבל לת"ת והתלמיד הנ"ל ניגש לרה"י לבקש ממנו שידבר עם מנהל הת"ת שיקבל את אחיו שלו, וזאת אף שאביו של הילד לא למד בישיבה וגם לא היה לרה"י הכרות עם מנהל הת"ת, אבל היה פשוט לכל תלמיד שראש הישיבה יעזור לו בכל מה שהוא יכול לעזור לו.

יום א' כשפגשתי בחור שפעם למד בישיבה ואח"כ העבירו אותו לישיבה אחרת, הבחור הנ"ל סיפר לי שהוא מתכנן לנסוע לרה"י ולשוחח עמו, ושאלת אותו בתמייה על מה לשוחח? והוא אמר לי שכשהוא עף מהישיבה רה"י קרא לו ואמר לו אני מאוד אוהב אותך והלואי שיכולתי שתשאר אבל מה אפשר לעשות שאתה לא מתאים לישיבה אבל אני מאוד ישמח אם מידי פעם תגיע לכאן ונדבר בידך גם בלימוד וגם לשמוע מה שלומך. והבחור אמר לי, כבר כמה פעמים נסעתי אליו לדבר איתו.

שמעתי מעשה (מכלי שני) בבחור שפעם בשבוע הוא היה נעלם מהישיבה, יום א' רה"י קרא לו ושאלו על כך והבחור השיב קשה לי ללמוד כל הזמן ולכן פעם בשבוע אני נוסע לטיול לצפון. אמר לו רה"י בסדר אני מבין אבל בא נעשה עיסקה, דבר ראשון נקבע ליום קבוע שזה יהיה דווקא ביום שלישי ולא ביום אחר דבר שני שאת כל השעות שאתה לא לומד ביום שלישי אתה משלים בשבת. ואכן הבחור ניצל את העיסקה. אבל ככל שכולם מבינים שלאחר שבשבת הוא כל הזמן למד כבר נוצר לו שם של בחור רציני וממילא הוא נהיה כזה ועוד שכל הטעם יוצא מטיול עם אישור וביום קבוע, וזה סיפור של פיקחות.

כבוד התורה, מעולם לא היה חולק על אחרונים גם מאוחרים בלשון חריפה לא היה נשמע על לשונו כתוב .. אבל זה טעות, או לא מסתבר ואף לא היה מציע את הפשט שלו בנוסח של יותר מסתבר אלא היה רק מציג פשט א' ואח"כ מוסיף שאפשר להסביר בעוד אופן.

פעם לאחר שיעור כללי ניגשתי אליו ושאלתי אותו הרה"י יודע שבקצוה"ח כתוב ביאור אחר. אז הוא חייר, לאות שאכן לכך היה השיעור מכוון.

העמדת השיעורים זה הפרק הכי גדול והכי נכבד במשנת חייו (לבד מהעמדת התלמידים). הן בחזרה על כל שיעור שכל המחזורים בישיבה מסר את אותם שיעורים בדיוק וזיקק וסילתם ב"ג נפה צירוף אחר צירוף שבכל סוגיא לעמוד בדיוק על היסוד, ולעומק היסוד, עומק לפנים מעומק. הוא היה רגיל לשמוע הקלטות של השיעורים שלו הן בשביל לבחון את צורת אמירתם והן בשביל עצם החזרה, וחזר וחזר על כל דבר פעם אחר פעם ללא שמץ של לאות והיה נראה כל פעם מחדש כאילוזה פעם ראשונה שהוא מוסר

וכל שיעור כללי היה מכינו מחדש אף שמסר זאת במחזורים קודמים ואף שבשיעור היומי ג"כ נגע בכל הנקודות של השיעור כללי מכל מקום היה מכינו מחדש בטרחה מרובה של כמה שעות שהוקדשו לכך

בהכנת השיעור היה נותן את ליבו גם לסדר הדברים ולסדר הראיות. ולאחר השיעור פעמים שהיה יושב לכותבו מחדש. בכתובה ארוכה וממושכת שכל שיעור היה לערך שני עשר דפים מוקלדים. כי דרכו היה לבאר הדק היטב כל פרט שאף מי שלא מונח בסוגיא יוכל לקרוא את השיעור (מה שגרם לפעמים לבחורים להתעצל לקרוא כ"כ הרבה דברים פשוטים שטרם לכתוב כדי לבאר מאוד את הדברים).

לכל דבר היה ניגש מא' ב' כפשוטו ואכתוב סיפור ששמעתי מפיו, שכאשר הוא למד עם אחד מילדיו א' ב' אז אחד מהאותיות הילד לא ידע והמציא משהוא אחר בואמרו על האות א' שזה ב', אז אביו רה"י תיקנו ואמר לו זה לא ב' זה א', והילד התעקש שזה כן ב' ואמר לאביו מי אמר לך שזה א' ? אני אומר שזה ב' ! ואת רה"י השאלה תפסה אותו מי באמת אמר לי שזה א' ולא ב'. זה היה בימים שהוא כיהן כר"מ בקול תורה וניגש אם השאלה הזאת לר' שלמה זלמן אויערברך זצ"ל והוא שאל אותו כנ"ל, והגרש"ז חשב על כך ולאחמ"כ אמר לו שכנראה זה הלכה למשה מסיני. (בזוה"ק איתא כע"ז). וזה דוגמא לחשיבה גם על הדברים הפשוטים [אתן עוד דוגמא לחשיבה פשוטה, שפעם הוא התקשה מה צריך ב"ד לדבר שדינו כתוב בתורה. עד כדי שהגמ' אומרת ששור שנגח בבבל פטור כי ע"ז לא עבדין שליחותיהו. ולכאורה ניתי ספר תורה וניחזי שחייב ומה בעיני לב"ד. וישנם עוד הוכחות לכח המיוחד של ב"ד שנצרך וצ"ע]

בנו רה"י שליט"א הזכיר בלוייה שהיה לו קפידא לא להביא בשיעור ראיות ממקום אחר ולא מציאות של ראשונים אלא הכל מיניה וביה של הסוגיא כדי ללמד האיך ללמוד.

מחזה מרנין היה כשהיה טס לחו"ל עם כל זה הקפיד לא לפספס שיעור כללי ואם בשנים קדמוניות סודרו זמני הטיסות לפי השיעור הרי שבשנים מאוחרות מסר את השיעור מחו"ל דרך הטלפון. ובית המדרש היה מלא ברובו ככולו של הבחורים שיושבים ומקשיבים דרך הרמקולים ומסכמים עם דף ועט את השיעור שנמסר מחו"ל (גם הרמ"ם היו נכנסים חלקם לשיעור"כ).

היה נראה בעליל שרצונו היה להעמיד את השיעורים ואת היסודות לדורות (בתקוה ותפילה שאכן בעזה"י הם ייצאו לאור חידושי על הש"ס).

הרבה מאוד מהחידושים שלו הוא עצמו לרוב בהירות ראשו כלל לא חשב שזה חידוש, וטען שזה פשט הדברים. ולא נרתע כלל כששאלו אותו אם זה נכון למה זה לא הוזכר כבר קודם. ופעם שחידש הלכה במסכת גיטין שאלתי אותו כשאלה על החידוש למה זה לא הובא בפוסקים ורה"י ענה לי בפשטות זה כתוב בגמ' מפורש כמה וכמה פעמים. דבר שזה חידוש גדול לבארו כן גם בגמ' אבל הוא ראה את זה כתוב.

ויש להמשיך על כך שאם א' רואה למרחק חמישים מטר וחבירו רואה למרחק מאתיים מטר אף אם יתאספו עשר וחמש עשרה אנשים יחד שכולם רואים עד חמישים מטר, מ"מ לא יוכלו לראות את מה שאותו אחד עם הראיה הטובה רואה. וכך היה נראה גם בשיעוריו שרבים רבים שלמדו את הסוגיא כלל לא ראו את מה שרה"י ראה כדבר פשוט וכ"ש שלא ראו את מה הוא החשיב לחידוש. וגם לאחר שהיה פותח את העניינים לרבים לראות, לא כולם היו עומדים על זאת.

היו רגילים בישיבה להגיד שהמילה שהכי אהובה עליו זה "טעיתי" שהוא היה רגיל לחזור ולומר בשיעורים כללים טעיתי בתדירות גבוהה על כל טעות הכי קטנה כגון של שינוי הסדר ממה שהוא תכנן.

כשהיה לעתים מוסר שיחות (היה תקופה שמסר שיחות בביה"מ באופן קבוע) השיחות שלו היו נכנסות לליבות הבחורים יותר משיחות אחרות ארוכות ומסוגגנות. בדבריו דיבורים עם מסרים מחודדים. (היה רגיל לספר שהסטיפלער אמר לבנו של רה"י, "אכול בשעת אכילה ותישן בשעת שינה ויתר הזמן תלמד")

התפילה שלו היה כמונה מעות כפשוטו ממש שהיה אומר כל תיבה ותיבה בקול ובחיתוך. (תפילת הלחש היתה לערך יז' דקות, וזה גם כשהיה חולה) ושמעתי מאנשים רבים שרק פעם א' הזדמנו להתפלל לצידו שזכרו זאת לאחר זמן כתפילה מיוחדת.

"אם הרב דומה למלאך ה' צבקות יבקשו תורה מפיהו" הוא היה מהיחידים שנדמו לאנשים כמלאך ה'. וי לנו על האי שופרא.

בְּקִרְאָת
שַׁבָּת
רַבֵּנוּ
וְנִלְכֶּה

מהתחילים מסכת שבת

מצטרפים לרבבות לומדי ה'עמוד היומי'
שמתענגים מידי יום על עמוד גמרא
במתינות, בתוספת הבנה ובאהבת התורה
עם קונטרס 'עיון העמוד' וזוכים לרכוש
ידיעות מעמיקות בש"ס

יום ראשון
פרשת תצוה
ט' אדר א'



מרן
דאנאן רבי וויניץ שליט"א



”

עמוד היומי זה דבר נפלא ביותר, וחשוב להתחזק לקראת התחלת **מסכת שבת**. בשבת ניתנה תורה, וזה בבחינת **לקראת שבת לבו ונלכה** כי היא מקור הברכה, מהלימוד הזה תצמח הישועה לכלל ישראל

דבני מרו גאון ישראל
דאנאן רבי דב לנדו שליט"א



”

לתבניות של דרשו יש סייעתא דשמיא מיוחדת שמצליחים בכל דבר מעל ומעבר

מרן
דאנאן רבי יצחק זילברשטיין שליט"א



”

העמוד היומי זה תיקון גדול בעם ישראל וכל אחד יכול להיות חלק מזה. וזו הזדמנות מיוחדת להצטרף בעת **למסכת שבת**, בשבת יש את כל הרחמים והשמירה שעם ישראל צריך. אות היא בינו וביני – זה ללמוד שבת.

דבני מרו ראש הישיבה
דאנאן רבי משה הלל הירש שליט"א



”

דרשו זכו להרבות תורה והלכה בכלל ישראל וגורמים להרבצת תורה בצורה שאין לה אח וריע

ראש ישיבת "חברון"
מרן דאנאן רבי דוד כהן שליט"א



”

התיקון של העמוד היומי זה תיקון גדול מאוד וזה מצורכי הדור. אבל כל אחד יכול לראות **במסכת שבת**, התחלה חדשה. **שבת** זה לא המסכת השניה אחרי ברכות, **שבת** זה סדר חדש, סדר מועד.

ראש ישיבת "אור החיים"
מרן דאנאן רבי ראובן אלבו שליט"א



”

המשנה ברורה כותב בהקדמה שאי אפשר להיות יהודי בלי לדעת הלכות **שבת**, והיסוד הוא להתחיל עם הגמרא ולהעמיק בהלכות **שבת** וללמוד כיצד יהודי חי ב**שבת** עם כל ההלכות, וזה קניין נצח לחיי נצח.

מסירת
שמות
במערכת
נדרים פלוס

יוזכרו במעמד התפילה

בעד
בראשות
מרנן ורבנן שליס"א
עמר
על ציון מרנא
החתם סופר זיע"א

שמות לומדי
עמוד היומי
והמצטרפים
למסכת שבת

אפשרות
להיבחן
ולקבל מלגות
קונטרס עיון
העמוד לכל
לומד חינוך

מאות
שיעורים
ברחבי
הארץ

פרטים במערכת נדרים פלוס

רכסים - לפני הכל מקום של תורה

כל צורב ובן תורה מכיר את רכסים, את הישיבה הגדולה שהוקמה על ידי גדולי ישראל זצוק"ל, והפכה לאבן שואבת עבור בחורים שחשקה נפשם בתורה ועלייה הרחק משאון העיר.

עם השנים התפתחה רכסים והפכה ליישוב תוסס, עירני ומלא חיות. ובשנים הקרובות היא מתעתדת להפוך לעיר ואם בישראל עם כשלושים אלף נפש כי"ר.

ולמרות זאת, ועל אף השינויים העוברים עליה, היא איננה משנה את תדמיתה, ואיננה מחליפה את הקידומת שלה. מספר הזהות של רכסים מספר את אותו סיפור היסטורי הטובל בהוד קדומים, וכולו שאיפה רוחנית לצמיחה תורנית.

ביישוב ישנה בניה המאסיבית לציבור החרדי. אין עוד מקום כזה בארץ. גם המחירים עוד סבירים, ומאפשרים רכישת דירה לזוג צעיר. לא לחינם נושאים גדולי הדור את עיניהם לעבר היישוב הצפוני העומד להיות עיר, ודואגים לעתידו הרוחני והגשמי. "רכסים עומדת להיות מודיעין עילית ובית שמש של המגזר" מתבטאים אילי גדל"ן בשיחות עסקיות ביניהם. והמשמעות היא גדולה יותר מהשיחה הכלכלי: חלק ניכר מעתידו של הציבור החרדי טמון ברכסים.

כדי להבטיח את עתידה של רכסים ואת עתידם של אלפי זוגות צעירים, הורו גדולי ישראל לכל אחד לצרת מגדרו ולהבטיח את בחירתו של הרב יצחק רייך לראשות המועצה בבחירות הקרובות.

בחירה זו תבטיח גם את המשך האחדות של רכסים אשר במשך שנים רבות לא התקיימו בה בחירות, והציבור כולו צעד יחד לאור הוראת גדולי ישראל. בחירתו של הרב רייך תמשיך את מסורת האחדות המאפיינת את רכסים שנים רבות.

הורים ומשפחות רבות נושאים עיניים ליום הבחירות, לראות כיצד תוכרע המערכה ברכסים. בני התורה, קובעי העיתים, אנשי העמל וכל יראי השם, מתפללים ומייחלים להכטחת עתידה של רכסים התורנית בס"ד.

**יצחק
רייך**

לראשות המועצה
רכסים

דגל

דגל לתישב

**רכסים
לפני הכל!**



חזק, חזק, פני תביבי!!!

המה מעידיים <<

המהפיכה

אחד מתוך מאות המכתבים שהגיעו למערכת.

השכם בבוקר וצד ליל, וכאלו הוליה עצמו
כשהולכים מעוררים! (יש) להיות דבוק עם
הקב"ה תודעל בירך הלא ואלויתא חד!
דיו אכס שלי ושל מאות אברכי וישיבת י חיים
שכם הלא.

י.ב. היה לי הרגשה חודש, הח"ח בעיר
התורה (בשעה"ל) כתב שכל מי שהחזיק
תורה זוכה ובטחים שלמים אותו את אותם
סגולות ומסכות שהחזיקת לעד, ואכ"י"ש
עקם לומר דהחזיק לעד בכמות ובאיכות
גדולה ובה ג"כ שהתורה שלמדוהו שם
תורה בכמות ובאיכות גדולה, והדברים
אמורים כלפי התורמים.

בברכה שרכו כל התורמים ברכות בולות
הזה ובזמן הזה אלוה בכמות ובאיכות
בנגד כל מה שאדם זוכים להשיג.

י"ר כה עצום
צ"ל אולי
אזרח צ"ל

אכבוד התורמים האזכר להיות מחזיקי
ישיבת י חיים" הערכים תורה בלם ישראל
בכמות ובאיכות מופלאים!!!

הודאה מודעת מלך מודע ומאשר!

על הודע הנכבד שס"ד כסית למאות כמדומין
שעצומה לא הגיתי אמות שנות גדולה כאלו מודע
(כ"כ בחזית אברכי) צד אכ"י שנתים החזיק
הגדול שיה ביו העובדים" הגני א 8 שנות
מאות ובטני וחיי"ל ד שנות, והיום כס"ד כסית
להגני למצוה של 12 שנות כס"ד גדולה וצוה!
אילו יועדו לרשתי כל חברת העולם וכל חברת
הדפדפות לא אולי להולות על כתב את העת
האשר הסיפוק והשטחה המלאים את אבי על
הכבות הצלחה עדי וסם ביואל!

הכבויות הצלחות האלו יכולות להיות שלך!!!
כאלו נעשים שמים ואמרים כן למאות האברכים הנוספים אלגיונל של מלך.

המשתתפים באחד ממסלולי השתתפות יכנסו מידי חודש לגרלה על נופש משפחתי בצפת או במירון סופ"ש או 2 לילות באמצ"ש

מסלולי השתתפות

ישכר חובלון

250 ₪ 24* חודשים

החזקת אברך הולמד 10 שעות ביום
למשך חצי שנה. הזכרת הבקשה בל"ם
כ"ג במשך חצי שנה ע"י הישכר שלכם.
מסירת שם להקדשת חודש
לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרח החדו"א ז"ע. נופש זוגי
בצפון מתנה

ישכר חובלון

150 ₪ 24* חודשים

החזקת אברך הולמד 9 שעות ביום
למשך חצי שנה. הזכרת הבקשה בל"ם
למשך חצי שנה ע"י הישכר שלכם.
מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י
מאות מקבלי עול תורה
והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון
מרח החדו"א ז"ע.

הקדשת חודש לימוד

150 ₪ 12* חודשים

מסירת שם להקדשת חודש לימוד
ע"י מאות מקבלי עול תורה
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרח החדו"א ז"ע

חכמי לב

100 ₪ 12* חודשים

"בזה יחשבו לו
כאלו הוא עצמו למד"
והזכרת שם לתפילת 40 יום על
ציון מרח החדו"א ז"ע

לתרומות ולמסירת שמות חייגו:

033-780-780



התרומות
מוכרות
לצרכי מס

10
שעות
תורה
מעדי
יום



לתשומת לב:
בפרוט האשראי
או בדרך החשבון
התרומה תופיע
ע"ש "עמודי עולם"

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת י חיים"

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 160 | פר' תרומה תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

לראשונה בהיסטוריה הופיע ויצא לאור סידור בדיסק על ידי המחבר הרה"ג רבי אשר ברגמן שליט"א נכדו חביבו של רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצוק"ל מקורבו הגדול של מרן הרב מברדיסק זצוק"ל עם הסכמותיהם הנלהבות של מרן שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוק"ל ויבדל לחיים טובים ארוכים מרן פוסק הדור הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א שכתב ויהי רצון שכל התפילות בסידור זה יעלה לרצון

נכדו של מרן הרב מברדיסק זצוק"ל הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת בית יהודה מקבל את הסידור מיד המחבר שליט"א



מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א מקבל את הסידור מיד בנו המחבר שליט"א

נכדו של מרן הרב מברדיסק זצוק"ל הגאון רבי יצחק זאב סאולוביצקי שליט"א ראש ישיבת בריסק מקבל את הסידור מהמחבר שליט"א



מבאי ביתו של מרן הרב מברדיסק זצוק"ל מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א מקבל את הסידור מהמחבר שליט"א



ניתן להשיג את הסידור :

בני ברק: חנות סאטמר רחוב קדושת יוס טוב 7 | פרידמן מרכז הספרים | רחוב הרב שך 2 | משפחת חייטובסקי |
רחוב הר סיני 27 | משפחת ברגמן | רחוב הרב זוננפלד 15
ירושלים: ספרי הישיבה רחוב בית ישראל 1 | ספרים זינקל רחוב עלי הכהן 15 | גרסא רחוב חפץ חיים 13

לכמות מרובות: פלאפון 052-7631139



שמחת הברית לבן נין מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א
 נין למרן הגר"ח פינשטיין והגאון רבי ירוחם פוברסקי נכד הגאון רבי יצחק זאב פינשטיין ר"י נר זרח עוצם
 בסנדקאות כובד הסבא הגרא"מ שוורץ מר"י מאור יצחק



מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

מחזיק בידיו את מוצץ תינוק הנמול
 על ברכיו לשכך כאבו בשעת המילה

בברית עם הגר"ש מחפור

עם הגר"ד ורנר זצ"ל דבה של חדרה
 שגלב"ע השבוע



הגר"י לוי ראש ישיבת באר התורה בהתייעצות

תלמידי ת"ת דרך ישרים מפתח תקוה



סיום הלכות שבת בשיבת אורחות תורה במסגרת הרב יאיר יששכר ונאי בבית מדרש דב לנדא
בהשתתפות ראש הישיבה רבי ברוך דב דיסקין



ד"ר 'קדיה מלך' הגר"י קרפ שליט"א בשיחת הספד בהיכל ישיבת 'בית מתתיהו' אחד סילוקו של ראש הישיבה מדרן הגר"ב ויסבקר וצוק"ל



ראש הישיבה הגר"ג לוי בהתייעצות במעונו של רבנו הגדול מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדא שליט"א



מעמד רב דושם הכתרת הגאון רבי יונה שטרנבוך שליט"א ל'מורה הוראה' דשכונת דמת אברהם בבית שמש' במעונו של מדרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א בהשתתפות רבני בית שמש הגאון רבי מרדכי קורנפלד ומרא דאתרא דשכונת דמת אברהם הגאון רבי אשר יעקב אולמן שליט"א



מדרן הגר"מ גדינמן בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' בשלושה חומשים במקביל (בשל שוני שקיים לפעמים בנוסחאות בהוצאות השונות, דבר שלפעמים יכול להיות לעיכובא)



הכינוס השנתי לרבני הקידוש 'בנסת ישראל' שע"י קרן 'שובו' בארה"ק בראשותו של מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א



מדרן ראש הישיבה הגר"מ צ' ברגמן בעצרת תפילה בכותל המערבי צילום: י. זלצמן



משא הספדו של מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א בעצרת המדכזית ככלות השבעה להסתלקותו של ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצ"ל בהיכל ישיבתו "בית מותניהו" צילום: שוקי לרד



מרן ראש ישיבת חברון רבי דוד כהן שליט"א בשיחת חיזוק ב"בית השם" צילום: יצחק ורדי



מרן המשגיח הגה"צ רבי אורי ויסבלום בשיחת חיזוק בישיבת מיר בירושלים צילום: שלומי טריכטר



הרה"ח ר' שמואל בטובבי"ם ת"ת

מכתבו הנדיר של מרן פאר הדור
הגה"צ יעקב מאיר שכטער שליט"א
בימי טובבי"ם ת"ת המסוגלים

"בא לפני צערם של 61 יתומים

חסרי כל העומדים ערב חתונתם...
ובפרט בימי השובבי"ם ת"ת המסוגלים
במיוחד ע"י נתינת צדקה.
ומי שיכול להתרם לכה"פ 10 ש"ח ליתום...

ויזכו כל התורמים
להושע בדבר ישועה,
ויזכו לפרנסה בשפע רב

יח"א א"י ע"פ

שטר הישועה

> יגיע אליכם הכיתה עם שליח מיוחד <



לתרומות ולשליחת שמות לתפילת מרן שליט"א בקבר האור החיים הקדוש / מס' קרן 6900

1-800-22-36-36



ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק